

Richard
Wurmbrand
*Kristus
na židovské
cestě*

STEFANOS

RICHARD
WURMBRAND
KRISTUS
NA ŽIDOVSKÉ
CESTĚ

Richard
Wurmbrand

*Kristus
na židovské
cestě*

S T E F A N O S

Christ on the Jewish Road

Czech Edition

Copyright 2015 Voice Media

info@VM1.global

Web home: www.VM1.global

All rights reserved. No part of the publication may be reproduced, distributed or transmitted in any form or by any means, including photocopying, recording, or other electronic, or mechanical methods, without the prior written permission of the publisher, except in the case of brief quotations embodied in critical reviews and certain other noncommercial uses permitted by copyright law. For permission requests, email the publisher, addressed “Attention: Permission Coordinator,” at the address above.

This publication **may not be sold, and is for free distribution** only.

*Památce Isaca Feinsteina
a dalších,
kteří za nacismu a komunismu
položili své životy proto,
že byli Židy a křesťany*

Když se dívám zpět na svůj život, jsem sám překvapen, čím vším jsem musel projít.

Pro křesťana život nepředstavuje retrospektivu, nemarný čas psaním nekrologů o tom, co už je za ním. Místo toho píše perem svatého Ducha do srdcí lidí předmluvu k jasné a věčné budoucnosti. Bývá pravidlem, že paměti píšící lidé, jejichž současný život není již příliš uspokojující a bohatý.

Já mám ale k sepsání svých pamětí jiné důvody.

Od doby, kdy jsem začal kázat křesťanskou zvěst Židům za obzvláště obtížných podmínek – za fašistického teroru, za války a později za komunistického režimu v Rumunsku, uplynulo už čtvrt století. Vytrval jsem v bitevní vřavě na nejdůležitější straně bitevního pole, kde se vede boj mezi světlem a temnotou.

„Vyvolil jsi nás z prostřed národů,“ vyznávají Židé denně ve svých synagogách. „Spasení je ze Židů,“ řekl Ježíš (Jan 4,22). „Špinaví Židé jsou příčinou všech našich potíží,“ říkají antisemité. V literatuře se rozhojnil portrét „mezinárodního“ Žida.

V křesťanství nacházejí někteří lidé své pravé štěstí: jiní křesťanství nenávidí a chtěli by je vidět v troskách. Příčinou jejich štěstí nebo zuřivosti je Žid Ježíš.

Z kapitalismu někteří lidé těží, jiní naopak pocítují, že jsou kapitalistickým systémem vykořisťováni a rádi by viděli jeho pád. Nikdo nemůže popřít, že v počátečním stadiu byli tomuto systému nápomocní Židé a že dosud hrají velmi významnou úlohu v ekonomickém a finančním životě,

a to zcela neúměrně k jejich počtu. Ať již vás kapitalismus přitahuje, nebo odpuzuje, váš postoj je do velké míry ovlivněn Židy, které možná nikdy neuvidíte tváří v tvář. Jako lidé, kteří mají v kapitalistickém světě poslední slovo, jsou téměř vždy anonymní.

Komunismus může pro vás být zdrojem radosti nebo utrpení. Je odvozen od Žida Marxe a celého zástupu židovských zastánců této myšlenky, bez nichž by revoluce na Východě nebyla možná. Osud farmáře ve Vietnamu, který ve svém životě nikdy Žida neviděl, v konečném důsledku závisí na tom, jestli čte knihu o Židu Ježíšovi, nebo knihu o Židu Marxovi. Ať již má úspěch křesťanská civilizace, nebo marxistický svět, vždy je to úzce vázáno k nějakému Židovi.

Někteří lidé mají důvěru k moderní vědě, jejímž největším úspěchem jsou výsledky v atomové fyzice, k té vědě, která slibuje lidstvu žít v Utopii. Jiní čekají, ve strachu a hrůze, na destruktivní atomovou válku, která, jak věří, bude konečným důsledkem této vědy. Jak na Západě, tak na Východě je atomová věda do velké míry v rukou Židů. Spojené státy začaly vyrábět atomové zbraně díky Einsteinovi. Otcem bomby s jadernou náloží je Žid Teller. Rusku předali atomová tajemství Rosenbergovi, Židé. Ve vědeckých knihách je vesmír pojmenován po Židovi: hovoříme o Einsteinově vesmíru, jako kdybychom žili v tomto vesmíru jako hosté nějakého Žida.

Ve skutečnosti je to však pravda, jsme opravdu hosty jednoho Žida; nejmenuje se ale Einstein, ale Ježíš Kristus. Je lidskou bytostí a Židem, ale také Bohem, úžasným Bohem, o kterém čteme v jeho svaté knize, v Pavlově dopisu k Římanům: „... z nich (ze Židů) rodem pochází Kristus. Bůh, který je nade všemi, buď pochválen na věky“ (Římanům 9,5). Lid, z něhož pochází Bůh!

Moje misionářská práce nebyla obyčejná. Pracoval jsem mezi lidmi, kteří jsou ve svaté knize křesťanů nazváni „vyvoleným národem“, lidem, z něhož vyšel Bůh, ale kterého tento lid nezná. Je to národ, kterému miliony lidí buď žehnají, nebo jej proklínají – jako zdroji svého štěstí, nebo své bídy. Je to národ, jehož osud, více než osud jakéhokoli jiného národa, určoval a určuje osud celého světa.

Židovský lid dal světu Bibli, která se skládá ze Starého a Nového zákona. Je to kniha, kterou napsali Židé, ale která je stejně tak Božím slovem. Je to jediná kniha, která může uspokojit duchovní potřeby světa. A tyto potřeby uspokojí, až se znovu dostane do rukou těch, kdo ji psali, a ti se shromáždí kolem hlavní postavy této knihy, Ježíše, Mesiáše Židů a Spasitele národů.

Převažující většina lidstva žije ve strašlivém hříchu a nemá pravou víru. Vraždy, vydírání, útlak, smilstvo, podvody, závist, zpustlý život a pomluvy jsou rozšířené po celém světě. Pokud se lidstvo neobráť a neprobudí se z duchovní smrti, ve které nyní vězí, velice rychle se samo zničí. Písmo nám ale říká, že obrácení Izraele bude představovat vzkříšení mrtvých (Římanům 11,15).

Ježíš a Židé jsou spolu nerozlučně spojeni. „Kde je ten právě narozený král Židů?“ ptal se jeden z mudrců, když přišel Ježíš na svět (Matouš 2,2). „To je Ježíš, král Židů,“ stálo napsáno na kříži (Matouš 27,37).

Prorocví Starého zákona mají stejné poselství. Mojžíš řekl Židům: „Hospodin, tvůj Bůh, ti povolá z tvého středu, z tvých bratří, proroka, jako jsem já“ (5. Mojžíšova 18,15). Izaiáš, který prorokoval narození Ježíše osm století předtím, než se uskutečnilo, prohlásil: „Neboť se nám narodí dítě, bude nám dán syn“ (Izaiáš 9,6). Zájmeno „nám“ zde odkazuje na Židy. Když Jeremiáš předpověděl novou smlouvu, kterou Ježíš uzavře prolitím své krve na kříži, řekl:

„... uzavřu s domem *izraelským* a s domem *judským* novou *smlouvu*“ (Jeremiáš 31,31).

Ježíš sám řekl: „Jsem poslán jen ke ztraceným ovcím z lidu izraelského“ (Matouš 15,24). Prohlásil také, že je Spasitelem světa, ale ve výše citovaných pasážích a v podobných výrociích vyjádřil svůj zvláštní vztah k židovskému národu.

Záměrem celého mého misionářského díla, o kterém pojednávám v této knize, bylo dát Izraeli na vědomí tento vztah, vztah, který nemůže být nikdy zničen, ať jsme jakkoli proti němu. Dnešní Židé už dávno nejsou tím, čím byli před dvěma tisíci lety. Nejsou ani Židy, kteří žili v ghettech ve středověké Evropě, ze které nás osvobodila Velká francouzská revoluce. Učinili jsme pokrok ve vědě, umění, literatuře a společenském životě, jen v oblasti náboženství existuje stagnace nebo přinejmenším pokrok zde není tak rychlý jako v jiných oblastech.

Dříve snad Židé měli pochopitelné důvody, proč odmítali tesaře, který tvrdil, že je Spasitelem světa. Abychom si mohli uvědomit, kým Ježíš je, jsme dnes v mnohem lepším postavení, než byli oni. Kdyby byl obyčejným dítětem, narozeným mimo manželský svazek, nadšený diletant – jak někteří lidé věří – nikdy by nemohl zvítězit. Ale on zvítězil.

Vzdali mu poctu lidé se skvělými intelektuálními schopnostmi.

Žid Spinoza prohlásil: „Ježíš je největším symbolem židovské moudrosti.“

Rousseau je autorem výroku: „Pokud byla Sokratova smrt smrtí mudrce, je smrt Ježíše smrtí Boha.“

Strauss, který napsal několik děl, aby dokázal, že Ježíš není Bůh, nicméně prohlásil, že Ježíš je nejvyšším cílem, o nějž můžeme usilovat ve svých myšlenkách.

Ernest Renan, který způsobil, že velké množství lidí

zpochybňuje Ježíšovo božství, říká, že jeho krása je věčná a jeho království bez konce.

Pokud je pro nás obtížné věřit tomu, co o něm řekli jeho učedníci, pak věřme jeho nepřátelům, jako farizeům, kteří prohlásili: „Mistře, víme, že jsi pravdivý a že se na nikoho neohlížíš; ty přece nebereš ohled na postavení člověka, nýbrž učíš cestě Boží podle pravdy“ (Marek 12,14). Jidáš vyznal: „Zhřešil jsem, zradil jsem nevinnou krev“ (Matouš 27,4). Pilát pravil: „Já nejsem vinen krví toho člověka“ (Matouš 27,24). Velitel stráže, který dohlížel na ukřižování, řekl: „On byl opravdu Boží Syn“ (Matouš 27,54).

Víra v Ježíše dodává věřícímu důvěru. Pravá víra v Ježíše přetváří zatvzelenou mysl v srdce hořící láskou. Pravá víra v Ježíše rozbíjí překážky mezi rasami a národy.

Nádvoří pohanů v jeruzalémském chrámu bylo odděleno od Nejsvětější zdi, na které bylo napsáno ve třech jazycích: „Ten, kdo není Žid a vstoupí dále, bude potrestán smrtí“. Křesťanství boří národní hranice a z Božího domu dělá místo, kde se všechny národy setkávají k modlitbě.

Někdo by ale mohl namítnout: Pokud v nás víra v Ježíše působí lásku, jak můžeme vysvětlit násilné konflikty, které se dějí uvnitř křesťanského sboru, a hádky mezi různými vyznáními? A pokud křesťanství činí z lidí všech národů bratry, jak máme vysvětlit vražedné války, které se vedou mezi křesťanskými národy? Nevyvracejí tato holá fakta to, co o sobě křesťanství říká?

Odpověď je taková, že pokud jde o křesťanskou církev, stále ještě žijeme v prehistorické době. Různé denominace jsou pouhými částmi honosné a nádherné budovy, která jednoho dne povstane.

Úkolem, ke kterému jsou povoláni Židé, kteří konvertovali k víře v Ježíše, je obživit svět z duchovní smrti. Písmo potvrzuje, že důvodem spasení pohanů – kteří dali,

co mohli – bylo přimět Židy k žárlivosti na jejich Boha. Židé byli povoláni a zvláště Bohem vybaveni, aby dodali křesťanské církvi opravdový vnitřní význam. Nedívejme se na církev, jaká je dnes, ale na církev, jaká bude, až se Židé, na které čeká, stanou křesťany a obdaří ji nesrovnatelnou krásou. Potom bude jednotná a bude hořet láskou.

Bůh mě povolal, abych přiváděl Židy ke Kristu. Když Bůh povolává, vždy dává člověku schopnost a příležitost poslechnout jeho povolání. Každá lidská bytost vládne duchovními silami, o nichž ani sama neví. Když se v lásce oddá Ježíši, objeví, jaké síly jsou v ní skryty. Ani já jsem na začátku svého křesťanského života netušil, k jakému množství skutků budu použit.

Nebyly to však *moje* skutky: křesťanský věřící je jako dítě, kterému řidič dovolí, aby drželo volant auta, zatímco řidič sám drží ruce na rukou dítěte. Dítě se raduje, že řídí auto, ale nemůže udělat jedinou chybu, poněvadž je zde někdo, kdo na něj dohlíží a všechno ví. I když neseme těžká břemena, sami jsme nesení na orlích křídlech.

Bůh, jenž pracuje skrze své děti, je tentýž Bůh, který roztrousil hvězdy po nebeské klenbě. Máme v sobě jeho moc, která nám umožňuje se obětovat, stejnou moc, která byla v Synu, když byl za nás ukřižován. Skrze nás působí posvěcující síla Ducha. V nás se pohybuje jako mocná bouře a skrze nás tato bouře burcuje druhé k zanícené horlivosti, protože Bůh přebývá v nás. Je to, jako kdyby plnost jeho milosti téměř rozbila nádobu, jejíž hrdlo je pro ni příliš úzké.

Když se zpětně dívám na tyto uplynulé roky, stěží mohu najít nějakou logickou souvislost mezi tím, co se stalo, a postojem, jaký jsem tehdy přijal. „Srdce má důvody, které rozum nezná.“ Zrození nejhlubšího přesvědčení člověka není výsledkem procesu myšlení. Podvědomí nelze trénovat a nepracuje logickým způsobem. Nemyslí ve shodě s obvyk-

lými zákony rozumu. Velikost skrytých hodnot může člověk spatřit v některých snech. Toto podvědomí představuje temnotu, ve které se Bohu zalíbilo přebývat: zde skrze mne otevřeně vykonal věci, které ani nemohu pochopit. Za tímto světem jevů, který vnímáme svými smysly, leží opravdový, neviditelný svět, ten podstatný svět. Zde pracuje to božské a to, co vidíme naší přirozeností, je odtud řízeno.

Nerozumím všemu, co se mi přihodilo, ale věřím, že celý můj život a život všech Božích dětí je plánován Bohem až do nejmenších podrobností. Naše životy jsou projektovány ve věčnosti a slouží Božímu záměru. Mohu si být jistý, i když ničemu nerozumím.

Když jsem se na začátku stal Kristovým následovníkem, nechtěl jsem se s nikým hádat, chtěl jsem si jen odpočinout ode všeho, co se dělo předtím. Náboženství přece musí znamenat konec vyčerpávajícího boje a musí přinášet klid. Ale klidný život, žitý jen v lásce a v popularizaci pravdy, vyvolává nové bouře. Pokud naše náboženství napadají, musíme ho bránit, a tak, aniž o to stojíme, povstává nový boj. Musíme činorodě uvádět do praxe víru a lásku a jen Bůh ví, proč my, jako synové pokoje, nepřinášíme pokoj, ale meč.

Dostal jsem se do konfliktu s mnoha Židy, příslušníky národa, k němuž patřím. Židé často křesťanské Židy nazývají zrádci vlastního národa. Nebudu se rozepisovat o tomto ošklivém výrazu. Dalo by se říci jednodušeji a s větší láskou, že křesťanští Židé zastávají jiné měřítko hodnot.

Copak vytváří nejvyšší hodnoty člověka jeho národ? Jak Starý, tak i Nový zákon popisují kněžku kenaanského chrámu, kde se provozovala chrámová prostituce, jako svatou. Jmenovala se Rachab. Jednou, kdy šli Židé do války s cílem úplného zničení Kenaanců, uzavřela Rachab pakt s Židy, proti zájmu svého vlastního lidu. Byla zrádkyní? Byla proto

připravena o čest? Ne, byla ženou, která kladla nové náboženství – reprezentované Židy – nad zájmy lidu, ke kterému patřila. Tak se stala jedním z předků Ježíše. Ctí ji také Židé, řídící se Mojžíšovým zákonem.

Milujeme svůj národ celým svým srdcem, ale považujeme Kristovu slávu za cennější než vlastní lid. A když čelíme alternativě volit mezi Ježíšem a svým vlastním národem, který vyžaduje, abychom se jej vzdali, volíme Krista. Uvědomujeme si totiž, že ti, kdo mu neslouží v pravdě, nemohou nejlépe sloužit svému lidu.

Když jsme se já a moje žena stali křesťany, našli jsme milované bratry a sestry ve všech denominacích. Žádná z těchto jednotlivých denominací však nevytváří křesťanskou církev. Žádná z nich nevlastní neznehodnocenou pravdu, ani nemá skutečně hořící lásku. Mnozí křesťanští pastýři nejsou takoví, jací by měli pastýři být. Málokdo z nich je člověkem, v němž je přítomen Kristus, zapálenou duší, která hledá pravdu, vyznává ji a uvádí ji ve skutek, člověkem, skrze něhož mluví sám Bůh. Ovce ho pak neposlouchají a dary milosti, které mají členové církve, nejsou dostatečně využity. Buď zůstávají nečinní, nebo jejich síly a schopnosti nedocházejí plného uplatnění. Práce církve postrádá koordinované skutky, na kterých by se podílely všechny Boží děti.

Jsmo nejhůře organizovanou armádou. Ježíšova melanholická poznámka, že děti tohoto světa jsou moudřejší než synové světla (Lukáš 16,8) nás neinspirovala, abychom něco změnili. Za starých časů se křesťanská armáda rekrutovala k tomu, aby získala prázdný hrob. Proč nevytvoříme armádu, která by získávala živé duše?

Když jsme jako křesťané, kteří nedávno uvěřili, chtěli mluvit o těchto problémech, křesťanští vůdci se na nás zlobili.

Existuje klub trpaslíků. Členem se může stát jen ten, kdo není vyšší než čtyři stopy. Trpaslíci říkají, že mají nejbliže k lidské dokonalosti, protože první lidé byli vyšší než dnes. Spolu s pokrokem se výška člověka snižuje. Ve skutečnosti můžeme založit klub křesťanských trpaslíků a získat mnoho členů. Za normální jsou považováni trpasličí křesťané, zatímco ti velcí jsou považováni za fanatiky. Trpaslíci, kteří jsou chladní a lhosejní, jsou považováni za moudré. Mám takovou zkušenost, že lidé, kteří takto smýšlejí, stáli proti mně.

Ještě více však proti mně stál ateistický svět. Těla a duše mnoha hebrejských křesťanů nesou jizvy z ran, utržených právě v tomto boji. Ale jen voják, který riskuje svůj život, je opravdovým vojákem a jizvy jsou jeho čestným vyznamenáním.

Po dvacet pět let jsem měl jediný úkol, protože jsem věděl, že jen ten, kdo se soustředí pouze na jeden úkol, může dosáhnout velkých věcí. Z amatérů nevznikají vynikající atleti. Ani nejsou dobrými pastýři duchovní, kteří jsou současně nadšenými filatelisty, fotbalisty, šachisty, hudebníky, politiky, atd. Můžeme mít mnoho darů, ale všechny musí být podřízeny stejnému cíli.

Dělal jsem jen jednu věc. Pracoval jsem pro Krista. Nejsm spokojený s tím, čeho jsem dosáhl. Kdybych byl spokojený, nebyl bych schopen dosáhnout žádného pokroku. Vím ale, že mi Ježíš odpustí, pokud jsem ve svých myšlenkách chyboval nebo pokud jsem ve svém životě zhřešil. Neopustil mě a pomůže mi, abych v budoucnu jednal lépe.

A protože zde nejde o dílo jednotlivce – pravý křesťan patří do shromáždění Božích dětí – napsal jsem tuto knihu, aby to dobré i to špatné, čeho jsem dosáhl, mohlo sloužit jako poučení pro církve a židovský národ, aby tak druzí mohli jednat lépe.

Vydávám se na cestu

 NĚMECKÝ TESAŘ UKAZUJE ŽIDOVÍ
 CESTU KE KRISTU

Psal se rok 1937. U moci byl Hitler.

V malé vesničce v Rumunsku dožíval zbývající léta svého stáří jeden německý tesař. Jmenoval se Christian Wölfkes.

Během evangelizační kampaně evangelické luterské církve, kterou vedl pastor Scherg, se obrátil na křesťanství. Později se připojil ke sboru bratří, kteří se nazývali „křesťané podle evangelia“.

Wölfkes si uvědomoval, že křesťan, který není alespoň do malé míry misionářem, neplní své poslání být světlem světa. Jedné noci, když byl vážně nemocný, bděl u jeho postele jeden křesťanský Žid. Z vděčnosti si nyní z hloubi srdce přál být použit k tomu, aby přiváděl Židy ke Kristu.

Denně se modlil: „Pane, sloužil jsem ti na zemi a zde na zemi toužím získat svou odměnu. Prosím, nenechej mne zemřít, dokud neobrátím nějakého Žida na víru. V tomto okolí však žádní Židé nejsou a já jsem příliš starý, nemocný a chudý. Nejsem schopný jít a někde je hledat. Ty jsi všemohoucí. Přiveď nějakého Žida do mé vesnice a já ti slibuji, že udělám všechno, abych ho obrátil na víru.“

První Žid, který toho jara přišel do vesnice, jsem byl já. Nevím, zda se kdy někdo více dvořil nějaké dívce, než se tento stařec dvořil mně. Viděl ve mně odpověď na svou modlitbu.

Dal mi číst Bibli.

Četl jsem ji už předtím, ale neudělala na mě žádný do-

jem. Ale Bible, kterou jsem nyní držel v ruce, nebyla jako jakákoli jiná Bible. Později jsem objevil její tajemství. Wölfkes a jeho žena trávili každý den mnoho hodin modlitbami za to, abychom se já a moje žena obrátili. Nemohl jsem ji vlastně ani číst, spíše jsem nad ní plakal. Slzy mi začaly téci vždy, když jsem srovnával svůj sobecký a ubohý život s životem toho, kdo činil jen dobré.

Wölfkes nechal Bibli a své modlitby působit na mé srdce. Téměř se mnou nemluvil. Instinktivně věděl to, co mnozí školení misionáři nevědí, že neúčinnější misijní metoda spočívá v mlčení, tichosti, soustředěném rozjímání, abychom dopřáli pokoj duši, kterou chceme získat, abychom nevyvolali lásku předčasně. Spočívá také ve vytrvalosti na modlitbách a ve spokojenosti s tím, že jsme zasadili malé semínko a nechali ho, aby zakořenilo a vyrostlo ve svůj vlastní čas.

Uplynula dlouhá doba. Jednoho večera se mě ten stařík zeptal: „Co si myslíte o Bibli?“

Odpověděl jsem: „Když jsem byl dítě, vyrůstal jsem jako sirotek a byli jsme velmi chudí. Někdy jsem stával v extázi celé hodiny před pekařstvím a dychtivě jsem zíral na koláče. Říkal jsem si: ‚Ty nejsou pro tebe. Nikdy nebudeš smět jíst nic takového.‘ Bible mi vrací tyto vzpomínky. Kdysi jsem také viděl nádherné věci, ale věděl jsem, že nejsou pro mě, protože jsem Žid. Víím, že jsou Židé, kteří se obrátili ke křesťanství, aby si mohli vzít rumunská děvčata nebo aby unikli pronásledování Židů. Ale ještě jsem nepotkal Žida, který věří v Ježíše.“

Od toho okamžiku se Wölfkes stal Božím nástrojem, který strhl závoj z mých očí. Mluvil ke mně prostými slovy, slovy, která vycházela ze srdce. Mluvil o věcech, které jsem jako Žid měl znát, ale neznal: o naplnění zaslíbení Mesiáše v Ježíši, o Ježíšových láskyplných vybídnutích, kterými

povolával svůj lid, o lásce, kterou Bůh stále chová k Židům kvůli jejich předkům, kteří byli nositeli víry...

Bůh otevřel moje srdce, abych mohl uvěřit evangeliu. Wölfkes mě seznámil s několika křesťanskými Židy, kteří byli již od pohledu natolik čistí, že jsem o existenci takových lidí předtím ani nesnil.

Tento pokorný tesař mi dal první podnět k mému obrácení. Později se k víře připojila i má žena. Přivedla další duše, které přivedly další a další, až v Bukurešti vznikl sbor křesťanských Židů, který po mnoho let aktivně vzkvétal.

Existence sboru, která byla ovocem práce tohoto tesaře, představovala zdroj útěchy pro poslední léta jeho života.

Během války zemřel. Musel jsem bojovat dále a později jsem strávil mnoho let ve vězení. Mezitím téměř všichni křesťanští Židé emigrovali a v několika městech v Izraeli vytvořili sbory.

Po svém propuštění z vězení jsem navštívil velké shromáždění křesťanů ve vesnici, kde se sešly stovky bratrů a sester. Neměl jsem dostatek síly, abych byl schopen kázat, ale požádali mě, abych krátce povyprávěl o svém obrácení. Když jsem hovořil, všiml jsem si, jak jeden velmi starý muž pláče. Po skončení shromáždění jsem ho oslovil. Řekl mi, že se jmenuje Pitter, že byl kolářem a že to byl on, kdo přivedl Wölfkese k víře. Až dosud si myslel, že jedině, co ve svém životě vykonal, bylo to, že přivedl k víře jednoho tesaře. Nyní si uvědomil, že přispěl k zápasu křesťanských Židů pro Ježíše v Izraeli a stal se tak duchovním pradědečkem mnoha duší.

Hitler zabíjel Židy a němečtí křesťané pracovali na jejich záchraně. Byly zde dva odlišné světy. Když pomyslím na tyto pokorné Němce, kteří způsobili mé duchovní na-

rození, připomíná mi to, co napsal Martin Luther Židovi jménem Jesel:

„Nebylo by náležité, abys věřil, že pro odvěké zavilé nepřátelství mezi pohany a Židy budeme odmítat vzdávat úctu i vašim nejlepším králům? O co teprve nějakému Židovi, který byl ukřižován a proklet. Což se tím nezjevila moc a dílo Boha, když něco takového vložil do našich pyšných pohanských srdcí? Vy Židé byste nikdy neuctívali jako Pána mrtvého pohana, který byl ukřižován nebo zemřel jinou potupnou smrtí. Proto není třeba, abyste nás křesťany pokládali za tupce nebo osly, nýbrž byste měli již jednou pochopit, že vás Bůh vyvede z utrpení, kterým jste strádali více než patnáct set let – ale neučiní to, dokud vy, společně s námi pohany, nepřijmete s láskou Ježíše, který byl ukřižován.“

To, že i uprostřed ostrého antisemitismu Hitlerova útlaku zde byli Němci, kteří věřili celým svým srdcem v ukřižovaného Žida jako svého Spasitele, je zázrak, který nemá žádné logické vysvětlení. Někteří z nich přitom vážně trpěli, protože Židé zůstávali lhostejní vůči tomu, kdo je slávou svého lidu, Izraele.

RABÍNI MI POMÁHAJÍ ZBAVIT
SE POCHYBNOSTÍ

I když jsou rabíni pastýři židovského lidu, dosáhl jsem věku sedmadvaceti let, aniž bych zakusil jejich vedení. Nevedli mě na zelené pastviny ani ke klidným vodám. Nevím, čím jiným se zabývali, ale nepřicházeli, aby hledali ztracenou ovci. Možná, že to bylo nešťastnou shodou náhod. Možná, že existují i rabíni, kteří své povinnosti plní.

Někdy jsem chodíval do synagogy, ale nerozuměl jsem ničemu, co se tam zpívalo. Nerozuměli tomu ani ostatní Židé. Kantoři si uvědomovali, že nerozumíme hebrejsky, ale přesto touto řečí zpívali celé hodiny. Bylo zřejmé, že

se pramálo starají o to, jestli něco víme o Bohu. Také pochybuji, zda sami byli s Bohem ve spojení. Reformovaný judaismus byl v Rumunsku neznámý.

Nesmím být ale nespravedlivý: křesťanští kněží a pastoři vyvinuli stejně malé úsilí, aby mě vyhledali. Kněží a pastoři měli na práci jiné věci než vyhledávat ztracené duše tam, kde by je mohli najít: v hospodách, nevěstincích, hráčských doupatech a uprostřed ateistických organizací. Našel mě tesař, člověk, kterého by kněží a pastoři oficiálních denominací nazvali „sektářem“.

Rabíni se o mě začali zajímat teprve tehdy, kdy jejich příležitost byla už ztracená a když jsem byl již nalezen největším pastýřem Izraele, Ježíšem Nazaretským, o němž prorokovali židovští proroci.

Seděl jsem v domě rabína, který byl jednou z nejvýznamnějších osobností rumunského judaismu. Přišel jsem, abych mu řekl, proč věřím v Ježíše jako Mesiáše.

Rabín H. vedl svatební obřad, když jsem se z rodinných důvodů ženil v synagoze. Věděl, že jsem militantní ateista a anarchista. Přesto neprojevil sebemenší snahu, aby mi něco pověděl o Bohu. Provedl obřad – a to bylo vše.

Když jsem nyní poznal Boha skrze Ježíše, nesl to s ne-libostí. Zeptal se: „Co vás vede k tomu, že věříte v Krista?“

Řekl jsem mu, že mě obzvláště upoutalo proroctví Izaiaše, napsané asi osm set let před Ježíšem. Když jsem četl padesátou třetí kapitolu tohoto proroctví, měl jsem dojem, že staletí před narozením Ježíše Krista předvídal prorok celý jeho život. Popsal Spasitelův život v hlavních rysech, aby jej mohli Židé poznat, až přijde.

Rabín si pohládl vous a řekl nám (moje žena tam byla také): „To jste neměl číst. Ta kapitola je vám zapovězena.“

Potom jsem si tento zákaz ověřil v kalendářích – vy-

dávaných ortodoxními židovskými obcemi – uvádějících texty proroků, které jsou uloženy číst při bohoslužbách (takzvané haftary). Po úseku Mojžíšova zákona, zvaném šoftim, se mají číst kapitoly 51 a 52 z Izaiáše. Další šabat následuje kapitola 54. Kapitola 53 se vynechává. Proroctví o Ježíši, které obsahuje tato kapitola, odhaluje nebezpečně mnoho.

Rabín nás vybízel: „Moje děti, zanechtejte těch věcí!“

Odpověděl jsem: „Rád bych, ale ta proroctví mě nenechají v klidu. Jakou jinou interpretaci této části Bible mi můžete dát?“

Rabín smutně potřásl hlavou a propustil nás, aniž by nám poskytl jakékoli vysvětlení. Nevím proč.

Uplynulo několik let. V roce 1940 mu před očima fašisti zabili dva syny. Stríleli také na něj, ale nepodařilo se jim ho zasáhnout.

Rabín H. osobně vedl pohřební obřad svých synů. Všechny přítomné hluboce dojalo, když viděli, jak klade ruce na obě rakve a začíná kázání slovy žalmisty: „Hospodin je spravedlivý ve všech svých cestách, milosrdný ve všech svých skutcích“ (Žalm 145,17).

Na hřbitově byly přítomny tisíce bukureštských Židů. Byl jsem tam také, i když jsem byl vyloučen z obce kvůli své křesťanské víře. Stál jsem sám u vchodu do kaple. Když bylo po obřadu a rabín odcházel, podpíraný dvěma Židy, všiml si mě a z dálky na mě zavolal: „Richard!“ Objal mě před zraky všech přítomných. Mezi tisíci Židy si vybral mě, komu by mohl vylít svůj žal.

Od té doby jsem ho potkal několikrát a on mi vždy láskyplně naslouchal, když jsem mu vykládal o své víře. Nikdy jsem se nesnažil na něj vyvíjet nějaký nátlak. Člověk, který organizoval vraždu více než stovek Židů v lese Jilava a pověsil kolem čtyřiceti jiných v městských jatkách

pod nápisem „maso košer“, byl kněz řecké pravoslavné církve. Je obtížné přivést Žida ke křesťanství.

Další rabín, se kterým jsem mluvil o Ježíši záhy poté, co jsem uvěřil, kdy jsem stále ještě pochyboval a trpěl intelektuálními zábránami, byl rabín R. ze Satu-Mare.

Potkal jsem ho jednoho večera v synagoze. Když jsem se mu zmínil o Spasiteli, řekl: „Pokud jste ochoten půl hodiny mi v tichosti naslouchat, osvobodím vás od této falešné představy.“

Odpověděl jsem: „Jsem ochoten vám naslouchat nejen půl hodiny, ale třeba celé dny.“

Přišel za mnou domů, a jak jsem mu navrhl, četli jsme spolu Nový zákon, takže mne mohl kdykoli podle potřeby přerušit a ukázat mi, co se mu jevilo nesprávným. Četli jsme spolu od osmi večer do jedné hodiny v noci. Poslouchal pozorně, občas mě přerušil, vždy se stejným zvoláním: „Oi, vi shein, oi vi shein! Dus hob ich nicht gewist.“ (Ach, jak nádherné! Jak nádherné! To jsem nevěděl.) Neměl ani jedinou námitku. Tu noc spal v mém domě. Příští den, když jsme společně opouštěli dům, mě požádal: „Prosím, nikomu v synagoze neříkejte, co se stalo.“ Souhlasil jsem, ale dodal jsem: „Myslím si, že by bylo pro vás ctí, říci Židům, že považujete Nový zákon za úžasnou a nádhernou knihu.“

Rabín R. to neudělal. Později se odstěhoval do Cernauti. O rok později jsem ho navštívil a našel ho, jak sedí uprostřed svých žáků. Když jsem se mu zmínil o Ježíši, urážel ho ošklivými anekdotami.

Během války ho zabili nacisté.

Když se rabín G., který byl následníkem slavné dynastie rabínů, kteří činili zázraky, o mně dozvěděl, že jsem ztracenou ovcí, zavolal mě k sobě.

Byla to strhující osobnost, starý muž s bílými vousy, bílými vlasy a vysokým čelem. Jeho tvář zářila dobrotou. Omluvil se mi, že mě požádal, abych přišel do jeho domu. Kdyby nebyl tak pokročilého věku, býval by přišel ke mně. Zeptal se mě, co mě na křesťanství upoutalo.

Řekl jsem mu stručně o svém životě v hříchu a o pokoji, jaký jsem získal ve svém svědomí díky jistotě, že mé hříchy jsou odpuštěny skrze Ježíše. „Ježíš dává pokoj a radost mé duši. Víím, že daroval pokoj milionům lidí. Nevím o ničem zlém, co by udělal. Řekněte mi, rabíne, proč bych ho měl opustit?“

Rabín odpověděl: „Ježíš neudělal nic zlého. Naopak, skrze něho bylo mnoho lidí zachráněno od uctívání model a přišlo k poznání pravého Boha. Ale vy jste Žid. Vaším úkolem je zůstat v židovském náboženství.“

„Ne,“ řekl jsem vehementně. „Židovské náboženství je falešné, protože je židovské. Náboženství musí umožnit lidem pravé poznání Boha. Ukázat jim, jak s ním mohou dosáhnout jednoty. Tak, jako nemůže nikdy existovat nějaká rumunská teorie fyziky nebo německá teorie matematiky, tak nemůže být žádné židovské náboženství. Existuje buď náboženství, nebo ne-náboženství. Náboženství je buď pro každého pravé, nebo pro každého špatné.“

V náboženství musíme aplikovat stejnou zásadu jako u spravedlnosti. Žádná forma spravedlnosti, které přidáme přívlastek, jako rasová, kastovní, třídní, vojenská nebo krizová, nemůže být pravou spravedlností. Spravedlnost stojí sama o sobě, bez nějakého přívlastku. Přívlastky ke své víře proto nepřijímám. Hledám spojení s Bohem. Každé náboženství, které má nějaký přívlastek, může tomuto hledání postavit do cesty překážku. Židovské náboženství mě poutá k judaismu, pravoslavné a římskokatolické náboženství k určitým tradicím, protestantská náboženství mne

váží k myšlenkám svých reformátorů. Toto všechno jsou spojení horizontální, nikoli vertikální spojení s Bohem. Já hledám toto vertikální spojení.“

Rabín se mě v údivu zeptal: „Říkám to s velkou lítostí a hlubokým soucitem – ne s pohrdáním a nepřátelstvím – že ve vás vidím člověka vykořeněného ze svého lidu. Copak se ve vás neozývají hlasy vašich předků, které vás volají zpátky?“

Odpověděl jsem: „Ano, každý Žid s pejzy, hudba v synagoze i pouhý pohled na písmena v hebrejské Bibli – to všechno mi připomíná mé předky. Je to skoro jako bych viděl Abrahama se svou rodinou, jak přichází do Kenaanu na velbloudu. Vidím před sebou výjevy z Bible. Jako bych zakoušel odchod Židů z Egypta, všechnu jejich nouzi na poušti, zázračnou událost, kdy Židé dostali desky Mojžíšova zákona. Prožívám celé strhující dějiny svého lidu. Ale životopisy lidí a historie je jedna věc, a objektivní pravda je věc druhá.“

Nejvýznamnější filozofové, politici a náboženští myslitelé vždy vydávali za objektivní ten systém, který pouze vyplynul z jejich po každé vlastní osobní tragédie, ale oni sami si to nikdy nepřipustili. Marx napsal v jednom z dopisů Engelsovi: ‚Kdyby Titus nezničil mou vlast, nestal bych se nepřítelem všech vlastí‘. Když se člověk rozhoduje, zda má být vlastencem nebo anti-vlastencem, nemůže se přece řídit takovým měřítkem. A stejně tak i v náboženské oblasti se nelze poddávat pocitům, ale je třeba hledat pravé náboženství. To je to, co chci.“

Rabín skepticky potřásl hlavou. „Které je to pravé náboženství?“

Odpověděl jsem: „Zatím nevím. Myslím si ale, že ho velmi brzy objevím, protože jsem našel náboženství, o kterém s jistotou vím, že je neúplné. To je náboženství, do

něhož jsem se narodil. Podle mého názoru je absurdní, aby náboženské přesvědčení záviselo na výsledcích sexuálního styku. Muž, který dodržuje Mojžíšův zákon, si bere za manželku ženu stejné víry. Pokud dítě, které se narodilo v tomto manželství, nevěří podle Mojžíšova zákona, považuje se za odpadlíka. Jeho sousedem je člověk, který je dítětem z manželství katolíka a katoličky a věří, že je povinen dodržovat celé katolické učení. A totéž platí o protestantovi, mohamedánovi nebo buddhistovi, a výsledkem je neuvěřitelný zmatek. Tento druh náboženství určitě není ten pravý a já se jím nehodlám řídit.“

Rabín řekl: „Ježíš nedělal to, co děláte vy. Šel po cestách svých předků, dodržoval šabat, příkazy týkající se jídla a ostatní zákony. Uctíval Boha v synagoze. Proč to neděláte také?“

Odpověděl jsem: „Ježíš byl jedinečný a měl jedinečné poslání. Zjevil něco nového. Uvedl novou a věčně platnou pravdu. Aby byl přijatelný pro ty, kdo mu naslouchali, zachoval se jako každý rozumný člověk. Dal svému učení takovou formu, která by byla přijatelná a přitažlivá pro jeho posluchače. Takhle jediné můžeme rozumět jeho přizpůsobivosti. Avšak právě skrze něho se naplnilo proroctví Jeremiáše v kapitole 31: ‚Hle, přicházejí dny, je výrok Hospodinův, kdy uzavřu s domem izraelským i s domem judským novou smlouvu. Ne takovou smlouvu, jakou jsem uzavřel s jejich otci v den, kdy jsem je uchopil za ruku, abych je vyvedl z egyptské země. Oni mou smlouvu porušili, ale já jsem zůstal jejich manželem, je výrok Hospodinův. Toto je smlouva, kterou uzavřu s domem izraelským po oněch dnech, je výrok Hospodinův: Svůj zákon jim dám do nitra, vepíši jim jej do srdce. Budu jim Bohem a oni budou mým lidem.‘

Již nejsme pod starou smlouvou, ale máme nové zjeve-

ní, které mohu charakterizovat několika slovy: svoboda v našem každodenním životě a láska. Jeden z významných křesťanských učitelů, sv. Augustin, prohlásil, že norma, kterou se řídí v životě jako křesťan, je tato: „Miluj, a dělej, co chceš!“ Židovské zvyky již pro mne nejsou závazné nebo nutné.“

K mému překvapení rabín odpověděl: „Nevím, že by byla taková pasáž v Jeremiáši.“

Požádal jsem jej, aby ze své police vytáhl knihu a ten odkaz jsem mu našel.

Někteří rabíni vskutku zanedbávají proctví, protože se stále zabývají talmudem, kabalou a množstvím komentářů. Bývá pravidlem, že jedinými částmi Bible, které znají dobře, jsou knihy Mojžíšovy.

Mezi křesťanskými duchovními, z nichž někteří mají doktorát teologie, to bývá ještě horší. Často jsem se setkal s naprostou neznalostí i nejjednodušších biblických textů. Pokud jsou tito duchovní katolíci, jsou dobře obeznámeni s Tomášem Akvinským, a pokud jsou protestanti, s díly Bartha nebo Bultmanna. Bývá pravidlem, že neznají teologické spisy velkých křesťanských mystiků, ale neznají ani Písmo svaté.

Rabín se pokusil naši diskusi ukončit: „Uvědomuji si, že nemá cenu se přít. Nikdy nebudu schopen vás přesvědčit, abyste se vrátil k judaismu.“

„Chybí vám jistota, protože neznáte pravdu,“ odpověděl jsem, dříve než jsem odešel. „Vzdal jste se veškeré naděje přivést mě zpět k mojžíšovské víře, ke které jsem nikdy nepatřil. Ale já se nikdy nevzdám naděje, že se jednoho dne stanete Ježíšovým učedníkem.“

Rabín si se mnou rychle potřásl rukou a propustil mě.

Kvůli tomu, co mi křesťané řekli o Ježíši, jsem stále

ještě pochyboval, zda je skutečně Spasitelem. Rabíni odstranili poslední stíny těchto pochyb svou naprostou neschopností bránit se křesťanským argumentům.

CESTA VÍRY OD ROZUMU
K SRDCI

Židé mají starodávný příběh, možná tak starý, že jej snad mohl slyšet i Ježíš jako malý chlapec od své matky.

Jednou nějaký vycpavač zvířat chytl krásného ptáčka, kterého chtěl zabít a vycpat. Když pozvedl nůž, aby jej probodl, stal se zázrak. Ptáček k němu promluvil lidským hlasem: „Ušetři mi život, protože mám v hnízdě mláďata. Jestli mě pustíš, dám ti tři jednoduché rady, které ti ale prokáží velkou službu.“

Vycpavač si pomyslel: „V lese je mnoho jiných ptáků, které mohu vycpat. Ale to, co se teď děje, je zázrak od Boha. Kdo ví, jaké rady mohu získat? A tak slíbil, že ptáčka pustí, pokud ty rady budou dobré.“

Ptáček pronesl tato moudrá slova: „Když ti někdo řekne něco nesmyslného, nevěř mu, ať je to kdokoli. Pokud někomu vykonáš něco dobrého, nesmíš toho potom litovat, ale radovat se, že jsi vykonal dobro. Nesnaž se dosáhnout toho, co je na tebe moc vysoko.“

Vycpavač usoudil, že tyto rady jsou cenné. Často udělal tu chybu, že poslechl rady lidí jen proto, že byli slavní. Často litoval, že dal peníze na dobročinné účely, a utratil hodně času a energie, když se snažil dosáhnout toho, čeho dosáhnout nemohl. Propustil ptáčka a řekl mu: „Buď s Bohem ptáčku, protože tvá slova jsou moudrá.“

Ptáček odletěl a usedl na nejbližší větev. Potom na toho člověka zavolal: „Hlupáku! Proč jsi mě propustil? Mám v břiše velký diamant. Kdybys mě zabil, našel bys jej a byl bys bohatý až do konce svého života!“

Když to vycpavač uslyšel, litoval toho, že ptáčka propustil a začal šplhat na strom, aby jej znovu chytil. Ale chytnout ptáčka holýma rukama není nic snadného! Když vylezl na nejnižší větev, ptáček odlétl na další. Když vycpavač vylezl na další, ptáček už byl výš, a tímto způsobem šplhal muž po stromě, dokud u samého vrcholu nespádl a nezlámal si obě nohy.

Když ležel a sténal pod tím stromem, ptáček slétl na nejnižší větev a zavolal na něj: „Hlupáku, copak jsem ti nedal tři dobré rady, o kterých jsi věděl, že jsou správné, a sám jsi o nich řekl, že jsou dobré? První byla, že nebudeš věřit něčemu nesmyslnému, ať ti kdokoli říká, abys tomu věřil. Jak jen jsi mohl být tak hloupý a věřit, že pták má diamant ve svém břiše? Druhá rada byla, abys nelitoval, že jsi vykonal něco dobrého. Tím, že jsi mi zachránil život, jsi vykonal dobrý skutek. Proč jsi toho potom litoval? Třetí rada byla, aby ses nepokoušel dosáhnout toho, co je na tebe moc vysoko. Víš sám, že je nemožné chytnout ptáčka holýma rukama. Ale mezi lidskou hlavou a lidským srdcem a mezi lidskými ústy a lidským uchem je vždy velká propast. Uznal jsi, že moje rady jsou dobré, ale neposlechl jsi svá vlastní slova a nevěřil jsi v hodnotu svých vlastních myšlenek. Několik okamžiků poté, co jsi souhlasil s mými radami, jsi udělal úplný opak toho, co jsem tě naučil.“

Dnes přijímáme rady od mnoha lidí, ale potom zapomínáme, co jsme přijali za své, a žijeme, jako bychom se s tím nikdy předtím neztotožnili. Naše porozumění je jedna věc a naše pocity něco úplně jiného. Sám jsem měl zakusit pravdu, obsaženou v tomto malém příběhu.

Svou myslí jsem poznal, že Ježíš je Spasitel, ale místo abych se ve svém životě přizpůsoboval více a více jeho učení, byl můj život snad ještě horší. K svému zděšení

jsem zjistil, že chci konat, co je dobré, ale nemám k tomu sílu.

„Vždyť nečiním dobro, které chci, nýbrž zlo, které nechci...“

Objevuji tedy takový zákon: Když chci činit dobro, mám v dosahu jen zlo.

Ve své nejnvnitřnější bytosti s radostí souhlasím se zákonem Božím;

když však mám jednat, pozoruji, že jiný zákon vede boj proti zákonu,

kterému se podřizuje má mysl, a činí mne zajatcem zákona hříchu,

kterému se podřizují mé údy“ (Římanům 7, 19–23).

Můj vnitřní konflikt měl dva aspekty. Na jedné straně jsem věděl, nebo spíše instinktivně cítil, že obrácení by znamenalo, že mám žít životem plným utrpení a konfliktů. Budu muset zaujmout postoj proti některým lidem vlastního národa, proti jeho zvykům a myšlenkám, které přežívaly po tisíce let. Věděl jsem, že ačkoli je mou povinností zůstat trpělivý a mírný – budu muset vystát ponížení a odsouzení, a přesto zůstat nepohnutelný v každé bouři.

Budu muset být připraven postavit se proti svému lidu, lidu, se kterým jsem byl spojen celou svou duší. Vnitřní hlas mi říkal: „Jsi ty, ty sám, moudřejší než celý tvůj lid? Židovský národ vychoval tolik géniů, tolik mystiků, tolik mužů činu a bezpočet mučedníků za víru svých otců! Mýlí se všichni tito lidé a jen vy – malá skupina Ježíšových učedníků mezi židovským lidem – máte pravdu?“ Až později jsem si uvědomil, že velké množství slavných lidí, kteří jdou jiným směrem, nepředstavuje žádný argument proti Božímu neměnnému slovu.

Jaké vyhlídky mě ale čekají, až se tento konflikt vyřeší? Pokud předpokládám, že se Židé obrátí, kam půjdou? Poz-

ději budu vyprávět o některých zklamáních, jaká jsem zakusil v různých křesťanských denominacích. Velmi brzy jsem si uvědomil, že v tomto světě neexistuje žádný otcovský dům, do kterého by se Izrael, mamotratný syn, mohl vrátit.

Všechny tyto myšlenky mě nutily, abych sám sebe přirovnával k Donu Quijotovi, který se pouští do bitvy s větrnými mlýny. Hřích, skrývající se uvnitř mé duše, využil těchto obtíží a zabránil mi v tom, abych se nově narodil. Stále mi našeptával: „Jez, pij a uživej si, protože mládí odchází.“

A právě v tomto období konfliktu jsem poprvé zakusil Ježíšovu přítomnost. Nemohu říci, že bych jej viděl: nebylo sice možné jej vidět, ale byl přítomen. Tento jev se stejným způsobem opakoval po několik dní. V poledne jsem se svalil na pohovku. Po tváři mi tekly slzy a bylo to, jako bych slyšel, jak mě volá nějaký hlas, ne slovy, ale kdybych měl popsat, co jsem cítil, bylo by to asi toto: „Pojď! Učiním tě šťastným. Všechny tvoje hříchy budou odpuštěny. Čeká tě nevýslovná radost.“ Moje žena mi byla po boku, rozesmutnělá z konfliktu, který se ve mně odehrával a který celým svým srdcem sdílela. Ale já jsem odpověděl: „Ne, ne, já nepůjdu. Voláš mě, abych šel po velmi obtížné cestě. Čeká mě příliš mnoho odříkání a příliš mnoho utrpení. Já je nechci. Odejdi ode mne!“

Ať mi Bůh odpustí, pokud to vypadá, jako bych se rouhal, ale měl jsem dojem, že Ježíš, Pán nebes, klečel přede mnou, hříšníkem, místo aby tomu bylo naopak. Prosil mě, abych se obrátil k Bohu. Cítil jsem, že mi srdce pukne tíhou jeho zármutku, ale já jsem nemohl. Moje odpověď zněla vždy „Ne“.

Nepřijal jsem, protože jsem byl špatný. Věřím však, že za mou zápornou odpověď částečně mohly křesťanské knihy a některá kázání. Tyto knihy a kázání předkládaly falešný

obraz Krista: byl vykreslen jako policista, který vyžaduje přísnou poslušnost stovek zákonů. Tyto zákony začínaly tím, že je nutné vzdát se kouření a nošení šperků, a končily neoblomným požadavkem, že člověk musí Kristu obětovat svůj život. Důraz byl kladen na to, co se „nesmí“, a na odpovědnost dávat Bohu, co mu patří. Bůh nebyl popisován jako dárce darů nezměřitelné ceny: odpuštění hříchů, pokoje v srdci, obecenství s ním, pravdy, života ve světle, Ducha, který dává moc a svatost, radosti z vedení dobrého boje – s anděly bojujícími na mé straně, věčného života ve slávě a mnoha dalších darů. Všechny tyto dary jsou nám přitom věnovány bez podmínek.

V jednom ze spisů talmudu čteme, že jakákoli láska, která závisí na nějaké věci, pomíjí, když pomine ta věc; ale láska, která není závislá na žádné věci, nepomíjí nikdy. Pokud je spasení, které nám Ježíš dává, závislé na stavu duše, nevytrvá, protože stav naší duše se mění. Spasení darované Ježíšem je zadarmo, bezpodmínečné; nezávisí na tom, co je v nás, nebo na tom, co děláme. Tryská z jeho milující povahy a z tohoto důvodu je věčné.

Křesťané často zakládají svá kázání na zákazech a příkazech. Díky tomu vznikla moje falešná představa o Ježíši. Ale více než všechno ostatní mi bránila moje svázanost s hříchem: s láskou k penězům, láskou k nedovoleným potěšením, nenávistí, zlobou, nepoctivostí a s mnoha dalšími věcmi.

V mém životě se však stalo to, co řekl Luther: „Hříchy neničí svaté,* ale dusí jen ty, kdo jsou bez Boha.“ Jsou pro to dva důvody. První je ten, že svatí věří v Krista, do kterého jsou úplně vnořeni a skrze něhož povstávají (i když

* Slovo „svatý“ se zde nepoužívá ve významu, jaký mu dávají římské katolíci, totiž k popisu člověka, který byl kanonizován, ale je to titul, který podle Nového zákona nesou všichni věřící.

ve své nevědomosti dělají mnoho věcí, pro které by bez Boha byli odsouzeni), a ve kterém jsou chráněni. Neupadnou, jak říká Šalomoun (Příslaví 24,16). Pro ty, kdo to nikdy nezakusili, je nepředstavitelné, jak velká je moc, kterou poskytuje víra, zejména tam, kde je hřích. Ti, kdo jsou bez Boha, hřeší, i kdyby činili skutky všech svatých. Druhým důvodem je, že svatí si skrze víru uvědomují, že závisejí jen na Boží milosti, avšak v hloubce svého srdce vědí, že jejich skutky jsou hříšné a prázdné. Tato pokora a toto svědectví způsobují, že nejsou zničeni svým hříchem, nevědomostí nebo špatností, protože Bůh nemůže takové pokorné lidi opustit. Milosrdenství, které prokazuje těm, kdo vyznávají své viny, je daleko větší. To platilo i o Bernardovi z Clairvaux, když zvolal ve svém zármutku: „Promarnil jsem svůj čas, protože jsem žil život, který si zaslouží odsouzení!“ Platilo to i o Augustinovi, který řekl: „Běda životům všech lidí, ať již jsou jakkoli svatí, pokud budou souzeni bez milosrdenství!“

Semeno, které Bůh zasadil do mého srdce, nebylo porušeno mými viditelnými hříchy. Vnitřní člověk pokračoval v růstu a Svatý duch triumfoval tím, že přemístil víru z mé mysli do mého srdce.

ISAC FEINSTEIN
A MÉ ZNOVUZROZENÍ

Zvláštní roli v tom všem hrál Isac Feinstein, který byl představitelem jednoho z nejslavnějších vítězství Ježíšovy milosti mezi židovským lidem.

V době svého obrácení byl nevýznamným obchodníkem. Jednou večer vyslechl na setkání křesťanů poselství o Ježíši. Okamžitě uvěřil. Když přišel domů, vyběhl do ložnice svých rodičů, kteří již ulehli ke spánku, vzbudil je a zvolal: „Našel jsem Mesiáše!“

Od toho večera nikdy nezakolísal ve víře, i když zakoušel velký odpor své rodiny.

Jeho otec, zbožný Žid, se jej snažil přesvědčit, aby Krista zapřel. Když to nemělo úspěch, připravil obřad, který pro takové případy předepisují rabíni. Prohlásil syna za mrtvého, vykonal symbolický pohřeb s rakví, do které byla uložena větev stromu, roztrhl si oděv a plakal pro svého syna spolu se svou rodinou, sedě na zemi po celých sedm dní.

Celou tu dobu se „mrtvý muž“ radoval ze života, který byl bohatší než kdykoli předtím, a rostl v milosti a v poznání Boha.

Krátce na to, co se stal křesťanem, začal se srdcem i duší připravovat k šíření evangelia mezi rumunskými Židy. V Polsku absolvoval misionářský výcvik a po svém návratu do Rumunska vstoupil do služeb Norské misie Izraeli v Galatzu.

Pracovní výkonnost tohoto člověka byla bezmezná. Vydával jeden časopis pro dospělé a jeden pro děti a také řadu křesťanských brožurek. Kázal po celé zemi a napsal mnoho dopisů. Stal se významnou osobností mezi Ježíšovými učedníky v Rumunsku, sloupem v Božím chrámu.

Abychom však pochopili opravdovou hodnotu člověka, musíme uvažovat i o závěru jeho životní dráhy. Napoleon napsal: „Velcí mužové jsou meteory, které hasnou, aby daly světlo světu.“ Napoleon ale nedal světu žádné světlo, způsobil naopak mnoho krveprolití a pláče. Vytvořil totiž vědu, bez které by na tom svět byl lépe – vědu válčení.

Meteory nepřinášejí světu světlo: i ten nejzářivější meteor za sebou nechává jen pomíjející světelný pruh, který je rozlehlým vesmírem úplně pohlcen. Lidé, kteří jsou světlem světa, přidávají oběť k oběti, stejně jako jednotlivá malinká těla korálů, která se lepí na sebe a vytvářejí ostrovy.

Takoví lidé nebývají známí, většinou zůstávají v anonymitě, hrají pokornou roli ve výchově dětí, vedení domácnosti, v umění, politice, v ekonomickém a akademickém životě. Jsou to lidé, kteří vyzařují pravdu, lásku a víru a poskytují světlo těm, kdo jsou kolem nich. Takovým hořícím světlem byl i Feinsein.

Když vypukla válka, byl Feinsein pořád ještě poměrně mlád. Bylo mu třicet sedm let a byl pastorem židovsko-křesťanského sboru, který založil v Jasách. Odtud se jeho láskyplná služba šířila po celé zemi.

Atmosféra v Jasách byla prosycena antisemitismem, se stálou hrozbou pogromu. Feinsein byl na krátké návštěvě Bukurešti a bydlel u mě. Navrhoval jsem mu, aby se do Jasů, kde na něj čekala smrt, už nevracel. „Můžeme poslat jednoho rumunského bratra, aby přivedl tvou ženu a šest malých dětí do Bukurešti.“

Odpověděl: „Úlohou pastýře je zemřít společně se svým stádem. Víím, že mě zabijí, ale nemohu opustit své bratry. Vrátím se do Jasů.“

Několik dní po jeho návratu, 28. června 1941, se rozpoutal pogrom. Počet zabitých Židů dosáhl jedenácti tisíc. Byli také zabiti Rumuni, kteří jako Židé jen vypadali. Fašistické úřady a rozvášněné obyvatelstvo zabíjely také křesťanské Židy a tvrdily, že země vede svatou křížáckou válku.

Mezi těmi, koho uvěznil, byl také Feinsein. Nejprve ho vzali do policejní věznice. Zločinci, kteří byli toho času ve vězení, po svém propuštění vyprávěli, že Feinsein řekl Židům, aby si nedělali žádné iluze. Věděl, že budou zabiti a vyzýval je k obrácení, aby se mohli připravit na setkání se svým Bohem.

Tisíce Židů byly namačkány v uzavřených dobytčích vozech a poslány pryč za spalujícího slunečního žáru, bez kapky vody, což mělo za následek, že většina z nich ze-

mřela. Mezi nimi byl i Feinstein. Těch pár, kteří přežili, internovali do koncentračního tábora.

Někteří z nich vyprávěli, že když si Feinstein uvědomil, že se blíží smrt, obrátil se na rabína, který stál blízko něj a řekl: „Je čas zpívat žalmy!“

Zemřel, zatímco rabín hlasitě recitoval žalmy. Feinstein vysvětloval, co předpověděly o Ježíši. Když umíral, jeho hlava spočívala na rameni rabína. Rabín sám zemřel o několik minut později – mojžíšovský Žid a křesťanský Žid jako oběti stejné nenávisti, nenávisti, která byla v Rumunsku dvojnásobně krutá, protože nesla „křesťanskou“ masku.

Z židovsko-křesťanského sboru nepřežil ani jeden muž. Všichni zahynuli během pogromu. Jen několik dívek si zachránilo život útekem.

Popsal jsem Feinsteinovu smrt – smrt mučedníka se srdcem pastýře, s jakým jsem se později setkával už jen zřídka a který hrál významnou roli v duchovní krizi, kterou jsem procházel.

Navštěvoval nás doma a já jsem mu říkal o svém hříchu a o tom, jak je pro mě nemožné se ho zbavit. Vysvětlil mi, že Ježíšova slova „nesuďte“ se vztahovala nejen na druhé lidi, ale také na mě. „V duchovních věcech je jakákoli forma vlastní diagnózy špatná. Když zvedneš svou pravou ruku před zrcadlem, zrcadlo ti ukáže, že zdviháš ruku levou, a když stojíš před zrcadlem s tváří obrácenou k jihu, ukáže ti, že stojíš obrácený k severu. Tvé svědomí působí jako zrcadlo tvého duchovního stavu, a proto tvé svědomí zkresluje realitu, dokud není osvětleno Duchem svatým.“

Evangelia nám vyprávějí o dvou mužích, kteří vešli do chrámu, aby se modlili. Jeden byl farizeus, druhý celník. První člověk se posuzoval a byl upřímný, když došel k závěru, že je dobrý, protože se často postí a dává štědré dary chrámu. Ten druhý udělal stejnou věc, ale zjistil, že je

hříšný, protože žije z nečestně získaných příjmů. Diagnóza, kterou si oba muži určili, byla chybná. Bůh nesoudí to, co lze vidět na povrchu, ale to, co je skryto v srdcích lidí. V hloubce svého srdce byl ten první člověk pyšný, zatímco celník byl pokorný a vyznal svůj hřích.

„Nesuď sám sebe,“ radil mi vždycky Feinstein. „Neměj úzkost a netrap se kvůli svému hříchu. Je napsáno: ‚Nemyslete na svou duši‘ (Matouš 6,25, podle originální řecké verze). Péče o duši je Kristova záležitost. Prostě mu řekni o svém hříchu a od té chvíle to bude jeho starost, aby se s ním vypořádal.

Naše vlastní chápání je zosobněno pokrytcem, kterého Ježíš kárá za to, že sleduje mrvu v oku svého bratra. Mrvu představuje hřích bratrova těla, důsledek toho, co jsme zdědili, špatné výchovy, tlaku společenských okolností, ďáblova vlivu a mnoha dalších nezměřitelných faktorů. Pokrytectví tohoto chápání spočívá ve skutečnosti, že samo nesestoupí z vyvýšeného vrcholu, ze kterého soudí všechny věci a všechny lidi, aby pak mohlo soudit břevno ve vlastním oku – nevzdá se svého falešného měřítka pravdy, svého sobectví, své vášně, své neznalosti toho, že má soudit sama sebe, skutečnosti, že mu nelze důvěřovat. Důkazem toho, že oko, ve kterém vězí břevno, představuje rozum, je to, že rozum není schopen odstranit mrvu z oka bratra, ale spokojuje se jen s jeho pokáráním a znepříjemňuje mu život.

Zkus nad hříchem zvítězit tak, že mu zasadíš nepřímý zásah. V srdci je satan silný, protože poskytuje srdci potěšení. Zde je obtížné jej překonat. Ve svém vlivu na rozum je slabý, protože tady způsobuje jen potíže. „Proměňujte se obnovou své *mysli*,“ říká Pavel (Římanům 12,2). Ježíš zvítězil ve svém boji na Golgatě, což v aramejštině znamená „místo lebky“. A to je místo, kde i ty musíš vybojovat

svou bitvu. Uvězni každou svou myšlenku v poslušnosti Kristu. Přijmi ho jako měřítko pravdy. Povrchní pravda, kterou lze snadno uchopit, lidská srdce nezmění. Tvůj život ale určitě změní každodenní pravda, kterou důkladně strávíš, kterou stále žvýkáš, až se v tobě promění.

Talmud vypráví příběh o rabínu Akibovi, který byl jako mladý muž nevědomý, rouhal se a nebyl ani moc chytrý. Měl ale ženu, která měla velkou víru v Boha, a ta jej požádala, aby se posvětil a stal se učitelem zákona. Akiba namítal: „Ale já na to nemám talent.“ Vzala ho ke studni, na jejímž kamenném okraji lano postupem času vyrylo malou jamku. „Vidíš tu rýhu v kameni?“ zeptala se ho. „Lano je mnohem měkčí než kámen, ale po mnoho let působilo na tvrdý kámen a vytvořilo jamku. Buď jako to lano – nahoru a dolů, nahoru a dolů, pořád stejným směrem: Písmo a modlitba, Písmo a modlitba. I kdyby srdce a mysl byly tvrdé jako kámen, nakonec jimi Boží slovo pronikne.“

Akiba poslechl, co mu říkala jeho žena, a stal se jedním z velkých mužů judaismu. Nakonec byl korunován mučednickou smrtí. Vezmi si z něho příklad! Buď horlivý a přemýšlej, co je správné a křesťanské, a nebudeš muset utíkat od hříchu, protože hřích bude prchat před tebou.

Díky Feinsteinovi, který měl krásný zpěvný hlas, jsem se poprvé seznámil s Bachovým hymnem „Ty svatá oběti“. Ta píseň přímo zasáhla mé srdce.

Jednoho odpoledne roku 1937, den před Jom-Kippur, velkým židovským svátkem pokání a postu, jsem byl ve Feinsteinově kanceláři. Tak rozrušený jako tehdy jsem nebyl od svých školních let. Řekl jsem Feinsteinovi: „Křesťanské požadavky jsou příliš extrémní, je nemožné je dodržet. V Bibli je napsáno, že kdo říká, že patří Kristu, musí také tak žít, jako žil Kristus. Ale je to vůbec možné? Je to jako žádat po vlkovi, aby žil jako ovečka, a pak jej kárat za

to, že to nedokáže. Jak jen mohu žít tak, jak žil on, když nejsem od věčnosti Kristem, když jsem se nenarodil z panny, když jsem nebyl zvláště vyvolen a vychován jako Kristus, když nemám jasné vnímání duchovních věcí, ani nemám jeho mysl, když na mě Boží andělé nepřetržitě nesestupují a když nežiji v celibátu a nejsem tesař? Copak musí hlemýžď utíkat jako zajíc? Z toho mála, co jsem zatím viděl na křesťanech, znamená obrácení pro některé pouze zajímavý námět hovoru. Nejsou obrácením proměnění v malé Ježíše. Nikde jsem neviděl lidi, podobné Ježíšovi.“

Feinstein odpověděl se svým neopakovatelným úsměvem: „Nenechej se ovládat tím, co vidíš, protože je možné, že nevidíš příliš dobře. Židé, kteří žili před dvěma tisíci lety, neviděli na Ježíši nic, co by bylo hodné cti, navzdory skutečnosti, že byl vtěleným Bohem. Dokud se člověk nenarodí znovu, nemůže uvidět Boží království, i když je dokonale vtělené v člověku, kterému stojí tvář v tvář.“

Očekává se od nás, že máme být jako Ježíš, že máme žít jako on? Verš v epištole sv. Jana, na který jsi poukázal – „Kdo říká, že v něm zůstává, musí žít tak, jak žil on“ (1. list Janův 2,6), nečiní naši víru absurdní, je to pouze varování těm, kdo jsou pyšní a chlubí se, že zůstávají v Kristu.

Byla kdysi jedna země, ve které žili dva malíři. Ta země se rozdělila do dvou částí: jedna polovina obyvatel měla ráda jednoho malíře, druhá zase toho druhého. Požádali krále, aby je rozsoudil. Měl ve svém paláci sál z mramoru, který rozdělil na dvě poloviny oponou. Potom povolal prvního malíře a nařídil mu, aby na stěnu sálu namaloval, cokoli se mu líbí. Povolal také toho druhého, aby maloval na protější stěnu. První malíř, který byl stejně talentovaný jako domýšlivý, se okamžitě pustil do práce a s pomocí svých žáků namaloval spoustu krásných věcí. Malíř na druhé straně sálu byl pokorný člověk. Řekl svým žákům: Je ode

mě hloupé snažit se soupeřit s tak vynikajícím rivalem. Nedovedu malovat jako on. Chci vás ale požádat o něco jiného. Buďte tu od rána do večera a leštěte ten mramor, až se bude lesknout.' A tak se i stalo. Na jedné straně opony malovali, na druhé straně leštili stěnu. V ustanovený den přišel král, aby se podíval na dílo obou malířů. Obdivoval dílo prvního a prohlásil, že nikdy neviděl krásnější obrazy. Potom poručil shrnout oponu, aby mohl vidět, co vytvořil druhý malíř. Překvapením se mu málem zastavil dech. Obrazy, namalované prvním umělcem, se odrážely na mramoru, který vyleštil ten druhý, a byly oslnivě krásné. Cenu získal druhý malíř.

Ponaučení z tohoto příběhu je velmi prosté. Jen velmi pyšný člověk si může představovat, že by mohl být schopen žít jako Kristus. Podobně jako ostatní přikázání v Bibli i přikázání žít, jako žil Ježíš, nám nebylo dáno, abychom je naplnili, ale pouze proto, abychom chápali – jako důsledek svých neustále neúspěšných pokusů – že je pro nás nemožné dodržet je. Tato přikázání nám mají odhalit hloubku našeho hříchu. Nemáme se pokoušet žít jako Ježíš, ale máme denně „leštit“ své srdce soustředěným rozjímáním a vírou. Potom budeme odrážet Kristovu krásu – bude to krásnější obraz než jeho vlastní život, protože živý Kristus, vtělený do lidské bytosti, která byla dříve porušená a spěla do záhuby, je krásnější než Kristus zrozený z panny.“

„Ne, ne!“ křičel jsem se slzami v očích. „Nechci Ježíše, kterého jsem si vypočítal, vysvětlil a uvěřil v něj, já chci opravdového Ježíše. A naděje mít takového Ježíše se mi zdá jako nemožný ideál.“ Když jsem to dořekl, vyběhl jsem bez rozloučení z Feinsteiny kanceláře.

Běžel za mnou, nemohl jsem mu uniknout. Vešel jsem do obchodu, šel za mnou dovnitř. Byl tak vytrvalý, že mě přesvědčil, abych jej toho večera doprovázel na modli-

tební shromáždění, které měla malá skupinka křesťanů v Bukurešti v sále Anglikánské misie Židům.

Když se většina sboru pomodlila, zmocnil se mě zde, aniž bych to chtěl, Duch. Byl jsem překvapen, že slyším sebe samotného poprvé se modlit nahlas na veřejném shromáždění. Slyšel jsem svá vlastní slova, ale nezdála se být podobná slovům, která jsem formuloval já. Prýštila z hloubky mé duše, ke které moje ego zákonitě nemohlo mít přístup. Důkazem bylo to, že jsem se modlil v jidiš – prastarém jazyce mého lidu, v jazyce jeho soužení, kterým jsem nikdy nemluvil.

Považuji večer před Jom-Kippur roku 1937 za den svého nového narození, protože – a to je zřejmé – Kristovo učení nemůže být jasně napsáno na stránce, která již obsahuje nějaký jiný text. Požadavkem je úplné skoncování s minulostí a úplně nový začátek, počáteční bod, od kterého se odvíjí neustálý a nekompromisní zápas smýšlení člověka.

Nejvíce udivený touto změnou jsem byl já sám – člověk, který byl kdysi militantním ateistou a aktivním účastníkem většiny anarchistických výtržností. Když se odehrávala tato změna, moje vůle při tom nebyla svobodná. Bůh mě uchopil pevně za ruku. Všechno je z Boží milosti.

Věřím, že stejně jako existují v přírodě biologické hodiny, které řídí, kdy se má ptačí mládě vylíhnout z vajíčka, kdy má spolu s ostatními ptáky odtáhnout na jih a kdy se zase vrátit a stejně jako existují biologické hodiny ve fyzickém životě člověka, existují také duchovní hodiny, jež jsou nařízené podobným způsobem. U každého člověka, kterého vyvolí Bůh, existuje určitá předem stanovená hodina, kdy v sobě objeví Božího Syna, který v něm byl vždy, ale trpělivě čekal na ten pravý okamžik, kdy se má zjevit. V tu určitou hodinu se vnitřní a vnější faktory, které však

byly připravovány dlouho předtím, spojí a spolupůsobí při tomto novém narození.

POTÍŽE S NĚKTERÝMI
KŘESŤANSKÝMI TRADICEMI

Byl jsem rozhodnutý být Ježíši věrný. Ale člověk, který učiní takové rozhodnutí, se musí naučit rozpoznávat opravdovou tvář Ježíše mezi padělky, které se během doby nahromadily. Musí se rozhodnout pro jednu verzi této tváře, aby mu byl schopen sloužit plně a celou duší, bez pochybností, zda si zvolil tu správnou denominaci. Velmi mě zajímal rozdíl mezi denominacemi. Než začnu žít jako křesťan, chci být dobře informován.

Ale nebyla to lehká volba.

V průběhu dějin upadal duch církve, církev toužila po stále větším bohatství. V Jasách stojí kostel řecké pravoslavné církve, který je tak plný zlatých ikon, svícňů a nádob, že jediná možnost, jak toto bohatství ochránit, bylo neotvírat tento kostel pro bohoslužby. Tak se naplnila slova sv. Augustina, který řekl, že náboženství vytvořilo bohatství a majetek, ale dcery nakonec pohltily svou matku.

V církvi se odehrával boj o slávu. Teologové zuřili, když s nimi někdo nesouhlasil nebo když nad nimi vynikal někdo, kdo byl oblíbenější než oni. Spory a nenávisť se kupily a trvaly mnohdy celý život, i několik staletí, v protikladu ke krásnému přísloví Babylonského talmudu: „Slunce zapadlo a den se vyjasnil“. Z Božích pravd udělali „korunu, kterou se sami ověnčili, a rýč, kterým se sami zahrabou“, jak se v tomto talmudu také píše. Boží slovo bylo použito k podpoře pomíjivých politických zájmů a k udušení pravdy.

Různé způsoby myšlení, které mohou vést k velmi plodné spolupráci ve studiu Božího slova – kdyby se ovšem

dodržoval královský zákon, zákon lásky – se spojily s odpornými hříchy, aby nahradily církev, tu jedinou církev, složenou z mnoha konfesí, z nichž některé se řídí arogantním Hitlerovým heslem: „Tam, kde jsme my, není místo pro ostatní.“

Mezi jednotlivými konfesemi tečou potoky krve, prolité během náboženského pronásledování, a to nejen v minulosti, ale i v současnosti. Během poslední války pronásledovala rumunská pravoslavná církev zuřivě nejen Židy, při jejichž zabíjení asistovali kněží, ale také takzvané „sektáře“, k nimž podle nich patřili baptisté, Církev bratří, adventisté a jiní, z nichž byly tisíce uvězněny.

Ten, kdo se z jiné víry obrátil ke křesťanství, marně hledá „otcovský dům“, církev, kterou založil Ježíš. Na jejím místě nachází mnoho jiných církví s barbarskými názvy, kterým by stejně tehdejší tesař Ježíš nerozuměl: katolická, pravoslavná, luterská, baptistická, a mnoho jiných.

Už ve čtvrtém století prohlásil sv. Epifanius na adresu audiánů – členů sekty, kterou založil jistý Audius, jenž trval na tom, že Bůh má takové tělo jako člověk: „Je hrozné, že člen církve změní pojmenování křesťanů, zatímco se církev může radovat pouze když křesťané nesou jméno Krista, a odmítají všechna ostatní označení. Místo aby nesli jméno Kristovo, nesou jméno zakladatele své sekty a jako znamení mají jméno člověka. To je nepřipustné.“

Na toto varování se nebral ohled. Stále máme denominace, které mají zvláštní názvy, a tak duše nevěsty bloudí a hledá ztracenou cestu ke svému ženichovi.

Rád bych věděl, jestli by se astronauti odvážili do vesmíru, kdyby dvacet vědců předložilo své výpočty, z nichž každý by byl jiný a každý z nich by jim říkal jiná fakta z oboru fyziky. Když byli vysláni do vesmíru, spolehli se na přesné vědecké a matematické údaje. Jak ale můžeme

letět k Božímu trůnu, když trubky různých denominací vydávají tak disharmonické zvuky a každá z nich ničí důvěru ve vše, co říkají ostatní?

A právě v tomto labyrintu jsem si musel hledat cestu.

Dovolte mi popsat několik epizod. Věřím, že mi čtenář odpustí, když při tom budu citovat několik příkladů lidské slabosti. Jeden z Melanchthonových životopisců napsal: „Každý, kdo považuje za hanebné odhalit cokoli hodné kritiky na velkých a slavných lidech, má příliš vysoké mínění o lidských bytostech, protože jedině Bůh má výsadu být bez chyby. To je pro lidskou přirozenost nedosažitelné.“ Jak čtenář brzy zjistí, nacházím na různých denominacích a jejich vůdcích i mnoho dobrého, podobně jako moje zkušenost s rabíny také nebyla vždy nepříznivá.

Jednou jsem byl s jedním z mých bratranců, který se později obrátil, v Sinaji. Navštěvovali jsme ve městě pravoslavné kláštery. Bylo to den po velikonočním pondělí. Zabouchali jsme na jedny vrata a otevřel nám starý mnich.

„Co chcete?“ zeptal se.

„Otče, přišli jsme se zeptat, co musíme dělat, abychom byli spaseni.“

„Máte smůlu, protože zrovna dneska jsem moc pil.“

„Otče, jsou Velikonoce. Copak není lepší způsob, jak oslavit Velikonoce, než se opít?“ zeptal jsem se a už jsem přestal toužit po tom hledat u něj osvícení.

„Mladíku,“ odpověděl mnich s veselým smíchem, „já jsem pil na příkaz Písma, protože jsem pil ve společenství dvou nebo tří jiných bratří. Protože je psáno, že ‚kde se dva nebo tři sejdou v mém jménu, tam jsem uprostřed nich‘, jak řekl Spasitel.“

Přišel jsem, abych se poučil, ale nyní jsem byl donucen přijmout roli učitele a učit je ty nejzákladnější věci.

„Otče, já věřím, že když Ježíš řekl, že bude se svým lidem, kde se dva nebo tři sejdou, měl na mysli setkání lidí kvůli dobrým skutkům nebo modlitbám, ne kvůli tomu, aby se opili.“

S mírností, která mě překvapila, odpověděl: „Víte, mladý muži, že máte pravdu?“ a pozval nás do své cely, protože jsme stáli a mluvili na prahu.

Ten mnich byl člověk zvyklý pít. Víno mu nestouplo do hlavy a bylo možné s ním mluvit.

Opakoval jsem svou otázku: „Co mám dělat, abych byl spasen?“

„Jste bohatý?“

„Nejsem ani bohatý, ani chudý. Mám, co potřebuji. Ale proč se ptáte?“

„Bohatý člověk bývá snadno spasen. Dá peníze církvi a těm, kdo to potřebují, a jde do nebe. Ale pro chudého člověka je těžké být spasen, protože nemá co dát.“

Muž, za kterým jsem přišel, abych se dozvěděl, jak následovat Ježíše, říkal pravý opak toho, co Ježíš učil.

Zeptal jsem se ho: „Ale jakou roli hraje Ježíš v našem spasení?“

Odpověděl: „O tom nic nevím.“

Znovu jsem se zeptal: „Ale otče, copak se neříká v liturgii: ‚To je má krev, krev nové smlouvy, která je prolita za mnohé pro odpuštění hříchů‘? Není pravda, že krev Spasitele, prolitá na kříži, nás očistila od našich hříchů?“

Starý mnich vyskočil a zvolal: „Víte, mladý muži, že máte ohromné poznání?“

Bylo jasné, že nemá smysl jej žádat, aby mě vedl. Křesťanský Žid, který se dosud pokoušel sám hledat cestu, pomohl starému mnichovi učinit první kroky na této cestě.

A toto se odehrálo v kanceláři biskupa X., po jehož boku byli jeho dva poradci, kněží. Řekl jsem jim, kdo jsem. Pověděl jsem jim i o své touze najít vedení v labyrintu mnoha různých denominací.

Když biskup uslyšel, že jsem Žid, vypukl v smích: „Ha, ha, ha. Hloupý Žid! Už jste někdy viděli drzejšího špinavého Žida, který se chce stát křesťanem?“ Oba kněží po jeho boku se nesměle k jeho smíchu připojili.

Byl jsem připraven na takové přivítání. Feinstein mi řekl o jiném biskupovi, který pozvedl svou biskupskou hůl, aby ho udeřil, když uslyšel, že je křesťanský Žid.

Nepřekvapovalo mě to. Biskupové a kněží byli živeni takzvanou svatou tradicí, spisy církevních otců, pokud je ovšem kdy četli. Mnozí z těchto „svatých církevních otců“, jak bývali často falešně nazýváni, byli fanatickými antisemity.

Sv. Cyril osobně vedl protižidovský pogrom. Domy Židů byly zničeny a jejich obyvatelé vyhnáni z Alexandrie. Jako omluvu tohoto „svatého“ biskupa můžeme uvést, že nepronásledoval jen Židy. Choval se stejně ostudně ke svým kolegům na biskupském stolci. Měl také podíl na smrti filozofa Hypatia, který byl zavražděn v kostele.

Sv. Jan Zlatoústý prohlásil: „Vím, že velké množství křesťanů má jistou úctu k Židům a jejich obřadům. Proto považuji za svou povinnost vykořenit takové názory, protože jsou velmi nebezpečné. Již dříve jsem řekl, že synagoga nemá větší hodnotu než divadlo.“ Dále nazývá synagogu „nevěstincem“, „lupičskou jeskyní“ a dochází k závěru: „Ve své nestoudnosti a chamtivosti předčí Židé i prasata a kozy... Židé jsou posedlí démony a odevzdaní do rukou nečistých duchů. Místo abyste je zdravili a vzdávali jim poctu tím, že s nimi prohodíte i jen pár slov, musíte se k nim otočit zády a vyhýbat se jim jako moru a epidemii lidstva.“

Sv. Ambrož trval na tom, že Židé jako nepřátelé Krista nemohou vyžadovat spravedlivé zacházení – nejsou pod ochranou zákona. Ambrož hrozil exkomunikací panovníkovi, pokud bude pomáhat Židům, se kterými se nespravedlivě zacházelo. Mírný Bernard z Clairvaux se rozčilil a podal oficiální protest, když byl papežem zvolen Anacletus II., protože jeden z jeho prarodičů byl Žid. Učení dalšího církevního otce je stručně vylíčeno v knize abbé Gayraganda *Antisemitismus sv. Tomáše Akvinského*: „Žid je nepřítel Ježíše. V křesťanské zemi se s Židy musí zacházet jako s cizí a nepřátelskou rasou a musí být zbaveni všech politických a občanských práv. Musí jim však být dovoleno praktikovat své náboženství, aniž by byli za ně trestáni, protože jsou živým svědectvím Pánova utrpení. Proto jsou rozptýleni po všech zemích světa a trpí spravedlivý trest za svůj hrozný zločin. Tímto způsobem svědčí o našem vykoupení.“ Až donedávna se každý Velký pátek katolíci modlili za „proradné Židy“. Dnes se tato formule při římskokatolických bohoslužbách vynechává, ale v antisemitských spisech církevních otců mohou studenti bohosloví stále vstřebávat tuto doktrínu.

Bylo tedy normální, že se mi učedníci těchto „svatých“ otců smáli. Šli ve stopách svých učitelů.

Vyskočil jsem ze židle, na které jsem seděl, a bouchl do biskupova stolu zařatou pěstí. „Není vám hanba? Jste křesťanský biskup a smějete se Židovi, protože věří v Ježíše. Jaké národnosti byl Ježíš? A jeho matka? A apoštolé? Plníte si kostely obrazy ‚špinavých‘ Židů, a pak se Židům vysmíváte. Nebojíte se Boha?“

Biskup byl malý muž a já jsem velmi vysoký. Když mě jeho rádci viděli, jak divoce gestikujuji, báli se, že bych jej mohl uhodit, a chystali se mi v tom zabránit. Ale biskup je mávnutím ruky odehnal a zavolal: „Počkejte! Nechejte ho

být! V tom mladém muži je něco dobrého. Chtěl bych s ním mluvit.“

Rozhovor, který potom následoval, byl klidný. Blahopřál mi k nové cestě, na kterou jsem se vydal. Byl také nadšený tím, že bych mohl přivést ke Kristu další Židy. Nemělo by ale cenu žádat jej o vedení na této cestě.

Pravoslavný kněz farnosti, do které jsem spadal, seděl na dvorku před domem. Když jsem mu řekl, že jsem Žid, který uvěřil v Ježíše, pošval na mě psy.

Mohl bych popsat spoustu takových setkání s pravoslavnými kněžími, ale nemá to smysl. Tito muži nemají právo na titul pastýře, které povolal Ježíš k tomu, aby vedli Kristovu církev. Jsem ale přesvědčen, že Ježíš nikdy neustanovil oddělenou třídu duchovenstva. Kněžími jsou všichni Ježíšovi učedníci.

Studoval jsem učení řecké ortodoxní církve a našel zde mnoho falše. Osobně bych se nikdy nepřipojil k této církvi. Obřad, který se používá při křtu Žida, nařizuje, aby obrácený třikrát plivl a prohlásil: „Zapírám Židy, proklínám je a plivu na ně“, jinými slovy na vlastní rodiče, bratry, sestry a celou rodinu. Víím o případech, kdy člověk, který byl křtěn, během obřadu omdlel, když ho nutili vyslovit toto prokletí. Jeden Žid nebyl schopen vyslovit ani slovo.

A navíc, jakmile byl v Rumunsku ustaven fašistický režim, Svatý synod řecké pravoslavné církve prohlásil, že do církve nesmí být přijat žádný Žid. Jak jen může bídny člověk stavět tuto překážku, aby zabránil Židovi vstoupit do Ježíšovy církve? Ježíš přece kdysi řekl: „Jsem poslán jen ke ztraceným ovčím z lidu izraelského“ (Matouš 15,24). Abych byl spravedlivý, musím dodat, že jsem od té doby potkal pravoslavné kněze, kteří byli skutečně svatí, ale moje první zkušenosti byly špatné.

Ke svému uspokojení jsem zjistil, že některé církve prostě nemohou být tou pravou církví. V mém hledání to představovalo důležitý krok správným směrem.

Lidé mě nazývají luteránem. Luterská církev je zajímavá tím, že existuje proti přáním toho, kdo ji založil.

Luther napsal: „Ustanovit a následovat ve víře mnoho sekt a zástupů lidí vychází nastejno jako rozdělovat Boha na mnoho bohů a dávat mu různá jména. Sekta není ničím jiným než Bohem zapovězeným odpadlictvím od pravé, všeobecné, neviditelné Církve. Je to čin, který páchá pozemské stvoření. Nesouhlasím s učením a lidmi, kteří se nazývají luterány, a trápí mě, že Boží slovo je kvůli mému jménu v nevážnosti. Modlím se, aby se mé jméno nezmiňovalo a aby se lidé nenazývali luterány, ale křesťany. Proč bych si já, prohnilá nádoba naplněná červy, měl zasloužit, že děti Krista nesou mé jméno? Nikdo nesmí říkat: ‚jsem luterán‘ nebo ‚jsem papeženec‘, protože za nás nezemřel ani Luther ani papež a nikdo z nich nebyl naším učitelem, naším učitelem byl samotný Kristus. Proto se máme nazývat křesťané.“

Při rozhovorech říkal: „Ať si Luthera vezme ďábel, jestli chce. Ale Kristus bude žít.“

Nemůžete žádat po Židovi, aby se zastával Hitlera. Jak můžete očekávat, že se stane luteránem, když Luther také hluboce pohrdal Židy. V dopisu své ženě napsal: „Musím teď jednat o vyhnání Židů. Hrabě Albrecht je jejich nepřitelem a je proti nim, ale ještě s nimi nikdo nejednal. Pokud je to Boží vůle, napomohu hraběti Albrechtovi z kazatelny a také se proti nim postavím. Pijí pivo Naumberger... a velmi mi chutná.“

Vybral jsem jen mírnou pasáž. Existují jiné, ve kterých Luther otevřeně nabádá čtenáře, aby zabíjeli Židy – stejně jako je nabádal, aby zabíjeli katolíky, sedláky či anabaptis-

ty. Kritizoval inkvizici, že dostatečně nemučila jeho dřívějšího přítele, Thomase Müntzera.

Když došlo k mému obrácení, byl biskupem luterské církve v Rumunsku Hitlerův stoupenec jménem Städel, který kázal směsici křesťanství, rasismu a nacionálního socialismu. Každý, kdo vešel do sakristie luterského kostela, byl pozdraven „Heil Hitler“ – „Heil vrahovi milionů Židů“.

Tato církev ve skutečnosti také nereprezentovala Krista.

Luterské církve ve Skandinávii a v Nizozemí se zachovaly statečně, když Židé zažívali těžká léta, a to slouží k jejich chvále. Přitom však poslouchali jiného Luthera.

Luther byl poněkud rozdvojená osobnost. O Židech napsal také velmi krásná slova: „Neměli bychom s Židy zacházet tak špatně, protože jsou mezi nimi i budoucí křesťané. Bude správné, když budeme žít křesťanským životem a přivedeme je ke Kristu svou dobrotou. Kdo se stane křesťanem, když vidí, jak se křesťané chovají k lidem tak nekřesťanským způsobem? Takhle ne, drazí křesťané. Řekněme jim pravdu s laskavostí. Když ji nebudou chtít, dejme jim pokoj. Dáváme pokoj tolika křesťanům, kteří nemají zájem o Krista a nenaslouchají jeho slovům... Kdybych byl Žid a viděl, kolik hlupáků a idiotů vede křesťany a vyučuje křesťanskou víru, raději bych se stal prasetem než křesťanem. Kdyby apoštolé, kteří byli také Židy, zacházeli s námi pohany, jako my zacházíme se Židy, žádný pohan by se nikdy nestal křesťanem.“

Nebudu vyprávět o svých zkušenostech s katolictvím, které nyní prodělává takové změny, změny, o kterých Luther ani nesnil. Druhý vatikánský koncil zprostil Židy viny za zabití Ježíše. Ukřižovaný je zprostil viny již dávno předtím těmito slovy: „Nikdo mi ho (můj život) nebere, ale já jej dávám sám od sebe“ (Jan 10,18). Otcové Vatikánského

koncilu by udělali lépe, kdyby se omluvili za zabíjení Židů, které se dělo po staletí. Abych byl spravedlivý, musím dodat, že to nebyli jen křesťané, kdo nenáviděli a zabíjeli Židy. Někdy tomu bylo i naopak. Židé, jako Trockij v Rusku, Rákosi v Maďarsku a Anna Paukerová v Rumunsku, zabili mnoho křesťanů, i když ne z náboženských pohnutek. V žádném případě však nenávisť na jedné straně není omluvou za nenávisť na straně druhé.

V průběhu času se mi velké křesťanské církve začaly zdát podobné Babylonu. Vůbec se nepodobaly církvi, jak ji zde zanechal Ježíš a jak je to popsáno ve Skutcích apoštolů: „Všichni, kdo uvěřili, byli jedné mysli a jednoho srdce a nikdo neřikal o ničem, co měl, že je to jeho vlastní, nýbrž měli všechno společné. Boží moc provázela svědectví apoštolů o vzkříšení Pána Ježíše a na všech spočívala veliká milost. Nikdo mezi nimi netrpěl nouzi, neboť ti, kteří měli pole nebo domy, prodávali je, a peníze, které utržili, skládali apoštolům k nohám. Z toho se rozdávalo každému, jak potřeboval“ (Skutky 4,32–35).

„Vytrvale poslouchali učení apoštolů, byli spolu, lákali chléb a modlili se. Všech se zmocnila bázeň, neboť skrze apoštoly se stalo mnoho zázraků a znamení... Každého dne pobývali svorně v chrámu, po domech lámali chléb a dělili se o jídlo s radostí a s upřímným srdcem. Chválili Boha a byli všemu lidu milí. A Pán denně přidával k církvi ty, které povolával ke spáse“ (Skutky 2,42–43; 46–47).

Velké křesťanské církve nejsou historickými následovníky prvotní církve. Ale slavné paprsky Ježíšova světla pronikají i nejhustšími mraky. Evangelium boží překážky, které tyto církve vystavěly a přináší spasení lidem, a to i těm, kteří následují nějaký mylný náboženský systém. Ale velké církevní kongregace nemohou sloužit jako účinné nástroje pro

spasení Izraele. Skrze ně se Izrael nikdy ke Kristu nedostane.

Cítil jsem se, a stále se cítím, doma v pietistických kruzích. I v době předtím, než jsem se seznámil s protestantskou doktrínou o neviditelné církvi, cítil jsem se bratrem každému Božímu dítěti, které se znovu narodilo.

Našel jsem takové bratry v „Armádě Páně“, náboženském hnutí uvnitř pravoslavné církve. Našel jsem bratry ve víře mezi římskokatolickými kněžími i laiky, kteří milují Krista celým svým srdcem, ale kteří přitom dělali věci, které jsem považoval za špatné, jenom proto, že si mysleli, že je nařídil Ježíš. Stejně tak jsem potkal mnoho bratří v luterské církvi a v jiných protestantských denominacích.

Nemohu opomenout ani řeckého ortodoxního archimandritského sekretáře, který byl během nejkřutějších antisemitských pronásledování připraven pomáhat nám dnem i nocí a zastávat se nás při mnoha a mnoha příležitostech. Tento muž byl vedoucím teologického semináře a většina jeho studentů se potom stala kněžími v Bukurešti. Káral vysoké představitele ministerstva kultury, kdykoli nám ztrpčovali život a nazývali nás „špinavými Židy“. Ptával se jich: „To jsem vás učil? Nebyl Ježíš také špinavým Židem? A nebyla Matka našeho Pána špinavou Židovkou?“

Mezi luterány nikdy nezapomenu na biskupa Friedricha Müllera, věrného přítele křesťanských Židů. A také na nizozemského duchovního Magne Solheima, vedoucího Norské misie Izraeli v Rumunsku, jehož celoživotní náplní bylo kázat Kristovo slovo Židům a vynakládat veškeré úsilí, aby jim pomohl v jejich těžkých chvílích. Nemám zde dostatek místa, abych se zmínil o mnoha a mnoha dalších lidech, kteří jednali stejně jako oni.

Boží děti, ať již se hlásily k jakémukoli vyznání, mi byly vždy blízké. Nejsvobodněji jsem se ale cítil s těmi, kdo

opustili velké církve. Otřesná fakta, která jsem odhalil právě tam, zničily obraz Krista, který jsem měl v srdci. Tento obraz jsem znovu našel v malých křesťanských skupinách.

To, že nebyly početné, nepředstavovalo pro mě osobně žádnou nevýhodu. Věděl jsem, že Bůh pohlíží na srdce člověka, a ne na počet lidí. Řehoř z Nazianzu řekl: „Bůh nemá zalíbení ve velkých počtech. Lidé sami sebe počítají po tisících, ale Bůh počítá ty, kdo přijmou spasení. Lidé počítají bezvýznamný prach, ale On počítá nástroje milosti.“

Pietistické kruhy, které existují ve velkých denominacích a v sektách, jsou jediné křesťanské skupiny v Rumunsku, jejichž ruce nejsou potřísněny židovskou krví. Během pronásledování pomáhali tito lidé Židům, chránili je a zachraňovali jim holý život. Uprostřed nich se Židům kázalo Kristovo evangelium nejjednodušeji a nejlépe.

Ale i mezi nimi byly spory. Lidé s hlubokou vírou se přeli mezi sebou nad malichernými interpretacemi biblických textů.

Věřící se hádají o věcech, o kterých ve skutečnosti nic nevědí. Slyšel jsem, že za středověku byli dva věřící odsouzeni inkvizicí k upálení na hranici. Požádali, aby byli přivázaní zády k sobě, aby se nedívali jeden druhému do očí, protože každý z nich považoval toho druhého za kacíře.

Když jsem slyšel tento příběh, myslel jsem si, že je to přehnaná legenda. Později jsem ve vězení viděl lidi, kteří by položili svůj život za stejného mírného Ježíše, ale kteří by jeden druhého nepozdravili, protože byli jiného vyznání nebo patřili ke dvěma různým skupinám téhož vyznání. My všichni dovoluujeme, aby se děly takové věci a neuvědomujeme si přitom, jak obtížné bude pro nás vydat počet z hříchu, kterého se dopouštíme, když znesnadňujeme cestu těm, kdo hledají pravdu.

Já a jiní Židé jsme byli téměř zoufalí, když jsme se snažili nalézt cestu v chaosu náboženských rozdílů.

Až dosud jsem neobjevil jedinou křesťanskou organizaci, která je způsobilá vypořádat se s úkolem přípravy světa na Boží království a hledání učedníků ze všech národů. Ani jedna z nich nevykonává tento úkol vážně a nepostupuje vpřed podle určitého strategického plánu. Mnohé jejich úsilí je vyplýváno v triviálních každodenních aférách.

Boží milost nám pomohla překonat tyto potíže, abychom neztratili cestu kvůli malichernostem. Pomohla nám porozumět nejdůležitějším pasážím Nového zákona, které jsou dostatečně jasné a které samy svým učením a uplatňováním v životě mohou přivést Židy ke Kristu:

„Láska je naplněním zákona“ (Římanům 13,10).

„Vždyť celý zákon je shrnut v jednom slově: Milovati budeš bližního svého jako sebe samého!“ (Galatským 5,14).

„Jak byste chtěli, aby lidé jednali s vámi, tak vy ve všem jedněte s nimi; v tom je celý Zákon i Proroci“ (Matouš 7,12).

„Miluj Hospodina, Boha svého, celým svým srdcem, celou svou duší a celou svou myslí. To je největší a první přikázání. Druhé je mu podobné: Miluj svého bližního jako sám sebe. Na těchto dvou přikázáních spočívá celý Zákon i Proroci“ (Matouš 22,37–40).

Navzdory skutečnosti, že Bible obsahuje množství pasáží, které uvádějí, že Bůh přikázal obřízku, víme, že Pavel odmítl toto Boží nařízení, prohlásil je za nezávazné a neplatné a napsal: „Neboť nezáleží na obřezanosti ani neobřezanosti, nýbrž jen na novém stvoření“ (Galatským 6,15).

Neměli bychom také my trvat na tom, že různé nauky, které nás rozdělují, i když jsou založeny na důležitých pasážích Bible, ve skutečnosti neznamenají nic? Místo toho se musíme stát „novými stvořeními“, lidmi, kteří znovu

vybudovali své životy na principu lásky, jež nám dal Ježíš jako příklad k následování. Luther napsal: „Ježíš nám nepřikázal zpověď, ale dal nám všem svobodu, aby ten, kdo po tom touží, měl ze zpovědi užitek... Bůh vás nezavrhne, jestli nepůjete ke zpovědi... Všechny svátosti musí být svobodné. Ten, kdo nechce přistoupit k Večeři Páně, má Bohem dané právo nepřistoupit.“ Pokud Luther byl schopen toto napsat už před čtyřmi sty lety, o co více bychom my, lidé dvacátého století, měli být schopni rozpoznat, co je důležitější v učení Bible – totiž láska – od toho, co je méně důležité!

Duchovní stav většiny Židů, zejména mladých lidí, je možné popsat jako náboženskou lhostejnost. Naše teologické diskuse v nich určitě nepomohou roznítit nadšení. Naše kázání je nechávají lhostejnými. Dogmata na jejich srdce nepůsobí.

Křesťanství ale nemá být založeno na těchto dogmatech. Náš Učitel prohlásil, že znamením, podle kterého bude možné poznat jeho učedníky, bude láska. Láska nenechá žádného normálního člověka lhostejným. Židé žízní po lásce více než jiní lidé. Kdyby naším náboženstvím byla láska, jejich lhostejnost by roztála.

A pokud jde o mne, po dlouhém pátrání napravo i nalevo jsem našel to, co jsem hledal: můj „konfesí“ je láska. Mezi mé bratry a sestry patří všichni, kdo milují jeden druhého bez ohledu na to, ke které denominaci patří. Mým Pánem je Ježíš, protože on je vtělením lásky. „Bůh je láska“ a „každý, kdo miluje, z Boha se narodil a Boha zná“ (1. list Janův 4,8; 7).

Kristův kříž představuje katastrofální následky porušení zákona lásky. Nenávist ukřižovala pravdu a Boha. Kristův kříž ale současně představuje Boží lásku. Protože Kristus miluje, bere na sebe hříchy svých vrahů a dává jim příleži-

tost nově začít. Tato pravda, kterou jsem směl prožít, mi dala svobodu v mém vztahu k jednotlivým křesťanským konfesím. Mohu se rozhodnout, jak chci – jestli chci, nebo nechci do některé z nich vstoupit. Poskytují prostředí, ve kterém mohu praktikovat náboženství Krista, náboženství lásky. Nyní dokážu uctívat Boha v kostelích a shromážděních, patřících všem křesťanským vyznáním. Jednou jsem v jediném dni kázal k pravoslavným, katolíkům, luteránům a letničním.

Pokud chcete poznat pravdu, musíte se vzdát svých postojů a názorů, protože každý postoj a názor představuje také slepé místo, které vám znemožňuje porozumět jinému pohledu a názoru, než je ten váš. Skutečnost zná sama sebe, protože je v ní duch. Kristus je ta pravda, on je tou skutečností, která zná sama sebe, aniž by byla pokřivena tím, že na ni pohlížíme z nějakého hlediska nebo z různých úhlů pohledu.

Většina křesťanských Židů, ze kterých se později z velké části skládal náš sbor, přijala stejný postoj, který nestránil žádné denominaci, a to navzdory skutečnosti, že naše církev se formálně nazývala luterská. Byla známá jako „církev lásky“. Byli jsme jedinou církví v Rumunsku, ve které – dlouho před moderním ekumenickým trendem – byli lidé všech denominací a účastnili se společně Večeře Páně.

JSEM POKŘTĚN A MOJE ŽENA
PŘIJÍMÁ PÁNA

Ve své ženě jsem skutečně našel to, co Bible nazývá „pomoc jemu rovnou“. Uznávám, že celibát má svou hodnotu, ale všiml jsem si, že schopnosti mnoha dělníků na Boží vinici jsou do velké míry dány skutečností, že našli vynikající pomocnice ve svých ženách. Kdyby sv. Jan Zlatoústý znal naše ženy, nemohl by tento svatý otec nikdy napsat

tak nehorázné tvrzení, že „žena je nutné zlo a smrtící polouznění“.

Je jasné, že žena je cennou pomocnicí, pokud ji muž neterorizuje. Všichni si můžeme za příklad dobrého manžela vzít Adama. Kvůli Evě ztratil ráj, ale neřekl jí ani slovo výčitky, zatímco my nadáváme svým ženám kvůli těm nejmenším banalitám.

Ze začátku jsem měl se svou ženou potíže. Když jsem odešel z domu, abych se dal pokřtít, chtěla spáchat sebevraždu. Když se o mém rozhodnutí dozvěděla má matka, omdlela. Tak bolestně jsem se dotkl dvou milovaných osob.

V té době jsem si myslel, že to bylo správné. Dnes bych nikomu neradil, aby tak jednal. Pokud má člověk svědčit a trpět pro Krista, nemá se toho vzdát kvůli jinému člověku. Někteří Židé ale nemají tolik předsudků vůči Ježíši jako vůči křtu. Mají příliš mnoho bolestných vzpomínek na dobu, kdy inkvizitoři tahali pod hrozbou smrti Židy za vousy ke křtu. Pamatují si, že jejich předkové často po pronesení požehnání podřezávali svým vlastním dětem hrdla, aby je tímto způsobem zachránili od nuceného křtu. Příliš mnoho Židů svolilo dát se pokřtít, aby zapřelo svůj lid. To mělo za následek citovou antipatii, kterou můžeme snadno pochopit. Kdysi jsem znal starou Židovku, která byla věrnou následovnicí Ježíše, ale která měla silný odpor k vyslovení slova „křest“. Říkávala: „Ještě musím splnit tuto věc.“

S takovými zažitými představami se musí zacházet opatrně. Odpovědnost milovat je větší než odpovědnost dát se pokřtít. Člověk by nikdy neměl spěchat se svým křtem, dokud není s touto myšlenkou důvěrně seznámena rodina a dokud si neuvědomuje, co to zahrnuje a znamená. Křtu by neměla být dáována zbytečná publicita. Svědectví ne-

máme nést pro znamení křtu, ale pro toho, kdo nám je dal. Je špatné, když nějaký misionář považuje za zásluhu, že pokřtí co nejvíce Židů.

Tehdy jsem ale uvažoval jinak. Šel jsem ke křtu a zanechal doma plačící ženu a trpící matku.

Nedokážu říci, ve kterém vyznání jsem byl pokřtěn. Můj křest se uskutečnil v kapli luterské Norské misie Izraeli, kterou vedl Feinstein, člen Svobodné církve křesťanů. Křest provedl bratr Ellison, který byl anglikánským knězem, ale opustil tuto církev poté, co byl znovu pokřtěn jako dospělý. Pokračoval nicméně ve vedení bohoslužeb v anglikánské misii. V křesťanství je rozšířen zmatek, protože se ignoruje Ježíšova úpěnlivá prosba: „Modlím se... aby všichni byli jedno“ (Jan 17,21).

Mně stačilo, že Ellison byl Ježíšův následovník čistého srdce, stejně jako ostatní, kteří při mém křtu asistovali.

Spolu se mnou byli pokřtěni ještě dva další Židé. Jeden z nich, Blitzstein, byl bývalý komunista. S tím druhým velmi špatně zacházela jeho manželka. Byl malé postavy a jeho žena byla dvakrát tak velká. Každou neděli ho po návštěvě bohoslužeb napadala. Tento ubohý člověk navštěvoval shromáždění stále dál a byl opakovaně bit. Po křtu jsem dohlédl na to, aby mu nad kamny pořádně vysušili vlasy, aby si jeho manželka nevšimla, že byl pokřtěn. Kdyby na to přišla, téměř jistě by jej zabila.

Jednou v neděli pozdě v noci, když už si šel Feinstein lehnout, uslyšel zaklepání na dveře. Když je otevřel, uviděl, jak tam stojí tento bratr, bledý jako stěna. Zeptal se, co se stalo. Muž odpověděl, úplně zlomený: „Ztratil jsem své spasení. Dnes mě žena zbilá více než kdykoli předtím. Nemohl jsem to už déle vydržet a dal jsem jí facku.“ Se zábleskem v očích Feinstein odpověděl: „Když už jsi viděl, že jsi ztratil spasení, proč jsi ji aspoň pořádně nezbil, aby

měla něco na památku?“ Později byla tato Xantipa také pokřtěna, ale nezůstala pevná ve víře.

Náš křest se odehrával ve velmi srdečné atmosféře. Ellison, který byl velice duchovní člověk, nás varoval: „Nyní jste získali bílá roucha a je vaším úkolem je zachovat neposkvrněná.“ Feinstein, který byl ve svém přístupu více při zemi, ve svém kázání řekl: „Jste lidské bytosti a budete stále hřešit jako všichni lidé. Nezachováte si svá roucha neposkvrněná, ale když zhřešíte, jděte okamžitě k Ježíši, aby vás mohl od vašich poskvrn očistit.“

Když obřad skončil, bylo už pozdě večer a všichni šli spát, ale já jsem nemohl usnout. Tu noc jsem si četl Tajemství kříže od Tohojika Kagawy, japonského křesťana, který zasvětil nejen celý svůj majetek, ale i svůj život a celé své poznání tomu, aby v Japonsku pomáhal chudým.

V domě, kde se uskutečnil můj křest, již v současné době není kaple. Komunistický stát ho nyní používá ke zcela jinému účelu. Je mi smutno, když pomyslím na to, že jsem jej tolik let nemohl vidět. Svatý Ludvík, francouzský král, měl ve zvyku opakovaně navštěvovat venkovský kostel v Poissy, kde byl pokřtěn. Říkával: „Na tomto místě jsem získal Korunu života, kdežto v Remeši jsem získal královskou korunu – ta mi způsobila jen hodně práce a trápení.“

Když jsem se vrátil po svém křtu domů, zjistil jsem, že se moje žena změnila. Během mé nepřítomnosti pečlivě prozkoumala svůj život a nyní učinila velký krok směrem kupředu. Ještě pořád jsem ji brávil na světská setkání, kdykoli na ně chtěla jít, ale stále více a více pociťovala, že tam nepatří. Jednoho pozdního večera, když jsme se vraceli z takového večírku, mi řekla: „Chtěla bych probudit pastora, aby mě pokřtil a očistil od vši mé nečistoty.“

Nedlouho poté ji Ellison také pokřtil. Od té doby byla nucena snášet mnohá utrpení. Strávila několik let ve věze-

ní. Byla oddělena od svého manžela po stejný počet let, po jaký Jákob sloužil za Ráchel. Všechna utrpení a bolesti křesťanů byla také její, ale ona považovala všechna svoje trápení za krátkodobá, protože dokázala milovat.

Židé, kteří svědčili pro Krista

CLARUTZA

V době mého obrácení existovaly skupinky křesťanských Židů v Bukurešti, Galatzu, Jasách a jiných městech. Byli v nich lidé, kteří dosáhli velmi vysoké duchovní úrovně.

V Bukurešti byla aktivní Misie anglikánské církve, kterou vedl reverend J. Adenava, duchovní se zvláště hlubokou vírou a obětavým duchem.

Postupně počet křesťanských Židů rostl. První duší, kterou jsem získal pro Krista, byla Clarutza, asi šestnáctiletá dívka. Její pradědeček byl kněz řecké pravoslavné církve, který se obrátil k mojžíšovskému judaismu během hnutí judaistů, jenž mělo svůj původ na Ukrajině na začátku minulého století. (Podobné hnutí existuje dodnes v Rumunsku mezi obyvateli venkova, kteří původně patřili k jedné větvi adventistů. Rodilí rumunští venkované se obřezávají a scházejí v synagogách s ještě větším zápalem než Židé, z nichž po pravdě řečeno mnozí neprojevují nijaké zvláštní nadšení ve vykonávání svých náboženských povinností).

Tuto dívku Bůh vyvolil, aby napravila chybu svého pradědečka a stala se křesťankou. Jakmile začala navštěvovat naše shromáždění, začali jí v tom její rodiče bránit. Zakázali jí stýkat se s námi. Rozhodla se proto pro hladovku. Odmítala jíst, dokud jí nebude dovoleno jít a navštívit bratry ve víře. Postila se po tři dny. Když rodiče viděli, jak zeslábla, řekli jí čtvrtého dne, že může jít. „Nepůjdu,“ odpověděla. „Budu pokračovat v hladovce a nepůjdu tam,

dokud nepůjdete se mnou.“ Poté, co se postila další den, přistoupili její rodiče také na tuto podmínku a od té doby ji pravidelně doprovázeli na naše shromáždění.

Clarutza byla mladá ve víře. Ale já, její duchovní otec, jsem byl také mladý ve víře. Já, který jsem dosud nebyl vyléčen, jsem začal léčit druhé. Nutné důsledky na sebe nedaly dlouho čekat.

Jednou, když byla u nás na obědě, se náhle zeptala: „Bratře, sázíte v loterii?“

Měl jsem herní kupon v kapse, ale dlouhou dobu jsem zažíval duchovní boj, protože mi můj vnitřní hlas říkal, že Boží děti se nemají pouštět do her štěstěny. Zároveň mě ale značně lákala vyhlídka výhry. Ve svém svědomí jsem to neměl vyřešeno. Předtím, než jsem měl čas si to rozmyslet, jsem ze svých rtů vypustil odpověď: „Ne“, místo pravdivého „ano“. To nebyla jediná lež, kterou jsem tehdy pronesl. Lhaní se pro mě stalo něčím naprosto přirozeným a zahrávalo si se mnou i poté, co jsem se obrátil.

Jak jsem si jen přál, aby mé rty nikdy nevyslovily tuto lež, ale už bylo pozdě. Nikdy v životě jsem nelitoval toho, co jsem neřekl, ale často jsem litoval slov, která jsem vyslovil. Je dobré nechat dveře zamčené a nenechat slova vyklouznout ven. Člověk, který nechce zredukovat množství slov, která vysloví, není skutečně obrácený.

Pýcha a možná i strach z toho, že zničím důvěru, kterou ve mě má tato dívka, mi zabránily vše hned uvést na pravou míru. Ještě týden jsem se nedokázal modlit. Když jsem si klekl k modlitbě „Otče náš“, jako bych slyšel: „Lháří!“

Vypráví se, že když římský generál Titus, který se později stal císařem, obléhal v roce 70 n. l. Jeruzalém a ve městě zavládl hlad a mor, rabín Jochanan ben Zakkaj, jeden z židovských vůdců, prošel liniemi a podařilo se mu dostat k Titovu stanu. Tam klekl před generálem a řekl: „Pane,

ušetří toto město, je zde spousta žen a nevinných dětí!“ Titus odpověděl: „Lžeš, ty starý rabíne!“ – „Ale co jsem řekl za lež?“ zeptal se ten starý muž udiveně. „Zalhal jsi,“ odpověděl Titus, „už v prvním slově, které jsi řekl. Nazval jsi mě ‚pánem‘. Pokud jsem pánem, proč neotevřete městské brány a nepřivítáte mě slavobránami a květinami? Když jsem pán, proč mě neposloucháte?“

Stejně tak je tomu i u nás. První slovo, které říkáme v modlitbě, je lež. Říkáme „Otče“ tomu, jehož přikázání nedodržujeme. Lžeme a Otec nám přitom nabízí pravdu.

V mučivé úzkosti jsem zašel k Tudorovi Popescuovi, který toho času v Rumunsku patřil k dlouholetým zkušeným věřícím. Býval kdysi pravoslavným knězem, ale podobně jako Luther měl odvahu postavit se proti církevní hierarchii a kázat pravé evangelium. Proto ho z církve exkomunikovali. Následovaly ho ale tisíce věřících a byl teď v křesťanských kruzích v Rumunsku vůdčí osobností. Byl upřímným přítelem křesťanských Židů a kázal Židům s velkým požehnáním.

Řekl jsem tomuto starému bratrovi o tom, co mě trápí a zeptal se ho, co mám dělat. Řekl jsem mu o svém strachu, že pokud vyznám té dívce, že jsem jí lhal – já, kdo v ní zasadil semínko Kristovy lásky – možná ztratí svou víru.

Tudor Popescu odpověděl: „Je dobře, že si děláte starosti. I ten nejmenší hřích, který člověk spáchá, se může stát kamenem klopýtání pro další duši a může uvést tuto duši do záhuby. Proto musíte být příště opatrnější. Nicméně, radím vám, běžte za ní a přiznejte se jí, že jste lhal. Pokud kvůli tomu ta dívka ztratí svou víru, bude to znamenat, že nepatří mezi Boží vyvolené. Vy však pokračujte na cestě Páně a plňte jeho přikázání.“

Tato zkušenost mi ukázala, jak je pro věřící cenné, když

vyznávají své hříchy nejen Bohu, ale také některému moudrému bratrovi, který umí poradit. Biblické slovo pro vyznání je *exhomologeo*, což znamená „otevřeně vyznat“. Není moudré setrvávat v hříchu a dovolit, aby v nás zůstal a pak zadusil náš duchovní život.

Zavolal jsem Clarutzu k sobě. Posadil jsem ji do pohodlného křesla čelem ke mně, řekl jí, co se stalo, a požádal ji pokorně, aby mi odpustila. Dychtivě naslouchala a řekla: „Tentokrát vám odpouštím, ale nesmíte to udělat znovu.“

Plný radosti, že ze mě toto břemeno spadlo, jsem to následující neděli vyprávěl všem přítomným na shromáždění. Hned nato křesťanští Židé, jeden po druhém, vstávali a vyznávali různé lži, nepoctivost a krádeže. Moje vyznání se ukázalo jako velké požehání pro všechny.

Kdyby byl přítomný věřící jiné národnosti a slyšel všechna tato vyznání, získal by velmi špatný dojem o mravní úrovni křesťanských Židů – a měl by pravdu.

Když posuzujeme stav morálky křesťanských Židů, musíme si nejprve uvědomit, co je jeho příčinou. Velká křesťanská církevní společenství, se svými mnoha chybami, mají jednu nepochybnou přednost – vyučují muže a ženy víře, že Kristus je Spasitel. Pokud je vzbuzena touha po Bohu u průměrného Rumuna, Francouze nebo Němce, nemívá problém, jak najít cestu k Bohu. Pro něj je docela přirozené obrátit se ke Kristu jako ke Spasiteli. Nestává se, že by si vybíral mezi Kristem, Kršnou nebo Mohamedem.

Ti, kdo nemají tu výhodu, že se narodili křesťanským rodičům, jsou v úplně jiné situaci. Když se v nich probudí touha po Bohu, je jim nabídnuta cesta jejich vlastní náboženské tradice – židovské, muslimské, buddhistické nebo hinduistické. Když uslyší evangelium, musí vynaložit velkou část své duchovní energie na překonání starých předsudků vůči křesťanství a lásky k náboženství do kterého se narodili.

Musí překonat velké intelektuální potíže, než mohou přijmout to, co se lidské mysli a logice zdá šílenstvím – že moje hříchy byly před dvěma tisíci lety usmířeny smrtí jednoho tesaře na kříži, protože ten tesař, který vyráběl nábytek a dveře tak jako jiní tesaři, byl skutečný Bůh, vtělený v člověka. A co více, ty, kdo v něj věří, nepovažuje Bůh za hříšníky, kterým bylo odpuštěno, ale jedná s nimi, jako kdyby nikdy nehřešili. V Božích očích jsou považováni za tak poslušné jeho přikázání jako sám Ježíš Kristus, jak uvádí Heidelberský katechismus.

Ještě více duchovní energie se vyčerpá, když se Žid stane protestantem, protože žádný protestant nevystupuje s dostatečnou autoritou, a proto nelze jednoduše jen kráčet v jeho stopách. Z kazateln a ve svých spisech bojují protestanti proti jiným protestantům. Co řekne jeden, bývá v rozporu s druhým. Proto Žid nevyhnutelně vyčerpává značný díl své duchovní energie, než objeví pravdu. Lidé, kteří se narodí do křesťanské rodiny, jsou z velké míry těchto potíží ušetřeni.

Žádný člověk však nemá neomezené zásoby duchovní energie. Čím více energie vyplývá na jednu věc, tím méně jí má na cokoli jiného. Spotřeba duchovní energie, které je zapotřebí, aby ho osvobodila od jeho tradičních pocitů vyplývajících z náboženství jeho národa a vyřešila potíže, kterým čelí, je tak velká, že k boji na morální úrovni zbývá jen málo síly.

Každý, kdo pečlivě čte listy apoštola Pavla, si všimne, že taková byla situace mezi obrácenými v prvních sborech. I Pavel sám, muž víry, si stěžoval na osten ve svém těle.

Nižší mravní úroveň křesťanských Židů, lidí obrácených z nekřesťanských náboženství a ateistů musíme chápat a přijmout jako nevyhnutelnou skutečnost. Silné duše, které

dosáhly vysoké mravní úrovně – někteří proto, že za nimi stojí staletí křesťanského vlivu – musí trpělivě a láskyplně vítat slabší bratry, kteří činí své první kroky na nové cestě lásky. Patří k národu, který byl po dva tisíce let oddělen od svého Pána. Starší křesťané se nesmí obávat mnohých a bolestných selhání, kterých se židovští křesťané dopouštějí, i když se třeba opakují.

Clarutza nám dělala velkou radost.

Jednou s námi jela na letovisko v Sinaji. Šel jsem za opatem kláštera a požádal ho o povolení prodávat v neděli ráno před kostelem evangelia a jinou křesťanskou literaturu. Byl příliš líný na to, aby si ověřil, jestli je tato literatura ortodoxní nebo ne. Ve srovnání s římskokatolickou církví je pravoslavná církev jako vesnice bez psů. Její kněží jsou ve stavu spánku. To poskytuje velký prostor pro evangelizační práci v jejich řadách. Ta může někdy probíhat dokonce i pod ochranou jejich vůdců, kteří se nezajímají o to, co se děje v jejich stádu. A tak jsme postavili stánek s protestantskou literaturou hned před vchodem do kostela; ti, kdo v tomto ročním období chodili na mši, patřili k rumunské elitě, protože Sinaja byla letní rezidencí krále.

Kolem našeho stánku se nahrnula spousta lidí. Žasli, protože dosud nikdy neviděli evangelium. Řecká pravoslavná církev totiž tyto knihy nedává do rukou věřících. Byly tam svazky krásně vázaného evangelia sv. Jana. Návštěvníci kostela, dokonce i mniši, se ptali, jestli je napsal Jan Křtitel, o kterém slyšeli. Clarutza stála po mém boku a naše knihy šly na dračku. Stěží jsme mohli pokrýt poptávku.

Při několika příležitostech procházel kolem davu policejní strážník. Vypadali jsme jako podezřelé osoby. Je velmi diskutabilní, jestli všichni zločinci mají nějaké společné charakteristické rysy, ale když v té době někdo v Rumunsku

viděl něco typicky židovského, byl přesvědčen, že něco není v pořádku. A my dva jsme rozhodně jako Židé vypadali.

Policejní strážník přistoupil blíž a zeptal se zdvořile, jak se jmenuji. Odpověděl jsem mu výrazně: „Richard Wurmbrand.“ Byl poněkud vyveden z rovnováhy, protože to znělo německy. Bylo to jméno, které jsem snadno mohl mít jako jeden z Hitlerových stoupenců. Zasalutoval a odešel.

Za chvíli se zastavil a podíval se na nás znovu. Naše obličejové tváře měly daleko k tomu, co by popsal jako typicky árijské. Přistoupil znovu a vyzval nás, abychom předložili své identifikační průkazy. Tím nás odhalil. V té době se na identifikačních kartách udával etnický původ a my jsme se provinili tím, že jsme byli stejného původu jako Ježíš, jehož tento policista také uctíval.

Je těžké popsat vřavu, která následovala. Začal křičet co nejsilnějším hlasem: „Tito špinaví Židé znesvětili náš kostel a naše evangelium!“ Brzy se shromáždil dav. Když lidé uvnitř kostela uslyšeli hluk, vyběhli ven, a když slyšeli, že evangelium bylo znesvěceno Židy, chtěli zpátky své peníze, protože nechtěli nic, co by napsal Žid. Zmatek narůstal. Jedna pravoslavná křesťanka, která nás znala, měla odvahu se postavit na veřejnosti a křičet na ty, kdo stáli na schodech kostela: „Měli byste se stydět! Místo, abyste se radovali s Židy, kteří patří ke stejnému lidu jako Ježíš, milují ho a přinesli vám jeho evangelium, které vám naši kněží nedali, spíláte těmto nevinným lidem!“ Ostatní ji odmítli poslouchat. Opat, od kterého jsme dostali povolení, se omluvil a zmizel. Výsledkem bylo, že jsme byli uvězněni a obviněni z vážného zločinu: odvážili jsme se prodávat křesťanskou literaturu, to znamená evangelia napsaná Židy, navzdory skutečnosti, že jsme Židé.

Odvedli nás na policejní stanici. Protože byla neděle ráno, byl tam jen jeden policista a my jsme byli svěřeni

pod jeho pravomoc. Řekl nám, že přijde policejní inspektor a určí, jaký bude náš osud. Předal nás třetí osobě, které zapomněl říci, že jsme zatčeni. Zvonil totiž telefon a předvolali jej k dopravní nehodě, takže jsme tam zůstali, Clarutza, já a mladý policista, který nevěděl, proč tam jsme. Zeptal jsem se Clarutzy: „Bojíš se?“ – „Ani zdaleka,“ odpověděla. „Líbí se mi to. Je nádherné mít takovou zkušenost s Ježíšem.“ V klidu jsme čekali na příjezd policejního inspektora.

Když přijel, šel jsem za ním, aniž bych žádal o dovolení policisty. Představil jsem se, a neřekl jsem přitom, že jsem Žid nebo že jsem byl zatčen. Řekl jsem mu: „Přišel jsem prodávat ve vašem městě náboženskou literaturu a chci vás nejprve požádat o povolení.“ „Máte povolení ministerstva kultury?“, zeptal se mě. „Ne,“ odpověděl jsem. „Potom bohužel nemůžete svou literaturu prodávat,“ řekl inspektor. Řekl jsem: „Tak si tedy vezmu svou literaturu a půjdu.“ „Správně,“ odpověděl a dal pokyn policistovi.

Nečekali jsme, až něco dalšího řekne, a zmizeli jsme. Zastavili jsme první taxi a odjeli ze Sinaji. Později jsme se mnohokrát nasmáli, když jsme pomysleli, jak se musel inspektor tvářit, když zjistil, že literaturu jsme už předtím prodali a že jsme vlastně byli zatčeni.

Clarutza byla pokřtěna. Krátce po svém křtu emigrovala se svými rodiči do Sovětského svazu, aby unikla fašismu, který byl tehdy v Rumunsku na vzestupu. Psala nám z Ruska dopisy. Za nějakou dobu fašisté pronikli hluboko na ruské území. Rumunští bratři, kteří byli jedné myslí a jednoho srdce s námi, se vydali hledat ji po ghettech, které zřídili Hitlerovi stoupenci. V odpověď na naši modlitbu řecký pravoslavný biskup Anim Nica a jiní mniši procházeli ghetty a pomáhali Židům. Byl to skutek milosrdenství, který je mohl stát život. Po Clarutze nenašli ani stopy.

Život vehnal Albu do propasti hříchu. Kristus ji ale spasil, když byla ještě mladou, asi dvacetiletou dívkou. Zřídka-kdy jsem viděl tak horlivou duši jako u této dcery Izraele.

Jednoho dne ke mně přišla a řekla: „Bratře, neuhodnete, kde jsem byla.“ Věděl jsem, že dělá neobvyklé věci, a byl jsem připravený na všechno. „Bratře, byla jsem za slavným rabínem X.“

„Co jste po něm chtěla?“

„Řekla jsem mu, že jsem velká hříšnice, a zeptala se jej, co mám dělat, abych byla spasena. Nebyl zvyklý na takové otázky. S překvapením se na mě podíval skrze své brýle a řekl: ‚Pokud jste až dosud dělala mnoho špatných věcí, od nynějška musíte dělat správné věci.‘ Řekla jsem: ‚Už jen proto, že mi Bůh dal tento den jako dar, dlužím mu vykonat tolik dobrých skutků, kolik jen dokážu. Ale může to dobré, co dnes udělám, odčinit to špatné, co jsem udělala včera? To neutiší mé svědomí. Co mám dělat?‘ Rabín odpověděl: ‚Jediné, co vám mohu říci, je, že máte konat dobro.‘ Potom jsem mu položila tuto otázku: ‚Není pravda, že krev prolitá Ježíšem na kříži mě očišťuje od mých dřívějších hříchů?‘ Rabín, u něhož rostlo podezření, odpověděl jinou otázkou: ‚Nepřicházíte náhodou od Wurmbranda?‘ ‚Ano,‘ odpověděla jsem, ‚přišla jsem od něj. Káže, že oběť, kterou položil Ježíš na kříži, nás očišťuje od všech našich hříchů a já jsem se vás přišla zeptat, jestli to, co káže, je pravda.‘ Rabín potřásl hlavou a odpověděl: ‚Mezi vírami je rozdíl. Někteří věří v Mojžíše, jiní v Ježíše, jiní v Buddhu nebo Mohameda. Každý si může vybrat, co chce.‘ ‚Ne,‘ odpověděla jsem: ‚Ježíše nelze srovnávat se zakladateli jiných náboženství. O Ježíši je napsáno v Šalomounově písni: ‚Můj milý je významnější nad tisíce jiných‘ (Píseň písní 5,10). Všechna čest všem zakladatelům velkých náboženství, ale s Ježíšem se nemohou srovnávat.

Ježíše nikdo nepředčí. Písmo je nazývá Spasitelovými druhy, jak je to v Šalomounově písni 1,7, ale Ježíš je mezi nimi jedinečný.“

Taková byla Alba.

Vždy se účastnila pouličních shromáždění, která se v té době konala a která byla v Rumunsku úplně novým a neobvyklým jevem. Byla neúnavná v rozšiřování evangelia ruským vojákům a před synagogami.

Jeden z letáků, který jsme rozšiřovali, způsobil značný rozruch. Nazýval se *Význam velikonočního rituálu*. Na židovský hlavní velikonoční svátek provádí v každé domácnosti pán domu určitý rituál. Nazývá se *Afikojmen*. Připraví se večere, které se účastní všichni v domě, včetně hostů. Hostina se nazývá *seder*. Během této hostiny vezme pán domu talíř, na kterém jsou tři *macy*, čili tři nekvašené chleby, jež byly až dosud zakryty utěrkou. Pronese zvláštní modlitbu a první macu položí na jednu stranu. Druhou macu rozlomí (v Polsku bývalo zvykem ji propíchnout). Děti jsou poslány ven z místnosti a rozpůlená maca se schová. Pak se děti vrátí. Všichni dospělí účastníci musí vypít tři poháry vína, ale předtím, než je vypít třetí pohár, se řekne dětem, aby našly schované půlky macy. Když je najdou, dostanou dárky a radostně křičí.

Leták, který jsme rozdávali, vysvětloval tento zvyk takto: tři macy představují Otce, Syna a Ducha svatého. Proto ta druhá maca představuje druhou osobu božství. Rozlomení macy symbolizuje tělo našeho Spasitele, zlomené na kříži, uschování představuje pohřeb. Tři poháry symbolizují tři dny, které strávil v hrobě, a nalezení chleba a radostný křik představují radost ze vzkříšení.

Dále se tam vysvětlovalo, že Izraeli bylo dáno proroctví předpovídající Mesiáše, a to jak zapsané, tak skryté v symbolických obřadech. *Afikojmen* je symbolický obřad, který

se zachoval z předkřesťanské doby. Díky svému náboženskému konzervatismu jej zbožní Židé stále zachovávají, ale v současnosti je prázdnu slupkou, které chybí obsah. Židé vykonávají tento rituál, aniž by si uvědomovali, že symbolizuje utrpení a vzkříšení Spasitele. Leták končil žádostí, aby kdokoli, kdo bude mít lepší vysvětlení, nám je sdělil.

Naše letáky vypadaly velmi přitažlivě. Na zadní straně bylo vytištěno: *Židovská náboženská knihovna*. Kdybychom napsali *Křesťanská knihovna*, žádný Žid by je nečetl. Na obale byly národní barvy Židů, bílá a modrá, s Davidovou hvězdou.

Alba a jiní bratři a sestry rozdali velké množství těchto letáků před synagogami na svátek Pascha.

Židovská komunita a sionistické noviny, které mi spílaly téměř v každém vydání, měly záchvaty vzteku, ale svým způsobem nás to velmi těšilo, protože pod titulkem „Nová lež pastora Wurmbranda“ opakovaly nejdůležitější body našich argumentů, a tak se i Židé, kteří náš leták nečetli, dozvěděli, co obsahuje. Když reprodukovali náš text, následovala slova, jako „zrádce“, „prodejný lokaj“, „nechutné“ atd., slova, která nás také přesvědčovala o potřebě zkoumat náš duchovní stav. Bylo to varování od Boha, abychom si dali pozor na kluzkou cestu, ke které tato poputná slova mohou vést.

Alba nemohla unést, že urážejí jejího staršího bratra ve víře. Aniž by nám o tom řekla, šla k vydavateli novin a požádala ho, jestli smí mluvit s autorem článku, který mě napadal.

Řekla mu: „Četla jsem váš článek a chtěla bych vědět, jaká je pravá interpretace rituálu *Afikojmen*.“

„Není to interpretace, jakou dává ten zrádce Wurmbrand.“

„To jsem pochopila z vašeho článku. Nyní bych pro změnu ráda požádala vás, abyste mi poskytl tu pravou interpretaci.“

„Velmi se liší od té, kterou poskytl ten odporný Wurmbrand.“

„Byl byste tak laskav a řekl mi ji?“

„Pan Wurmbrand je muž, který se zaprodal.“

„To je možné, ale jaká je tedy správná interpretace toho rituálu?“

Ani on, ani nikdo jiný nemohl vyvrátit naše výroky, ani v této věci, ani v jiných. Zůstalo jen u urážek.

V noci Alba a jiní lepili plakáty na stěny domů a na ploty, kde vyzývali Židy, aby se obrátili. Během dlouhých zimních nocí se vyvěšovaly plakáty s nápisem „Vánoce – svátek židovského národa“. Text pod ním uváděl, že každý národ radostně slaví narozeniny svých velkých mužů, na které je hrdý. Bylo to na Vánoce, kdy se největší muž, který je oslavován a uctíván všemi národy, narodil židovskému národu. Každý ctí toho největšího Žida, jen Židé zůstávají lhostejní k tomu, kdo je v Bibli nazýván „požehnaním svého lidu Izraele“. Plakáty vyzývaly Židy, aby se nezatvrzovali a radovali se s ostatními národy z oslav Vánoc.

Nyní jsme se stali terčem nového a zuřivého útoku.

Jedny sionistické noviny psaly: „Pan Wurmbrand si přeje zavést Vánoce a jiné křesťanské zvyky mezi Židy. Protože je velmi neodbytný, možná, že nás nakonec přesvědčí. Přijmeme různé zvyky, včetně *colivy* (bochánek, který se rozdává na pohřbech v řecké pravoslavné církvi). A první *coliva*, kterou budeme jíst, bude na pohřbu pana Wurmbranda.“

To bylo vyhrožování zabitím.

Alba bydlela vedle nás. Sdílela s námi všechny naše zápasy, nebezpečí a v našich bitvách byla v předních řadách.

Jeden chudý alkoholik, jinak dost nábožný člověk, mě jednou požádal, abych ho vyléčil z jeho trápení. V té době jsem nevěděl nic o technikách, jakými se léčí alkoholici vírou, což je velmi jednoduché. Nebyl jsem úspěšný. Ale Alba se nevzdávala. Šla ho navštívit do hospody, kde seděl opilý, a mluvila k němu, dokud nebyl obrácený a uzdravený. Od té doby on sám obrátil mnohé duše na víru a ty zase obrátily další a další.

Dovolte mi, abych na tomto místě sdělil několik obecných postřehů.

Lidé s horoucí touhou vykonávat misionářskou práci, mají sklon zraňovat pocity Židů a způsobují tak prudké reakce. Byl jsem dotázán, zda je takový způsob misijní práce správný. Dokonce i Ježíš varoval před činěním proselytů, když řekl: „Běda vám, zákoníci a farizeové, pokrytci! Obcházíte moře i zemi, abyste získali jednoho novověrce, a když ho získáte, učiníte z něho syna pekla, dvakrát horšího, než jste sami“ (Matouš 23,15).

Ale všechny tyto úvahy, jak pro, tak proti, nemohou zabránit lidem, jako je Alba, aby byli tím, kým jsou ve své určité fázi vývoje. Lamartine napsal:

*Je chantais, mes amis, comme l'homme respire,
comme l'oiseau gémit, comme le vent soupire
comme l'eau murmure en coulant.*

Zpívám, přátelé, jak člověk dýchá,
jak pták nařiká, jak vítr vzdychá
a jak voda bublá, když protéká.

Mnozí lidé v tomto světě, kteří se podobají Albě, mluví o Ježíšovi, protože to mají ve své povaze. Žádný argument jim v tom nezabrání. Stejně tak nemůže žádný argument

zabránit některým lidem, aby reagovali hrubě na jejich svědectví, místo aby je s klidem snášeli.

Mezi lidmi je mnoho psychologických typů. Když se obrátí extrovert, stává se misionářem, kdežto introvert je spíše člověk rozjímavý. Boží zákon je jeden: „Jak byste chtěli, aby lidé jednali s vámi, tak i vy ve všem jednejte s nimi“ (Matouš 7,12). Celým srdcem toužím po tom, aby každý člověk, který je přesvědčen o tom, že zná pravdu, která může být pro mě požehnáním zde a na věky, nepromeškal šanci mi ji sdělit. Považujeme za normální povinnou školní docházku, povinné očkování a nutíme děti jíst zdravá jídla, i když jim nechutnají. Proč bychom tedy měli považovat misionářskou aktivitu za mravně neospravedlnitelnou? Jsem vděčný starému Wölfkesovi za to, že mi ukázal cestu, a jsem přesvědčen, že Boží děti by měly vykonávat svou misionářskou činnost podobným způsobem.

My také říkáme Ježíšovi slova, která Abnér, velitel zástupu, kdysi řekl Davidovi: „Rád bych odešel a shromáždil ke králi, svému pánu, celý Izrael. Uzavřou s tebou smlouvu a ty budeš nade vším kralovat, jak si budeš přát“ (2. Samuelova 3,21).

Vzpomínka na Albu mi připomíná něco jiného: musíme mít s člověkem trpělivost. Alba rostla v milosti den po dni.

Ve 3. Knize Mojžíšově čteme, že kdokoli se dotýká mrtvoly nečistého zvířete, musí si vyprat své šaty – a bude nečistý až do večera (11,25). I poté, co si vyperete svůj oděv, jste nějakou dobu nečistí. Spasení, které dává Ježíš, je jako lék: člověk musí chvíli počkat, než pocítí jeho účinky. U některých lidí je nutné čekat déle než u jiných. Semeno, které padne na dobrou půdu, přináší dobré ovoce. Zaséváme ale na jaře a sklízíme na podzim. I když

půda může být vynikající, není možné sklízet hned po zasetí. Některé stromy dávají své ovoce až za několik let.

Během období růstu musíme být vděční i za malé ovoce, které tito lidé přinášejí, nebo za budoucí ovoce, které dosud zraje. Záměrem páté kapitoly 3. Mojžíšovy je naučit nás, že pokud nemůžeme obětovat Hospodinu tolik, kolik bychom chtěli, musíme dát to, co můžeme, a to v každém stadiu svého vývoje. Všechny kategorie věřících mají stejnou šanci získat přízeň u Boha.

Novorozená děťátka bývají většinou ošklivá. Znovuzrozená duše, která se zdá být krásná, pravděpodobně něco předstírá.

Alba nejen zvítězila nad hříchem, ale časem se také oděla oděvem velké ctnosti. Ti, kdo byli jako ona, pochopili jednu legendu o Ježíšovi, kterou jsem často používal ve svých kázáních.

Říká se, že Ježíš poslal vzkaz jednomu ze svých učedníků, že ho navštíví spolu se svými apoštoly. Člověk, který dostal ten vzkaz, byl velmi šťastný a řekl svému synovi, který také miloval Spasitele: „Připravím dům a ty musíš uklidit zahradu, aby byla pro Pána čistá a pohrašaná.“

Chlapec se energicky pustil do práce, hrabal a zaléval zahradu. Když bylo vše hotovo, přišel otec, aby se podíval, jak syn vykonal jeho příkazy. Řekl mu: „Dobře jsi to vykonal, synu. Vidím, že jsi pracoval s velkým zanícením. Zahrada je krásná a uklizená, ale ne dostatečně uklizená pro Pána. Uklid' ji ještě lépe.“

Chlapec to cítil jako výtku a uklidil zahradu ještě jednou. Tentokrát posbíral každý suchý list, upravil každou povadlou kytku a udělal všechno, co snad mohl udělat, aby odstranil poslední stopy nepořádku.

Otec si znovu prohlédl jeho dílo a řekl: „Výborně, teď

je to opravdu uklizené, ale pořád to není dost uklizené pro Pána.“

Chlapec, který nevěděl, co by měl ještě udělat, se zeptal:

„Ale jak může člověk uklidit zahradu, aby byla dost pěkná pro Pána?“

Odpověď otce zněla: „Pokud pracuješ pro něj, nestačí, že odstraníš všechno smetí ze zahrady, musíš ji také ozdobit vším, co je krásné a co v ní ještě nerostlo. Jdi k sousedům a podívej se, jestli bys našel nějaké nové rostliny, které bys mohl zasázet. Rozprostři nádherné koberce a pověš lucerny. Tímto způsobem učiníš všechno příjemné pro Pána.“

A přesně to dělala Alba.

Bylo její výsadou vypátrat, ve kterém jsem vězení, kde jsem byl držen pod jiným jménem, a byla první, kdo řekl mé rodině, že jsem naživu.

Neviděl jsem ji po mnoho let. Než mě propustili z vězení, odjela do Izraele. Když jsem se dostal na Západ, znovu jsem ji potkal, stejně věrnou a laskavou.

MIRCEA PETRESCU

Jednoho dne seděla Alba v autobuse a naproti ní seděl člověk, který svým vzhledem vypadal jako ortodoxní Žid. Byla naplněna touhou promluvit s ním o Ježíši.

Nikdy jsme nevynechali příležitost mluvit s lidmi – v autobuse, na tržišti, na ulici a kdekoli jinde, kde to bylo možné.

Myšlenka, že všichni lidé by se měli stát podobnými Ježíši, ale že o tom nevědí a zemřou v trápení; myšlenka, že člověk je svým postavením hned za samotným Bohem (andělé jsou duchové, sloužící lidem) a že lidé žijí, aniž by znali pravdu, v nás probouzela velkou lítost. Na našich

modlitebních shromážděních jsme se tím trápili a prolili mnoho slz.

Moje trápení se stávalo nesnesitelným. Kráčel jsem po ulicích, a jako by mě bodalo u srdce, když jsem míjel lidi s otázkou v mysli: „Jestlipak tento člověk byl spasen?“ Jedna z našich sester ve víře, která je již mrtvá, měla vždy slzy v očích, když přemýšlela o věčném osudu, který očekává lidi, jež potkávala na ulici. Modlil jsem se k Bohu, aby mě zbavil tohoto trápení, nebo nebudu schopen žít, a Pán mou modlitbu vyslyšel.

Alba neplakala. Vždycky se usmívala svým podmanivým úsměvem, úsměvem, který měl stejný zdroj jako mé trápení. Řekla si: „Když nemravné holky svádějí svým úsměvem muže, proč bych nemohla použít svůj úsměv k tomu, aby se muži obrátili k dobrému?“

Ale jak bude schopná navázat rozhovor s tímto ortodoxním Židem? Tito lidé jsou vážnými, střízlivými občany a nemívají ve zvyku zavádět rozhovor s neznámou ženou. V Pirkej Avót, Učení otců, v Babylonském talmudu se píše: „Nemluv se ženou. Rabíni říkají: ‚A to se týká vlastní manželky, co potom ženy někoho jiného!‘ Z tohoto důvodu mudrci prohlásili: ‚Pokaždé, když mluví muž se ženou, stane se mu neštěstí.‘“

Alba se tedy rozhodla, že v plném autobuse bude zpívat píseň. Doufala, že poselství její písně zapůsobí přímo na srdce toho Žida.

K jejímu překvapení se jí ten muž zeptal: „Co je to za píseň?“ Odpověděla na jeho otázku a řekla mu o Spasiteli, který obětoval svůj život na kříži. Poslouchal ji velmi pozorně a nakonec vyjádřil přání slyšet víc o naší víře. Požádala ho, aby s ní vystoupil z autobusu a doprovodil ji do mého domu.

A tak se stalo, že se oba octli u mě doma.

Když se ten Žid představoval, čekal jsem, že uslyším židovské jméno, ale místo toho jsem slyšel pravé rachotivé rumunské jméno. A co vyprávěl, bylo také zvláštní.

Navzdory tomu, že měl velmi židovský vzhled, nebyl Žid, ale Rumun, který se obrátil k judaismu a přijal židovský způsob oblékání a židovské zvyky.

Ten muž, který byl talentovaným malířem, mi vyprávěl, jak se to stalo. Když byl ještě malým chlapcem, zlobilo ho, když viděl, jak křesťanské děti bijí děti židovské. Bránil Židy a výsledkem bylo, že byl spolu s nimi pronásledován.

Když vypukla válka a on si uvědomil, že v ní nejde jen o obranu vlasti, ale o páchání zločinů a svatokrádeže zabíjením nevinných Židů, kteří byli zabíjeni po stovkách a tisících se svými ženami a dětmi, dezertoval z fronty, přičemž riskoval svůj život. Raději by zemřel, než by se stal vrahem. Miloval oběti tohoto krutého a nesmyslného pronásledování a ptal se sám sebe: „Kdyby byl teď v Rumunsku Ježíš, na které straně by stál: na straně Židů, nebo křesťanů, kteří zabíjejí Židy?“ Na tuto otázku musí být jen jediná odpověď: na straně obětí.

Farizeové, kteří nenáviděli Ježíše divokou a hlubokou nenávistí, si živě pamatovali na jeho lásku k Izraeli a na to, jak jednou řekl: „Spasení je ze Židů“ (Jan 4,22). To se jasně objevuje i ve smyšleném a nezajímavém, ale velmi důležitém příběhu z talmudu, svaté knihy farizeů.

V Gitim čteme o Onkelosu bar Kalinikosovi, vnuku římského císaře Tita, který zničil Jeruzalém. Tento mladý muž si přál přijmout židovské náboženství. Ale dříve, než tak učinil, přivolal Titova ducha a zeptal se ho: „Který lid je nejvíce vážený na onom světě?“ „Izrael,“ odpověděl Titus. „Mám se k nim tedy přidat?“ ptal se mladík. Titus odpověděl, že Izraelci mají příliš mnoho pravidel a omezení, která nelze splnit. „Bude lepší, když je budeš pronásledovat,

protože pak se staneš velkým. Je totiž napsáno v knize Pláč, že „jeho (Izraele) pacholátka odešla před tváří protivníka do zajetí“ (Pláč 1,5). Titus byl dále dotázán, jaký je jeho trest. Řekl, že si přivodil trest na svou vlastní hlavu: každý den se shromažďuje jeho popel, on je přiváděn k životu a potom znovu spálen a jeho popel rozptýlen po sedmero mořích.

Potom Onkelos vyvolal Baláma, falešného proroka a zeptal se ho: „Který lid je nejvíce vážený na onom světě?“ „Izrael,“ odpověděl Balám. „Mám se k nim přidat?“ ptal se Onkelos. Balám odpověděl: „Nesmíš usilovat o jejich štěstí a blahobyt navěky po všechny tvé dny.“ Potom se jej Onkelos zeptal, jaký je jeho trest, a Balám odpověděl, že na něj bylo vylito vařící bahno. (Protože Balám nedokázal vyplnit rozkaz Baláka, krále Moabitů, aby prokrel Židy, poradil Midjáncům, kteří byli sousedé Moabitů, aby poslali své dcery do židovského tábora. Ty měly svést Židy ke hříchu, čímž by na ně přivodily Hospodinovu zlobu. Proto byl Balám takto potrestán.) Potom Onkelos vyvolal ducha Ježíše (toto jméno se vyskytuje jen ve starých vydáních talmudu, která nebyla cenzurována inkvizicí. Vydání, která prošla cenzurou, mají místo jména Ježíš Poše Israel, Hříšník Izraele) a zeptal se ho: „Který lid je nejvíce vážený na onom světě?“ Ježíš odpověděl: „Izrael.“ Onkelos se tedy ptal: „Mám se k němu přidat?“ Ježíš odpověděl: „Musíš se snažit podporovat ty nejlepší zájmy Izraele, a ne jeho zkázu. Zničit Izrael znamená zničit světlo Božích očí.“

I Ježíšovi největší nepřátelé opakují nesporný fakt, že Ježíš miloval Izrael.

Petrescu miloval Ježíše. Proto pro něj bylo přirozené, že se zastával Židů proti antisemitským křesťanům.

Jen člověk, kterému se nedostává pomoci od milosti Boží, si nedokáže zvolit zlatou střední cestu a upadá do

extrémů. Petrescu správně odmítl falešné křesťanství, křesťanství plné nenávisti. V tom, že je odmítl, musíme spatřovat tajemství velkého úpadku církve, církve, o které Ježíš zaslíbil, že s ní bude po všechny své dny.

V evangeliu podle Matouše je psáno, že Ježíš uzdravil mnohé, kdo byli nemocní a posedlí démony. K tomu je připojeno, že se to stalo tím, že „On slabosti naše na sebe vzal a nemoci nesl“ (Matouš 8,17). (Doslovný překlad zní: on naše slabosti přijal.)

Když byl Kristus učiněn člověkem, podrobil se všem okolnostem života. Byl schopen vykonávat svou moc skrze Slovo, ale byl také schopen mít soucit s druhými. Uzdravil tisíce jejich hříchů a zničil nenávist, kterou byly pohlceny tisíce jiných. Ale hřích a nenávist, které jiným vzal, padly na něj. Všechna slabost, kterou lidé přinesli do církve, všechny hříchy, které křesťané páchali po dva tisíce let, se staly jeho slabostmi, jeho bezmocí. Jeho odmítnutí přijmout slabé by znamenalo nedostatek lásky, jejich přijetí znamená, že přijal hanbu jejich slabostí a hříchu. Ve skutečnosti to znamená, že dovolil, aby zločiny křesťanů padaly na jeho hlavu.

Třetí kniha Mojžíšova obsahuje spojení „všechny tyto ohavnosti“ (3. Mojžíšova 18,27). Slovem „tyto“ se překládá *eleh*, ale text ve skutečnosti obsahuje to, co se žádný překladatel neodvážil přeložit, *toevot ha-El*, což nahání strach – „Boží ohavnosti“. Vážnost jakékoli ohavnosti, kterou spáchá někdo, kdo uctívá Boha, spočívá právě v tom, že se přičítá Svatému jménu a v očích lidí přechází na ohavnost Boha. Není to tak, že lidé soudí Boha nespravedlivě za nespravedlivé chování, které páchají ti, kdo patří mezi jeho ctitele?

Jedno latinské přísloví říká: „*Qui bene distinguet, bene docet*“, což znamená, „Kdo dobře rozeznává, dobře učí“.

Hříchy se zpětně odrážejí na Ježíši – jsou spojovány s jeho

jménem, on je nese a je přitom nevinný. Nikdo by neměl odmítnout Krista kvůli zločinům, které páchají křesťané.

V tomto ohledu způsobili Židé v citlivém srdci našeho přítele umělce zmatek. Jeden kabalistický rabín ho chytil do sítě a přesvědčil ho, aby se zřekl křesťanské víry a přijal judaismus. My se snažíme obrátit Židy ke křesťanství, a on se obrátil z křesťanství k judaismu.

Vedli jsme spolu obtížný zápas, protože jsme měli co činit s idealistou a člověkem vysokých mravních zásad. Je vždy obtížné obrátit někoho, kdo o sobě ví, že je slušný člověk. Krok za krokem jsem mu ukazoval synagogální modlitby a ptal se ho, zda je přijal. Jelikož byl důvěřivý, naučili ho vyslovovat je, aniž by si přitom uvědomil, že přijetím judaismu učinil jasný konec s Ježíšem, který ho učil být dobrým a milovat.

Každého rána Židé říkají: „Veleben buď, Hospodine, Králi světa, protože jsi mě neučinil „gójem“ (pohanem), otrokem nebo ženou.“ Zeptal jsem se ho: „Věříte tomu, že jste podřadné stvoření, nižší než každý Žid, jen proto, že jste se narodil jako Rumun? Co jiného je to než rasový předsudek? O svátku Pascha Židé povstávají k modlitbě k Bohu: „*Šfoch chamotcha al hagogim ašer lo jediucha*, což znamená: „Vylij svůj hněv na národy, které Tě neznají!“ Souhlasíte s takovou modlitbou? Není lepší Ježíšovo vybídnutí, aby apoštolé šli ke všem národům a kázali evangelium, a tak je učili, jak uniknout Božímu hněvu a začít nový život v lásce?“

Ukázal jsem mu také rozporuplnost židovské modlitební knihy. Byly zde modlitby, používané při rituálu na velký Den smíření, jež tam přidali Židé, kteří tajně věřili v Ježíše. Prosí Boha, aby jejich modlitby byly přijaty „*al-jad Ješu Metatron*“ – skrze Ježíše stojícího před trůnem. *Metatron* je kabalistické jméno Mesiáše.

Stejného dne se říká jiná modlitba, která dosud nebyla z hebrejských modlitebních knih přeložena do žádného lidového jazyka. Začíná slovy „Az milifnej berešit“. Rabíni mají dobré důvody, proč ponechávají tuto modlitbu nepřeloženou, protože říká: „Mesiáš, naše ospravedlnění, nás opustil. Jsme poraženi a není zde žádného, kdo by přivedl spravedlnost. Byl zabit a proboden pro naše hříchy. Byli jsme uzdraveni jeho ranami. Čas vítězství nového stvoření se přiblížil. Vystupuje ve voze na výšiny. Jeho světlo vychází ze Seiru, aby nás podruhé vyslyšel na horách Libanonských.“

Je jasné, že ten, kdo byl proboden za naše hříchy, abychom získali odpuštění, nemůže být nikdo jiný než Ježíš. Synagoga mu zpívá oslavné hymny, i když jej odmítá, stejně jako někteří kněží, kteří zpívají o pokání v každé liturgii a zuří, kdykoli se před nimi někdo o pokání zmíní.

Petrescuovo srdce začalo postupně osvětlovat světlo. Uvědomil si, že judaismus musí být falešný, protože je to autosoterické náboženství, to znamená náboženství, ve kterém spasení závisí na vlastním úsilí člověka. Autosoterismus znamená nedostatek pokory. Ani hřích ani spasení nevznikly v nás samotných. O osudu lidstva bylo rozhodnuto už před dávnými věky. Věčný život je darem od Boha, stejně jako hřích má svůj původ v satanovi, a ne v aktu svobodné vůle.

Jednoho Štědrého večera, když byly rozžaty svíce, řekl Petrescu klidně: „Dnes se Ježíš narodil také v mém srdci.“

Petrescu byl jedinečný: čistý Rumun a zároveň křesťanský Žid, který si uvědomoval, že přešel ke křesťanství z judaismu. Později se také stal předsedou rady starších v naší církvi. Je stále neochvějným bratrem a vynikajícím přítelem. Vzal si za ženu křesťanskou Židovku.

Jednou jsem si připravoval v parku kázání. Četl jsem

Bibli a vedle mě seděla mladá dívka, která si také četla knihu. Řekl jsem jí: „Četl jsem vaši knihu, ale četla jste vy tu moji?“ Tak začal rozhovor, který vedl k obrácení této mladé ženy – a potom také k obrácení její matky. Její matku jsem křtil při největším bombardování. Ta dívka má teď za manžela Petrescu a žijí spolu šťastně.

Spurgeon říká, že když Bůh uzavřel brány ráje, uzavřel je úplně. Nechal v nich malý koutek, totiž opravdové křesťanské manželství. Jejich domov je tím koutkem v ráji.

SVATÝ MOIŠE

Ať druzí chválí své velké intelektuály – já budu raději chválit hlupáky, které Bůh vyvolil, aby zahanbil moudré.

Náš bratr Moíše byl svým povoláním nosičem rakví na pohřbech. Byl mírně pomatený, ale nebyl pro nikoho nebezpečný. Na našich shromážděních hodně plakával. Plakal velmi hlasitě, když kazatel mluvil o utrpení našeho Spasitele, a smál se nahlas, když mluvil o jeho vítězství.

Ostatní věřící ve sboru považovali Moíšeho za rušivý element. Jeden z nich mu slíbil – a byl přitom velmi chudý – že pokud bude během bohoslužeb potichu, může k nim každou neděli přijít na oběd, na pečené maso, koláče a ovoce.

Jednu celou neděli vydržel Moíše relativně v klidu, ale další týden, když kazatel mluvil o vzkříšení, vstal uprostřed kázání a zakřičel: „Pečínka nepečínka – halelujah!“

V roce 1939 antisemité vystřelili na vrchního rabína Nierovera. Zamýšlená oběť nebyla zraněna, protože kulka prošla jeho kabátem a minula jej. Z šoku však onemocněl a musel zůstat v posteli. Mnoho Židů jej přišlo navštívit a poblahopřát mu, že tak šťastně vyvázl. Byl mezi nimi i Moíše. Řekl rabínovi: „Copak nevidíte, Vaše eminence,

že Bůh nechce, aby zemřeli hříšníci, ale chce, aby se obrátili a byli spaseni?“

Přišel k nám domů na oběd, a když jsme už měli začít jíst, řekl mé ženě: „Sestro, dejte prosím pryč ten nůž. Víím, že jsem šílený a slíbil jsem Bohu, že se nikdy nedotknu nože, protože v nestřeženém okamžiku bych mohl někoho zranit. Nakonec, i Adam a Eva jedli bez nože.“

Uvědomil jsem si, že od tohoto pomateného se má co učit mnoho moudrých mužů.

V lednu roku 1940 vypuklo v Bukurešti povstání, vedené Legií archanděla Michaela, což byla fašistická organizace. Byla zabita spousta Židů. Někteří byli staženi z kůže a pověšeni na háky na jatkách pod nápisem „maso košer.“

Moiše seděl v jedné laciné čajovně, když tam vtrhla banda fašistů. Jejich velitel zařval: „Všichni špinaví Židé ven!“ Židé vyšli ven. Měli být nahnáni do nákladních aut, zavezeni do lesa a zastřeleni. Moiše, kterého bylo snadné jako Žida identifikovat, seděl potichu a popíjel čaj. Velitel zelených košil na něj zakřičel: „Ty špinavý Žide, ty jsi mě neslyšel? Řekl jsem ven!“ Moiše klidně odpověděl: „Milý bratře, špinaví Židé jsou ti, kteří dělají to, co dělal Jidáš – prodal Ježíše. Já jsem Izraelita, který miluje našeho Spasitele.“ – „Drž hubu a vypadni!“ Jeden z velitelů bandy protestoval: „Nechte ho být. Vidíte přece, že to je kazatel.“ A tak ho nechali na pokoji.

Ale Moiše, místo aby odešel, řekl tomu muži: „Vidím, že jste dobrý a milosrdný. Bůh vás za to odmění. Ale nezůstávejte v půli cesty. Ať jsou propuštěni také ti ostatní Židé na nákladáku.“ Šílení lidé mívají často ohromnou sílu sugesce a já věřím, že ji měl i Moiše, ale z jiného zdroje. Každopádně to dopadlo tak, že velitel dal rozkaz, aby Židé vystoupili z nákladního auta a odešli domů.

Teď měl Moíše pořádný strach. Šel domů a schovával se, dokud pogrom neskončil.

Všichni Židé, které zachránil, vyprávěli příběh o Moišovi každému, koho potkali, a protože zmizel a věřilo se, že je mrtvý, mluvili o něm jako o „svatém Moišovi“.

Jeho další osud byl tragický. Zemřel na žloutenku v koncentračním táboře.

BERTHA

Křesťanským misiím se často vyčítalo, že poskytují pomoc chudým Židům, a tím si kupují jejich duše.

To je obtížný problém.

Mnoho Židů žije v chudobě a naše práce se zaměřovala zejména na pomoc těmto potřebným lidem. Jak bychom se mohli vyhnout tomu, abychom jim pomáhali v materiální oblasti? Jak bychom se mohli vyhnout pomoci židovským uprchlíkům z hitlerovského Německa? Je psáno, že Ježíš měl soucit se zástupem. Tento soucit je také charakteristický pro jeho pravé následovníky. Ježíš měl soucit s muži a ženami, protože byli hladoví, ne jenom proto, že nebyli spaseni. Zabýval se problémem, jak je nasytit. Když člověku pomáháme a současně mu kážeme evangelium, v očích pozorovatelů, i těch, kdo pomoc přijímají, se tyto věci spojí. Ježíš se potýkal se stejnými obtížemi. Kázal nové učení, ale současně měl i chléb pro chudé a hladové. Výsledkem bylo, že mnoho lidí za ním přišlo, jen aby dostali chleba a rybu, a on jim je dal.

Vypráví se jedna velmi stará židovská legenda o Abrahamovi. Jednoho dne pozval Abraham do svého stanu žebráka. Chtěl mu projevít pohostinství a připravil pro něj jídlo. Ale když pronesl před jídlem modlitbu, žebrák začal proklínat Boha a prohlašoval, že nesnese, aby někdo vyslovoval jeho jméno. Zbožný Abraham vyhnal žebráka ven,

protože nestrpěl, aby někdo proklínal jeho nebeského Přítele v jeho vlastním stanu. Ale Bůh se mu zjevil a řekl: „Tento muž mě proklíná a zlořečí mi už padesát let, a přesto mu dávám pokrm na každý den, a ty mu nemůžeš projevit pohostinnost jediný den? Mohl jsi v každém případě počkat a vyhodit ho, až se nají.“

Pokud musíme dát najíst těm, kdo Boha proklínají, o co více těm, kdo jej, byť i domněle, uctívají! Je také velmi těžké určit, je-li člověk skutečně věřící, nebo zda to předstírá.

V Ježíšově dobře známém podobenství se vrátil marnotratný syn k otci z materiálních důvodů, a přesto byl přijat s největší láskou.

Pravda sama o sobě nestačí. Nikdy nevíteží, dokud nedokáže poskytnout hmotné výhody, dokud se neoblékne do překrásných šatů a dokud nezapůsobí na city.

Starý Simeon řekl o Ježíši: „Hle, on jest dán k pádu i k povstání mnohých v Izraeli“ (Lukáš 2,34), jinými slovy, nejen k povstání, ale také k pádu.

Někteří Židé, jimž byla projevena křesťanská dobročinnost formou materiální pomoci, tím byli pozvednuti k neočekávaným výšinám víry. K takovým patřila Bertha.

Někdo by mohl říci o Berthě to, co kdysi řekl Disraeli, když mu vytýkali, že se oženil pro peníze: „Ano, když jsem se oženil, věděl jsem tak málo o své ženě, že bych si ji nevzal bez jejích peněz. Ale nyní, když ji tak dobře znám, bych byl ochotný si ji vzít, i kdyby byla chudá.“

Na druhé straně, u jiných Židů došlo díky materiální pomoci ke katastrofálnímu pádu, který způsobil zkažení jejich duší a ze kterého se nikdy nebyli schopni vyléčit.

Jistý sochař, kterého velmi dojaly příběhy prvních křesťanských mučedníků, se rozhodl, že vytvoří dílo, které učiní nesmrtelnými ty křesťany, kteří byli předhozeni divoké zvěři.

Vymodeloval mladého muže a mladou ženu – muž drží v ruce kříž – a pak začal pracovat na lvu, který se krčí a připravuje se vrhnout na ty dvě postavy.

Jednoho dne pozval do svého ateliéru přátele, aby jim ukázal své dílo. Lev byl zatím jen beztvarem hromadou hlíny.

Jeden z jeho přátel řekl: „Jsi chudý. Takové dílo neprodáš. Existuje mnoho umělců, kteří dělají takové sochy, a žádný Žid by si nekoupil dílo, na kterém by byl kříž. Odstraň kříž a nahraď ho klíčem. Klíč je svatým symbolem v mnoha náboženstvích. Může připomínat klíče sv. Petra, ale je to také symbol spiritualistů a okultistů. Pak seženeš kupce daleko snadněji.“

A tak sochař vyměnil kříž za klíč.

Potom přišel do jeho ateliéru bohatý Američan a zvolal: „Jak úžasné umělecké dílo! Symbolizuje šetrnost. Ta hromada hlíny představuje peněžní sejf a ten mladý muž s klíčem učí lidi, jak ukládat své peníze. Dám vám za toto dílo tisíc dolarů.“

Tímto způsobem se socha, která měla původně oslavovat mučednictví, změnila na dílo oslavující peníze.

Existuje mnoho lidí, které na počátku oslovila Ježíšova láska, ale jakmile byli chudí a začalo se jim dostávat materiální pomoci, obraz jejich Mistra se postupně zastřel. Ve skutečnosti je zajímavá to, kolik pomoci mohou dostat a kde ji mohou dostat, a především, jestli někdo jiný nedostal více než oni.

Ale to se stává jen některým.

Bertha otevřeně přiznala, že k nám ze začátku chodila, protože ji přilákala pověst, že pomáháme chudým Židům. Ale poté, co uvěřila v Ježíše celým svým srdcem, nás už nikdy neprosila o pomoc, i když byla velmi chudá.

Měla za manžela německého občana, který byl napůl

Žid. Ten se neobrátil. Měli tři syny. V roce 1943 vydala německá vláda rozkaz, že se němečtí občané mají navrátit do vlasti. Ona zůstala v Rumunsku. On a jeho tři děti, kteří podle rasového smýšlení té doby měli tu smůlu, že byli ze tří čtvrtin Židé, odjeli do Německa.

V Německu nějaký konfident prozradil, že manžel je nejen poloviční Žid, ale že k tomu ještě má za manželku Židovku a jeho děti mají proto v žilách většinu krve židovské a Siegfriedovy krve jen kapku.

Všechny uvěznilo gestapo a nad jejich hlavami visela hrozba tábora smrti. Aby si ten muž zachránil život, lhal a prohlásil, že jeho žena je Rumunka. Německá policie mu nabídla možnost napsat domů a požádat úřady, aby poslaly dokumenty, dokazující árijský původ. Pokud by se to prokázalo, děti by byly ze tří čtvrtin árijci a všichni by byli zachráněni.

Tehdy šlo pomocí peněz zařídit v Rumunsku všechno. Rodina Berthy získala dokumenty, které dokazovaly, že je čistě árijské krve – árijštější než Hitler, o němž se říkalo, že jeho původ je poněkud smíšený.

Byl jsem u nich doma, když jí její příbuzní přinesli falešné dokumenty, které by zachránily jejího manžela a tři děti z plynových komor v Osvětimi, a byl jsem svědkem scény, kterou si budu pamatovat až do smrti. Roztrhala falešné dokumenty na kousky a řekla: „Abraham byl ochoten obětovat jedno dítě Bohu; já raději obětuji tři děti a manžela, než bych řekla lež!“

O svém manželovi a dětech už nedostala žádné zprávy.

Mistr Eckhardt napsal, že ten, kdo za sebou zanechává věci ve formě, v jaké existují – prázdné, náhodné – je získá zpět v jejich čisté podstatě, ve věčné podstatě. Ten, kdo ponechává věci v jejich nejnižší formě, ve které jsou smrtel-

né, je získá zpět od Boha v jejich pravé formě. Bertha bude mít svou rodinu obnovenou ve slávě.

Bertha si nikdy neuvědomí, jak skvělé bylo její gesto, protože je to pokorná sestra. Bratři ve sboru neví o její oběti, protože jim o tom neřekla ani slovo. A navíc, když se hovořilo o tom, že si někdo opatřil falešné dokumenty, aby se vyhnul pronásledování, řekla: „Nesuďte jej! Každý člověk musí poslouchat své vlastní svědomí.“

Zachovala se Bertha dobře nebo špatně? Ona nesoudí nikoho, a tak je povznesena nad soud jiných lidí.

To vyvolává otázku, zda bychom měli vždy mluvit pravdu.

Křesťanské spisy ze čtvrtého století zaznamenávají život a rozjímání prvních generací mnichů. Tito mniši žili v poušti Thebaid, kam utekli od zkaženosti, která zasáhla církve, když se křesťanství stalo státním náboženstvím. V těchto spisech je zapsáno, jak se jednoho dne otec Agathon zeptal otce Alonia: „Jak dokážu udržet svůj jazyk, abych nezalhal?“ Odpověď zněla: „Pokud nelžeš, spácháš mnoho hříchů.“ Zeptal se ho: „Jak je to možné?“ Odpověděl: „Hle, dva muži spáchali vraždu před tvýma očima a jeden z nich se skrýl v tvé cele. Přichází soudce a ptá se: ‚Byla před tvýma očima spáchána vražda?‘ Pokud nelžeš, odsoudíš toho muže k smrti. Je lépe nechat toho člověka, ať jej soudí Bůh, protože ten ví všechno.“

Luther říká, že lež na ochranu někoho jiného není lži. Pokud jde o mě, myslím si, že existuje zmatek mezi pojmy lži a nepravdy. Postavy Fausta, Othella a Parsifala nejsou pravdou, ale nejsou lží, jsou uměleckými výplody. Pohádky, které vyprávíme dětem, nebo vtipy, které vyprávíme dospělým pro pobavení, nejsou lži. Spadají do úplně jiné kategorie, království fantazie a hry. Copak nemůžeme říci nepravdu, abychom zachránili život, čest nebo majetek

nevinného člověka, který je štván katy, kteří pronásledují pravdu a ctnost? Máme tak ošklivým názvem nazývat skutek, který vychází z lásky?

Lež je nepravda, kterou říkám, abych ublížil svému bližnímu. „Miluj a dělej, co chceš,“ říká Augustin. Dobro je lepší než pravda a nepravda, která zachraňuje život, je lepší než pravda, která jej ničí. V diktátorských protikřesťanských zemích se tato skutečnost stává každodenním a akutním problémem věřících.

Ale co Abrahamovo obětování Izáka? Existuje oblast svatosti, kde naše soudy ztrácejí sílu.

Rád bych věděl, jestli by pravda přežila v tolika labyrintech života, kdyby tady nebyli takoví anonymní hrdinové, jako Bertha, která obětovala všechno, co jí bylo drahé, v zájmu pravdy. Často jsem slyšel povrchní kázání, ve kterých se kazatel ptal: „O co přijdete, když se stanete křesťany? Jen o svou láhev brandy, své šaty, hůl, kterou bijete svou ženu, své jméno a pověst, své špatné svědomí nebo peklo, které je u vás doma!“ Ne, existují lidé, kteří jsou kvůli svému křesťanskému přesvědčení připraveni ztratit své bohatství, svou svobodu, své zdraví, a dokonce i druhé lidi, které na této zemi nade všechno milují!

SVĚDKEM VE VLASTNÍ
RODINĚ

Moje žena pochází z ortodoxní židovské rodiny. Poté, co se obrátila, nebyla schopna v noci spávat kvůli svým rodičům, kteří byli zbožní Židé. Cestovali jsme do Cernauti, abychom si s nimi promluvili, a přijeli jsme v pátek večer na židovský šabat.

Stůl byl prostřený pro rituální hostinu. Byly zapáleny svíce. Tři sestry, které byly mladší než moje žena, a můj švagr, kterému bylo tehdy jen osm let, se na nás dívali

s úctou. Šťěstí rodičů neznalo mezí. Byl jsem manželem jejich nejstarší dcery.

Můj tchán vstal a recitoval *Kiduš*, poděkování za víno. Byl velmi překvapen, když mě viděl, jak se připojuji ke zpěvu staré modlitby, založené na 1. Mojžíšově 2,1-3: „A dokonána jsou nebesa i země, i všechno vojsko jejich. A dokonal Bůh dne sedmého díla své, kteréž dělal; a odpočinul v den sedmý ode všeho díla svého, kteréž byl dělal. I požehnal Bůh dni sedmému a posvětil ho; nebo v něm odpočinul Bůh ode všeho díla svého, kteréž byl stvořil, aby učiněno bylo. Požehnaný buď, Hospodine, králi světa, jenž jsi stvořil plod révy.“

Poté byl požehnán chléb a začalo jídlo. Když jsme dojedli a jen svíce vrhaly své stíny na stěny, začal jsem mluvit: „Je psáno, že Bůh dokončil své dílo sedmého dne, a je také psáno, že sedmého dne Bůh odpočinul. Co nebylo dokonalé z toho všeho, co stvořil za šest dní? Co Bůh dokončil toho sedmého dne? A jak to dokončil, když přitom odpočíval?“

To, co stvořil během šesti dnů, nebylo úplné. Člověk stále ještě potřeboval jednu věc: odpočinek. To stvořil Bůh sedmého dne a tímto způsobem naplnil svět svým vlastním odpočinkem.

Mojžíšův zákon můžeme přirovnat k prvním šesti dnům stvoření. Zákon obsahuje šest set třináct přikázání, která nám neposkytují odpočinek, ale trýzní naše svědomí. Zákon neustále přestupujeme. Kdo může tvrdit, že dodržel alespoň dvě přikázání: milovat Boha celým svým srdcem, svou duší a silou a milovat svého bližního jako sám sebe? Zákon není možné dodržet. Je to pouze zrcadlo, ve kterém vidíme svou hříšnost a to, jak je nemožné pro lidské bytosti žít nezávisle na Bohu; Bohu, jehož zákony jsou spravedlivé a svaté, ale staly se břemenem, které my, hříšníci, nemůžeme unést.

Za starých časů Židé nemohli být spaseni dodržováním Zákona – všichni velcí muži Bible líčí, jak jej oni sami často přestupovali – ale byla zde oběť smíření v chrámu. Bez prolití krve nebylo odpuštění hříchů. Hřích byl položením rukou převeden na nevinné zvíře, které symbolicky představovalo oběť, jakou přinese budoucí Mesiáš svou smrtí za hříchy člověka. Zabitím zvířete Židé utišili své svědomí. Bylo přivedeno jako oběť za jejich přestoupení Zákona. Ale nyní nemáme ani chrám ani oběti. Jak potom můžeme být spaseni?“

Můj tchán odpověděl: „Rabíni nás učili, že pokud denně budeme odříkávat kapitolu Mojžíšova zákona, ve které se pojednává o oběti, Bůh to přijme, jako bychom sami obětovali.“

Odpověděl jsem: „Já vím. Jednou nějaký křesťan vešel do obchodu velmi ortodoxního Žida a začal s ním mluvit na téma obětí, o kterém právě hovoříme. Dostal stejnou odpověď, jakou jste mi dal. Ten muž dále přestal argumentovat, ale řekl: ‚Každý člověk se má držet svého vlastního přesvědčení. Nepřišel jsem sem diskutovat o náboženství, ale nakupovat.‘ Požádal o tři košile, šest párů ponožek, tucet kapesníků a různé jiné zboží. Nakonec požádal prodavače, aby mu dal účet, na kterém bude uvedeno, co koupil. Prodavač, který byl potěšen, že udělal tak dobrý obchod, napsal účet a zabalil nákup. Křesťan přečetl nahlas účet, vzal do ruky balík a odcházel z obchodu. Prodavač na něj volal: ‚Zapomněl jste zaplatit!‘ Zákazník odpověděl: ‚Copak jsem vám nepřečetl účet?‘ ‚Ano, ale nezaplatil jste.‘ Na to zákazník odpověděl: ‚Copak není přečtení účtu totéž jako jej zaplatit?‘

Pokud to zredukujeme na čistě praktický význam, můžeme říci, že prodavač nebyl spokojen s přesně stejným přístupem, jaký sám používal ve svém náboženství. Oběť musí být obětována, nestačí o ní číst.“

Mluvil jsem se svým tchánem o prorocích o Mesiáši, která se naplnila na Ježíši. Skutky však hovoří výmluvněji než verše z Bible. Židé jsou Božím vyvoleným lidem, povoláním k tomu, aby přinášel světu Boží světlo. Miliony lidí, kteří v dávných dobách uctívali Dia, Juppitera, Wotana nebo jiné modly, dnes uctívají pravého Boha a považují knihy, které napsali naši velcí proroci, za své svaté knihy. Kdo pozvedl národy z polyteismu a obrátil je, aby uctívali jediného spravedlivého, dobrého Boha, Boha Izraele, který vyžaduje poctivý život? Ježíš! Skrze něj se naplnila mesiášská úloha, která byla svěřena našemu lidu. Skrze Ježíšovo utrpení, ukřižování a vzkříšení třetího dne, skrze jeho život Božího služebníka, skrze jeho existenci jako trpícího člověka, jak předpověděl Izaiáš, Bůh umožnil, aby mu dalo své srdce celé lidstvo. Náš Bůh způsobil, že ti, kdo uvěřili ve Spasitele, který zemřel a znovu povstal, ať již jej nazývali Adonis, Osiris, Dionýsos nebo Heraklés, poznali naplnění těchto starověkých mýtů.

Ježíš je král Židů, Mesiáš Izraele.“

Vyprávěl jsem dětem mnoho dalších příběhů a ony mě poslouchaly s hlubokou úctou. Můj tchán se stával zádumčivým. Toho večera s námi poklekla k modlitbě má tchýně.

Děti začaly pravidelně navštěvovat křesťanská shromáždění a za krátkou dobu přijaly víru. Starý pán se styděl přijít na shromáždění, ale když se blížil čas jejich začátku, volal hlasitě, takže se to ozývalo domem: „Honem, honem! Každý přichází včas, jenom moje dcery chodí pozdě!“

Můj malý švagr, který získával náboženské školení od významného rabína, kladl tvrdošijně odpor. Často jsem byl nucen zamyslet se nad nezávislostí myšlenek a činů, jakou projevují židovské děti, když jsou malé. Jsou živým příkladem poznámky Blaise Pascala: „Člověk se rodí jako originál, ale umírá jako kopie.“

Během období, kdy vládli nacisté, byla komunita křesťanských Židů místem, kde našlo Krista velké množství antisemitů.

Jeden takový antisemita, který navštívil náš kostel, měl svůj podíl na špatném zacházení s mnoha Židy. Ten, kdo ho pozval na naše shromáždění, mu neřekl, že bude kázat Žid. Tu neděli se obrátil. Od té doby již nikdy Žida neuhodil.

Jednou, když jedna rumunská sestra přivedla jiného antisemitu na shromáždění, jsem měl kázání založené na Ježíšově výroku: „Jsem poslán jen ke ztraceným ovcím z domu izraelského“ (Matouš 15,24). Bylo to kázání se záměrem přivést k obrácení Židy. Citoval jsem proto biblické texty, které měly dokázat, že evangelium je v první řadě poselství adresované Židům: „Na cestu k pohanům nevstupujte, do samaršské obce nechoďte; jděte raději ke ztraceným ovcím z domu izraelského“ (Matouš 10, 5–6). „V jeho jménu se bude zvěstovat pokání na odpuštění hříchů všem národům, počínajíc Jeruzalémem“ (Lukáš 24,47). „Evangelium Kristovo... je moc Boží ke spasení pro každého, kdo věří, předně pro Žida, ale také pro Řeka“ (Římanům 1,16).

Když shromáždění skončilo, tato sestra mě ostře pokárala: „Víte velmi dobře, že na naše shromáždění přivádíme lidi, kteří nejsou Židé a kteří vás obvykle nenávidí. Proč kázáte tímto způsobem? Rumuni mohou být vašimi kázáními uraženi, protože jsou příliš prožidovská.“

Náš antisemitský přítel přišel ze shromáždění domů a sám se sebou vedl spor: „Slyšel jsi, co říká Bible? Nejprve Žid, a potom jiné národy. Kde se tedy píše o nenávisti vůči Židům? Nikde.“ Vzdal se svého antisemitismu, stejně jako jiných svých hříchů a obrátil se. Stal se nadšeným rybářem lidí a opravdovým přítelem Židů a hebrejských křesťanů.

Židé byli často uraženi vřelostí a láskou, se kterou jsme zacházeli s těmi, kdo Židy nenávidí. Byli šokováni a často opouštěli naše shromáždění, když slyšeli, jak se otevřeně modlíme za protižidovskou vládu. Zlobili se, protože jsme udržovali dobré vztahy s antisemitskými kněžími i laiky.

Papež Řehoř VII. kdysi řekl: „Právě jako nelze duchovní věc vidět jinak než skrze její pozemské bytí a právě jako duše nemůže fungovat bez těla, tak náboženství nemůže pracovat bez církve. Pokud ale církev má tělo, potom také má jeho hříchy a slabosti.“ Antisemitismus je jedna z mnohých slabostí, kterými tělo církve trpí. Není to však izolovaný jev. Má diametrální protiklad: židovský šovinismus a pohrdání křesťany a křesťanskými Židy.

Musíme tolerovat slabosti slabých a snažit se je léčit láskou. V některých případech jsme v tom uspěli. Věříme tomu, že láska může vítězit nad nenávistí.

Konfucius napsal: „Viděl jsem člověka, který se snažil uhasit velký požár šálkem vody. Nepodařilo se mu to a došel k závěru, že voda oheň neuhasí. Hlupák! Oheň nemůže uhasit jen šálek vody, ale její pořádné množství.“

Ta trocha lásky, kterou máme, nemůže uhasit zlo na tomto světě, ale může to dokázat velké množství lásky. Každopádně nevěříme, že má smysl zlobit se na hůl, kterou dostáváme rány. Buďme rozhořčeni na toho, kdo tou hólí vládne. Náš nepřítel je poháněn nenávistí. Musíme nenávidět nenávist, ne toho člověka.

Existují důvody, proč se lidé obracejí proti Židům. Jeden z těchto důvodů můžeme nalézt v hříších, kterými jsou Židé vinni stejně jako jiné národy. Existuje nepochybně mnohem více důvodů, které mají svůj zdroj ve zlu srdce antisemity. Potřebujeme porozumění a musíme se snažit, jak je to jen možné, důvody zla odstranit. Nesmíme však antisemity nenávidět.

V mnoha případech jsem viděl, že stačí, aby se ti, kdo nenávidí Židy, setkali s Židy, kteří jsou oddanými křesťany, a jejich antisemitismus zmizel, jako by ani nikdy neexistoval.

Kolik z nás je připraveno souhlasit se starým rčením, že nepřítel je poklad, který spadl z nebe? Musíme se o něj starat jako o prostředek, který přispívá k našemu duchovnímu pokroku. Bez antisemitismu by nikdy nevznikl stát Izrael. Theodor Herzl, zakladatel sionismu, si toho byl vědom. Bez antisemitismu by židovští křesťané nikdy neměli příležitost uvádět do praxe cenné vlastnosti, jako je trpělivost a láska k nepřátelům. Naši nepřátelé jsou naši dobrodinci. Jsou ve skutečnosti jen svými vlastními nepřáteli, protože si připravují své vlastní peklo.

Co se týče zabitých a mučených členů našeho lidu, jsme nad jejich ztrátou zarmoucení stejnou měrou jako ostatní Židé. Náš zármutek však utiňuje naděje vzkříšení a víra, že v Božím království budou všechny nespravedlnosti urovnané.

KRISTOVI MUČEDNÍCI
MEZI ŽIDOVSKÝM LIDEM

Už jsem zde vyprávěl o Feinsteinovi, který svou smrtí vydal svědectví o své víře. Věřím, že v tom lepším světě, do kterého odešel, se stále zajímá o mě a také o svět, po kterém chodil. Jak jinak si mám vysvětlit tu pozoruhodnou shodu okolností, že předtím, než jsem byl uvězněn k dlouhým trestům vězení, jsem při dvou příležitostech v neděli před svým zatčením v Jasách kázal ze všech možných míst právě z té kazatelny, ze které kázal on, a bydlel v domě, který byl stále plný jeho ducha, a tak přijal sílu z jeho příkladu? Musím se ale zmínit i o jiných Židech, kteří obětovali svůj život z lásky k Ježíši.

První z nich byl Vladimír Davidmann. Byl synem rabína v Balti. Měl jít ve stopách svého otce a stát se učitelem v Izraeli. Protože podobně jako většině křesťanských Židů mu byly lhostejné konflikty mezi různými křesťanskými vyznáními – které vznikly v době, kdy Židé ještě nebyli začleněni do církve, o níž jim radili, aby s ní neměli nic společného, pokud nedojde ke smíření – připojil se k řecké pravoslavné církvi, která v té době byla v Rumunsku dominantní. Měl takovou povahu, že by se cítil stejně doma v luterské církvi nebo mezi baptisty, protože jej přitahoval význam křesťanství, ne jeho pozdější historie. Považoval principy, oddělující různá křesťanská vyznání, za masku, která skrývá pýchu, hmotné a politické zájmy i osobní ambice, což jsou skutečné zdroje schizmat.

Od nejranějšího dětství jej učili číst nahlas dlouhé denní modlitby Židů, kde se vyslovuje třináct článků víry Židů, hlásících se k Mojžíšovu zákonu. Jeden z nich zní: „Věřím v dokonalé víře, že všechna slova proroků jsou pravdivá.“ Všiml si však, že některá z těchto slov, která mají být podle jeho vyznání pravdivá, jsou před ním skrývána, například padesátá třetí kapitola Izaiáše. Vladimírův učitel ignoroval tuto pasáž, ale Vladimír ji četl sám a uvědomil si, že proctví skrývají tajemství.

Jednoho dne vešel ze zvědavosti do katedrály řecké pravoslavné církve ve městě. Velkolepá bohoslužba na něj učinila hluboký dojem, a tak svou návštěvu opakoval. Nejprve o těch věcech přemýšlel a později si uvědomil, že existuje spojitost mezi bohoslužbou, které byl svědkem v kostele, a skutečností, že Židé zamlčují některé texty Písma. Nabyl přesvědčení, že zaslíbený Mesiáš již přišel a že tím Mesiášem byl Ježíš.

Není divu, že se ve městě rozkřiklo, že mladý Žid s copánky a v kaftanu bývá často viděn v pravoslavném

kostele. Když odmítl uposlechnout své rodiče, aby zanechal toho poblouznění, nechal jej otec šest měsíců zavřeného doma. Jakmile byl propuštěn, vyhledal kontakt s kněžími, opustil domov jen v tom, co měl na sobě a odešel do kláštera v Dobrovtu. Zde byl pokřtěn. Toho dne, kdy měl být pokřtěn, ležel na posteli se zápallem plic. Podstoupil však ten obřad a vynořil se z chladné vody křtu úplně uzdraven.

Jeho rodiče, kteří vyvinuli velké úsilí, aby jej našli, objevili místo, kde se skrývá. Unesli jej z kláštera a přivedli ho zpátky domů. V domě se shromáždilo několik ortodoxních rabínů a rozhodli se, že potrestají „zrádce“ smrtí. Té noci se ale do domu rabína Davidmanna vloupali zloději. Ve zmatku, který následoval, se Vladimirovi podařilo uprchnout. Odešel do kláštera Neamtul v Moldávii.

Jednoho dne, když se procházel poblíž kláštera, ho napadl jeho mladší bratr, fanatik, který jej vystopoval a zranil.

Když se vyléčil, odešel do Bukurešti, aby jej nebyla schopna jeho rodina nalézt. Zde byl přijat na školu, kde studoval církevní hudbu, a potom pokračoval ve studiích v Cernauti.

V roce 1937 jel do města, kde měl vykonat závěrečnou zkoušku. Ve vlaku četl modlitební knížku, zatímco spolucestující se bavili o různých světských věcech. Všimli si, že si čte modlitební knížku a že občas dělá znamení kříže a začali se mu vysmívat. Na to Vladimír poklekl a začal číst modlitební knížku od první stránky, tentokrát nahlas. Posměvači zmlkli. Když skončil, omluvili se za své chování a požádali jej, aby na znamení, že jim odpustil, přečetl celou modlitbu znovu.

Tu noc po svém příjezdu do Cernauti měl sen, ve kterém viděl pustou krajinu, plnou odporných zvířat. Jel na hřbetu jednoho z takových zvířat. Ve tváři jiné příšery viděl svého

strýce, který jej vši silou kousal. Náhle spatřil svatého, oblečeného do zářícího kněžského roucha, sestupujícího po světelném žebříku. Rozpoznal v něm sv. Serafima, jehož ikonu viděl v klášteře. V ruce držel svatý kalich, na kterém byla v jidiš napsána slova „Oheň stravující“. Z kalicha šlehaly plameny a naplňovaly vzduch kolem. Potom vidění zmizelo a Vladimír neviděl nic, kromě nádherné zelené louky. Když se vzbudil, napsal dopis jednomu známému v Bukurešti, ve kterém popsal, co se mu stalo na cestě, a vylíčil svůj sen.

Další den byl Vladimír postřelen a smrtelně raněn svým strýcem, který byl podnícen náboženským fanatismem. Žil jen několik hodin. Tato tragédie byla rozebírána na předních stránkách novin. Tehdy byl ale v Rumunsku pevně zavedený systém „úplatků za mlčenlivost“, takže úřady i tisk byly podplacené a nikdo nebyl potrestán.

Smrt Vladimíra Davidmanna nezůstala bez ovoce: když ležel a umíral, pečovala o něj jeho sestra, asi sedmnáctiletá dívka. Když viděla vytrvalost ve víře svého bratra, který umíral jako mučedník, obrátila se. Také ona byla pokřtěna v řeckém pravoslavném kostele.

Vystupovala v neobvyklé epizodě, kterou stojí za to uvést.

Když německo-rumunská vojska okupovala v roce 1941 Cernauti, byla tato dívka spolu s tisíci jiných Židů deportována do Kamenz-Podolska na Ukrajině. Náhle se objevily jednotky SS a chystaly se zmasakrovat celý tábor. Ale zabít deset tisíc lidí není lehký úkol: musely být vykopány hroby a těla povražděných Židů musela být pochována těmi, kdo čekali, až přijde řada na ně. To trvalo dva nebo tři dny a Maria Davidmannová, spolu s ostatními, čekala na svou smrt. Neočekávaně za ní přišel německý důstojník a bez nějakého úvodu se zeptal: „Jsi křesťanka?“ Překvapena odpověděla, že ano. Důstojník jí potom řekl: „Nezemřeš. Pojď

za mnou.“ I když tím tento důstojník riskoval vlastní život, zavezl ji zpátky do Cernauti, a tím ji zachránil od téměř jisté smrti.

Je možné, že nějaký německý voják, křesťan, který byl zrovna ve službě, ji slyšel mluvit o Ježíši k jiným Židům, kteří čekali, až budou zabiti. Protože mluvila v jidiš, což je jazyk podobný němčině, mohl pochopit, že je učednicí Ježíše. Určitě to tajně oznámil svému velícímu důstojníkovi, o kterém věděl, že je křesťan (také jsem potkal velitele gestapa, který byl Božím dítětem), a ten člověk se rozhodl, že ji zachrání, i když tím bude riskovat vlastní život.

Z Cernauti Mariu zavezli do Bukurešti, daleko od dějiště války, kde byla v bezpečí.

Často jsem s ní mluvil. Byla to prostá křesťanka a nevyznačovala se žádným zvláštním darem nebo vlastností. Mnozí duchovní by ji považovali za jednu ze „slabších nádob“. Často jsem přemýšlel, proč Bůh pro ni učinil takový zázrak. Mohlo to být kvůli jejímu bratrovi? Apoštol Pavel píše, že v jeho době Židé, kteří nebyli ani slabí křesťané, ale nepřátelé evangelia, byli milováni kvůli svým předkům, kteří žili dva tisíce let před jejich narozením – Abrahamovi, Izákovi a Jákobovi. Je tedy možné, že i dnes existují takoví lidé, které Bůh miluje a vyvoluje k naplnění zvláštního záměru, a to kvůli nějakému příbuznému nebo blízkému příteli, který byl silný ve víře? V evangeliu čteme, že Ježíš uzdravil ochrnutého člověka, ne kvůli němu samotnému, ale kvůli víře jeho přátel, kteří jej snesli na loži a předložili před Spasitele. Neměli bychom se učit věřit a milovat velkou měrou kvůli těm, kdo nemohou? Získají velké požehnání.

Ale Feinstein a Davidmann nebyli sami: mezi křesťanskými Židy bylo více mučedníků. V Chishinau žila skupina, která

byla velmi aktivní. Když Rusové v roce 1940 přijeli do Besarábie, byli její vůdci, inženýr Tarlev, Trachtmann a Schmil Ordianski, kvůli své víře deportováni na Sibiř a tam byli zabiti. V naději, že to poslouží jako varování ostatním, uvedu také, že tato skupina žila v silném konfliktu s baptistickou církví ve stejném městě a ten konflikt byl založen čistě na osobních důvodech. Vášně, podněcované vůdci, rozpálily konflikt do té míry, že členové obou skupin byli schopni se i zabít na ulici. Ale na Sibiři umírali za svou víru vůdci skupiny křesťanských Židů vedle pastora baptistického sboru z Chishinau z Bushily. Proč musíme čekat, až nám nepřítel otevře oči?

Pamatuji si na mladého Friedmanna, křesťanského Žida z Jasů, který byl zabit v pogromu. Židé byli nahnáni do dobytčáku, který byl naplněn k prasknutí. Friedmann vyhlédl z malého okénka a někdo na nástupišti, kdo jej náhodou uviděl, nám později řekl, že jeho tvář byla jako tvář anděla. Jeden německý voják na něj vystřelil a smrtelně jej zranil.

Během války měli Židé zakázáno cestovat. Až mnohem později jsem mohl cestovat do Jasů a reorganizovat tam společenství křesťanských Židů, která po pogromu sestávala jen z žen. Při této příležitosti jsem navštívil Friedmanovu matku. Snažil jsem se ji utěšit a říci jí o Ježíši. Ukázalo se to jako nemožné. Její manžel a všichni čtyři její synové byli zabiti tentýž den lidmi, kteří se nazývali křesťané. Její srdce bylo jako kámen.

Bůh, který inspiroval autora 2. knihy Mojžíšovy, aby napsal: „Mojžíš to tak Izraelcům vyhlásil, ale ti nebyli pro malomyslnost a tvrdou otročinu s to Mojžíšovi naslouchat“ (2. Mojžíšova 6,9), inspiroval také Jóba, který zvolal: „Kéž by bylo dobře zváženo mé hoře a mé neštěstí na vážky přiloženo! Věru, těžší je než mořský písek“ (Jób 6,2–3).

Bůh snad odpustí této ženě, jejíž srdce bylo úplně zatvrze-
lé. Měla na všechno jen jednu odpověď: „Kdyby Bůh exis-
toval, navrátil by mi alespoň jednoho z mých pěti milova-
ných.“

Nemohl jsem tam déle vydržet a odjel jsem s ohledem
na její nevyslovitelný zármutek.

Mám vyprávět příběh Maricy? Když vláda v Kallai nařídila
deportaci maďarských Židů do táborů smrti v Osvětimi,
Treblince a jinde, byly učiněny výjimky pro křesťanské Židy,
kteří se narodili pokřtěným rodičům. Patřila k nim i Marica,
která studovala teologii na fakultě. Ona však zatajila ta-
jemství svého původu, které by jí poskytlo tuto přednost,
a dobrovolně se přihlásila na shromažďovacím místě, ze
kterého měli být Židé deportováni. Přála si doprovodit
ostatní do tábora smrti, aby mohla nést až do konce svě-
dectví o své víře obětem antisemitského pronásledování
a potom zemřít s ostatními členy svého národa. Marica
patřila k těm nemnoha lidem, kteří přežili Osvětim. Spolu
s ostatními ženami, které přežily, odjížděla přes Bukurešť
do Izraele. Říkali jí „svatá Marica“. Po napětí takového hrdin-
ského činu následovala v Izraeli nevyhnutelná psychická
reakce. Bible nám neříká, co se stalo těm třem mladým
mužům poté, co opustili ohnivou pec. Je to tak lepší. Bůh
ale není nespravedlivý a nezapomněl na její oběť. Prosté
chápání psychologických zákonů by ji ochránilo od mnohé
deprese.

Křesťané z Cetatea Alba, kteří byli donuceni přihlížet, bez-
mocní a v slzách, jak jednotky SS popravovaly Židy z jejich
města, vyprávěli, jak jedna mladá Židovka, kterou nikdo
neznal, volala na ostatní Židy stojící před popravčí četou:
„Odpykáváme si hřích nepřijetí Ježíše, pravého Mesiáše

našeho národa. Uvěřte v něj a probudíte se šťastni v jeho ráji.“

Existuje mnoho křesťanských Židů, kteří byli uvězněni za svou víru. Pastor Milan Haimovici byl za komunistického režimu uvězněn na mnoho let kvůli své víře a ti, kdo byli uvězněni s ním, včetně antisemitů, měli pro něj jen slova chvály a nazývali jej hrdinou. Když byl propuštěn, setkal se s lhostejností až nenávistí svých kolegů, kvůli nimž dokonce vytrpěl mučení, když mu vězňatelé kladli nohy na rozžhavené uhlí. Přesto nikoho neudal. Jeho mučednictví bylo znevažováno dokonce i těmi, kdo se rozhodli pro Ježíše netrpět. To však činí jeho utrpení ještě slavnějším.

Je samozřejmě nemožné, abych se zmínil o všech. Suzana Golderová byla uvězněna, když jí bylo pouhých sedmáct let, protože kázala Boží slovo fašistům, a ti ji okamžitě přivedli na velitelství. Velící důstojník zahájil výslech tím, že ji prudce udeřil do tváře. Okamžitě nastavila druhou tvář a zeptala se: „Neudeříte mě znovu?“ – „Co je to za otázku?“ zeptal se důstojník. Odpověděla: „Ježíš, o kterém říkáte, že jej uctíváte, přikázal, že když vás člověk udeří do jedné tváře, máte nastavit druhou.“ Muž, který ji udeřil, byl tak překvapen, že okamžitě nařídil ji propustit.

To není ojedinělý případ tohoto druhu. Jiná křesťanská Židovka, Bianca, prošla velkým utrpením za to, že rozšiřovala evangelium ruským vojákům. Nebylo by spravedlivé, kdybych si nevzpomněl na rumunské bratry a sestry, jejichž jména ze zřejmých důvodů nemohu nyní uvést, kteří strávili léta ve vězení, protože věrně pomáhali Křesťanské misii Židům. S nespočetnými mladými křesťanskými Židy špatně zacházeli jejich rodiče kvůli jejich křesťanské víře.

Všeobecně vzato, křesťanští Židé musí snášet velké utrpení. Trpí od svého vlastního lidu, který jim nerozumí. Musí trpět i od „křesťanských“ antisemitů, v jejichž očích jsou, a vždy zůstanou, „špinavými Židy“; a trpí také od ateistů.

Hebrejské křesťany často ponižují příslušníci jejich vlastního národa, ale to by nás nemělo překvapovat, vzhledem k postojům, které takzvaní křesťané rozdmýchali svým odporným antisemitismem v duších Židů. Nejdůležitější antisemitské organizace v Rumunsku byly pojmenované Legie archanděla Michaela (navzdory skutečnosti, že v Bibli se o archandělovi Michaelovi hovoří ve 12. kapitole prorocství Daniele jako o ochránci dětí židovského lidu) a Národní křesťanská obranná liga.

Ptal jsem se jednoho vůdce takové organizace, co míní slovem křesťan. Jeho definice zněla takto: „Být křesťanem znamená být proti špinavým Židům.“ A tento člověk byl proti Židům nejen slovem, ale také skutky, svou holí. Nejen proto překvapující, že na opačné straně se zrodila myšlenka, že být Židem znamená být proti křesťanství.

Lidská mysl je převrácená díky různým škodlivým komplexům, a my křesťanští Židé, kteří stojíme na křižovatce, kde řádí mnoho divokých bouří, jsme nuceni trpět od mnoha lidí.

Ale copak není toto utrpení k našemu dobru?

Sv. Řehoř z Nazianzu napsal o křesťanské církvi čtvrtého století, kterou osvobodil Konstantin Veliký: „Ztratili jsme velikost a sílu, kterou jsme měli během pronásledování a potíží.“

Sv. Jeroným napsal v podobném duchu: „Od času příchodu Spasitele, od času apoštolů až do současnosti Kristova církve rostla, stala se velikou během svého pronásledování a byla korunována mučednictvím. Ale od té doby,

co se křesťané stali silnými, byla tato církev, díky své tradici a bohatství, na vzestupu, ale upadla ve svých ctnostech.“

Jsem přesvědčen o tom, že ponížené postavení křesťanských Židů je určeno Bohem. Skrze mnohá soužení jsou připraveni nejen vstoupit do Božího království, ale také hrát vůdčí úlohu v jeho díle, tak jak to ustanovil. Apoštol Pavel nám říká, že přijetí Židů, jejich obrácení k Ježíši, bude vzkříšením z mrtvých (Římanům 11,15). Kdyby nesení těžkého kříže dnes neznamenal přípravu na budoucí slávu, náš Pán by nám nedovolil projít tak velkým utrpením.

Není tomu tak, že mnoho křesťanů v západním světě již není pronásledováno, protože na ně – vzhledem k jejich nevěrnosti vůči Ježíši – satan již neútočí? Křesťanští Židé mohou být Bohu vděční za pronásledování a za mučedníky, kteří povstali v mnoha částech světa.

Jeden křesťanský Žid, známý profesor teologie Neander, napsal: „Jak přecitlivělí a slabí svědkové jsme a jak chladné pocity máme, a přesto se nazýváme křesťané! Musíme se stydět, když si vzpomeneme na dny Ignatia a Polykarpa (křesťanských mučedníků druhého století, které sežrali lvi) a jiných, a měli bychom si přát, abychom tisíckrát zemřeli pro Krista. Většina z nás, i těch největších teologů, se velmi liší od mučedníků. Nemáme rádi, když se na nás někdo dívá s nedůvěrou, odsunujeme každou obtíž, kterou bychom mohli mít kvůli pravdě, a přesto jsme lidé s určitým renomé a velcí teologové, ale jen ve slovech – ne ve skutcích.“

Dej Bůh, aby si jak křesťanští Židé, tak pohanští křesťané, vzali tato pokárání k srdci a otevřeně odsoudili zločiny tohoto světa, i když přitom budou riskovat mučednickou smrt!

Jsme hrdí na to, že mezi Židy byla také prolita krev mučedníků kvůli Ježíši. Učme se od těchto našich vzácných průkopníků nést svůj kříž a nést jej s radostí!

Argumenty pro vzkříšení

ROZHOVOR
VE VLAKU

Psal se rok 1939. Cestoval jsem vlakem z Cernauti do Bukurešti a naproti mně seděl věhlasný rabín z Cernauti. Když uviděl, že čtu Bibli, zeptal se, kdo jsem.

„Křesťanský Žid,“ řekl jsem mu.

Byl velmi překvapený. „Když jste Žid, proč jste se stal křesťanem?“

„Protože věřím, že Ježíš je Spasitel.“

„Ale, mladý muži, jak můžete něco takového tvrdit? Co vás přivedlo k tomu, že věříte, že Ježíš je náš Mesiáš?“

„V této Bibli je mnoho důkazů a já vám je nedokážu říci všechny tady ve vlaku. Ale je zde jeden důkaz nade všechny důkazy: jeho vzkříšení. Kdyby byl Ježíš podvodník nebo člověk, který klamal sám sebe, nedokázal by udělat takový zázrak, aby vstal z mrtvých.“

„Jste přece dospělý člověk. Jak jen můžete věřit takovému nesmyslu, že Ježíš vstal z mrtvých?“

„Rabbi, důkazy Ježíšova vzkříšení jsou natolik přesvědčivé, že když mi slíbíte, že mě budete v klidu dvacet minut poslouchat, slibuji vám, že také uvěříte v jeho vzkříšení z mrtvých.“

„To bych rád viděl, jak takový mladík, jako vy, přesvědčuje rabína, že Ježíš vstal z mrtvých. Tak jen do toho, mladý muži, dávám vám dvacet minut.“

Zde jsou některé z hlavních argumentů, které jsem předložil rabínovi:

„Z jakých zdrojů čerpáme zdroj našeho poznání starověké historie? Od historiků té doby, k nimž patří Homér, Hérodotos a Julius Caesar. A z jakých zdrojů získáváme poznání o tom, co učinil Ježíš? Od soudobých historiků: jmenují se Matouš, Marek, Lukáš, Jan, Pavel a jiní. Proč bychom měli věřit některým historikům, a jiným ne?“

Naše inteligence by měla sloužit jako nestranný soudní dvůr, který pečlivě a důkladně zváží výroky svědků. Při hodnocení důkazů musíme zvážit nejen to, co říká svědek, ale také jeho charakter a důvěryhodnost. Historikové, kteří popsali Ježíšův život, byli nepochybně mnohem spolehlivější než historikové jiní. Ti druzí totiž bývali za svou práci placeni panovníkem a jejich cílem nebylo odhalovat pravdu. Chtěli se zalíbit svému pánu, svému lidu nebo společenské vrstvě, ke které patřili. Naproti tomu historikové, kteří napsali evangelia, mají úplně jinou úroveň. Za to, co psali, riskovali ztrátu svobody a svého života. Matouš zemřel jako mučedník v Etiopii, Jan byl odsouzen k otrocké práci na ostrově Patmu a Pavel byl sťat v Římě. Žádný nestranný soud by jen tak neodmítl důkazy svědků, kteří byli připraveni snášet takové těžkosti za to, co tvrdili. Všichni jednoznačně prohlašují, že byli přesvědčeni tím, co viděli, slyšeli a čeho se dotýkali, skutečností Ježíšova vzkříšení z mrtvých.“

Rabín se mě pokoušel přerušit. Připomněl jsem mu, že mi slíbil, že mě nechá mluvit.

„Vím, že proti tomuto argumentu můžete vznést námitky. To, o čem píší jiní historikové, jsou věci, které lze snadno pochopit a kterým lze snadno uvěřit. Píší o válkách, intrikách o trůn, o králových oblíbených, vraždách a věcech, které se stávají i dnes, zatímco pisatelé evangelií nám sdělují věci, které jsou v protikladu k naší lidské zkušenosti. Mimo jiné píší o narození z panny, uzdravení malomocných

prostým dotykem, chození po vodě, nasycení celého zástupu několika chleby, o vzkříšení z mrtvých a nakonec o Ježíšově vlastním vzkříšení, po kterém následovalo jeho vystoupení na nebe. Všechny tyto věci spadají do kategorie zázraků, ale my jsme rozumní lidé, kteří už na zázraky nevěří.“

Tradice nám říká, že Ježíš mluvil od svého narození. To racionalisté považují za čirou fantazii. Kdyby se tento rozhovor odehrál až za třicet let, byl bych mohl rabínovi říci, že v šedesátých letech noviny na celém světě uvedly zprávu o dítěti, které se narodilo v Jugoslávii: mluvilo a odpovídalo na otázky od chvíle, kdy se narodilo. Evangelisté byli opatrní a dávali si pozor, aby evangelium neznělo nesrozumitelně, a proto neuvádějí, zda Ježíš mluvil od narození. Co výsměchu by se sneslo na evangelia, kdyby to tam bylo napsáno. Ale dnes se událost, která je v přirozeném řádu věcí tak neobvyklá, odehrála před našima vlastníma očima.

V roce 1963 noviny uvedly zprávu, že šestnáctiletý francouzský chlapec byl „těhotný“. Bylo to zjištěno, když mu při operaci rozřízli břicho. Jak by se racionalisté smáli, kdyby například evangelisté napsali, že muž otěhotněl!

„Co se týče zázraků, které konal Ježíš,“ řekl jsem rabínovi, „vyskytovaly se v oblasti výjimečných jevů, jejichž existenci nemůžeme popřít. V běžném životě se nestávají jen věci obvyklé. Člověk, který nevěří v zázraky, není realista.“

Navíc, lidé považují za zázraky věci, které dokáže vykonat i člověk s více než průměrnou inteligencí nebo tělesnou silou. Misionáři, kteří pracují mezi primitivními kmeny, podávají zprávy, že divoši je považují za činitele zázraků. To nás nepřekvapuje. Primitivní lidé například tráví celé hodiny tím, že trou dva kousky dřeva o sebe,

aby udělali jiskru, zatímco misionáři vědí, jak udělat oheň pomocí zápalek. Dokážou dokonce zapálit zapáchající vodu. Jak má tento divoch vědět, že tato zapáchající voda je benzín? Spisovatelka Pearl Bucková vypráví, že když řekla venkovským ženám v odlehlé části Číny, že v Anglii jsou domy, které se staví jeden na druhém a že existují vozy, které se pohybují po ulici, aniž by je táhli koně, jedna z těch žen zašeptala: Jaká lež! Něco takového je nemožné.' Cortéz dobyl mocné Aztécké království jen se šedesáti vojáky, protože se jevil národu, který přemohl, jako činitel zázraků. Už samotný zjev Španělů byl zázračný. Aztékové nikdy předtím neviděli bílé muže. Tito noví příchozí také vlastnili zázračné věci, které Aztékové nikdy předtím neviděli, totiž koně a palné zbraně. A tak to obrovské království padlo bez boje do rukou několika dobrodruhů.

Ježíš měl duchovní moc, kterou žádný jiný člověk nikdy neměl. Nemusí nás tedy překvapovat, že byl schopen činit zázraky. Protože byl výjimečný, dokázal dělat jedinečné věci, které by pro obyčejné lidi byly nemožné.

Je pošetilé mít předsudky a prohlašovat, že zázraky jsou nemožné a odmítat je bez prozkoumání důkazů tak důvěryhodných lidí, jako byli apoštolé. Nemůžete se vyhnout zázrakům, rabbi. Buď budete věřit v Ježíšovo zázračné vzkříšení z mrtvých, nebo budete muset uvěřit v jiný zázrak, který je ještě větší – totiž že věci existují bez příčiny, protože kdyby Ježíš nepovstal z mrtvých, byla by takovou zázračnou událostí existence univerzální církve.

Pojďme se podívat, jak se věci mají: Ježíš nenapsal žádnou knihu, a když žil na zemi, neustanovil nic než nevýznamnou sektu judaismu, sektu, sestávající z několika málo lidí, kteří byli nevzdělaní a kteří se nepovažovali za uznávané občany. Byli to hříšní lidé, celníci a padlé ženy.

Nakonec jej jeden z nejbližších následovníků zradil, druhý jej zapřel a ostatní opustili. Zemřel mučednickou smrtí, opuštěný a v zoufalství, a tak když visel na kříži, zvolal: „Můj Bože, můj Bože, proč jsi mě opustil?“ Po své smrti byl pochován a před jeho hrob postavili velký kámen a stráže. Mezitím zůstali jeho dřívější učedníci skrytí, za zamčenými dveřmi, a jejich jediným zájmem bylo uniknout smrti, podobné té, jakou prošel jejich Mistr. Tak skončil Ježíšův život na této zemi. Jestli nevstal Ježíš z mrtvých, jak mohla vzniknout křesťanská církev?

Máme však vysvětlení. Třetího dne byl Ježíš vzkříšen opět k životu, objevoval se při mnoha příležitostech svým apoštolům a ujišťoval je, že je to opravdu on, koho vidí. Znovu se shromáždili, vzkříšený Ježíš s nimi pracoval, vedl je a dal jim moc činit znamení a zázraky. Tentýž zbabělý Petr, který předtím s přísahami a sliby zapřel, že by Ježíše znal, stál na tržišti v Jeruzalémě a odvážně svědčil o tom, že uviděl vzkříšeného Ježíše. Ostatní apoštolé to udělali také. S nasazením života cestovali z jedné země do druhé a mučednickou smrtí zpečetili své přesvědčení, že Ježíš vstal z mrtvých. Tím způsobem se zrodila obecná církev, rostla a přežila, navzdory pronásledování a ubohosti svých členů. Jestli nejste ochoten připustit, že Ježíš vstal z mrtvých, potom je ten ohromný následek, který představuje křesťanská církev – církev, která přežila dva tisíce let a má miliony členů – následek bez příčiny. Přijmout existenci takového následku bez příčiny vyžaduje větší míru naivity než připustit, že Kristus opravdu vstal.

Když člověk vstoupí do vysoké budovy, může dostat dobrý nápad, že než vystoupí po schodech do desátého patra, zajde do sklepa a přesvědčí se, jestli jsou základy domu pevné. Ale je to nutné? Skutečnost, že budova stojí, je důkazem síly základů. Základní kámen, na kterém je

vybudovaná křesťanská církev, je vzkříšení Ježíše. Velká, slavná budova, postavená na tomto základě, stála dva tisíce let a odolala hrozným zemětřesením. Konečně, ve všech oblastech života je běžnou praxí vyvozovat závěry od následků k příčinám. Existence církve je důkazem, že Kristus vstal z mrtvých.

Podívejme se nyní na další argument pro vzkříšení Ježíše. Nikde neshledáváme, že by nepřátelé prvotní církve někdy popírali, že Ježíšův hrob byl na velikonoční pondělí nalezen prázdný. Bylo by docela přirozené, aby se dal vyšetřování správný základ a zjistilo se, jestli bylo tělo ukradeno nebo znesvěceno. Reakce židovských kněží nevyvracejí tvrzení, že hrob byl prázdný, oni jen řekli vojákům, kteří hrob hlídali, aby rozšířili pověst, že jeho učedníci v noci, když spali, přišli a tělo ukradli. Ale když přece spali, jak mohli identifikovat zloděje? Augustin se správně ptá: „Předkládá nám synagoga svědky, kteří spali, když se ta věc stala?“ Jestli židovští kněží opravdu věřili, že Ježíšovi učedníci ukradli tělo, proč nebyli zatčeni, vyslýcháni a potrestáni?

Silný pohyb vpřed musí být vykonán silnou hnací silou. Tento silný pohyb, který trval dva tisíce let a který měl celosvětový účinek, založený na víře ve vzkříšení Ježíše, nemůže být výsledkem halucinace, protože žádný z Ježíšových učedníků halucinacemi netrpěl. Rozhodně ne „nevěřící“ Tomáš a praktický obchodník Matouš, ani takoví lidé, jako Ondřej, opatrný Natanael a Petr se svým slabým charakterem. Jen událost nahánějící strach tak jako vzkříšení mohla vytvořit hnací sílu, schopnou nastartovat pohyb tohoto druhu. Nesmíme také zapomenout, že během prvních třiceti let po této události většina Ježíšových učedníků zemřela násilnou smrtí a mnoho z nich bylo odsouzeno k smrti právě proto, že trvali na tom, že Ježíš vstal z mrtvých. Tyto věci nemohly být vymyšlené.

Ježíšovi apoštolé začali kázat židovskému lidu přímo před zraky židovských kněží. Díky tomu se dostali do konfliktu s úřady, protože prohlašovali, že Ježíš je Mesiáš a že tato skutečnost byla dokázána jeho vzkříšením. Každý rozumný člověk se může ptát: ‚Bylo by možné uvést v chod takové hnutí a získat tisíce následovníků za jediný den, kdyby mrtvé tělo Ježíše skutečně existovalo?‘ Petr kázal své první kázání jen několik stovek metrů od Ježíšova hrobu. Kdyby Ježíšovi nepřátelé mohli dokázat, že jeho tělo je stále přítomné, kázání by nemělo úspěch a nikdy by nepřesvědčilo tisíce lidí, aby se dali pokřtít. Ale jejich nepřátelé byli bezmocní: Ježíš v hrobu nebyl.

Apoštolé nenavštívili Ježíšův hrob, protože to pro ně nemělo žádný význam a nebylo to pro ně zajímavé. (Saul z Tarsu navštívil po svém obrácení Jeruzalém a setkal se s apoštoly, ale neměl zájem navštívit hrob ani z pouhé úcty.) Ani Ježíšovi nepřátelé nenavštěvovali hrob, aby přesvědčili sami sebe i druhé, že Ježíš je stále tam. To je proto další důkaz, že Ježíš opravdu vstal z mrtvých. Velké množství lidí podniká pouti k hrobům svatých. I když první apoštolé o tomto zvyku v Izraeli věděli (Matouš 23,29), neměli zájem Ježíšův hrob navštívit, protože věděli, že je prázdný.

Toto všechno bylo tak všeobecně přijato, že učedníci nezačali kázat v provinčních městech, kde by bylo obtížné jejich tvrzení ověřit, ale v samotném Jeruzalémě. Přitom vzbudili nadšení tisíců lidí a – co bylo ještě významnější – čelili nepřátelům, kteří byli bezmocní, protože nemohli popřít, že Ježíšův hrob je prázdný. Když kněží trvali na tom, že tělo Ježíše ukradli apoštolé, mohl by jim kdokoli odpovědět: ‚Proč nezatknete a nepotrestáte muže, kteří se té krádeže dopustili?‘

Myšlenka, že Ježíš na kříži nezemřel, ale upadl jen do

hlubokých mdlob a v chladném hrobě nabyt vědomí, je ještě směšnější. Jak mohl odvalit kámen a přemoci stráž po všem, co vytrpěl? Mohl někam jít, když byl nahý? Mohl najít úkryt jen u některého ze svých apoštolů. Kdyby to však udělal, jeho učedníci by si uvědomili, že nevstal z mrtvých. Opravdu by dali své životy za lež, kterou byli sami oklamáni?

Jsme nuceni věřit tomu, co říkají pisatelé evangelií, protože projevují velkou naivitu, když na sebe odhalují hrozné věci. Co přimělo apoštoly šířit do ciziny slovem a písmem, že jejich vůdce, Petr, byl člověk, kterého Ježíš nazval satanem a že jej zapřel té noci, kdy byl zrazen? Jediný motiv, jaký mohu objevit, je jejich nekompromisní úcta k pravdě. Skupina apoštolů se skládá z lidí, kteří jsou vedeni pravdou. Můžeme jejich důkazům důvěřovat.

Pozoruhodné je, že když apoštolé ujišťují o vzkříšení publikum pochybovačů (i v té době byli lidé skeptičtí k vyprávění o andělech, vzkříšení, a tak dále, jak to můžeme vidět u Matouše v kapitole 22, 23 a ve Skutcích 17, 32), pouze ujišťují, aniž by předložili jediný potvrzující důkaz. To bylo možné proto, že to, co tvrdili, byl pro obyvatele Jeruzaléma známý a nezpochybnitelný fakt. Vzkříšený Ježíš se nakonec ukázal pěti stům lidí a ti měli alespoň dvacet tisíc příbuzných a přátel, kterým o tom určitě řekli.

Vzkříšení Ježíše lze také dokázat dvěma velmi slavnými obráceními, která jiným způsobem vysvětlit nelze.

První bylo obrácení Jakuba, Ježíšova bratra, který v něho uvěřil jako v Mesiáše. Když Ježíš ještě žil na zemi, Jakub v něj nevěřil, ale považoval jej za šílence. Josephus Flavius popisuje Jakuba jako velmi přímého muže. Jak bylo možné, že se po Ježíšově smrti stal apoštolem a mučedníkem? Každý, kdo čte Jakubův dopis („Slaměnou epištolu“, jak jej

nazývá Luther), si povšimne, že je to dopis Žida, bez křesťanských charakteristik. To nás vede k tomu, abychom si uvědomili, že to nebylo Ježíšovo vyučování, které by učinilo na Jakuba dojem a přivedlo ho k obrácení. Co to tedy bylo? Nový zákon nám říká, že se Ježíš po svém vzkříšení ukázal svému bratrovi a ten si uvědomil svou chybu. Později ve výčitkách svědomí napsal kapitolu, ve které odsuzuje svůj dřívější hřích souzení bratra a vystupování proti němu.

Druhé obrácení bylo obrácení rabína Saula z Tarsu. Tento člověk měl na cestě do Damašku vidění, ve kterém se mu zjevil Ježíš a mluvil s ním. Následkem toho se Saul okamžitě stal jeho učedníkem. Bylo by to možné jen na psychologickém základě? I kdyby se mi desetkrát zjevil Mohamed, řekl bych, že trpím halucinacemi a určitě bych se nestal muslimem. Proč to bylo u muže, který se měl stát apoštolem Pavlem, úplně jiné? Saul věděl, že Ježíšův hrob je prázdný. Nemohl pro to najít přijatelné vysvětlení, ledaže by připustil, že Ježíš byl vzkříšen. A to byl kořen problému: když viděl Ježíše, zmizela poslední slupka pochybnosti. Obrátil se. Později cestoval do Jeruzaléma, ale neměl ani ten sebemenší zájem jít ke hrobu, aby tam proléval slzy lítosti. Věděl, že je prázdný. Diskutoval s apoštolů o tom, jak kázat vzkříšení. Pro takový druh lidí, jakým byli apoštolé, by bylo z psychologického hlediska nemožné mluvit o tom, jak nejlépe kázat lež.

A zde je další argument: miliony hříšníků v historii lidstva změní své smýšlení a stanou se svatými lidmi. Tento zázrak se děje v církvi každý den. Když se těchto lidí zeptáte, jak se stane zázrak nového narození, jejich odpovědí je vždy, že to činí Ježíš. Je jisté, že ten, kdo způsobuje tato nová narození je živý Ježíš, ne mrtvý Ježíš. K těmto lidem patřím i já.

Narůstající síla těchto argumentů mě přiměla uvěřit ve vzkříšení Ježíše. Ale dovolte mi, abych uvedl argument člověka, který má opravdovou autoritu. Profesor Theodor Mommsen, významný historik zabývající se římskou říší, napsal: „Vzkříšení Ježíše je událost starověké historie, která byla přesvědčivě dokázána lépe než jakákoli jiná událost.“ To je vše, co vám potřebuji říci.

Ale ještě něco. Když je manžel nějaké ženy za války nezvěstný a věří se, že je mrtev, a pak jeden, dva, tři, čtyři lidé, vlastně mnoho lidí, přijde a řekne jí, že ho viděli v zajateckém táboře, potom ta žena těm lidem uvěří. Jsme ve stejné situaci. Ti, kdo věří, že Kristus je mrtvý, slyšeli svědectví žen, apoštolů, učedníků na cestě do Emauz, pěti set lidí, kteří jej viděli téhož dne. Potom pro ně bylo jen normální uvěřit, že Ježíš už není mrtvý, ale živý.“

Když jsem přestal mluvit, zůstal rabín několik minut zticha. Potom vstal, otevřel dveře a řekl mi: „I kdyby vstal, co s tím mám já společného?“ Nato odešel. Když se vrátil do kupé, nepromluvili jsme ani on ani já až do Bukurešti.

Během tragických válečných událostí byl ten rabín za-bit fašisty.

Uplynulo mnoho let. Jednoho večera, během týdne evangelické misie, byl kostel naplněn k prasknutí. Místo kázání jsem vyprávěl posluchačům o svém rozhovoru s rabínem. Když jsem skončil, přišla ke mně jedna mladá židovská studentka a řekla: „Také mě jste přesvědčil, že Ježíš je vzkříšen, ale pro mě to znamená velmi mnoho.“

Stejné argumenty ovlivnily různě dva lidi. Když se na chvíli vrátím k tomu rabínovi, musím dodat, že jsem se všeobecně setkal s velmi malou připraveností k odpovědi na naše argumenty. Kdysi jsem mluvil s jedním z těch berlínských rabínů, kteří uprchli do Rumunska. Ukázal jsem mu text v deváté kapitole Izaiáše, která předpovídá příchod

Mesiáše na svět těmito slovy: „Neboť se nám narodí dítě, bude nám dán syn, na jehož rameni spočine vláda a bude mu dáno jméno: Divuplný rádce, Božský bohatýr, Otec věčnosti, Vládce pokoje. Jeho vladařství se rozšíří a pokoj bez konce spočine na trůně Davidově a na jeho království“ (Izaiáš 9,6–7). Tato pasáž obsahuje pravopisnou zvláštnost. V hebrejštině se písmeno M píše na začátku a uprostřed slova se znakem ׀ a jen na konci slova jako uzavřený čtverec (⬜). Tímto pravopisem se přísně řídí celý Starý zákon, s výjimkou tohoto případu. V tomto verši se uprostřed slova *lemarbe* (rozšíří) objevuje koncové M (⬜). Tato pravopisná chyba nebyla nikdy opravena. Koncové M (⬜), které by se mělo vyskytovat jen na konci slova, se píše uprostřed.

Ptal jsem se rabína, jestli by mi to mohl vysvětlit, ale on mi nebyl schopen dát žádnou odpověď. Potom jsem mu řekl o kabalistické tradici, která říká, že Izaiáš vložil ׀ do prostřed slova, aby ukázal čtenáři, který byl předurčen porozumět, že Božské dítě, o kterém toto proroctví mluví, se narodí v uzavřeném lůně panny.

Mnoho dalších argumentů, které osobně považuji za přesvědčivější, by na rabína neudělalo takový dojem jako zrovna tento. Když jsem mu řekl, že Mesiáš je člověk, který se narodil z panny Marie, a když jsem vysvětlil, že díky tomu, že Mesiáš nese naše hříchy, které mu podle proroka Izaiáše působí bolesti, a že každý člověk, který rozpoznává, že Mesiáš je zabit za naše hříchy, neponese již svou vlastní vinu, neměl další protiargument.

U jiných rabínů jsem se dokonce setkal se sympatiemi k Ježíši. Když jsem řekl jednomu rabínovi, že Ježíš je Mesiáš, jehož příchod prorokoval Izaiáš, potřásl hlavou a řekl: „Ne! Ježíš nemusí být potvrzen Izaiášem. Ve srovnání s ním je Izaiáš malý. Svět nevěří v Ježíše kvůli Izaiáši, ale naopak.

Díky Ježíšovi uznávají miliony lidí také Izaiáše. Tím sluncem je Ježíš.“

Pak jsou ovšem jiní rabíni, kteří jsou rabíny jen svou profesí, stejně jako mnozí křesťanští kněží a pastoři.

Jednou jsem mluvil s rabínem, který byl liberál, a snažil jsem se ho přesvědčit, že Ježíš je Boží Syn. Když mě zdvořile vyslechl, řekl: „Vy si přejete, abych uvěřil v Syna, ale já nevěřím ani v Otce. Kdyby Bůh existoval, nedovolil by, aby byla moje rodina zabita v Osvětimi.“

ZKOUMÁME MODERNISTICKOU
TEOLOGII

Přišel čas, kdy jsme se poprvé setkali s knihami modernistické teologie v angličtině. Dosud jsme nevěděli, že nějací modernisté existují: Bible byla pro nás drahocenná, protože obsahovala poselství o Ježíši. Přijali jsme ji a považovali za Boží slovo. Nerozpítvávali jsme ji, ani nekritizovali, spíše jsme jí dovolili, aby kritizovala nás.

Teď jsme četli o různých lidských zdrojích Bible, které si dokonce navzájem protirečí, a o tom, že Bible obsahuje některé věci, které jsou pozdějšími dodatky. Popíralo se, že by Ježíš konal nadpřirozené činy nebo byly jeho zázraky interpretovány takovým způsobem, že z nich nakonec nic nezůstalo.

Byl jsem naprosto šokován. Vím o bývalém kazateli, který po přečtení jedné knihy křesťanského modernisty úplně ztratil víru, a dokonce zašel tak daleko, že sám napsal protikřesťanskou ateistickou knihu. Ten člověk byl po celá léta od Boha oddělen. Jiní lidé – včetně mě samotného po propuštění z vězení – mu museli hodně pomáhat, aby svou víru získal zpět.

Marx začal jako křesťan. Dva liberální teologové, Bruno Bauer a Strauss, jeho víru zničili.

Rumunští křesťané jsou fundamentalisté. Neznám jediného modernistu ani nevím o něčem prospěšném, co můžeme z modernismu získat.

Je pravda, že Bible nás vybízí, abychom „zpívali Pánu novou píseň“ (Žalm 96,1). Každé století musí složit svou vlastní píseň k oslavě Boha, ve svém vlastním stylu. Ve 3. knize Mojžíšově 9,3 se píše, že zvíře, které se přivádí do chrámu k obětování, musí být *benšana*, „jednoroché“. Nežijí v prvním století ani ve středověku a nebylo by normální, abych měl náboženské názory té doby. Pokrok musí být také v tom, jak přemýšlíme o Bohu.

Modernismus není moderní, je naopak velmi starý. Syrský Sinajský kodex (rukopis Nového zákona ze druhého století), poukazuje na Ježíše prostě jako na „syna Josefova“ a vynechává příběh o jeho narození z panny, o kterém člověk, který jej psal, asi nic nevěděl. Augustin považoval za rouhání věřit prvním třem kapitolám Bible jako doslovné pravdě. Origénes uvedl, že zpráva o stvoření, jak je uvedena, je absurdní a odporuje si. Luther řekl, že nevěří, že Bůh stvořil člověka „*in einem Hui*“, najednou.

V Bibli jsou samozřejmě pasáže, které jsou velmi primitivní. Kdo by mohl prosazovat metody, používané k diagnostikování a léčení malomocenství, popsané ve 3. Mojžíšově, 13. kapitole? I fundamentalisté mají svůj modernismus.

Chyba skutečných modernistů spočívá v tom, že zacházejí příliš daleko: všechny z těchto rychle působících svobod, které přijímají, nemohou se vzájemně odlišovat jen kvantitativně. Liší se svou kvalitou.

Modernisté popírají zázraky. I ve dvacátém století, kdy slovo „nemožné“ už neexistuje, prohlašují, že zázraky nejsou možné! Narození z panny, zázračná uzdravení, nakrmení pěti tisíců, fyzické vzkříšení z mrtvých – copak je to

tak nemožné? V přírodě neexistuje jen to, co je obvyklé: vždyť Mozart komponoval už ve čtyřech letech.

Kristus patří do oblasti, kde neobvyklé je přirozené.

Americký biolog Löbhas chemickou cestou oplodňoval mořské ježovky a vytvořil živé exempláře, bez použití samčího spermatu. Nebylo by Bohu možné stvořit z člověka to, co biolog může vytvořit z nižší formy života?

Na počátku tohoto století žil ukrajinský rabín jménem Chofec Chajim. Když vypukla první světová válka, byl jeden z jeho učedníků uvězněn z antisemitských důvodů pro falešné obvinění, že konal špionáž ve prospěch Německa. Rabín byl předvolán jako svědek obhajoby. Byl vzat pod přísahu, ale odmítl to se slovy: „Nepamatuji se, že bych někdy v životě řekl lež, ale odmítám přísahat, protože nechci přísahat při Božím svatém jménu, nepravda se totiž může vloudit proti mé vůli.“

Prokurátor byl nadšen, že se zbavil nevhodného svědka. Ale obhajoba ho nutně potřebovala, a tak právník, Rus, požádal, jestli by rabín nemohl být vyslechnut jako zdroj informací a prohlásil: „Vaše ctihodnosti, dovolte, abych vyprávěl jednu epizodu ze života tohoto rabína, abyste pochopil, že je to vynikající člověk, kterému je možné věřit, aniž by musel přísahat.“

Předseda soudu dal svůj souhlas a právník pokračoval: „Jednoho dne tento rabín chodil od jednoho židovského obchodu ke druhému a sbíral dárky pro chudé Židy. Čekal na něj zloděj. Toho večera, když byla krabice s dary plná, přistoupil k rabínovi zloděj a řekl mu: ‚Mohl byste mi rozměnit deset rublů?‘ Rabín, který byl rád, že se může zbavit tolika drobných mincí, otevřel svou krabici, ale zloděj ji rychlým pohybem vzal a utekl s ní.“

Rabín byl zděšen, ne proto, že ztratil peníze – okamžitě se rozhodl nahradit ztrátu z vlastní kapsy – ale proto, jaký

vážný hřích zloděj spáchal, když ukradl peníze, které patří chudým. Utíkal za zlodějem tak rychle, jak mu to jen jeho staré nohy dovolily, a křičel: „Vy jste ty peníze neukradl, jsou vaše. Dal jsem vám je jako dar. Peníze pro chudé lidi mám doma.“

Překvapený předseda soudního dvora přerušil právníka a zeptal se ho: „Vy opravdu tomu příběhu věříte?“ Právník odpověděl: „Ne, nevěřím.“ Soudce jej nazlobeně přerušil: „Tak proč nám vyprávíte příběhy, kterým sám nevěříte? Asi nejste v pořádku.“

Právník odpověděl: „Vaše ctihodnosti, prosím, nezlobte se. Už se někdy vyprávěl příběh o vás, o prokuratuře nebo o mně? Vypráví se o nás řada příběhů, ale ty jsou v souladu s našimi charaktery a zvyky. O mně se může vyprávět, že se honím za ženami, že se často opíjím a že podvádím v kartách, a to více, než je ve skutečnosti pravda. Jak spravedlivý a svatý muž musí být tento rabín, když o něm kolují takové legendy!“

Význam tohoto příběhu je dostatečně jasný: žádná lékařská komise nikdy nepotvrdila Mariino panenství. Neexistuje žádný psaný důkaz podrobený vědecké analýze, jenž by podporoval zázraky, které konal Ježíš. To ale neznamená, že můžeme odmítat příběhy v evangeliích.

Jednoho dne, když byl můj syn ještě tak malý, že nemohl nic vědět o sexu nebo o tom, co je to panna, se mě zeptal: „Tatínku, jak se narodil Ježíš?“ Odpověděl jsem: „Ale vždyť jsem ti to říkal už mockrát – narodil se ve chlévě a položili ho do jeslí.“ „Na to se neptám,“ odpovědělo dítě. „Vždycky říkáš: jaký otec, takový syn. Kdyby se Ježíš narodil jako my, potom by byl špatný jako my. A tak se musel narodit úplně jinak.“

Muži a ženy, kteří znali Ježíše, měli úplně stejný pocit

jako můj syn. Ti, kdo v něj uvěřili, byli přesvědčeni o jeho narození z panny.

Jestliže byl tak dobrý, nevinný a čistý, tak jedinečný, proč by se také nenarodil jedinečným způsobem? Proč by nemohl vstát z mrtvých?

Jednou mě navštívil významný představitel luterské církve kvůli nějaké administrativní záležitosti. Poté, co jsme řešili nějaké finanční problémy, jsem se ho zeptal, zda věří v Ježíše. Byl zděšen, že jsem si dovolil položit mu, jednomu z vedoucích laiků v církvi, takovou otázku. Požádal jsem ho, aby překonal svou rozmrzelost a odpověděl na mou otázku. Nakonec řekl: „Neexistuje jediný platný právní důkaz Ježíšova vzkříšení.“ Předložil jsem mu stejné důkazy, jako rabínovi z Cernauti. Požádal jsem ho, aby přijal roli soudce a zvážil právní hodnotu argumentů, které jsem předložil. Vyznal, že nyní již ve vzkříšení věří, obrátil se a přivedl k víře svou ženu. Později kritizoval biskupa, že ho nominoval na tak vysoké církevní postavení, aniž by se předtím ujistil, že je opravdovým Božím dítětem.

Pokud sami zvážíte důkazy, uvědomíte si pravdivost toho, co říkají evangelia.

Bible sama obsahuje důkazy, že to, co říká, je pravda. Modernismus se dopouští hříchu, že redukuje Ježíše na lidskou osobu, která nebyla ničím více než velkým vůdcem, mučedníkem pravdy, ale o kom toho víme velmi málo, protože evangeliím prý nelze důvěřovat. Modernismus je negativní: bere lidem víru a na oplátku jim nedává nic.

Kritika biblických textů je samozřejmě nutná, ale ne ve smyslu, jak jí rozumí liberální teologická škola.

Předpokládá se, že starozákonní text byl narušen rabíny.

Například mučedník Justin, křesťanský filozof druhého století, tvrdil, že desátý verš 96. Žalmu zněl původně takto:

„Pán se stal králem na dřevě“, ale že text potom změnili Židé. A po 22. verši 6. kapitoly Ezdráše měla následovat pasáž: „A Ezdráš řekl lidu: tento pesach je váš Spasitel a vaše útočiště. A pokud věříte, potom v srdci poznáte, že jej poníží kvůli znamením, která konal, a potom v něj budeme znovu doufat a toto místo nebude nikdy ponecháno opuštěné, říká Hospodin, Bůh zástupů. Ale jestli neuvěříte, a neuposlechnete tato slova, která o něm říkám, budete opovrhováni pohany.“ Je těžké uvěřit tomu, že Justin mohl tuto pasáž vymyslet.

Talmud také vypráví, že sedmdesát rabínů, kteří vytvářeli řecký překlad zvaný Septuaginta – i když každý z nich pracoval odděleně – bylo inspirováno svatým Duchem a všichni stejným způsobem změnili některá místa, aby neurazili jiné národy a rasy. V této legendě, stejně jako ve všech ostatních, je zrnko pravdy: Starý zákon prošel různými změnami, aby byla skryta určitá fakta. Je velmi zvláštní, že Septuaginta má dosud silný vliv na prakticky všechny překlady Bible, které jsou potom překládány chybně, podle toho, jak to zamýšleli rabíni v dávných časech.

Každý, kdo srovná rukopisy Nového zákona z různých století, si povšimne, že zde také existuje postupná tendence vyřadit více a více různých revolučních a sociálních charakteristik prvotní církve.

Vlastníme však ty nejdůležitější texty, pojednávající o životě, zázracích, utrpení a vzkříšení Spasitele, texty pojednávající o cestě spásy. Úsilí některých lidí, podkopat víru milionů jiných, můžeme jen odsoudit.

I když učení modernistů nemůžeme přijmout, jejich otevřenost je užitečná. Podněcují totiž druhé k hledání pravdy jinde.

Hledali jsme ji v křesťanské mystice.

Z určitého úhlu se Bible jeví jako záznam několika po-

známek z rozhovorů, které vedl Bůh s Abrahamem, Mojžíšem, proroky a Ježíšem, dále z rozhovorů, které vedl Ježíš s apoštoly za svého života na zemi a po svém oslavení, a z myšlenek, kterými je svatý Duch inspiroval.

Ale copak se Bůh stal němým? Copak není možné, abychom i my dnes slyšeli jeho hlas? Mohli bychom se také my stát natolik čistými, abychom jej uviděli?

Přečetl jsem již spoustu jiných teologických knih, ale teď čtu také modernistické a získal jsem dojem, že jejich způsob myšlení je povrchní. Je v nich velká míra samolibosti, jako v mnoha jiných znevažujících knihách. Teologové citují jeden druhého, místo aby očistili svého ducha od všeho, co není podstatné v kvalifikované studii a co se nahromadilo během staletí, a vrátili se k původnímu zdroji síly.

Na druhém místě jsem získal dojem, že tato křesťanská teologie se přinejlepším zastavuje u Ježíše. Ale sám Ježíš řekl: „Nikdo nepřichází k Otci než skrze mne.“ (Jan 14,6) Tvrdí, že cílem není on sám, ale Otec. Pokud jsme přišli k Otci, kterého Židé dodržující Mojžíšův zákon také hledají, měli bychom být schopni jim nabídnout pomocnou ruku. Měli bychom být schopni jim dokázat, že Ježíš je ta cesta, po které musí jít, aby dosáhli vytouženého cíle. Pokud se nedostaneme dále než k Ježíši, kterého popírají, potom o naše svědectví budou mít pramalý zájem.

Až dosud bylo Písmo oknem, ze kterého jsme mohli vidět Boží realitu. Nyní jsme otevřeli okno, abychom se dívali na reálného Boha.

Někteří z nás nazvali tu novou zkušenost křtem svatého Ducha, jiní druhým požehnáním a další pro ni neměli pojmenování. Náhle se nám otevřely oči a uviděli jsme povahu věcí, namísto poznání pouhou logikou a inteligencí. Nyní jsme viděli mnoho věcí, které jsou normálně nevi-

ditelné. To znamenalo, že jsme, podobně jako motýli nebo andělé, létali z jedné květiny na druhou. „Vít vane, kam chce, jeho zvuk slyšíš, ale nevíš, odkud přichází a kam směřuje“ (Jan 3,8). Proto jsme byli často nepochopeni.

Co se týče Boha, naše myšlenky se staly skutečností. V hebrejštině znamená výraz *davar* jak „slovo“, tak „věc“. Slova z Bible se stávala více a více realitou, ve které jsme žili.

Vymanili jsme se z kruhu hřích – odpuštění – nových hřích, ve kterém mnoho věřících prochází celým svým životem. Podobně jako Pavel jsme zapomínali, co leží za námi. Pavel měl vždy na paměti, že byl pronásledovatelem církve, a litoval toho. Ale moc minulosti, ovlivňující jeho přítomný život, se postupně oslabovala. A v míře, v jaké se stával novým stvořením, se zdálo, že staré hříchy patří stále méně a méně jemu, ale více tomu starému Saulovi z Tarsu, který je už mrtev. Stejným způsobem jsme i my „zapomněli“ minulost, s jejím ošklivým hříchem. Žili jsme přítomnost s Bohem.

Když Ježíš umyl nohy svým učedníkům, také je utřel ručníkem, protože mokré nohy vždy ukazují, že byly dříve špinavé a potřebovaly umýt. Ale jakmile byly nohy osušeny, jsou čisté. Bible nám říká, že v Káni Ježíš proměnil vodu v nejlepší víno a nejlepší víno je staré. Ježíš neproměnil vodu v nové víno, ale ve víno, které už bylo staré, které již existovalo dlouho předtím. Nebyli jsme ospravedlněni tím, že jsme se obrátili, ale svým obrácením se nám otevřely oči, abychom mohli vidět čistotu, kterou jsme měli již dlouho předtím: viděli jsme, že v jeho očích jsme byli vždy čistí.

Naše myšlení dostalo nový směr. Uvědomili jsme si, že se nyní podílíme na věčném životě. Ne tím, že věříme v Ježíše, ale tím, že jsme vždy měli tuto zvláštní formu

života, věčný život, protože jsme byli od věků předurčeni, abychom byli Božími dětmi. V raném stadiu je nemožné rozeznat embryo opice od embrya člověka. V určitém okamžiku se rozdíl stane viditelným, i když tu byl vždy. Svým dřívějším hříšným životem se Marie Magdalena ničím nelišila od jiných kurtizán, ale byla vždy jednou z Božích vyvolených. Její obrácení bylo okamžikem, kdy ten rozdíl vyšel najevo.

Když byl z našich očí sejmut závoj, náhle jsme rozpoznali svého staršího bratra, Ježíše, kterého jsme znali už dávno. „Poznávat znamená rozpomenout se,“ řekl Platón. My toho máme důkaz.

Všichni žijeme, aniž bychom si něco pamatovali ze svého nejranějšího dětství, ze svých snů nebo aniž bychom si pamatovali pětasedmdesát procent toho, co děláme, když se probudíme. Proč bychom tedy měli oživovat jen vzpomínky na své minulé hříchy?

Jako se Ježíš nikdy nezmiňoval o svém životě do třiceti let, ani my jsme se nezastavili na tom, co bylo, ale každý den jsme radostně vstupovali do svatyně svatých.

U mě bylo toto osvobození způsobeno velmi jednoduchou událostí, kterou nyní vyprávím poprvé. Seděl jsem a psal ve své pracovně. V pokoji bylo všechno, co mi bylo na této zemi drahé: moje žena, děti, knihy. Najednou zhaslo světlo, byly vyhozeny pojistky. Neviděl jsem nic a přepadl mě velký strach. Myslí mi proběhlo: „Jednou bude všechno ve tmě, zemřu a zavřou se mi oči. Všechno, co nyní miluji, bude pro mě ztraceno.“ Je obtížné racionálně popsat pocit strachu, který mě na zlomek sekundy zaplavil. Ale najednou jsem si uvědomil tu obrovskou studnici pokladů, z jaké se mohu těšit v temnotě, stejně jako ve světle – vědomí svého já, požeňování myšlení. Horečnatě jsem se zkoumal. Bůh, Kristus, andělé, naděje na věčný život, víra, všechno

zůstávalo, i když jsem byl v temnotě. Tyto skutečnosti by byly se mnou i v okamžiku, kdyby se mé oči zavřely ve smrti.

Jako blesk mě zasáhla myšlenka, že věci v tomto životě mají povahu snu: velmi snadno se rozplynou. Právě tehdy jsem si uvědomil, že pravou povahou věcí je tato vlastnost nebytí.

Král Lýsimachos se vzdal, když byl obklíčen Skyty – byl k tomu donucen hladem a žízni. Poté, co se najedl, zvolal: „Jak krátká byla slast, které jsem obětoval život a svobodu!“ A tak jsem si v tomto zlomku sekundy uvědomil, že duše má sklon být přitahována tělem a zanedbává svého hlavního partnera, Boha, který nás miluje věčnou láskou.

V tomto okamžiku jsem vkročil do stavu, kdy jsem pravdu relativní hodnoty věcí prožil, zatímco předtím jsem ji jen znal. To, co miluji ve své lidské existenci, je pomíjivé, a jednou to budu muset opustit. Ale Božská bytost, jejíž součástí jsem se stal skrze Ježíše, je věčná. Její realitu jsem sám zakusil a to světlo pro mě nikdy nevymizí.

Slova Písma: „Vy jste bohové“ (Žalm 82,6), se pro mě stala realitou.

Světlo také představuje určitou hmotu: když světlo dopadá na plech, nese s sebou určité množství energie. Sluneční paprsky s sebou přinášejí hmotu slunce. Světlo není nehmotný posel, ale součást slunce samotného, které v něm přichází k nám. Podobně nejsme ani my v mnoha směrech pouhými hlasateli Božího světla, ale Bohem samotným. Jsme v pokorném postavení božských jisker, rozptýlených po světě, aby dávaly světlo.

Toto přesvědčení o důstojnosti Božího dítěte mě od té doby nikdy neopustilo. Uvažoval jsem stejně jako první křesťané, od kterých jsme získali rčení: „Ten, kdo vidí svého bratra, vidí Boha.“

Když jsem myslel na Ježíše, již jsem na něj nemyslel prostřednictvím veršů Bible. Vstoupil jsem do reality, kde byl jeho majestát viditelný. Dokud zde jsou Židé, Ježíš bude jejich králem, ať již jej poznají, nebo ne.

Tuto zkušenost měli různí bratři a sestry v různou dobu, ale mnohé Duch pozvedl k nové víře.

Katolický kněz, který byl přítomný na jednom z našich setkání, řekl: „Strávil jsem večer mezi prvotními křesťany.“

To, o čem jsme si vyprávěli na našich setkáních, získalo nový směr. Už jsme nemluvili o Bohu, ale z Boha.

Ježíš se mi nyní zjevoval v novém světle. Oběti v židovském chrámu pozřel oheň. Ježíšova oběť byla také pohlcena ohněm lásky, která nás s ním sjednotila. Oheň proměňuje všechny věci v plameny. Tímto způsobem přestala být jeho oběť obětí učiněnou jedním člověkem za druhého. Jsme v Kristu Ježíši. Jako jeho vyvolení jsme v něm byli také, když visel na kříži.

Když jsme se podívali na jeho kříž, již jsme nepřemýšleli o tom, jaký prospěch mohou mít naše duše z jeho utrpení, protože pak bychom mohli být jako vojáci, kteří si mezi sebou rozdělili jeho oděv. Z tak dobrotivého Spasitele vyplývá spasení samo od sebe. Kladli jsme si jinou otázku: Jaké měl důvody k tomu, že dovolil, aby byl ukřižován, abychom my také mohli obětovat sami sebe za jeho tělo, církve a „doplňovali svým utrpením to, co zbývá do míry utrpení Kristových“ (Koloským 1,24)? Jinými slovy, jak můžeme získat pro jeho službu zástup milujících následovníků, kteří jsou připraveni trpět?

Od této chvíle v nás hořel oheň, tak jak hořel v učednících na cestě do Emauz. „Sněhové vločky nemohou padat na horká kamna,“ říká indické přísloví. Chlad tohoto světa nám již nemohl ublížit, i když jsme měli zažít ještě těžší časy.

Snažili jsme se, aby naše láska neklesla na úroveň sentimentality, a chtěli jsme ji spíše projevit v tom, co sv. Fran-
tišek Saleský tak nádherně popsal jako „extázi činů“.

Zbožné rozjímání nyní získalo ještě větší význam. Vě-
děli jsme, že čas strávený v rozjímání není promarněný. Je
koneckonců lepší přemýšlet po celý den než marně praco-
vat celý týden.

Ve vrcholném okamžiku blaženosti se objekt rozjímání,
rozjímání samotné a rozjímající osoba stávají jedním, a to
takovým způsobem, že rozjímání již přestává být vědo-
mým činem. Bůh pracoval v neproniknutelných hlubinách
naší duše, která nikdy nedosahuje povrchu našeho vědomí.

Ti, kdo prožili takový druh zkušenosti, jsou často tázá-
ni: „Ale to už více nehřešíte?“

V našem sboru se ještě stále páchaly velké hříchy. Já
jsem také spáchal velké hříchy, i poté, co jsem měl různé
mystické zkušenosti. Jsem příliš nepatrná osoba, abych to
dokázal dobře vysvětlit, proto nechám mluvit mistra Eck-
hardta: „Hřích, který spácháme, není hříchem, pokud z něho
činíme pokání. ...Ten, kdo se opravdu odevzdal do vůle
Boží, nepotřebuje, ani si nepřeje setkat se s hříchem, do
kterého upadl. Samozřejmě ne do té míry, do jaké je hřích
namířen proti Bohu, ale protože skrze něj jsi v poutech
ještě větší lásky a jsi svržen a pokořen... Ale když člověk
povstane a úplně opustí své hříchy, věrný Bůh tohoto člo-
věka ujistí, že bude takový, jako by do hříchu nikdy ne-
upadl, a ani na okamžik jej za jeho hříchy nebude trestat.
I kdyby jeho hříchy byly tak četné jako všechny hříchy
celého lidstva, Bůh jej nikdy nepotrestá a jeho vztah s Bo-
hem bude do té míry intimní, jak jen může Bůh vstoupit
do vztahu s člověkem. Pokud je člověk připraven to udě-
lat hned, Bůh nebude uvažovat o tom, co bylo. Bůh je
Bohem přítomnosti. Je připraven vás přijmout takové, jací

jste dnes. Tímto způsobem vás přijímá ne jako lidi, jakými jste byli, ale jako lidi, jakými jste teď.“

V tomto učení nespočívá žádné nebezpečí, pokud z něho neodvozujeme Lutherův závěr: „*Pecca fortiter*“ – Mocně hřeš!

Svatý Boží duch mi na druhé straně připomínal, že jsem v době, kdy jsem byl váženým úředníkem ve vysokém postavení v jisté firmě, často jednal nesprávně. Ale ďábel mi zabránil, abych se upřímně přiznal. Když jsem přišel navštívit svého dřívějšího šéfa, abych se přiznal, našel jsem ho ve skleslé náladě. Přivítal mě se slovy: „Vy jste byl jediný poctivý zaměstnanec, kterého jsem měl. Dnes mi řekli, že mi jeden z mých důvěrných tajemníků ukradl velkou sumu peněz.“ Tento člověk utrpěl velkou ránu a bylo jasné, že není vhodná chvíle, abych mu říkal o své dřívější nepoctivosti. Nechtěl jsem ale, aby to tížilo mé svědomí. Po několika dnech jsem napsal přiznání a nabídl mu, že mu postupně splatím to, co jsem si nepoctivě přivlastnil.

Nejenže odmítl přijmout peníze, ale řekl těm nejpřednějším židovským milionářům, se kterými se přátelil, o mém obrácení. Stal se křesťanem, stejně jako jeho žena a syn. Během celé války jsem byl schopen věnovat všechnu svou energii kázání evangelia, protože on, stejně jako mnoho dalších, zařídili, abych dostával měsíčně kapesné.

Období fašismu

ZAČÁTEK PRONÁSLEDOVÁNÍ

Když nás opustil starý pastor Adeney, nahradil ho mladý muž, pastor Stevens. On i jeho žena byli křesťané, kteří vedli velmi čistý a nevinný život a přáli si šířit kolem sebe světlo. Jejich způsob života svědčil o korektním křesťanství, které bylo běžné v Anglii, ale neznámé v našich končinách, kde i lidé, kteří byli obrácení, mohli dělat věci, které by na Západě byly považovány na křesťana nehodné. Jejich poctivost a upřímnost nám poskytovaly mnoho námětů k přemýšlení. Jsme jim stále vděční. Zamýšleli odjet jen na krátkou dovolenou, ale už se nikdy nemohli vrátit. Rumunsko v té době ovládla tlupa antisemitských fanatiků, jejichž ruce byly poskvrněny proléváním židovské krve. Nazývali se legionáři.

V té době byl vedoucím anglikánské Židovské misie mladý kněz Roger Allison, muž, kterého jsme si zapamatovali na celý život pro jeho velkou skromnost. Pokorný člověk je silný v Pánu: tím, že sám sebe redukuje na nic, stává se ve spojení s Bohem jednou bytostí.

Během té doby, kdy byl naším pastýřem, se naše společenství velmi rozrostlo. Ale byli jsme také ve velkém nebezpečí. Když jsme odešli do města, nikdy jsme nevěděli, jestli se vrátíme. Legionáři pronásledovali Židy na ulicích a zatýkali je pro všechna možná vykonstruovaná obvinění. Při mnoha příležitostech jsem jen o vlásek unikl smrti.

Rád bych vyprávěl dva příběhy.

Jednu neděli odpoledne jsem seděl ve svém bytě. V kostele se konalo shromáždění mládeže. Najednou přiběhl bez dechu do mého pokoje jeden mladík a křičel: „Pojďte hned dolů do kostela! Je tam hrozný rozruch!“

Když jsem vstoupil do kostela, uviděl jsem dva mladé muže. Jeden z nich, ve kterém jsem hned poznal Žida, křičel: „Židovští bratři! Pojďme do Ruska! Tam najdeme štěstí a svobodu! Vrátime se s vítěznou Rudou armádou a přemůžeme fašisty!“

Besarábii, provincii, která byla rumunským územím, okupovali Rusové a Židé masově utíkali kvůli antisemit-skému pronásledování. Ale vláda v Rumunsku byla v té době fašistická. Takový projev v kostele mohl vést k zatčení. Mohl mít také za důsledek smrt mnoha dalších lidí.

Snažil jsem se zastavit ty dva mladé muže, ale nebylo to možné. Napadli mě a křičeli: „Jste zrádce Židů! Jste na straně fašistů!“ Nebylo možné, abych zavolal policii a ukončil ten rozruch, protože to by znamenalo udání těch dvou mladých mužů a jejich odsouzení k jisté smrti. Proto jsem přerušil shromáždění a požádal každého, aby šel domů a nikomu o tom cestou neříkal. Poslechli mě. Příští neděli se tato scéna opakovala. Nevěděl jsem, co mám dělat. Myslel jsem, že zavřu kostel.

Během těch dnů byl v hlavním městě zabit jeden legionář. Nikdo nevěděl, kdo ho zabil, ale Židé se báli, že budou obviněni a že nastanou odvetná opatření.

Jednoho večera mě doma navštívili ti dva mladí muži, kteří způsobili rozruch v kostele. „Něco tíží naše svědomí a my bychom vám to rádi vyznali.“

„Tak prosím,“ řekl jsem.

Potom mi řekli, že to byli oni, kdo zabili toho legionáře. Bezděčně jsem zvolal: „Jak jste jen mohli spáchat takový zločin? Copak vás nenapadlo, že tento člověk má

matku nebo manželku?“ Odpověděli: „Zasloužil si, abychom jej zabili, protože byl fašista.“ Řekl jsem jim: „Pochopil bych, kdybyste přišli ke mně pro radu, protože se cítíte ztrápeni kvůli zločinu, který jste spáchali. Pokud jste na něj hrdí, pak pro vás nemohu nic udělat. Ale že jste mi řekli, co jste udělali, opakuji vám: spáchali jste zločin. Fašista je také člověk a jako takový musí být respektován. Jestli je naším nepřítelem, musíme oplácet jeho nenávisť láskou, a ne jej zabít.“

Nato odešli.

Když legionáře sesadil generál Antonescu, přišel mě jeden z těch mladých mužů, který měl typicky židovský vzhled, znovu navštívit.

„Musím vám říci, že jste unikl jisté smrti,“ řekl. „Jsem mladý komunista, kterého chytila legionářská policie, když jsem rozšiřoval ilegální pamflety. Byl jsem mučen, a abych unikl dalším mukám, přistoupil jsem na to, že budu pracovat jako agent provokatér pro legionáře. Ten druhý člověk, který byl se mnou, byl jedním z jejich komisařů. Myšlenka byla taková, že on bude předstírat, že je Žid, a já s ním budu vstupovat do synagog, sionistických organizací nebo různých míst, kde se shromažďují Židé a budu zahajovat prokomunistické diskuse, kde budu urážet legionáře, jak jen budu umět. Každý, kdo naletí na tento trik a bude se mnou souhlasit, bude pak legionářskou policií zatčen a zbit. Jako agent provokatér jsem také vstoupil do vašeho sboru a navštívil vás pak doma, abych se přiznal k vraždě, kterou jsme nespáchali. Když jsem opouštěl váš dům, legionářský komisař zvolal: ‚Nikdy jsem si nepomyslel, že uslyším Žida, jak říká, že legionáři by měli být milováni!‘“

Odpověď založená na Ježíšově učení, že máme milovat své nepřátele, mě zachránila před jistou smrtí. A nebylo tomu tak jen jedenkrát.

Čelili jsme problému, jak získat uznání legionářských státních orgánů, protože nerespektovaly stará oprávnění. Ale jak máme získat nové? Pro Žida bylo nebezpečné už jen pokusit se vstoupit do veřejné budovy, aby podal žádost.

Nakonec jsme se já a pan Allison rozhodli navštívit jednoho kněze, který byl členem Legie a byl jmenován inspektorem na ministerstvu pro náboženství. Šli jsme k němu domů, ale nebyl tam. Jeho žena nás požádala, abychom na něj počkali. Celou dobu přicházeli a odcházeli legionáři se svým pozdravem „Ať žije Legie a její kapitán!“ Kdyby věděli, kdo jsme, roztrhali by nás na kusy.

Nakonec přišel ten kněz. Když uslyšel mé jméno, které zní německy, byl velmi příjemný a zeptal se nás s okázalou laskavostí, co si přejeme. Byl velmi překvapen, když jsem řekl: „Jsem Žid, který věří v Ježíše a zastupuji sbor podobných Židů. Přišli jsme, abychom předložili dvě žádosti. V první řadě nechceme žádnou výjimku při zacházení s námi, když se uvedou v platnost antisemitská opatření, ať již to bude zahrnovat konfiskaci majetku, deportaci nebo smrt. Nechci, aby nám naše křesťanská víra přinášela nějakou materiální výhodu. A za druhé: synagogy fungují svobodně a my bychom chtěli mít právo vykonávat naši formu uctívání Boha nerušeně.“

Kněz, který byl znám svou násilnou povahou – v čele skupiny fašistů jednou zdemoloval sekerou baptistický kostel ve svém farním okrsku – propukl v smích, až se celý třásl. „Neexistuje něco takového jako křesťanství Židů,“ řekl. „Starý metropolita jednou v zimě pokřtil jednoho Žida v řece Bahlui. Museli vysekat díru v ledu, a když metropolita potřetí ponořil Žida do vody“ (to je praxe řecké pravoslavné církve), „vyklouzl mu z ruky, dostal se pod led a zmizel. Metropolita vykřikl: ‚To je jediný Žid, který byl pokřtěn

a zemřel jako křesťan!“ Ostatní Židé křtí jen své kůže a vedou nekřesťanský život. Nevěřím, že vy byste také byli křesťané.“

Odpověděl jsem: „Máte samozřejmě právo nás odmítnout. Od člověka je troufalé tvrdit, že je křesťanem, když je napsáno, že kdokoli říká, že je v Kristu Ježíši, musí žít, jak žil Ježíš. Snažíme se tak žít, ale dosud se nám nepodařilo udělat nějaký větší pokrok. Proto se nezlobíme, když nás jiní opravdoví křesťané, kteří jsou jako zmenšení Ježíšové, kárají za chyby, kterých jsme se v životě dopustili. Ale slibujeme, že když nám dáte šanci, budeme se snažit žít co nejlépe!“

Dlouho pokračoval v tom, že nás urážel a zesměšňoval, ale my jsme odpovídali tím, že jsme pokorně vyznávali svou hříšnost a nebránili se. Naše odpověď byla vždy stejná: „Ano, my jsme mizerní, opovrženíhodní pokrytci, jak o nás říkáte. Ale máme víru, která nás zachrání z hříchu. Jsme lháři, ale naše víra je pravá víra. Dejte nám příležitost to dokázat!“

Pamatuji si jednu z nejkrásnějších příhod zaznamenaných ve spisech církevních otců. Vypráví se o otci Agathonovi, kterého přicházelo navštívit mnoho lidí, protože se těšil pověsti dobrého člověka. Někteří se jej pokusili rozlobit, když říkali: „Vy jste Avva Agathon? Slyšeli jsme o vás, že jste cizoložník a velmi pyšný člověk.“ On odpověděl: „Ano, to je pravda, je to tak.“ Řekli mu: „Vy jste ten Agathon, který mluví zle o druhých?“ Řekl: „Ano, jsem.“ A tak mu řekli znovu: „Vy jste Agathon, ten kacíř?“ A on odpověděl: „Nejsem kacíř.“ Oni však namítli: „Řekněte nám, proč jste připustil všechno, co jsme vám řekli, ale odmítl jste přiznat, že jste kacíř?“ Odpověděl: „Přiznal jsem se k prvním obviněním, protože je to užitečné pro mou duši. Ale slovo ‚kacíř‘ znamená oddělený od Boha a já nechci být od něj

oddělen.“ Když to slyšeli, byli překvapeni jeho poctivostí a odešli od něj povzneseni.

Bránit se, když čelíme obviňování, není hodné křesťana. Ani Josef ve Starém zákoně, ani panna Maria se nebránili, když byli obviněni z věcí, které neudělali. Udrž si pokoj a Bůh tě ubrání! Budeš ubráněn budoucím vývojem událostí.

Jak kněz pokračoval v sršení urážek na naše hlavy, odpovídali jsme na obvinění nás, křesťanských Židů tím, že jsme připustili, že mohou být pravdivá. Svou víru jsme však bránili. Výsledkem bylo, že kněz náhle změnil svůj výhrůžný tón: „Schválně jsem vás zkoušel a zjistil jsem, že máte větší nárok nést jméno křesťané než já. Budu vás čekat zítra brzy ráno na ministerstvu a udělím vám licenci, abyste mohli dál pokračovat v práci.“

Dalšího dne jsem byl přijat v jeho úřadě jako bratr a dostal jsem schválení naší činnosti, o kterém se mi ani nesnilo, že ho dostanu.

Brzy nato nás čekaly krvavé dny, protože legionáři se pohádali se svým přítelem generálem Antonescuem – a zaplatili za to Židé.

Někteří lidé pochybují, že ďábel opravdu existuje. Nejlepším důkazem jeho existence jsou otřesné kapitoly historie lidstva. Tam, kde lékař diagnostikuje debilitu, slinění, vysoké teploty, kašel a zvláštní zvuky v plicích, nemá již pochybnosti. Tato nemoc je způsobena neviditelným původcem, Kochovým mikrobem. Když vidím, jak se bída šíří po celém světě, který byl požehnán Bohem všemi jeho dary, předpokládám existenci neviditelného původce, ďábla.

Židovská krev byla zbožím, které nemělo žádnou hodnotu. Židy posbírali, kde je jen mohli najít, dovlekli je na jatka a zabili. Naše malá komunita křesťanských Židů

tehdy pomáhala rodinám, jejichž členy antisemité uvěznil. Jednu rodinu, která byla ve velké nouzi, se nám podařilo vypátrat v jejím úkrytu, právě když se chystala spáchat sebevraždu.

Židé nám často vytýkali, že svou lásku rozšiřujeme i na nepřátele Židů. Takovým lze odpovědět příběhem ze života Židů.

Když byl rabín Susja z Anipole dosud neznámým rabínem, navštěvoval ho jeden Žid z jeho země a přinášel dary. Prosperita toho Žida rostla rok od roku. Při jedné příležitosti se vrátil do Anipole, ale rabín nebyl doma. Když se ptal, kde je, dostal odpověď: „Odjel do Meserici, navštívit velkého mistra.“

Žid si pomyslel: „Nejlépe udělám, když sám navštívím toho slavného učitele. Mohu získat požehnání od ještě větší autority, než je rabín Susja.“ Vydal se tedy do Meserici, dal učiteli dar a získal požehnání. Ale od toho dne jej a jeho rodinu opustilo štěstí. Jeho bohatství se postupně zmenšovalo, jeho obchody se stále zhoršovaly a nakonec čelil prosté chudobě.

V zoufalství šel k rabínu Susjovi a všechno mu řekl. Rabín odpověděl. „Naši moudří řekli, že Bůh oplácí stejnou měrou, jakou jsme dali jemu. Musíte vědět, že dokud jste neměl na vybranou a dával dary chudému Susjovi, Bůh činil stejně i vám a dával vám bohatství. Ale jakmile jste hledal výhodu a začal dávat tomu velkému muži, potom Bůh jednal také výhodně a poskytoval pomoc někomu, kdo je toho více hoden než vy.“

Ve svých dobrých skutcích nesmíme být vybíraví. Musíme také pomáhat nepříteli, kterého jsme porazili. Není ale správné jakkoli pomáhat nepříteli, dokud je u moci, protože se tím stáváme jeho komplici.

Křesťanskou lásku samozřejmě dlužíme každému: jako

křesťanští Židé se musíme naučit projevovat lidskost také trpícím a poraženým antisemitům, a to skutky, nejen pouhými prázdnyými slovy.

„CO MÁM DĚLAT,
ABYCH BYL SPASEN?“

Nyní byla za Antonescua u moci další antisemitská vláda. Povolení k praktikování naší víry, které nám udělili legiionáři, již neplatilo. Když Británie přerušila diplomatické styky s Rumunskem, musel odjet anglický pastor a všichni učitelé. Anglická církevní misie byla rozpuštěna. Budovy, které patřily Misii, dostal pod správu nějaký Němec. Uzavřel shromažďovací sál a vyhodil nás z bytu.

Náš malý sbor, který nyní sestával asi ze sta dospělých členů, byl ponechán bez pastýře, který by se staral o malé stádo obrácených Židů.

Vůdcem luterské církve se stal nacistický biskup, který neblaze proslul jedním svým kázáním, kde prohlásil, že lidstvo má tři velké vzory, Ježíše, Beethovena a Hitlera, ale že Ježíš byl větší než Hitler. V souladu s myšlenkami svého idiotského kázání používal místo starého pozdravu „Pochválen buď Pán Ježíš Kristus“ pozdrav „Heil Hitler“.

Pronásledováni byli také baptisté, letniční a adventisté.

Kněží řecké pravoslavné církve přesvědčili generála Antonescua, aby rozpustil jejich sbory a konfiskoval jejich sborové domy, z nichž mnohé byly přeměněny na taneční sály a kina. Stovky bratří, kteří patřili k těmto vyznáním, byly uvězněny až na dvacet let vězení, a to v době, kdy nám tvrdili, že naše země vede svatou křížáckou válku proti bolševickému ateismu. Hlavní obvinění proti všem těmto náboženským skupinám spočívalo v tom, že se judaizovaly. Představitelé baptistického sboru nás úpěnlivě

žádali: „Prosíme, nechodte k nám! Jestli přijmeme velké množství Židů, budeme ještě více pronásledováni.“

Mezi kněžími řecké pravoslavné církve a hierarchie jsem měl několik věrných přátel. Jeden kněz publikoval mé články v době, kdy byl antisemitismus na vrcholu. Samotný patriarcha Nikodim intervenoval v náš prospěch. Starý archimandrita Scriban, ale i druzí nás neúnavně obhajovali. Ale převážná většina pravoslavných kněží byla antisemitská. Ve svých kostelích pronášeli kázání, jejichž cílem bylo podněcovat lidi proti Židům.

Bloudící Žid nenalézal na zemi místo, kde by si odpočinul. Ani křesťanští Židé nenalézali pokoj mezi křesťanskými církvemi. Jak plynul čas, byli jsme nuceni se s touto situací smířit a považovat antisemitismus za kříž, který je nutné nést trpělivě, radostně a bez reptání.

Nic neoslavuje Boha více než nesení kříže. Mimocho-dem, kříž nás učí více než Bible. Thomas Müntzer říká, že skrze kříž se také učíme hořkého Krista, nejen toho sladkého. Byli jsme nuceni přijmout pohostinnost, která se nabízela. A nezajímaly nás rozpory mezi denominacemi. Švédské a norské misie Izraeli, které byly luterské, nám nabídly ochranu a svůj název. Byli jsme za to vděční.

Teď jsme však museli řešit problém, jak získat povolení konat shromáždění v kostele.

Poslal jsem svou vizitku panu Sandovi, ministru vlády a vedoucímu ministerstva pro náboženské záležitosti. Díky svému německému jménu jsem byl přijat a začal jsem se stejným přístupem jako před několika měsíci v rozhovoru s legionářským knězem. Vyjádřil jsem naději, že nebude činěna žádná výjimka v náš prospěch, když se zavedou antisemitská opatření, ale řekl jsem, že až dosud jsme chtěli, aby nám bylo povoleno praktikovat naše vlastní náboženství, stejně jako je mohou praktikovat ortodoxní Židé. Mi-

nistr se mě snažil zbavit, že prý mám jít za ředitelem pro minoritní skupiny, reverendem Zenoviem. Řekl jsem mu, že jsem právě navštívil Zenoviu, ale nemluvil jsem s ním. Čekal jsem v jeho čekárně a slyšel jsem, jak poslal svého služebníka k ďáblu, protože mu koupil jinou značku cigaret, než o jakou žádal. „On posílá lidi k ďáblovi, ale já je posílám k Bohu,“ pokračoval jsem. „My dva si nemůžeme rozumět. Nechci s ním hovořit.“

Ministr odpověděl: „V naší zemi jsou Němci. Nemůžeme udělit takové povolení Židům.“

Řekl jsem mu: „Pane ministře, v tomto případě stahuji svou žádost. Budeme se však dále scházet, na vlastní riziko. Ale než odejdu, rád bych vám něco řekl. Kněží všech denominací k vám přicházejí, aby získali pomoc při svých administrativních potížích. Pochybuji, že jediný z nich s vámi mluvil o vaší duši. Přejde den, kdy už nebudeme státními ministry, duchovními nebo někým jiným. Všichni budeme stát nazí a třesoucí se před Božím trůnem. Potom se budeme zodpovídat ze svých skutků. Uvažujte tedy, co odpovíte, až budete tázán, proč jste odmítl pomoci křesťanům pokojně se shromažďovat k uctívání Ježíše.“

V tom okamžiku mi Bůh sebral veškeré rozumové uvažování, takže jsem úplně zapomněl, že jsem Žid, zbavený v atmosféře antisemitismu všech práv, a stojím v kanceláři státního ministra. Stačilo mu jen zazvonit na zvonek a mohl jsem být uvězněn a beze stopy zmizet.

Ale Pán obdařil má chabá slova mocí. Ministr se nerozuzřil, naopak, byl jsem svědkem scény, kterou lze přirovnat k nějaké scéně z Bible. Ministr vstal a tváří v tvář Židovi se zeptal: „Ale co mám dělat, abych byl spasen?“

Nyní jsem s ním mohl mluvit o Ježíši.

Od té chvíle byl naším přítelem a ochráncem. Žid, který

věřil v Ježíše, odstranil hrot antisemitismu z těla státního ministra antisemitské vlády.

Slavný básník, křesťanský Žid Franz Werfel vypráví, že v roce 1938 v jedné rakouské vesnici shromažďovala německá jednotka Židy k deportaci. Odešel s nimi křesťanský kaplan, který nebyl ochotný je opustit. Po cestě dostal velitel hnědých košil ďábelský nápad. Ukradl na hřbitově kříž a udělal z něho hákový kříž. Vložil jej do rukou starého rabína a poručil mu ten rouhavý symbol políbit. Rabín kříž uvedl do původního stavu a podal jej kaplanovi. Tohoto Žida, který navrátil kříži jeho původní podobu, zasáhla kulka.

Bůh mnohokrát použil Židy k těmto účelům.

Nyní jsme zase měli povolení, ale i to mělo krátké trvání. Brzy poté jsem byl spolu se svou ženou a skupinou křesťanských Židů uvězněn. Jedna Rumunka se nahlásila na policii a požadovala, aby byla uvězněna spolu se svými izraelskými bratry. Její žádosti bylo vyhověno.

Po našem propuštění byl onen ministr již nahrazen jiným a naše povolení bylo anulováno.

PODZEMNÍ NÁBOŽENSKÁ
ČINNOST

V každém člověku, který se znovu narodil, existuje touha odpočinout si od starostí o vnější věci, dosáhnout pokoje, uklidnit bouři, která někdy ruší i meditaci, zahodit své ego a spočinout nerušeně na prsou Spasitele. Takový člověk chce zůstat chudý a nevědět a netoužit po ničem jiném než po svém skrytém Bohu.

Ale zatím nám nebylo dovoleno vést život naplněný rozjímáním. Tyto radosti jsem zakoušel, až když jsem trávil mnoho let ve vězení.

Během války jsme zápasili o holou existenci a měli

jsme jen málo času posilovat vnitřního člověka. Naše shromáždění byla zakázaná. Scházeli jsme se ilegálně v různých domácnostech a riskovali tak uvěznění až na dvacet let. Při různých příležitostech se nás tímto způsobem setkalo až sto.

Jen jednou jsme byli během shromáždění překvapeni. Policisté udělali chybu, že neobklíčili dům, ale klepali u předních dveří. Nechali jsme je chvíli čekat, a když jsme otevřeli dveře, zdržovali jsme je u vchodu, ptali se jich, kdo jsou, co chtějí, a trvali jsme na tom, aby prokázali svou totožnost. Když nakonec vstoupili, zjistili, že zpráva, kterou dostali o ilegálním shromáždění, je falešná. V domácnosti našli jen rodinu, která tam bydlela. Byt byl v přízemí a ti, kdo se účastnili shromáždění, mezitím vyskákali oknem.

Policie zuřila. Byli si jisti, že se scházíme, ale neměli důkaz. Ale nakonec měli štěstí a získali důkaz, který hledali.

Ke konci navštěvoval naše shromáždění, která vzbudila pozornost i mezi některými Rumuny, jeden člen řecké pravoslavné církve. Tento člověk prodával drůbež, kterou přivezl ze sovětských území, okupovaných našimi jednotkami. Jeho časté cesty do této oblasti vzbudily podezření policie, která ho jednoho dne předvolala na velitelství, aby se ho zeptala, jaký je účel jeho cest.

Odpověděl: „Předpokládám, že mě podezříváte ze špionáže. Zapomínáte ale na důkaz, který jsem vám předložil: zabývám se obchodem. To je jediný účel mých cest. Kromě toho byste měli vědět, že obrácení křesťané se nezaplétají do špionáže. Já jsem obrácený křesťan. Jenom se zeptejte reverenda Richarda Wurmbranda. On vám potvrdí, že chodím na shromáždění, která se konají v různých domech.“

Policie už ho dále nepodezřívala ze špionáže, ale vyslychali ho kvůli našim náboženským shromážděním. Náš bratr nedopatřením vyradil tajemství a chytl se do pasti. Policie prohnanež skryla svůj pravý záměr a předstírala, že chce jména účastníků shromáždění jen proto, aby se přesvědčila, že tento obchodník je opravdu konvertita a není nutné jej podezírat ze špionáže. Tímto způsobem zjistili policisté velké množství jmen.

Jednoho večera kolem jedenácté hodiny jsem si šel lehnout a dělal si nějaké poznámky na protiválečné kázání. Náhle do pokoje vešla moje žena, jako vždy s úsměvem na tváři, a řekla: „Policie obklíčila dům!“ Měl jsem čas jen odhodit své kázání na hromadu papírů na stolku u postele. Skupina policistů už se dostala do domu. Řekli mi, že jsem opět zatčen.

Spěchal jsem s oblékáním, abych mohl co nejrychleji opustit dům, protože jeden ze tří pokojů byl po strop plný bedýnek s jídlem. Potraviny jsme měli dalšího dne rozdávat v ženské věznici, kde bylo internováno asi dvě stě věřících žen – baptistického, letničního a adventistického vyznání. (Vzali jsme na sebe úkol pomáhat uvězněným bratřím, protože někteří vůdci jiných denominací k tomu neměli dostatek odvahy a jiní zase dost potřebné iniciativy. Když jsme k nim přišli s návrhem, že by se měla zorganizovat taková pomoc, vymlouvali se...) Pomáhat vězňům byl vážný přečin. Navíc bychom jim museli říci, kde jsme získali peníze. Při odmítnutí výpovědi, pro koho to jídlo je, bychom mohli být kvůli jeho hromadění obviněni z ekonomické sabotáže. V každém případě bychom byli potrestáni. Bůh ale zavřel oči policistů a oni nevešli do pokoje, kde bylo jídlo uskladněno. Jenom posbírali papíry na stole a poskládali je k sobě. Sebrali je spolu se mnou. Stejného večera zatkli deset dalších věřících, včetně jedné dívky,

kteře bylo teprve šestnáct a nebyla ještě obrácená, ale navštěvovala naše shromáždění.

Když jsme se blížili k policejní stanici, potkali jsme toho bratra, který byl za naše zatčení odpovědný. Byl na pokraji zoufalství, když si uvědomil, že kvůli němu budeme mnoho let uvěznění. Hned jsme se snažili jej utěšit. Podařilo se nám to a je naším bratrem dodnes. O jeho chybě jsme nikomu neřekli. Později jsem sloužil na jeho svatbě.

Při výslechu policejní komisař tu dívku udeřil, protože když se jí zeptal, jaké vyznává náboženství, odpověděla: „Miluji Pána Ježíše, ale jak se jmenuje to náboženství, nevím.“ Lepší odpověď snad ani dát nemohla.

Situace by skončila tragicky, kdyby Bůh neposlal jednoho člověka, aby intervenoval v náš prospěch – byl jím švédský velvyslanec v Rumunsku, Patrick von Reuterswärde. Byl to hluboce zbožný muž a jeho dveře byly vždy otevřené každému, kdo trpěl nouzí nebo byl pronásledován, bez ohledu na národnost, rasu, společenskou třídu nebo denominaci, ke které patřil. Pomáhal Židům, se kterými se nespravedlivě zacházelo, stejně jako potom pomáhal Němcům, kteří trpěli, když se situace obrátila.

Sprátelili jsme se, když si nás Švédská misie Izraeli vzala pod svou ochranu. Jakmile se dozvěděl, že jsme zatčeni, intervenoval v náš prospěch, i když to znamenalo porušení diplomatických pravidel, protože jsme byli rumunskými občany a on ve skutečnosti neměl právo zasahovat. Jeho intervence nicméně měla úspěch.

Měli jsme také štěstí, že jsme byli schopni uhasit žízeň policistů po úplatcích. Rozhodli jsme se nedělat si starosti s výčitkami svědomí, i když jsme vlastně dávali peníze banditům a vyděračům. Nedalo se rozlišit mezi banditou a policistou pronásledujícím nás za naši víru a předkládajícím nám na výběr: „Peníze, nebo několik let ve věze-

ní“. Díky své lásce k penězům mi také policisté vrátili mé papíry, aniž by se do nich podívali.

Tehdy jsme ve vězení strávili jen čtrnáct dní.

Když válka vrcholila a já jsem byl pronásledován jako Žid i jako kazatel evangelia, mohl jsem publikovat několik náboženských knih pod pseudonymem Radu Valentin. Pod tímto jménem jsem se také stal známým mezi rumunskými věřícími. Narazil jsem na cenzora, který byl tak závislý na alkoholu, že by byl schopen nechat projít i knihu odsuzující pití, kdyby dostal za své služby sud vína.

PASTOR MAGNE SOLHEIM
A JEHO ŽENA

Pastora Solheima, který byl vedoucím Norské misie Izraeli v Galatii, stále obtěžovali. Státní úředníci přicházeli i v noci a prohledávali jeho dům. Solheim neúnavně navštěvoval Židy v jejich domovech a táborech. Kázal evangelium a současně jim poskytoval útěchu a fyzickou pomoc. Nakonec byl z moci úřední jeho kostel uzavřen.

Svou horlivostí byl příkladným misionářem a nikdy se nenechal odradit chladným přijetím, jakého se mu dostávalo od Židů a z nedostatku porozumění i od křesťanů. Jeho žena Gilgia, učitelka švédštiny, mu byla věrnou pomocnicí.

Vojenský kapitán mu jednou řekl: „Jaký má smysl chodit za Židy a kázat jim evangelium? Jenom se vám smějí.“ Solheim odpověděl: „Když dostanete rozkaz, co uděláte? Diskutujete o něm, nebo jej splníte?“ – „Vykonám jej.“ – „Stejně tak i já. Velitel křesťanské armády, Ježíš, nám přikázal, abychom kázali evangelium celému lidstvu. Plním jeho rozkaz. Výsledky nejsou mojí záležitostí, ale jeho.“

Jeho nadšení udělalo velký dojem tam, kde by to nikdo nečekal. V tomto případě se naplnilo rčení křesťanského

mučedníka Ignatia: „Křesťanství není záležitostí přesvědčování, ale velikosti.“ Z hliněné nádoby oddaného člověka září poklad ve vši své kráse a tento poklad přitahuje druhé.

Když byl zatčen Feinstein, usilovně jsme přemýšleli, jak bychom mohli intervenovat v jeho prospěch (v té době jsme ještě nevěděli, že byl zabit). Nakonec jsme se rozhodli, že budeme prosit vrahy za nevinnou oběť, že půjdeme na německé vyslanectví. V Rumunsku vládla Hitlerova banda a stále nabádala lidi k zabíjení Židů. A právě v této situaci se jeden křesťanský misionář a jeden Žid vydali na německé vyslanectví pomáhat jinému Židovi. Přijal nás jistý Herr Dietrich. Když mluvil se Solheimem, byl překvapen a řekl: „Musíte být věru velký idealista, když opustíte svou překrásnou zemi, Norsko, a jedete do Rumunska kázat židovským obchodníkům, které zajímají jen peníze a zábava.“ Bylo zřejmé, že Solheimova přímluva vzbudila jeho upřímný obdiv. A pak se stal zázrak. Hitlerův věrný služebník slíbil, že udělá všechno možné, aby zachránil Feinsteinovi život. Na policejní stanici v Jasách jsme se pak dostatečně ujistili, že z německého velvyslanectví jim skutečně opakovaně v této záležitosti telefonovali. Bylo však již pozdě. Feinstein byl mrtev.

Břemeno naložené na misionáře, který sám není Žid, je velmi těžké. Židé bývají zpravidla lhostejní, až nepřátelští. Antisemité se jim vysmívají a křesťanské duchovenstvo je také lhostejné. K tomu všemu je zde hluboké zklamání z jednání s některými křesťanskými Židy.

Někteří Židé se nechali pokřtít v marné naději, že tímto způsobem uniknou pronásledování. Tito lidé byli vynikajícími herci, ale neměli opravdovou, hlubokou víru. Pamatuji se, jak mě kdysi jeden rumunský bratr požádal, abych s ním šel navštívit několik konvertovaných Židů, které jsem neznal. Byli jsme velmi dobře přijati a po celou hodinu

jsme si nadšeně vyprávěli. Klekli jsme si a všichni se modlili. Byl jsem velmi šťastný. Potom rumunský bratr vstal a odešel, protože měl nějaké obchodní jednání. Ostatní se začali smát: „Ten gój, hlupák, opravdu věří, že jsme křesťané!“ Byli přesvědčeni, že já také jen hraji, a dali najevo, co si skutečně myslí.

Když se člověk setká s takovými lidmi, snadno ztrácí odvahu, i když se dokáže vžít do lidí, kteří považují křesť za pouhou formalitu a prostředek, jak se bránit proti anti-semitismu.

Misionáři, kteří pracují mezi Židy, stále narážejí na lidi, kteří byli pokřtěni jen ze strachu nebo aby si mohli vzít křesťanského manželského druha nebo aby očistili své svědomí od skutečnosti, že jsou Židé. Snažili jsme se tomu čelit tím, že jsme stále udržovali židovský charakter naší komunity a nedovolili svým členům změnit si jména.

Potíže nastaly také s vážnými konvertity z judaismu. Bible říká, že náš lid je zvláštní lid. Žid má v sobě něco zvláštního, co druhého udeří do očí, a je pro něj obtížné se asimilovat v jiném prostředí. Tento zvláštní rys si s sebou bere i do církve.

Ježíšovo poselství je univerzální a má věčnou platnost. Apoštol Pavel říká, že aby získal Židy, učiní se pro Židy Židem a pro pohany pohanem, ale jen „se učiní“ jedním nebo druhým. Ve skutečnosti Pavel pronikl do oblasti čisté pravdy, kde není ani Žid ani Řek. Tak jako je matematika stejná na celém světě, je stejné i pravé náboženství. Rozdíl je jen v jazyce a metodě. Bylo by nemožné vyučovat stejné dítě Křováka jako dítě skandinávské.

Díky tomu, že se Ježíš narodil jako Žid, někteří křesťanští Židé usuzují, že jsou mu blíže než jejich pohanští (tj. zde: nežidovští, „gójští“; pozn. překl.) bratři. Mívají sklon shlížet na jiné křesťany a chovají se k nim blahosklonně.

Víra v „židovského Ježíše“ se stává jen jiným druhem židovského šovinismu, který je stejně netolerantní jako každý šovinismus. To má často za následek skryté či otevřené konflikty mezi nežidovským misionářem a křesťanskými Židy. Přece kvůli tomu, že byl Ježíš tesařem, k němu nemá blíže tesař než krejčí, a stejně tak kvůli tomu, že byl muž, k němu nemá muž blíže než žena. A tak ani židovský křesťan nemá žádnou nadřazenost nad křesťanem z pohanů, i když to často tvrdí.

Misionářská práce mezi Židy nabízí jen málo duchovního uspokojení a rychle misionáře vyčerpá. Solheim však pracoval na svém úkolu třicet let. Pomáhala mu při tom jeho skvělá žena a mnozí jiní.

Během války pracovala v Jasách nenápadně, ale přesto s velkými potížemi jedna norská diakonka, Olga Olaussonová. Její otec, který byl rybář, kdysi za bouře vypadl z člunu. Celé hodiny zápasil s vlnami. V této úzkosti slíbil Bohu, že pokud se zachrání, zasvětit své děti misionářské práci, což také udělal. „Schwester Olga“ zasvětila celý svůj život Židům, nesobecky pečovala o nemocné a vychovávala sirotky. Po vraždě Feinsteina pracovala sama se skupinou křesťanských dívek, protože všichni muži ve sboru byli zabiti. Vychovala tyto dívky v duchu víry.

Při jedné příležitosti jsem během války dostal povolení navštívit v neděli její sbor. Nalezl jsem zde malou skupinu, lačnicki po Božím slově. Protože jsem věděl, že tu strávím jen jeden den, kázal jsem celých jedenáct hodin – od osmi hodin ráno do osmi hodin večer, s hodinovou přestávkou na oběd. Během těchto jedenácti hodin mě celý sbor sledoval a soustředil se na kázání.

Když už jsem se zmínil o pastoru Solheimovi a sestře Olze, kteří patřili k Norské misii Izraeli, bylo by možná zajímavé popsat, jak tato misie vznikla.

Během první poloviny devatenáctého století vynaložila norská luterská církev velké úsilí na šíření evangelia mezi pohany. Jednou se jedna křesťanka zeptala svého pastora: „Nemyslíte si, že je teď nejvyšší čas začít s šířením evangelia mezi Židy?“ Pastor odpověděl: „Ne. Podle Bible je nyní čas pohanů. Izrael byl zavržen.“ Odpověď přiměla tuto ženu k slzám, ale zůstala klidná a čekala.

O několik měsíců později přišla opět k pastorovi. „Chtěla bych, abyste mi poradil. Jeden můj příbuzný měl jediného syna. Ale ten se choval tak špatně, že nakonec rodiče neměli jinou možnost než vyhnat jej z domu. Aby získali útěchu v nešťastném stáří, adoptovali jiného chlapce a dali mu všechno, z čeho se těšilo jejich vlastní dítě. Učinili jej dědicem svého majetku, i když krev je nepochybně hustší než voda. Schovávali jako poklad obrázek dítěte, které se jim narodilo, stále na ně vzpomínali a v noci prolévali slzy touhou po něm. Adoptované dítě bylo stále drzejší a za čas přišlo a začalo nadávat svým pěstounům: ‚Nechci se dívat na obrázek toho druhého kluka na zdi! Jak se jen opovažujete vyslovit jeho jméno? Nechci poslouchat, jak po něm vzdycháte.‘

V tu chvíli přerušil pobouřený duchovní vyprávění té dobré ženy: „Je to drzý spratek, který si nezaslouží zůstat doma. Mají ho vyhnat!“ Potom ta žena řekla: „Není Izrael pravý syn nebeského Otce? Byl vyhnán z domu, protože byl neposlušný, a my, jiné národy, jsme byly adoptováni místo něj. Ale Boží srdce je stále upřené na Izrael. I nebesa pro něj pláčou. Je potom správné, abychom my, ‚větve‘, považovaly samy sebe za větší než ‚kmen‘ a odpíraly Židům spasení?“

Duchovní teď přiznal svůj hřích a stal se zakladatelem Norské misie Izraeli.

Tato misie už po mnohá desetiletí vykonává práci,

kteřá je velkým požehnáním v některých rumunských městech.

NESNÁZE NAŠEHO
POSTAVENÍ

Židé v průběhu války tak trpěli, že kdybychom měli naslouchat jen svým pocitům, nedělali bychom nic jiného, než je objímali a utěšovali. Bůh nám pomohl, abychom mohli něco udělat pro Židy, kteří byli deportováni do Transnistrie. Díky pomoci našich rumunských bratřů jsme několikrát vysvobodili židovské děti z ghett a pak je vrátili jejich rodičům.

Ale s tím jsme se nemohli spokojit. Prorok Jeremiáš žil v době násilných útoků Babyloňanů, které předznamenávaly zničení židovského státu, a obviňoval tehdy Židy z jejich hříchů. Ježíš, kterého někteří nazývají novým Jeremiášem, jednal stejně, když Židé trpěli pod nespravedlivou vládou Římanů. Oba byli svými současníky považováni za zrádce svého národa.

Ve spisu známém jako *Bava Mec'i'a* obviňuje Babylonský talmud proroky, že hřeší tím, že kárají Izrael. Šir Raba uvádí, že Mojžíš, Izaiáš a Eliáš byli potrestáni Bohem za to, že obviňovali Izrael před tváří Hospodina. Ale křesťané se domnívají, že proroci měli pravdu.

Byli jsme ve stejné situaci jako ti staří proroci. Zoufalství, přísluhovačství a velké utrpení Židů proměnilo mnohá jejich srdce v kámen. Stále zaznívalo volání: „Ať si Bůh vyvolá jiný národ. Unavuje nás být jeho národem!“ Na druhé straně byla malá skupinka křesťanských Židů přesvědčena o pravdě toho, co říká Ježíš, že spasení musí přijít ze Židů, že Židé mají splnit určitou úlohu a že jsou zavázáni ji splnit.

Židé nemohli pochopit, proč je, oběti fašismu, činíme spoluzodpovědnými za všechno zlo, které se děje na svě-

tě, a tak se připojujeme k jejich žalobcům a pronásledovatelům.

Naše uvažování bylo prosté. Už před čtyřmi tisíci lety dostali Židé Desatero přikázání, základ morálky. Bylo jim zjeveno, že Bůh je jeden a od lidí žádá, aby byli bratrským společenstvím svobodných mužů a žen, společenstvím vedeným láskou a pravdou. Také zaslíbil Mesiáše, který nakonec takové království nastolí. Židé byli národem, který vyvolil Bůh, aby toto zjevení přinesl všem ostatním národům. Bůh je obdařil takovými vlastnostmi, aby mohli splnit své poslání.

Po Mojžíšovi uplynulo téměř dva tisíce let, ale svět dosud o tomto zjevení neslyšel. Julius Caesar napsal ve svém líčení *De Bello Gallico*, že Galové, předchůdci dnešních Francouzů, dosud pili víno z lebek svých poražených nepřátel. Také Germáni a Slované byli v té době barbaři.

Dnes tvoří Židé jen 0,33 procenta světové populace, a přesto zastávají v mnoha zemích klíčová postavení v ekonomice, politice, vědě a kulturním životě. Postavení Židů v těchto vlivných oblastech je v nepoměru k jejich počtu.

To představuje pro Židy velkou odpovědnost.

Pokud učitel nedokáže vykonávat své povinnosti a z jeho žáků vyrostou chuligáni do té míry, že začnou špatně zacházet dokonce s vlastním učitelem, kdo je odpovědný – žáci nebo učitel? Při nesčetných příležitostech jsem viděl, jak Rumuni i Němci otevírali svá srdce Ježíšově lásce. Častokrát to zcela odzbrojilo jejich antisemitismus. Když Žid přijme vážný úkol, který mu Bůh dal, totiž být světlem a přinášet světlo národům, mívá to dalekosáhlé účinky.

Židé ale ten úkol nepřijímají: naopak, vím z vlastní zkušenosti, jak často někteří Židé dělali, co mohli, aby podkopali křesťanskou víru. Když člověk, který ztratil víru v Krista

a jeho učení lásky, udeří Žida, litujeme sice tohoto postiženého, ale nemůžeme ho přesto zbavit jeho viny.

Pomohli jsme k obrácení jednomu vojákovvi, antisemito-
vi, který byl povoláním řidič. Velice se radoval z pokladu,
který našel v Ježíši, přišel k velkému židovskému průmysl-
níkovi, Goldenbergovi, u něhož byl zaměstnán, a řekl mu
o své zkušenosti se Spasitelem. Požádal Goldenberga, aby též
přijal Spasitele. Goldenberg se mu vysmíval: „Jak jste hloupý,
Augustine! Všechno to je nesmysl. Důležité je žít, mít peníze,
pít a užívat si se ženami, protože tam nahoře nic není.“

Goldenberg byl mazaný člověk, který měl v životě
úspěch. Augustin byl prostý venkovan. Obojí vedlo k tomu,
že Goldenbergova slova vytrhla chatrnou rostlinku víry
z Augustinovy duše. Mnozí Goldenbergové působili stejným
způsobem prostřednictvím novin, časopisů, knih, přednášek
a svého vlivu v politickém a ekonomickém životě. Je potom
překvapivé, že se lidé jako Augustin vracejí do hospod
a inspirováni Goldenbergovým příkladem se pokoušejí
nahrabat si? A jak jinak získat peníze než tím, že zlikvidují
Goldenberga?

Když Goldenberg trpěl, nebyl – podobně jako každý,
kdo velmi trpí – ochoten poslouchat vyčítavá kázání. Ale
my jsme mu museli ukázat jeho vinu.

Byl to Boží zázrak, že mezi těmi, kdo byli sužováni
antisemitskou tyraní a kdo se ocitli ve velkých těžkostech,
se našli takoví, kdo uvěřili v Krista. Vypadali uboze, neustále
ponižováni, prostě na dně, a přesto rozpoznali velký misijní
úkol Židů. Přijali Ježíše jako Krále Židů, krále lidu, jehož
životním posláním bylo šířit Boží světlo po celém světě.
Tito Židé litovali let, která promarnili tím, že nesplnili svoje
poslání. Nyní radostně svědčili o své nové víře se svými
bratry – Rumuny, Maďary a Němci – kteří se společně s nimi
stali duchovním Izraelem.

Židovský národ není jediným vyvoleným národem. Bůh udělil zvláštní povolání mnohým národům. Římané byli vyvoleni, aby dali celému světu soudnictví. I dnes jsou největšími mozky ve věcech zákona Italové, jako Lombroso, Enrico Ferri a Pendi. Po celém světě, kde vládne právo, je rozhodující římský právní systém. Kde neexistuje římské právo, dosahuje nespravedlnost svého vrcholu. Řekové byli vyvoleni, aby dali světu filozofii. Říká se, že od smrti velkých řeckých myslitelů nevznikly žádné nové filozofické názory, ale lidé stále znovu a znovu rozebírají moudrost starých Řeků. Němci a Italové dali světu vynikající hudbu. Němci a Anglosasové nám dali moderní technologii. Švýcaři byli vyvoleni Bohem, aby dokázali, jak mohou různé národy, které jsou jinde ve světě nepřátelé, spolu žít v harmonii. Britové byli vyvoleni, aby založili všechny velké misionářské společnosti a dali Bibli všem národům.

Úkolem každého národa je poznat své zvláštní poslání.

Židé ale nezůstali svému poslání věrni. Odmítli a stále odmítají svého Mesiáše, o němž dějiny dokázaly, že je člověkem, který dokonale naplnil poslání svěřené Židům. Posláním být světlem světa.

Protože Židé ve svém duchovním poslání selhali, úkol, který měli naplnit, byl přenechán jiným. Podle Ježíšových proroctví byla vinice předána jiným národům. Z každého národa vytvářejí duchovní Izrael ti, kdo chodí ve stopách Abrahama, Izáka, Jáкова, Mojžíše, proroků a Ježíše. Převzali naše zanedbávané dědictví a nyní šíří světlo po celém světě. V této vyvolené skupině, v tomto mezinárodním bratrství lásky, je také mnoho následovníků Ježíše ze židovského národa.

Během trpkých válečných let jsme nebyli schopni přivést k víře mnoho lidí. Nebyli jsme ani překvapeni, že Židé, kteří byli utlačováni, pronásledováni, trpěli hladem

a každodenní hrozbou smrti, nedokázali otevřít své srdce evangeliu, tak jako nás nepřekvapuje, že chromý člověk neumí tancovat a mrtvola se nemůže hýbat. Děkovali jsme tiše Bohu, kdykoli vykonal ten zázrak a nějaký Žid překonal všechny vnitřní a vnější zábrany a přijal víru.

Po nově obrácených jsme toho mnoho nežádali. Nežádali jsme od nich, aby šli po nové cestě a odmítli všechno, čemu až dosud věřili. Nakonec židovské náboženství má hodnoty, které nemohou být odmítnuty a my jsme od obrácených Židů nečekali, že se přes noc stanou vzornými křesťany. Ryby v jezerech potřebovaly tisíce let, než se proměnily z mořských na sladkovodní. Podobně ani lidská bytost není schopna se změnit za několik týdnů, dokonce ani za několik let. Museli jsme být k nově obráceným trpěliví. Nebáli jsme se, když jsme viděli, jak malé zrnko víry někteří mají, pokud se tato víra přimkla k velkému Spasiteli. Věděli jsme totiž, že ten, kdo zasadil to dobré semeno, způsobí jeho růst až do svého příchodu.

Obrácení nepřicházeli z význačných judaistických kruhů, ale ani Ježíš si nevybíral své apoštoly mezi nejvýznamnějšími lidmi země. Marie Magdalena byla prostitutka. U nás byly také takové ženy. Matouš a Zacheus byli defraudanti a zrádci vlastního národa. Saul z Tarsu spáchal vraždu. Většina apoštolů byli nevzdělaní řemeslníci.

Neuvažovali jsme o tom, že by minulost člověka, ať již byla jakkoli hanebná, měla nějaký význam. Bůh posuzuje člověka, jaký je v tomto přítomném okamžiku. Jedinou důležitou věcí pro nás bylo, zda člověk uvěřil v Kristovu krev a utrpení, zda jej miluje, zda si přeje být jím spasen a zda jej od nynějška bude následovat.

Nebyla to jen Ježíšova pravice, kterou natáhl k poměrně dobrým, ryzím lidem, kteří byli zraněni, ale i levice, kterou natáhl ke všem, kdo byli připraveni o čest, k vyděděncům.

Připomněli jsme si jedno rčení mistra Eckhardta: „Každý se především zabývá tím, aby se zbavil věcí, které se mu nejvíce hnuší. Čím větší a ošklivější jsou naše hříchy, tím rychleji a s větší láskou je Bůh odpouští, protože je jimi více znechucen.“ Mnoho lidí obtížených velkými zločiny získalo útěchu a my jsme je takovými myšlenkami nasměrovali na cestu.

Zpravidla jsme s lidmi nemívali dlouhé rozhovory. Hlásali jsme pravdu, nediskutovali jsme o ní. Odhalovali jsme pravdu, kterou ve své podstatě každý z nás má, aniž o tom ví, protože lidská duše je svou povahou křesťanská. Mluvili jsme ke svědomí, ne k intelektu. Přicházeli k nám ti, kdo byli na počátku vyvoleni ke spasení. Každý na nich viděl, že byli pomazáni olejem radosti, nad všechny ostatní Židy.

Pamatuji se, jak bylo jednoho dne zveřejněno rozhodnutí zkonfiskovat nemovitý majetek Židů. V židovských rodinách, postižených tímto rozkazem, byl velký zármutek. Naši bratři ve víře však zpívali a radovali se, protože věděli, že v nebi mají lepší bohatství, které jim nikdo nemůže vzít.

DVA STAŘÍ LIDÉ

Jednou jsem šel se svou ženou na procházku. Sotva jsme ušli pár kroků, všimla si moje žena, že po protější straně ulice jde starý Žid. Podle vzhledu to byl Žid ortodoxní, belhal se a šel s velkými obtížemi. Žena mi řekla: „Ten člověk nebude dlouho živ. Jdi a řekni mu o Spasiteli! Já se vrátím domů. Můžeme jít na procházku později.“

Přešel jsem na druhý chodník a oslovil jsem starého muže otázkou: „Mohl byste mi, prosím, říci, která část Mojžíšova zákona se má číst v synagoze příští sobotu?“ Řekl mi to a potom se zeptal: „Věříte v Ježíše?“ Odpověděl jsem, poněkud překvapen: „Ano. Proč se ptáte?“ – „Pro-

tože jsem pochopil, že hledáte příležitost, jak se mnou mluvit. Mladí Židé nezastavují lidi, aby jim kladli takové otázky. Jak jste starý?“ – „Je mi třicet,“ řekl jsem. – „Jste mladý. Já věřím v Ježíše už čtyřicet let, a stejně dlouhou dobu trávím v satanově vězení.“

Jeho odpověď mi vyrazila dech. Vyměnili jsme si adresy a já jsem tomu starému muži slíbil, že ho navštívím. A jaký byl příběh, který mi vyprávěl?

Ten muž, klempíř, uslyšel evangelium před čtyřiceti lety v Anglikánské misii a uvěřil v Ježíše. Hned v tu dobu se ponořil do zkoumání Bible, kterou znal lépe než já, a pravidelně se modlil. Ale svou víru nikomu nevyznal ani se nenechal pokřtít, protože se bál, že by ztratil zákazníky, z nichž většinu tvořili Židé.

Plynula léta a on tvrdošjně odmítal uposlechnout rady těch, kdo ho pobízeli, aby se otevřeně přiznal k Ježíši, v něhož tájně věřil.

Ďábel ho odměnil, jak jen ďábel může: zabezpečil jeho živobytí, kvůli kterému se odmítal pokřtít, a ve stáří mu přivodil žebrotu. Opět nebyl schopen vydat svědectví o své víře, protože by pak nemohl žádat od svých blízkých Židů před synagogou almužny.

V takovém stavu byl, když jsem se s ním setkal. Po mnoho měsíců jsem s tím mužem, který věřil, že Bible je inspirované Boží slovo, zápolil a požádal jej, aby uvažoval nad slovy listu Římanům: „Vyznáš-li svými ústy Ježíše jako Pána... budeš spasen“ (Římanům 10,9). Poklekl se mnou, společně jsme se modlili, ale z jeho rtů zněla stále stejná odpověď: „Kde seženu jídlo, když Židé zjistí, že věřím v Ježíše?“ Všude kolem nás byli křesťanští Židé, kteří veřejně vyznávali svou víru, a on si uvědomoval, že my všichni se užijeme, ale ďábel jej přesvědčil, že křest by pro něj znamenal smrt hlady.

Nikdy jsem nepřestal trvat na tom, že by se měl podvo-
lit křtu. Nakonec mě navštívil a řekl: „Rozmyslel jsem si to.
Příští týden začíná velký podzimní svátek, Den smíření.
Synagogu navštíví mnoho bohatých lidí, kteří do ní jinak
nikdy nechodí. Dostanu hodně peněz. Potom se nechám
pokřtít.“

Zeptal jsem se ho, kolik očekává, že dostane, a on mi
řekl pět set lei, což bylo pro žebráka dost peněz.

Dále jsem se ho zeptal: „Věříte, že Bůh stvořil nebe
a zemi?“ – „Ano.“ – „Věříte, že Bůh dal Židům v pustině
manu z nebe a vodu ze skály?“ – „Ano.“ – „Věříte, že Ježíš
nasytil tisíce lidí několika chleby a rybami?“ – „Ano.“ –
„Věříte, že Ježíš vám může dát pět set lei, takže už nebu-
dete muset otálet při splnění Božího příkazu?“ – „Jak mi
může Ježíš dát peníze? Musím svůj křest odložit až po ná-
boženských slavnostech.“

Bez přemýšlení jsem mu řekl: „Až slavnosti skončí, Bůh
vás nepřijme. Už čtyřicet let s ním obchodujete a teď ho
necháváte čekat kvůli pouhým pěti stům lei. Bůh je velký
a nenechá se vysmívat. Buď vás přijme dnes, nebo nikdy.“

Když ten starý muž odcházel, byl rozzlobený, protože
si myslel, že jsem s ním mluvil příliš drsně.

Den po Dni smíření ke mně přišla dcera toho muže
a požádala mě, abych s ní okamžitě šel k němu domů.
Stál v chladném podzimním dešti před synagogou a do-
stal dvojité zápal plic. Utíkal jsem, jak rychle jsem jen
dovedl, ale bylo příliš pozdě: když jsem dorazil, už umí-
ral. Šel jsem hledat lékaře a požádal jej, aby jej přivedl
alespoň na několik okamžiků k vědomí, aby mohl vy-
jádřit přání dát se pokřtít. Ale nebylo to možné. Zemřel,
aniž by přijal křest.

Byla to také moje chyba. V té době jsem nevěděl, že
v takovém případě, jako byl tenhle, mohl být ten stařec

pokřtěn již jen kvůli tomu, že byl věřící. Svědčila o tom už pouhá skutečnost, že pro mě poslal.

Znal jsem další případ Žida, který ve svém mládí uslyšel v Jeruzalémě evangelium a přijal víru. Později se dostal do Rumunska. Pokaždé, když vyvstala otázka křtu, odkládal jej a tvrdil, že chce být pokřtěn v Jordánu. Uplynulo několik desetiletí, než se mohl vydat na cestu. Když už byl starý, vydal se na pouť do Svaté země. Zemřel na cestě, v Istanbulu, tedy dříve, než se jeho přání mohlo splnit. Jeho dcera, která byla také věřící, mi to říkala se slzami v očích, ale učinila totéž, co její otec. Obrátila se před třiceti lety, ale dosud nebyla pokřtěna.

Mladí se od starých nepoučí.

Horshani byl přímým protikladem starého muže, o kterém jsem právě vyprávěl. Tento Horshani sloužil celý svůj život synagoze. Bylo mu teď devadesát devět let a byl už na odpočinku. Míval ve zvyku jednou za měsíc navštěvovat členy své dřívější náboženské obce a každému z nich dát malý dárek.

Jednoho dne šel navštívit muže, který měl mladou dceru. Tato dívka byla zapálenou věřící a dala mu Nový zákon. Jeho radost byla nepopsatelná. Navzdory svému pokročilému věku měl dokonale jasnou mysl. Poznal v Ježíši, o kterém četl v této knize, Mesiáše, za jehož příchod se modlil celý život.

Navštívil jsem ho, ale bylo toho málo, o čem by bylo třeba hovořit: celým svým srdcem uvěřil, když si prostě přečetl tu knihu.

Krátce nato se mu začaly zdát sny, ve kterých každou noc viděl dvě postavy oblečené v bílá roucha, které mu radily, aby si pospíšil, protože jeho dny jsou sečteny.

Jednoho dne, během kruté zimy roku 1941, se s vel-

kými obtížemi vydal mě navštívit. Byl jsem překvapený, že jej vidím. „Co vás sem přivádí, dědečku?“ – „Přišel jsem se dát pokřtít.“

Ani ta dívka, ani já jsme s ním o tom předtím nemluvili. Bylo to jeho vlastní rozhodnutí.

V jeho věku nebylo na místě nějaké zdlouhavé školení před křtem. Chtěl jsem však vědět, co probíhá v jeho srdci, a proto jsem se ho zeptal: „Proč se chcete dát pokřtít?“ – „Protože to přikázal Ježíš,“ odpověděl okamžitě. Abych ho vyzkoušel, zeptal jsem se ho znovu: „A proč se cítíte nucen splnit Ježíšovy příkazy?“ Velmi se rozhněval: „Hrome! Ježíš je Boží Syn a my všichni ho musíme poslouchat.“

Znovu jsem se ho zeptal: „Řekl jste své rodině, že se chcete dát pokřtít?“ (Jeho děti už byly mrtvé a starala se o něj vnučata.) „Ano,“ odpověděl. „A co řekla vaše vnučka?“ – „Řekla, že mě vyhodí z domu.“ – „Co budete ve svém věku dělat? Pokud vás opravdu vyhodí z domu, nebudete schopen se o sebe postarat.“ – „Budu stát venku na sněhu na ulici s Ježíšem, ale přesto chci splnit jeho příkaz.“

Ten starý muž prošel svou zkouškou se vztyčenými praporečky. Okamžitě jsem udělal všechny nezbytné přípravy k provedení obřadu. Náhodou u nás byla křesťanská Židovka, která až dosud váhala ten krok učinit. Když uslyšela Horshaniho odpověď, rozhodla se nechat pokřtít, a já jsem pokřtil oba najednou.

Díky intervenci Horshaniho sousedů ho jeho vnučka nevyhodila téhož večera, ale až dalšího dne. Nespal však na ulici ani jedinou noc. Bůh, který dal Židům manu na poušti, se také postaral o Horshaniho.

Opatřil jsem mu Bibli s velkým písmem, aby mohl pokračovat ve čtení. Kdykoli jsem jej šel navštívit, našel jsem ho buď s Bibli, nebo se zpěvníkem v ruce. Protože už nemohl dobře chodit, nebyl schopen navštěvovat naše shro-

máždění a neznal tedy melodie písní. Ale to mu nevadilo. Zpíval písně na nápěvy, které znal ze synagogy.

Horshani byl nadšeným svědkem svého Pána a stále vyprávěl druhým o své víře. Žil ještě dva roky. Nakonec ho jeho vnučka vzala zpět do svého domu, zřejmě s ohledem na sousedy, ale zacházela s ním špatně. Nevadilo mu to. Často nám vyprávěl, jak ve svých snech viděl nebe.

Jednoho večera nám přišel soused říci, že Horshani umírá. Sestra Olga a já jsme šli okamžitě k němu. V rohu místnosti, ve které umírající muž ležel, stál kantor ze synagogy, kterého si rodina zaplatila, a recitoval jeho jménem *Viduj*, zvláštní formuli pro zřeknutí se víry hebrejských křesťanů. Ale Horshaniho poslední slova zněla: „Pán Ježíš je dobrý. Jdu k Pánu Ježíši.“

Antonescuova vláda vydala nařízení, že všichni Židé, i ti, kteří se stali křesťany, musí být pohřbeni na židovských hřbitovech, podle všeho proto, aby se mrtví rasově nenakazili. Ale správa židovského hřbitova nechtěla z úcty k citům zemřelých mojžíšských Židů povolit, aby se zde konaly křesťanské pohřby. Během tohoto období nám nebylo dovoleno pohřbít Horshaniho ani jiné křesťanské Židy. Kantoři ze synagog zpívali u jejich hrobů, ale jejich duše už byly se Spasitelem, kterého ti kantoři neznali.

Pán přidává církvi

HAZARDNÍ HRÁČ A POLICEJNÍ
UDAVAČ

Oscar Wilde ve vězení napsal, že kdyby Ježíš neřekl nic jiného než „Její mnohé hříchy jsou jí odpuštěny, protože mnoho milovala“ (Lukáš 7,47) a „Kdo z vás je bez hříchu, první hoď na ni kamenem“ (Jan 8,7), postačovalo by to k víře, že je Bůh, protože tato slova vyjadřují myšlenky tak ušlechtilé, že by nikoho z lidí jinak nenapadly.

Další z Ježíšových vynikajících výroků je: „Syn člověka přišel, aby hledal a zachránil, co je ztraceno“ (Lukáš 19,10).

Kdekoli jsme se setkali s ohavným hříchem, nestavěli jsme se do pozice soudců. Uvažovali jsme, jak bychom tu nemoc léčili. Dobrý krejčí nikdy nevyhazuje kousky látek. Společnost nesmí odmítat lidi jen proto, že selhali. Tím by také selhala společnost.

Jednoho dne mi přišla říci mladá dívka, křesťanka, že její otec, nenapravitelný hazardní hráč, ukradl peníze matce, která je našetřila jako krejčová vlastní namáhavou prací, a odešel s nimi hrát do neznámé hospody. Navštívili jsme postupně všechny hospody v naší čtvrti. Nakonec jsme ho našli v hospodě, která byla také zapletena do podloudných obchodů. Ten muž byl zabrán do hry, a když právě prohrál, poklepal jsem mu na rameno a řekl mu, že bych si s ním chtěl promluvit. Šli jsme do vedlejší místnosti a sedli si ke stolu – hazardní hráč, ta dívka a já. Mluvil jsem vlídně, mluvil jsem drsně, ale s žádnou metodou jsem neuspěl. Mluvil jsem o lidskosti, mluvil jsem o náboženství. Měl na mysli jen

jedno: pokračovat v hazardním hraní a pokoušet se vyhrát nazpět peníze, které prohrál. Marně jsem argumentoval tím, že jediný, kdo z těchto her vychází jako vítěz, je hostinský. Řekl jsem mu, že jsem odhodlaný neodejít z hospody, dokud nepůjde se mnou. Nyní začal být drzý a začal křičet: „Jak máte nade mnou právo? Jsem Žid. Ať mě vyzvedne vrchní rabín. Nejsem členem vašeho sboru a žádám vás, abyste se nemíchal do mého života.“ Křičel tak hlasitě, že to uslyšeli druzí karbaníci a také mi začali vyhrožovat.

Řekl jsem: „Chcete vrchního rabína? Přivedu ho.“

Spolu s jeho dcerou jsme zastavili první taxi a přijeli k domu vrchního rabína. Ten však nebyl doma, a tak jsme jeli k domu jiného rabína ve vysokém postavení a zazvonili na zvonek. Po dlouhém čekání otevřel dveře ospalý sluha. Řekl jsem mu: „Prosím, vzbudte rabína, protože Izrael postihlo velké neštěstí.“

To se odehrálo v době, kdy zuřil antisemitismus. Sluha si myslel, že jsem přišel se zprávami o nějakém novém zákonu proti Židům. Ujistil jsem ho, že ta záležitost je velmi důležitá.

Za několik okamžiků jsme byli uvedeni do rabínovy ložnice. Seděl v posteli a dychtivě čekal, že uslyší, co se stalo. Řekl jsem mu o velké tragédii, že ovce z vyvoleného stáda Izraele ztratila v hospodě peníze a současně znevážila posvěcenost židovské rasy a že si žádá, aby přijel rabín a vyzvedl ho. „Venku čeká auto. Pojdte prosím se mnou.“

Rabín se na mě podíval, jako kdybych byl šílenec. „To jste mě vzbudil jen kvůli tomu? Řekněte tomu hazardnímu hráči, že mě může navštívit zítra a já si s ním promluví.“ Odpověděl jsem: „Ztracená ovce nemůže přijít za pastýřem. Pastýř sám musí vyhledat ztracenou ovci. Hráčská doupata, hospody a nevěstince jsou plné nejen Rumunů, ale také Židů. Navštěvuji tato místa, abych hledal ztracené

duše, ale nikdy jsem tam nepotkal rabíny. Ani jsem tam v této záležitosti nepotkal křesťanské duchovní. Čiňte svou pastýřskou povinnost a pojdte se mnou!“ Zamumlal několik nesrozumitelných slov a otočil se k nám na posteli zády.

Vrátil jsem se s tou dívkou do hospody, která byla v židovské čtvrti, a řekl těm hazardním hráčům, z nichž mnozí byli Židé, co se stalo. To mi poskytlo příležitost mluvit s nimi o Spasiteli, který opustil devadesát devět ovcí ve stádu, aby vyhledal tu, která byla ztracená. Prosil jsem je, aby překlenuli tu propast, kterou nedbalé kněžstvo všech náboženství položilo mezi Židy a Ježíše.

Hazardní hráč se vrátil ke své rodině. A zprávy o tom, co se stalo té noci, se vyprávěly po všech hospodách.

Když jsem procházel světem vyděděnců, narazil jsem na Farkaše. Byl to maďarský Žid, jehož jméno znamená „vlk“. Svým zaměstnáním byl skutečně vlkem – placeným informátorem. Potuloval se mezi Židy a snažil se z nich dostat, kolik cizí měny, zlata nebo jiných cenností si ukryli. S těmito informacemi chodil k policejnímu komisaři, se kterým byl dohodnutý. Policie zatkne viníka a dostane z něj jeho zlato hrozbami a mučením. Potom bude propuštěn a Farkaš i policista si mezi sebou rozdělí lup.

Farkašova žena byla věřící a velmi ji rmoutily ohavné činy jejího manžela. Na její žádost s ním mluvilo několik bratrů, ale on je jen vyslechl a nevzbudilo to u něj žádnou odezvu.

Ale semínko nezapadlo. Jednoho dne řekl Farkaš své ženě: „Připrav mi koupel. Chci se očistit zvenku i zevnitř a stát se novým člověkem.“

Vykoupal se, a pak odešel k policejnímu komisaři a řekl mu: „Znovu jsem se narodil. Hluboce lituji toho špatného,

co jsme spolu dělali, a rozhodl jsem se nemít s tím už nic společného.“ Výsledkem bylo, že policejní komisař jej nechal internovat do koncentračního tábora v Tírgul-Jiu, ze strachu, že bude odhalen.

Každé tři měsíce navštívila tábor komise, aby vyslyšela internované. Mezi těmi, koho přivedli ke komisi, byl i Farkaš. Vypovídal s Bibli v ruce, řekl jim o svém dřívějším životě a vydal svědectví o své nové víře. Jeden policejní inspektor mu vytrhl Bibli z ruky a mrštil s ní o zem. Farkaš mu řekl: „Tím, že jste se vysmál této knize, jste na sebe přivedl neštěstí. Od nynějška všechna prokletí v ní uvedená padnou na vás.“ Farkašův osud byl zjevně zpečetěn. Zkazil si jakoukoli naději na propuštění.

Ale toho večera náhodou velitel nahlédl do Farkašovy cely a viděl ho, jak klečí a modlí se. Ze zvědavosti otevřel dveře a zeptal se ho, kdo je. Farkaš vyprávěl celý svůj příběh, nic neskrýval. Na velitele to učinilo takový dojem, že slíbil, že se za něj přimluví. Brzy nato byl Farkaš propuštěn na svobodu.

Policista, který mu vytrhl Bibli z ruky, strávil později za komunistů mnoho let ve vězení. Farkaš byl pokřtěn. Krátce nato se vydal do Maďarska, kde jej pravděpodobně zabili nacisté.

ZÁPAS O DUŠI

Paní S. se rozhodla pro Krista, ale její manžel byl ostře proti jejímu obrácení. Nakonec ji donutil jít s ním k rabínovi, aby jí mohl ukázat, jak se mylí.

Řekla mi hodinu své schůzky a já jsem procházel sem a tam před synagogou a modlil se. Obával jsem se, že spojené úsilí rabína a manžela oslabí její rozhodnutí.

Chvíli jsem nervózně popocházel a nakonec jsem to už nemohl vydržet a vtrhl jsem do rabínovy kanceláře. Řekl

jsem mu, kdo jsem, a trval na tom, aby se rozhovor s tou paní konal za mé přítomnosti.

Jsem vysoký a atletické postavy. Rabín byl malý a hubený. Bylo na něm vidět, jak je nervózní. Nabídl mi židli a potom oslovil tu paní: „Křesťanství je v protikladu k velkému poselství ‚Slyš, ó Izraeli, Hospodin, tvůj Bůh, je jeden Bůh‘. Pokud je Bůh jeden, kde se berou další bohové, Kristus a svatý Duch?“

Vložil jsem se do diskuse: „Rabíne, toto tvrzení, že Bůh je jeden, je součástí mystiky čísel. Je v protikladu k tvrzením dualistů, že Bůh je dva, a polyteistů, že je zde mnoho bohů. Pokud je Bůh identický s číslem jedna, musí mít vlastnosti společné s tímto číslem. To ukazuje, jak užitečná je matematika k porozumění posvátným pravdám. Všichni filozofové, od Platóna a Pythagory k Augustinovi a Boethiovi, tvrdili, že žádný člověk, který nerozumí matematice, není schopen rozumět posvátným věcem.

Trváte na tom, že Bůh je jeden, aniž byste si uvědomili, co termín ‚jeden‘ zahrnuje. Neexistuje žádná věc, která je absolutně jedna. Jeden‘ prostě představuje syntézu protichůdných sil. Člověk je jeden, protože je syntézou těla, duše a ducha. A ty zase představují syntézu jiných subjektů. Atom je syntézou protikladných elementárních částic.

Hovoříte o jedinství Boha. Ale tradiční židovská víra je založena na neporozumění toho, co tím Bible myslí. Hebrejščina má dva výrazy pro slovo ‚jeden‘: *jachid*, který znamená ‚absolutní jednotu‘ a *echad*, což znamená složenou jednotu, jako je tomu v knize Genesis, 1. kapitole; *va-jehi erev va-jehi boker, jom echad* – a byl večer a bylo ráno, den první, den jediný.’

V Bibli je Bůh nazván *Echad*, složený celek. Ve svých třinácti člancích víry Maimonides přeskočil od *echad* k *jachid*, bez jakékoli opory v Bibli. V jeho díle poprvé najdeme

Boha vykresleného jako absolutně jednoho, což je absurdní jak z matematického, tak z filozofického hlediska.

Můžeme říci, že vyznání víry, které měly tisíce židovských mučedníků na svých rtech v okamžiku své smrti, zní správně přeloženo takto: ‚Slyš, Izraeli, Hospodin, naši bohové‘ – Elohejnu je tvar množného čísla – ‚jest Hospodin složené jednoty‘. Můžete to popřít, rabbi?“

Rabín byl naprosto ohromen. I když to byl velmi sečtělý člověk, nebyl vůbec obeznámen s křesťanskou apologetikou, aplikovanou na tradiční židovskou víru. V té chvíli nad ním zvítězila jeho intelektuální zvědavost: „To, co říkáte, je pro mě nové a velmi zajímavé. Prosím, pokračujte!“

Pokračoval jsem: „Pokud budete tvrdit, že Bůh je jeden, já trvám na tom, že je rozdělitelný, protože číslo jedna je dělitelné. Může být Otcem, Synem a Svatým duchem. I Ježíšova slova, kterými oslovil muže a ženy, když citoval Žalmy, ‚Jste bohové‘ (Jan 10,34), jsou přijatelná. Všechny Boží děti sdílejí jeho božskou přirozenost. Číslo jedna je také možné násobit. Liší se ale od všech ostatních čísel, protože ať je člověk jakkoli násobí číslem jedna, zůstávají stejným číslem. My, lidé, jsme také učiněni bohy, ale Bůh zůstává jeden. Podobně i číslo jedna je jediné číslo, jehož odmocnina se rovná sama sobě. Proto Ježíš, jako člověk, mohl říci: ‚Ten, kdo vidí mne, vidí Otce‘ (Jan 14,9). Proto jsme si uchovali rčení raných křesťanů: ‚Pokaždé, když se podíváte na svého bratra, díváte se na Boha.‘

Bůh byl nazván jediným, protože každé číslo je množstvím vztahovaným k číslu jedna. Tímto způsobem se celé stvoření vztahuje k Bohu. V žádném případě tvrzení, že Bůh je jeden, není dostatečným argumentem proti křesťanské víře.“

V rabínově kanceláři visel jediný obraz – reprodukce

„Poslední večere“ od Leonarda da Vinci. Proč zrovna tento výjev? Zeptal jsem se na to rabína.

Poněkud zaraženě odpověděl: „Obdivuji Ježíše coby velkého Žida, podobně jako obdivuji Platóna coby velkého Řeka. Oba byli významní myslitelé a šlechtění lidé. Rovněž myslím, že bychom si měli vážit Ježíše jako duchovního dědictví židovského národa. Kdyby se Ježíše zeptali, jaké má náboženství, odpověděl by: „Mojžíšovu víru“. Ježíš byl Žid, ne křesťan. Nemám nic proti té dámě, která miluje Ježíše, ale ta láska by měla být dalším podnětem, aby zůstala celým srdcem Židovkou jako byl i Ježíš Židem podle Mojžíšova zákona.“

Odpověděl jsem: „Protože jste zmínil Platóna, myslím, že bychom udělali dobře, kdybychom zůstali v čisté sféře filozofie. Pohanská náboženství nejsou schopna uctívat božstvo jinak než podle lidských představ o jeho povaze. Křesťanství a židovství mohou rovněž poklesnout v modlářství, budeme-li připisovat božstvu podobu, která pramení z našeho vlastního porozumění. Obráťme se tedy od kultu k filozofii, od představ k definitivním skutečnostem.“

Často se stává, že nevyvozujeme důsledky z toho, co sami říkáme. Říkáte, že obdivujete Platóna, zřejmě pro jeho učení. Pokud ale jeho učení považujete za správné, proč je nepřijímáte?

Platonismus obsahoval mnoho křesťanských myšlenek ještě v době před Kristem. Platón vyjádřil filozofickou nutnost *logu* jako prostředníka mezi Bohem a člověkem. Nazýval jej *Nús*. Žádná příčina nemůže způsobit následek, který se k ní nevztahuje. Neviditelný Bůh prostě nemůže stvořit viditelný svět. Co z něj nejprve vyšlo, byla neviditelná představa, která stvořila vesmír, protože obsahovala ideálním způsobem sama v sobě všechno, co může reálně existovat, a protože byla ve své podstatě aktivní.“

Rabín odpověděl: „Představu *logu* přijímáme také, není výlučně křesťanská. Máme ji od Filóna Alexandrijského. Ale *logos* není Bůh. Říkáte, že se zrodil z Otce. Narodil se, nemohl tedy existovat před svým narozením. Není věčný, a proto není Bohem. Bůh je jen jeden. Možná začne být Ježíš oceňován a uznáván jako jeden z velkých proroků Izraele. Možná jeho odsouzení bude přehodnoceno. Nikdy ale nepřijmeme Trojici.“

Vysvětlil jsem mu náš postoj: „Slovo se zrodilo z Otce logicky, ne chronologicky. Je věčné. A slovo ‚Trojice‘ vás nemusí znepokojovat. Když mluvíme o božství, naše slova nejsou dostatečná. Lidský jazyk je důsledkem lidské potřeby rozumět jeden druhému v práci, rodině a společenském životě. Jak můžeme mít slova pro metafyzické skutečnosti? Dokonce i křesťané jsou ke slovu ‚Trojice‘ zdrženliví. Jak řekl Augustin, když začnete počítat Trojici, opustíte pravdu. A Luther, který stále používal výraz ‚Svatá trojice‘, napsal: „Výraz ‚Svatá trojice‘ nenajdeme nikde v Písmu, vymysleli jej lidé. Z tohoto důvodu je to něco tajemného. A bylo by lépe říkat Bůh než Trojice... Existuje zde Bytost božské přirozenosti. I to nejsilnější spojení mezi tělem a duší není sjednocené tak, jak je sjednocený Bůh... Nejenže věříme a učíme se o jedinečném Bohu, ale o Bohu té nejjednodušší jednoduchosti a nejsjednocenější jednoty.“

Na druhé straně se ani Starý zákon nevyhýbá číslici tři, která znamená míru všeho. Zde také čteme o Synu, například ve 2. Žalmu: ‚Líbejte syna, ať se nerozhněvá, ať na cestě nezhyne,‘ nebo v Izaiáši, v 9. kapitole, kde čteme o dítěti, které se má narodit, jehož jméno je Mocný Bůh. A jsou zde nesčetné pasáže, které hovoří o Božím duchu. Vergil napsal: ‚Boha oslavuje to, co je nesrovnatelné. U Boha musíme hledat zdroj všeho, prostředek, kterým získává zpět to, co stvořil, a který je posvěcením a zdokonalením. Termín

„Trojice“ potřebujeme, abychom popsali Boha lidskými slovy.“

Rabín mě přerušil: „Svatost znamená být věrný minulosti, pokladu, který byl svěřen Izraeli před několika tisíci lety. Bůh se zjevil Mojžíšovi jako jeden, všechno ostatní je lidská spekulace.“

„Madam,“ pokračoval, obraceje se k té paní, „nemohu vám doporučit, abyste následovala dobrodružnou cestu křesťanů. Zůstaňte na staré skále Mojžíšovy víry!“

Paní S. a její manžel, oba inteligentní lidé, sledovali beze slov tuto diskusi. Když nyní měla ta paní příležitost promluvit, dodala rozhovoru úplně jiný směr, když řekla rabínovi: „Mluvíte proti křesťanské víře. Radíte mi, abych ji nepřijímala. Rabbi, přejete si, aby křesťanství zmizelo? Uvědomujete si, jaká katastrofa by postihla svět, kdyby zde nevládlo nic jiného než Hitlerova ideologie, komunismus a hrozné utrpení? Co by zůstalo ze světa, co by zůstalo z Židů, kdyby nebylo tisíců obrácených lidí z pohanů, kteří z lásky ke Kristu kolem sebe šíří lásku a to, co Židé šířit zanedbali – židovskou Bibli, zjevení, které nám dal Bůh, abychom je šířili druhým národům? Ke křesťanství neexistuje žádná alternativa, protože židovská víra je národně izolovaná. Je ve skutečnosti pasivní i mezi Židy samotnými. Židovská víra nemůže skýtat světlo. Mojžíše lidé na světě znají díky Ježíšovi. Ptám se vás znovu, rabbi, chcete, aby křesťanství vymizelo?“

Rabín udělal odmítavé gesto a zvolal: „Chraň Bůh!“

„Pokud tedy chcete,“ pokračovala žena, „aby přežilo, a pokud chcete, aby přežilo jako náboženství dokonalé lásky, potom musíte chtít, aby se k němu Židé obrátili. Kristova církev totiž potřebuje Židy, jako plíce potřebují vzduch. A my, Židé, potřebujeme Ježíše, našeho Krále. Jako včelí úl oddělený od své královny ztrácí směr, tak

také my ztrácíme bez Ježíše směr. Chci se stát křesťankou.“

Rabín se obrátil k jejímu muži: „Ať se rozhodne sama! Víc nemohu udělat.“

Když jsme odcházeli, řekl jsem rabínovi: „To, co jsme vy a já řekli o Bohu, může být protichůdné, ale každý výrok o Bohu představuje nebezpečí, protože mu připisujeme vlastnosti podle lidských představ. Boha nacházíme jen *via negationis*, cestou negace, popřením toho, co kolem něho upředla lidská představivost. Jsme na opačných stranách, ale poznávejme Boha jako prostor, ve kterém se protiklady mohou setkat. V něm, v něm samotném, protože je věčný, rozdíl mezi přímkou, trojúhelníkem a kruhem mizí. Ve věčnosti jsou všechny geometrické tvary stejné a náboženské rozdíly se ztrácejí. Jen láska spojuje milujícího s milovaným. Čím více lidé milují a rozumějí jeden druhému, tím více se přibližují k Božské bytosti. Když dosáhneme výšin, kde přebývá láska, shledáme, že Král v království lásky, ten, kdo nám ukázal tuto nejposvátnější cestu, a ten, kdo sám vytrpěl smrt kvůli lásce ke svému stvoření, je Ježíš.“

Rabín byl velmi přátelský, když jsme si potřásli ruce a loučili se. Zůstal sám ve své kanceláři, aby se díval na obraz Poslední večeře. Brzy potom byla dotyčná paní pokřtěna.

DUŠE ZTRACENÁ
A DUŠE NALEZENÁ

Přišel za mnou jeden pán a představil se rumunským jménem. Řekl, že hodlá spáchat sebevraždu a já jsem ten poslední, ke komu přišel pro radu, dříve než si vezme život.

Vyprávěl mi svůj smutný příběh. Byl Židem, který se nechal před dvaceti lety pokřtít, a to bez špetky víry. Chtěl

jen uniknout neblahému osudu svého židovství. Připojil se k řecké pravoslavné církvi, přijal rumunské jméno a oženil se s Rumunkou. Až dosud žil šťastně.

Avšak antisemitská vláda, která byla tehdy u moci, se nezajímala jakého byl kdo náboženství, ale jaké byl rasy. Když zjistili, že náš přítel se narodil jako Žid, jeho dům byl zkonfiskován a on sám byl vyloučen z Asociace právníků, jejíž byl členem. Když přišel o zdroj obživy, jeho žena i rumunští přátelé ho opustili. Pro Židy byl cizincem již dlouho, a z toho byl zoufalý.

Řekl jsem mu, že mám velmi vlivného přítele, na kterého se může hned obrátit. Byl jsem si jist, že mu ten přítel může pomoci. Vřele mi poděkoval a ujistil mne, že mi to bohatě odplatí. Bylo pro něj obrovským zklamáním, když jsem mu řekl, že mým přítelem je Ježíš Kristus, a navrhl mu, aby si se mnou klekl a promluvil k němu.

„Ale jak může někdo mluvit s Ježíšem? Zemřel před dvěma tisíci lety.“

„Copak nevěříte, že vstal z mrtvých?“

„Ne.“

„Copak nezdravíte své přátele o Velikonocích, jak je zvykem v řecké pravoslavné církvi, slovy ‚Kristus je vzkříšen?‘“

„To ano.“

„Potom tedy, pokud Kristus není vzkříšen, jste nepoctivý, protože když na ten pozdrav každý rok odpovídáte: ‚Je opravdu vzkříšen‘, říkáte velkou lež. Musíte se rozhodnout: buď je skutečně vzkříšen, nebo jste zjevný lhář. Pokud nevěříte ani evangeliu, ani církvi, potom alespoň věřte tomu, co jste tolikrát prohlásil. Vyberte si: buď byl Kristus vzkříšen, nebo jste od základu lhář, člověk beze cti.“

„Kristus vstal.“

„Zemřel znovu po svém vzkříšení?“

„Ne.“

„Potom je živý a my s ním můžeme mluvit.“

„Ale jak může být živý?“

Třikrát se náš spor ocitl v kruhu. Znovu a znovu čelil alternativě, které musí čelit každý, kdo vyznává křesťanskou víru, aniž by věřil: buď věříte, že Kristus vstal, nebo žijete ve lži. Ale nedokázal jsem jej přimět k tomu, aby uvěřil v Ježíše Krista jako živého Spasitele a rádce.

Nespáchal sebevraždu: udělal něco ještě horšího.

Nastoupil do vojenské služby jako obsluha bezdrátové vysílačky. I když Židy obvykle nepřijímali, jeho přihláška prošla, protože byl dlouhodobým členem pravoslavné církve a protože byl velmi potřebným specialistou. Na frontě se vyznamenal tím, že páchal ohavnosti na Židech a znásilňoval židovské dívky. Po porážce nacistů byl popraven jako válečný zločinec.

To by nás nemělo překvapovat. Byli zde jiní Židé, kteří se účastnili rumunských protižidovských zvěrstev. Paní Marinová, která byla odsouzena k trestu smrti po vzpouře legionářů, během které byla zabita více než stovka Židů, byla Židovka. Každý národ má své zrádce. Židé nejsou výjimkou. Marx byl antisemitský Žid, stejně tak jako komunističtí Židé, kteří jsou vůdci v dnešním Rumunsku, jako Leonte Răutu a Cornel Manescu.

Jeden křesťanský Žid měl manželku, která z celého srdce nenáviděla křesťanské Židy. Když její ubohý manžel chtěl navštívit naše shromáždění, schovávala mu jeho jediné kalhoty. Když vycházel z domu, volala na něj z okna. „Doufám, že si zlomíš nohu, ty odpadlíku!“ Kdykoli si přivedl domů nějakého židovského kamaráda a svědčil mu o Pánu, vyrušovala je: „Nevěřte mému manželovi. Zaprodal se!“ Po celá léta musel ten stařec čelit takovému zacházení.

Mezitím mu odrostly děti. Jeden syn si vedl velmi dobře a získal významné místo v jedné cizí ropné společnosti. Miloval otce a pozval ho, aby s ním strávil dvouměsíční dovolenou.

Když jsem o tom uslyšel, dostal jsem nápad. Nikdo z nás nebyl schopen mluvit s jeho ženou. Několik bratří se o to pokusilo, ale ona popadla, co ji přišlo po ruku a hodila tím po nich. A nyní nastala příležitost, jak se k ní přiblížit. Požádal jsem jejího manžela, aby mi svěřil úkol vybírat jeho měsíční mzdu. Ta žena potřebovala peníze natolik, že mě bude muset přijmout.

Prvního dne následujícího měsíce jsem se tam objevil. Očekávala, že jí peníze předám ve dveřích. Řekl jsem jí, že mám žízeň a požádal ji o sklenici vody. Tímto způsobem se mi podařilo dostat se do domu, kde jsem se posadil na židli. Čekala, až jí předám peníze. Začal jsem hovořit o horkém, suchém počasí, které tehdy panovalo. Požádal jsem o další sklenici vody. Potom jsem jí řekl, že jsem slyšel o jejím odporu ke křesťanským Židům a že její postoj docela chápu. Jsem jedním z nich už několik let a uvědomuji si, k jaké skupině hříšníků jsem se to přidal. Nastražila uši. Pustil jsem se do dlouhé řeči, kde jsem mluvil o pokrytcích a odpadlících mezi nimi, jak jsou nesvorní a jak něco jiného říkají a něco jiného činí. Byli jsme teď na společné půdě. Dotkl jsem se tématu, které v jejím srdci nalezlo odezvu.

Také se zeširoka rozprávěla o tom, jak dobře zná hříchy křesťanských Židů. Připojil jsem se k odsuzování jejich přestupků. Velmi dobře jsme si rozuměli. Dal jsem jí peníze. Nyní jsem měl přístup do jejího domu, protože ve mně našla spřízněnou duši.

Byl jsem tam několikrát. Poprvé jsem s ní mluvil jen o špatnosti křesťanských Židů. Totéž se odehrávalo i při

druhé návštěvě. Potom jsem dodal, téměř jen jako dodatečnou myšlenku: „Všichni jsme samozřejmě hříšníci. Copak já a vy jsme nezhřešili?“ Při každé další návštěvě měla o trochu více příležitosti přemýšlet o vlastním hříchu a méně o hříchu jiných lidí.

Po nějaké době jsem učinil takový pokrok, že se mi podařilo ji přesvědčit, aby navštívila jedno naše shromáždění. Byla ve velkých rozpacích, protože věděla o své reputaci. Ale já jsem pečlivě připravil své bratry a řekl jim, jak ji přijmout. Jeden z nich jí má dát zpěvník, druhý má dohlédnout, aby dostala místo u okna. Jedna ze sester se má zeptat na její revmatismus a říci jí, že místo u okna není dobré, protože je tam průvan. Všichni mladí lidé ji mají pozdravit s velkou úctou. Když shromáždění skončilo, byla nadšená. Brzy se obrátila.

Její manžel o tom nic nevěděl. Když se vrátil, požádala ho se slzami v očích za odpuštění. Protože trpělivě snášel utrpení po dvacet let, když to uslyšel a poznal, že už není potřeba zachovávat klid, vynadal jí tak, jak si to v minulosti nemohl dovolit.

Nenechala se tím odradit, ale stala se milující a věřící sestrou a po mnohé stránce překonala svého muže.

Bůh si vyvoluje lidi, kterých svět nemá velké zásoby – prosté duše, jež klopýtají a jejichž nevědomost se stala obětí špatnosti. Náš sbor se skládal většinou z prostých lidí.

Ježíš řekl: „Velebím tě, Otče, Pane nebes i země, že jsi tyto věci skryl před moudrými a rozumnými, a zjevil jsi je maličkým“ (Matouš 11,25). Proč je tomu tak? Věřím, že Bůh touží po tom, aby jeho poselství nebylo převrácené, protože hraje v těchto dnech tak důležitou úlohu. Intelektuálové jsou málokdy schopni předat poselství tak, jak je dostali, aniž by mu dodali osobní výklad, zatímco prostí,

nevzdělaní lidé je předávají věrně. Ale i když v našich řadách nebylo mnoho intelektuálů, neznamená to, že tam nebyli žádní.

PRAKTICKÉ ČINY

V podmínkách, ve kterých jsme žili, zahrnovala naše misie vedle hlavního úkolu, jímž bylo kázat evangelium Židům, širokou škálu činností.

Když Rumunsko okupovala německá armáda, považovali jsme za svou povinnost vytisknout z lásky k nepříteli zvláštní vydání Janova evangelia a rozšiřovat je zdarma německým vojákům. Když dostali tyto výtisky na ulicích, přiznali našim bratřím, že byli připraveni v Rumunsku na hodně, ale že nikdy nečekali, že najdou Židy, jak jim dávají zadarmo jako dárek Boží slovo!

Když byla bombardována Bukurešť, začal jsem systematicky kázat v protiletectkých krytech, a tak se mohlo Boží slovo dostat jak k Židům, tak k Rumunům.

Při prvním ruském bombardování jsme byli já a šest dalších bratří zatčeni. Když zazněl poplach, právě nás vyslyšeli. Odvedli nás do krytu pod dohledem eskorty ozbrojených stráží a za námi šli soudci, právníci a ostatní lidé. Když začaly padat první bomby, vyzval jsem všechny: „Pojďme všichni pokleknout a já se pomodlím.“ Všichni poklekli, včetně úředníků a stráží. Když jsem se nahlas modlil, křížovali se. Potom jsem měl kázání na téma nutnosti být připraven na setkání s Bohem. Všichni uctivě poslouchali.

Když byl vzduch čistý, stráže nás vzali za límec a eskortovali zpátky k soudu. Znovu jsem stál před soudcem, který jen čtvrt hodinu předtím na můj pokyn klečel, a odpovídal jsem na jeho otázky.

Po propuštění jsme vždy, když jsme uslyšeli sirény,

utíkali co nejrychleji do velkého krytu a kázali. Jednou jsme se sestrou Olgou utíkali do krytu pod velkým činžovním domem. I když bylo zakázáno být na ulici poté, co zazněla výstražná siréna, přiměl mě náhlý impuls opustit budovu, a tak jsme utíkali do jiného úkrytu. Dům, který jsme opustili, byl zničen bombami a pochoval ve svých troskách velké množství lidí.

Během dalšího náletu jsme já a sestra Olga byli zatčeni s obviněním, že šíříme protiválečnou propagandu pod záštitkou kázání. Byli jsme propuštěni až poté, co jsem znovu zaplatil značný úplatek.

Naše aktivity byly mnohostranné. Jednou z nich bylo pomáhat bratřím, které řecká pravoslavná církev nazývala sektáři. Šli do vězení jen proto, že byli adventisté nebo baptisté a někdy podstupovali hrozná mučení. Podařilo se nám zařídit intervenci v jejich prospěch u švédského velvyslance.

Většinu času jsme pomáhali tradičním i křesťanským Židům, kteří byli nuceni těžce manuálně pracovat, a přitom jim nezaplatili ani haléř. Občas se některým z nich podařilo v noci vyžebrať nějakou almužnu.

Člověk mohl jen obdivovat některé bratry, kteří za takových okolností nesli své občanské povinnosti a nechtěli porušit jediné pravidlo, které pro ně zavedla fašistická vláda. Musel jsem jim ale vysvětlit, že podle Písma jsou vlády ustanoveny, aby trestaly zlo a odměňovaly dobro. Pokud činí pravý opak, potom jsme zbaveni povinnosti je poslouchat.

Kromě toho jsme se zaobírali po celou dobu činností, za kterou byl podle zákona trest smrti: pomáhali jsme spouště Židů z Maďarska překročit ilegálně hranice a zachraňovali děti z ghett.

Ke konci války byla naše malá komunita v Jasách v nebezpečí. Báli jsme se Němců, protože by na ústupu mohli

rozpoutat nový pogrom. Vlaky byly přeplněné Rumuny prchajícími před ruskou armádou. Židům nebylo dovoleno cestovat. Jeden můj známý, vysoce postavený vojenský důstojník, zatkl všechny členy komunity pod fiktivním obviněním. Nařídil jednomu z našich bratří, toho času vojákoví ve zbrani, aby eskortoval „zrádce vlasti“ ve vagoně zvlášť pro ně rezervovaném. Na nádraží v Bukurešti příkaz k zatčení roztrhal a uvězněné osoby předal do péče mé ženy. Mnozí rumunští bratři riskovali své životy, aby nám pomohli.

VNITŘNÍ ZÁPASY

Ježíš učil lidi v synagogách. Očekává, že jeho učedníci budou činit totéž a varuje je: „Budou vás vydávat soudům ve svých synagogách“ (Matouš 10,17). To předpokládá, že budeme mluvit s lidmi a obtěžovat posluchače kázáními, která budou útočit na jejich předsudky a pověry.

A přesně to jsme dělali.

Byl pátek večer. Židé se shromažďovali ve svých synagogách, aby četli Svatou knihu nebo aby si spolu popovídali, než začne bohoslužba.

Sedl jsem si vedle rabína a zeptal se ho dostatečně hlasitě, aby ti, kdo seděli poblíž, rovněž slyšeli: „Rabbi, bylo mi řečeno, že existuje kniha, kterou napsal jeden židovský prorok, který se jmenoval, pokud si dobře pamatuji, Izaiáš. Je to dobrá kniha, má ji cenu číst?“

„To je otázka!“ odpověděl. „Jestli má cenu ji číst! Neobsahuje nic než čisté zlato!“

„Rabbi, četl jsem mnoho knih, o kterých jsem si myslel, že v nich najdu hodnotné věci, ale zjistil jsem, že jsem naletěl. Nebude to stejné i u Izaiáše?“

„Mladý muži, už myšlenka na to je hříšná. Ve skutečnosti to nebyl Izaiáš, ale Bůh sám, kdo ji napsal. Izaiáš byl jen písař.“

„Rabbi, kde najdu knihu Izaiáše?“

Vytáhl ji z police a podal mi ji. Než jsem ji otevřel, požádal jsem ho, aby mě ujistil, že kniha obsahuje slova samotného Boha.

Potom jsem ji otevřel v 53. kapitole a zeptal se ho: „Rabbi, o kom to je?“ a přečetl jsem nahlas pasáž, popisující trpícího služebníka. „To je přesné vyličení Ježíše,“ řekl jsem. „Je zcela jistě Mesiáš.“

Rabín zvolal: „Tuto pasáž nesmíte číst. Měl byste si raději přečíst 11. kapitolu.“

Obrátil jsem se na Židy. „Drazí přátelé! Slyšeli jste, jak mě rabín ujišťoval, že každé slovo v této knize je vlastní Boží slovo. Potom tento popis Ježíšova utrpení byl rovněž inspirován Bohem.“

Rabín vztekle vyšel ze synagogy a bouchl za sebou dveřmi. Myslel si, že ze zdvořilosti odejdu také. Nechal jsem ho však odejít, zůstal jsem spolu s Židy a vysvětloval jim Izaiášovo proroctví.

Další pátek šlo s námi několik rumunských bratří do synagogy, kde měl kázat jiný slavný rabín. Když bylo po bohoslužbě, jeden z nich se nahlas zeptal: „Řekněte mi, prosím vás, co znamená nápis na vaší synagoze. Jsem Rumun a nerozumím tomu.“ Rabín odpověděl: „Je to verš z proroctví: ‚Můj dům bude nazýván domem modlitby pro všechny národy.‘“ Náš bratr se udiveně zeptal: „Když má být synagoga domem modlitby pro všechny národy, tak proč celý večer mumláte v hebrejštině – v jazyce, kterému rozumějí jen Židé? Možná zatajujete pravdy, které byste měli předávat také nám.“ I tento rabín odešel ze synagogy.

Potom další bratr povstal a kázal dobrou zprávu o Ježíši. Popošel jsem blíž k ortodoxním Židům, jejichž znalost rumunštiny nebyla moc dobrá, a překládal to kázání do jidiš. Velmi dobře nás přijali a pečlivě nám naslouchali.

Bible nám říká, že pokud se takto chováme, budeme bičováni v synagogách. To se nám nestalo. Místo toho se sešlo několik našich židovských nepřátel a chystali se, že nás napadnou v našem vlastním kostele.

Pastor Solheim přišel do Bukurešti, kde si zřídila stanici Norská misie Izraeli. Převzali jsme tuto budovu, která dříve patřila Anglikánské misii Židům, a vymalovali ji. Kostel měl být co nevidět vysvěcen. Pozvali jsme jednoho z nejlepších klavíristů v Bukurešti, aby nám hrál, a vyvěsili jsme po celém městě plakáty, které zvaly Židy, aby přišli na inaugurační obřad.

V neděli ráno byl kostel, do kterého se vejde až pět set lidí, přeplněný Židy. Bylo vidět, že někteří z nich přišli se špatnými úmysly a že byli nějak organizovaní.

Solheim kázal svým obvyklým klidným způsobem a všichni mu pečlivě naslouchali. Já jsem řal do živého, když jsem Židům kázal o tom, co Bůh myslel, když prohlásil ústy proroka Izaiáše: „Nač vás ještě bít?“ (Izaiáš 1,5). Naše příbuzné hubili v plynových komorách, naše děti hořely na hranicích. Něco takového by nemělo postihovat lid, který si vyvolil Bůh, o němž je napsáno, že cokoli se dotýká jeho lidu, dotýká se zřítelnice jeho oka. Ledaže by vyvstal nějaký vážný konflikt mezi vyvoleným lidem a jeho Bohem. V židovské modlitební knize se neustále opakuje, že náš lid postihlo utrpení kvůli našim hříchům. obraťte se tedy od velkého hříchu, že jste nepřijali Mesiáše, kterého nám dal Bůh, a odvráťte od sebe Boží hněv. Poslouchejte, co je napsáno v Mojžíšově zákoně: ‚Hospodin (ne nacisté) na tebe pošle prokletí, zděšení a zmar ve všem, k čemu přiložíš ruku a co budeš dělat, dokud nebudeš zahlazen. Zanikneš rychle pro své zlé jednání, protože jsi mě opustil‘ (5. Mojžíšova 28,20).

Tóra nám říká, že neštěstí, které nás postihuje, se děje

kvůli našemu zlému jednání, ne kvůli špatnosti těch, kdo nás pronásledují. A skutečně, naše odmítnutí Ježíše, vtěleného Boha, je největším znamením našeho pochybení.

Milosrdný Samaritán omyl rány zraněného muže olejem a vínem. Solheimovým úkolem bylo aplikovat olej k utišení bolesti. Mým úkolem bylo omýt rány alkoholem. Jedno není dobré bez druhého, ale aplikování vína na rány bolí.

Podle předem dohodnutého signálu začli křičet a pískat, rozpoutala se vřava: připomnělo mi to pasáž Bible, která líčí, jak Štěpánovi odpůrci skřípali zuby, když slyšeli jeho svědectví (Skutky 7,54). Hluk byl příšerný. Nahrnula se ke mně skupina Židů, aby mě zbili. Ale moje žena, která předvíдалa, co by se mohlo stát, zorganizovala vedle kazatelny pevný šik. Nedosáhli na mě. Pastor Solheim mi nadšeně zašeptal. „Je dobré, že tohle nastalo, vždyť se jich dotklo Boží slovo. Je to daleko lepší, než kdyby byli lhostejní.“

V historii naší misie nebylo poprvé, kdy se něco takového dělo. V době pastora Adeneye mladí Židé rozbili během bohoslužby okna a tančili v kostele. Byli jsme zvyklí na takové incidenty a neztráceli jsme hlavu. Když se je naši bratři pokoušeli uklidnit, výtržníci na ně skočili. Ale bratři nebyli ochotni se vzdát. Jedna sestra velmi robustní postavy si zula botu a mocně se jí kolem sebe oháněla. Výsledkem byla pranice, která trvala téměř dvě hodiny.

Odpoledne jsme museli shromáždění opakovat a tak to pokračovalo několik dalších nedělí, dokud jsme nebyli nuceni přivolat na pomoc policii, aby obnovila pořádek.

Když se to celé odehrávalo, uvědomil jsem si, proč někdo musel hlídat oblečení vrahů, když Židé kamenovali Štěpána. Je pravda, že byli horliví v Mojžíšově zákoně, ale byli s to ukrást oblečení svých kolegů, pokud měli příle-

žitost. Během boje se ztratily různé části oděvů, jež patřily těm, kdo nás napadli. Vrátili se a hledali je, ale bylo to marné, protože je vzali jejich vlastní lidé.

Když jsme byli konečně sami, pokáral jsem bratry, že se fyzicky bránili a připomenul jim Ježíšova slova o nastavení druhé tváře, když nás někdo uhodí. Odpověděli: „Když někdo uhodí nás, ano, ale když někdo uhodí našeho pastora, potom jim musíme dát lekci, na kterou nezapomenou!“

Použití síly je prubířským kamenem, který ukáže, zda je člověk opravdu odhodlán bojovat za spravedlnost. Při jedné příležitosti jsem dal dvě facky někomu, kdo rušil naše shromáždění. Sv. Mikuláš také dal Ariovi políček a nebyl přitom rozzloben. Člověk je nucen znovu a znovu používat kvůli své pravdě fyzickou sílu.

Jednu neděli jsem popadl Žida, který k nám už dlouho chodil do shromáždění, ale odmítal obrátit se a přinutil jsem ho, aby si klekl. Řekl jsem mu: „Nevstaneš, dokud se nepodrobíš Pánu!“ Pomodlil se. Od té doby, co se to stalo, uplynulo už dvacet let a on i celá jeho rodina jsou věřící.

V onom období zápasů jsme čerpali sílu z toho, že jsme se často postili a setrvali celé noci na společných modlitbách. V modlitbě zaznívá něco jako echo. Když zahrajete tón na klavír, začnou se chvět odpovídající struny všech ostatních klavírů v místnosti. Stejně je tomu, když vyjadřujeme čisté přání ve vroucích modlitbách: všechno kolem nás uvádí v pohyb anděly, kteří jsou inspirováni stejným přáním.

NEOBVYKLÉ JEVI

Takzvané parapsychologické jevy jako telepatie, jasnozřivost, různá vidění, spiritismus apod. jsou dnes předmětem vědeckého výzkumu na mnoha univerzitních fakultách. Pa-

nuje všeobecná shoda, že existují prostředky vnímání mimo naše smysly. Skrze jaký smysl pocítil vzdělaný Rus Lomonosov, že se jeho otec utopil a že jeho tělo bylo vlnami vyplaveno na ostrov, kde potom bylo skutečně nalezeno?

Skutečnost, že existuje mimosmyslové vnímání, vysvětluje, jak je možné, že duše přežívá po oddělení od těla. Pokud duše může působit jen skrze fyzické smysly, potom po oddělení od těla musí vstoupit do stavu pozastavení aktivity, bez potěšení nebo bolesti, bez vnímání, bez možnosti růstu. Výzkumy parapsychologických jevů však ukázaly, že to neplatí: duše má své vlastní zdroje vnímání a informací, protože prožívá radosti i utrpení, které nejsou podmíněny stavem těla. Po smrti může duše žít nezávislým životem.

Křesťané žijí ve světě zázraků. Rád bych popsal některé pozoruhodné věci, které se nám přihodily. Víím, že pro lidi, kteří s námi nežijí ve stejném prostředí, se tyto zkušenosti budou zdát nemožné, ale měli bychom pamatovat na Hamletova slova: „Je více věcí na nebi i na zemi... než o kterých se sní v naší filozofii.“

Jedné zimní noci jsme se vraceli se ženou domů. Hvězdy svítily neobvykle silně. Řekl jsem: „V takovou noc, jako je tato, kdy svítily hvězdy stejně jako dnes, vzal Bůh Abrahama ze stanu a řekl mu: ‚Podívej se na oblohu a spočítej hvězdy! Učiním tvé potomstvo tak početné jako nebeské hvězdy a písek na pobřeží.‘“

Obou se nás zmocnil svatý Duch. Oněmělí úžasem jsme utíkali domů, jak nejrychleji jsme dovedli. Nádhera toho slibu, daného našemu předkovi Abrahamovi, se nám zdála větší, než jsme mohli unést.

Bydleli jsme v přízemí s okny do ulice. Jednou v noci, kořem druhé hodiny, nás něco probudilo. Oba jsme si

mysleli, že slyšíme, jak někdo klepe na okno a křičí – a pošeptali jsme si: „Je to možná Anutza“ – tak se jmenovala jedna naše sestra v Pánu. Ale současně jsme měli strach, že to může být policie. Poslouchali jsme. Bylo ticho. Šli jsme znovu spát. Po chvíli jsme se znovu probudili, se stejným zvláštním pocitem. Znovu jsme ulehli ke spánku. Probudili jsme se po třetí a zřetelně jsme slyšeli slova: „Miluji vás věčnou láskou.“

Jednoho rána jsem ležel na posteli. Bylo to po mém prvním uvěznění. Měl jsem tuberkulózu plic a páteře a dlouhou dobu jsem byl upoután na lůžko. Měl jsem hrozný pocit, že je zde neviditelná zlá moc. V úzkosti jsem zakřičel: „Odejdi, odejdi! A na znamení toho, žes to byl ty, ten Zlý, zabouchni za sebou dveře!“ Dveře se otevřely a pomalu se zase zavřely, aniž by se jich dotkla lidská ruka. Byl jsem osvobozen!

Jednoho dne jsem se procházel po úzkých uličkách Bukurešti, bylo kolem jedenácté hodiny dopoledne, tedy doba, kdy jsou ulice plné. Najednou jsem pocítil neodolatelné nutkání vytáhnout pero a zápisník. Opřel jsem se o sloup a začal psát, jako kdybych psal diktát. Divil jsem se tomu, co píše. Po půlhodině jsem dokončil náčrt knihy, která byla výborně přijata a vyšla v Rumunsku třikrát. Nazývala se Zrcadlo lidské duše a pojednává o křesťanské psychologii, vědním oboru, o který jsem se v té době nijak zvlášť nezajímal.

Můj článek Pastýř na skále omylu, který byl kritikou přijat velmi příznivě, se mi zdál. Jenom jsem zapsal to, co se mi zdálo ve snu.

Jednou v noci se mi zdálo celé kázání na téma sporů mezi křesťany. Ten sen se ukázal jako prorocký, protože krátce nato vyvstal v našem sboru konflikt.

Kdysi se u nás sešlo několik křesťanů patřících k různým denominacím. Můj syn, kterému byly asi čtyři roky, si

hrál v pokoji. Bratři začali živě diskutovat o svých vyznáních víry a ostře se mezi sebou přeli. Na vrcholu diskuse můj syn, který si stále hrál, zavolal: „*Kardia kai psyché mia*“ (výrok ve starověké řečtině, převzatý ze Skutků apoštolů, kde se o prvních křesťanech píše, že byli „jednoho srdce a jedné duše“.). Bratři přerušili svou hádku a zeptali se mě, co ta slova znamenají. Vysvětlil jsem jim je a hádka skončila. Ta slova přišla v pravý čas.

Vidím jediné vysvětlení této příhody. Četl jsem Nový zákon v řečtině, a protože se mi ten výraz líbil, četl jsem a vysvětloval ho své ženě. Toto vysvětlení zůstalo v podvědomí mého dítěte, které se již záhy velmi zajímalo o náboženství a bylo tehdy v pokoji. Úžasné je, že použilo tato slova přesně v pravou chvíli.

Jednou jsem měl vidění. Viděl jsem sám sebe, jak jdu, plný radosti, po ulici. Předě mnou jde starý muž a s obtížemi nese dva kbelíky. Vnitřní hlas mi řekl: „Vezmi od toho starého muže jeden kbelík.“ Udělal jsem to. Kbelík byl velmi těžký. Moje radost se zmenšila. Potom ten hlas řekl: „Vezmi i ten druhý kbelík.“ Vzal jsem jej. Teď jsem se pod svým břemenem potil. Moje duchovní jásání bylo u konce, zatímco ten starý muž se velmi radoval.

V Bukurešti žil jeden indický hypnotizér a ten si vzal za ženu poloviční Židovku. Adoptoval židovskou dívku, dceru své ženy z prvního manželství. Ta dívka nebyla pokřtěna. Když přišel k moci fašistický režim, požádal mě, abych ji pokřtil, protože si představoval, že je to pouhá formalita. Když si uvědomil, že trváme před křtem na obrácení, vzdal se té myšlenky. Už k nám nechodil, ani ta dívka, i když ji to ke Kristu přitahovalo.

To děvče šlo ke knězi řecké pravoslavné církve a zeptalo se ho: „Co mám dělat, abych byla spasena?“ (Bylo to v době, kdy nacisté křest Židů zakazovali.) Kněz odpověděl: „Je to

obtížné, protože jste Židovka. Pošlete ale žádost na patriarchát. Možná, že vám to povolí.“ Dívka svou žádost neposlala, ale vylila si vodu na hlavu a řekla: „Ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého, křtím sama sebe.“ Tím se jí ulevilo.

Uběhlo několik let. Jednoho nedělního rána, dříve než jsem odešel do kostela, jsem si klekl, abych poprosil o Boží požehnání pro kázání, které jsem si připravil. Když jsem to učinil, slyšel jsem jasný hlas: „Kázání, které sis připravil, není pro dnešní den vhodné. Musíš mluvit o křesťanství a hypnóze.“ Dohadoval jsem se s tím hlasem a trval na tom, že na tak náročné téma nejsem připraven hovořit. Do začátku bohoslužby zbývalo už jen čtvrt hodiny. I kdybych na toto téma byl dobře připraven, ke komu budu hovořit? Nevzpomněl jsem si na nikoho v kostele, koho by to zajímalo. Ale poslechl jsem ten hlas. Cestou do kostela jsem rychle pospojoval několik myšlenek.

Po bohoslužbě ke mně přišla mladá dáma, kterou jsem nepoznal. Byla to dcera toho hypnotizéra, nyní již dospělá. Zeptala se mě: „Jak jste věděl, že sem dnes přijdu? Připravil jste si kázání s tématem, které je šité na míru přímo na můj případ, protože jsem vyrostla v ovzduší hypnózy.“

Ta dívka byla týden nemocná a slíbila Bohu, že když se uzdraví, přijde do našeho kostela. Vzala s sebou na bohoslužbu matku, a ta se také obrátila a stala se slavnou křesťanskou básnířkou, která vydala dvě sbírky básní k oslavě Ježíše.

Stala se statečnou dělnicí na Boží vinici. Jednoho dne jí nečekaně udělili povolení kázat evangelium v ženské věznici v Bukurešti. Věznicí pak navštěvovala často. Poskytovala také materiální pomoc vězeňkyním, které velmi trpěly podvýživou.

Ve vězení, které jsem často navštěvoval v jejím doprovodu, jsem zažil zajímavé setkání.

Před několika lety, když jsem šel po ulici s jedním židovským bratrem, všiml jsem si na jednom domě vývěsního štítku věštkyně, která se chlubila, že dokáže říci všechno o minulosti, přítomnosti a budoucnosti člověka. Podle jejího jména jsme usoudili, že by mohla být Židovka.

Vešli jsme oba do její kanceláře. Zeptala se nás, co si přežeme. Řekl jsem jí, že také předpovídám budoucnost a že jsem ji nepřišel navštívit jako klient, ale jako kolega. Byla potěšena a řekla své služce, aby nám udělala kávu. K věštění používala karty. Řekl jsem jí, že já používám knihu, Bibli. Přečetl jsem jí pasáž z 5. Mojžíšovy 18,10: „Ať se u tebe nevyskytne nikdo... obírající se věštbami, mra-kopravec, ani hadač ani čaroděj.“ Vysvětlil jsem jí tu pasáž a vyvodil závěr: „Pokud se neobrátíte, zahynete. Nyní jsem vám řekl, co vás čeká, a to je proroctví, které říká Bůh.“

Za dva dny jsem četl v novinách, že věštkyňi a její sestru zavraždila služka kvůli penězům. Po létech jsem potkal tu služku znovu, ve vězení. Obrátila se a stala se naší sestrou.

Rád bych uvedl ještě další příklady neobvyklých duchovních jevů.

Jedna slepá Židovka si vzala Rumuna, který byl také slepý. Vzali se, aniž by jeden druhého viděli. Dostala se ale mezi ně další žena. Ten slepý muž opustil svou manželku a přestěhoval se k její sokyni. Slepá žena se v chudobě a zoufalství rozhodla, že si vezme život. Postupně nasbírala hromádku prášků na spaní. Jednou odpoledne je rozpustila ve sklenici vody, ale – jak později vyprávěla – když se chystala, že sklenici vypije, uviděla v pokoji jasné Ježíše. Řekl: „To, co děláš, je špatné. Ukážu ti mnohem lepší cestu.“

„Jakou cestu?“ zeptala se. „Život pro mě skončil, už nemám žádnou naději.“

Ježíš odpověděl: „Učiň, jak ti říkám, a budeš šťastná. Jdi k té druhé ženě a řekni jí, aby přišla a bydlela s tvým mužem ve tvém domě, a buď jejich služebnicí. Služ jim celým životem, bez špetky žárlivosti, a učiním tě šťastnou!“

Uposlechla jeho radu a ti dva se k ní nastěhovali. Posluhovala jim a všemožným způsobem se o ně starala.

Po svém vidění se začala zajímat o Ježíše. Obrátila se a já jsem ji pokřtil. (Je zajímavé, že jsem křtil Židy v domě obráceného antisemity, což bylo tehdy protizákonné.) Dostala Bibli v Braillově písmu a našla útěchu ve Spasiteli, takže veškerý zármutek z jejího srdce zmizel. Později se její muž s druhou ženou pohádal a ti dva opět začali žít spolu.

Všechno bylo dobré, dokud ji nezačal léčit lékař, který byl členem našeho sboru, ve snaze obnovit její zrak. Jakmile začala trochu vidět, přitahovaly ji věci tohoto světa. Zapomněla na své vidění a vykoupení, ze kterého se těšila.

Jeden muž, který za komunistického režimu v Rumunsku zastával vysoké postavení, je ztratil, když o něm někdo podal nepravdivé informace. V zoufalství si vrazil do břicha nůž a skácel se v kaluži krve. Náš bratr, který bydlel naproti, právě seděl u večeře, když jej nějaký nevysvětlitelný podnět přiměl vstát od stolu a utíkat do bytu onoho muže. V mžiku uviděl, co se stalo, a zakřičel: „Chcete upadnout do rukou satana?“ Když tomu muži pomáhal, řekl mu o Spasiteli. Jeho život byl zachráněn. Kdo ale řekl tomu bratrovi, aby vešel do onoho bytu? Otázka a varování, které se dotyčnému dostalo o satanovi, ho přiměly přemýšlet. Dnes je naším bratrem ve víře a svědčí pro Ježíše v Izraeli.

Pokud jde o nás, přijímali jsme tyto zkušenosti jako součást běžného křesťanského života. Já, moje žena i syn jsme viděli Ježíše u nás doma. Můj syn ho viděl, když mu bylo pět nebo šest let. Teprve po dlouhé době nám o tom

vyprávěl. Nepřekvapovalo ho, že vidí Ježíše, a nepovažoval za nutné se o tom někomu zmiňovat.

Tak jako návštěvník z daleké země přináší dar těm, které má rád, stejně jsem se i já snažil předat svým čtenářům jen nedokonalý obraz našeho spojení s neviditelným světem, aniž bych tyto zkušenosti stavěl do popředí. Bůh působí v člověku rozmanitým způsobem a bez jeho vědomí. Rozšířil svou lásku na všechno stvoření a všechny události, i ty nejobvyklejší, a tímto způsobem jej můžeme vidět v každém poníženém žebrákovi nebo v každé nádherné květině. Boha vidíme správně, když jej vidíme všude. Určitě bych ale netvrdil, že zkušenosti s neobvyklými jevy jsou pro křesťanský život nutné.

Rozhovory se sionisty a ostatními Židy

HŘÍCHY ŽIDŮ

Během války organizoval Mezinárodní červený kříž imigraci Židů do Palestiny. Když vyvstala otázka poslání skupiny křesťanských Židů, jeden sionistický vůdce se horlivě stavěl proti tomu: „Nechceme odpadlíky. Hodíme je do moře.“

S takovým druhem nepřátelství jsme se setkávali při rozhovorech s vůdci sionistů. Dokázali jsme pochopit jejich hledisko, ale my jsme také měli své národnostní citění.

V evangeliích je Galilea nazvána Ježíšovou vlastí a Nazaret jeho městem. Ježíš sám sebe nepovažoval za světoobčana, jako stoikové, ale za Žida a miloval svůj národ. Existuje určitý druh nacionalismu, který je vlastní křesťanům: touha pracovat společně pro největší duchovní, ekonomické, politické a kulturní blaho vlastního národa. Pokud nemilujeme vlastní národ, jak můžeme milovat cizince?

Křesťanští Židé, každý ve svém zaměstnání, plnili závazky vůči svému lidu, a to také dělali v Izraeli, kde se plně účastnili rozvoje a obrany své vlasti. Sloužili svému lidu velmi zvláštním způsobem, když se stavěli proti antisemitismu jinak než ostatní Židé.

V době fašistického režimu jsem cestoval vlakem do Galati. V mém kupé seděli jen židovští obchodníci. Mluvil jsem s nimi o Ježíši, ale byli k tomu celkem lhostejní. V Ploesti přistoupil statný fašista. Zdálo se, že téměř větrí

naše židovství. Ještě než si sedl, začal nás urážet slovy jako „obřezanci“, „pejzáci“ a podobně.

Ostatní byli zticha. Dal jsem mu čas, aby se uklidnil, a pak jsem otevřel svou Bibli a ukázal mu mnoho oddílů, které dokazovaly, že Ježíš je Žid. Řekl jsem mu, že evangelium se zmiňuje o Ježíšově obřízce. Křesťané věří, že Píseň Šalomounova je prorockou knihou o Ježíši. V této knize se píše: „...mám hlavu plnou rosy, v kadeřích krůpěje noční“ (Píseň písní 5,2). Ježíš tedy také musel mít pejzy po stranách. „Pokud se vysmíváte Židům, vysmíváte se také Ježíši.“

Pokračoval jsem: „Předpokládám, že jako každý křesťan očekáváte Kristův druhý příchod. Když přišel po prvé, narodil se a žil v Palestině jako Žid s pejzy po stranách. Kdyby přišel po druhé, a to do Rumunska, jako Žid tohoto vzezření, vy byste se mu vysmál a zbil ho. Co jste to za křesťana?“ Omluvil se a připustil, že s ním až doposud o těchto věcech nikdo nemluvil.

I takhle sloužíme svému národu.

Uvědomili jsme si ale, že máme ještě jinou povinnost: nestačí ukázat na hříchy jen antisemitům. Také Židé se jako národ dopouštěli chyb a je třeba je na to upozornit.

Nemůžeme souhlasit s Dubnowem nebo Grätzem v jejich pohledu na dějiny Židů. Podle těchto autorů ve všech konfliktech s jinými národy a ve všech dějinných obdobích byli Židé v právu. Byli jsme vždy nevinnými oběťmi a ostatní národy nás nenávidí bez příčiny.

Historikové mívají sklon takto psát i o jiných národech, ale není to správné. Nebudu ztrácet čas s těmi, kdo tvrdí, že černoši, běloši, Američané nebo Rusové jsou vždy v právu. Každá společenská skupina má své hříchy. My Židé máme také své hříchy a židovský hřích má mnoho podob.

Z hlediska ekonomiky vykořisťujeme země, ve kterých žijeme, když srovnáme velké množství bohatství země s počtem jejích obyvatel a naším počtem. To je obecná charakteristika, která však neznamená, že všichni Židé jsou vykořisťovatelé. Mnozí z nich jsou nesmírně chudí, někteří dokonce žijí ve slumech. Většina Židů žije poctivým, produktivním životem.

Pro náš podíl na státním bohatství existuje vysvětlení. Židé žijí hlavně ve městech a z tohoto důvodu se těší i vysoké životní úrovni, která tam je. Dále byli ve středověku vyloučeni z cechů řemeslníků, a proto se začali věnovat obchodu a bankovníctví. Dodnes hrají klíčovou úlohu v obchodním a finančním životě mnoha zemí a často shromažďují velký majetek.

Pohanský vykořisťovatel, ať již je Rumun, Němec nebo Francouz, postupuje úplně stejným způsobem jako Žid. Engels kdysi řekl: „Antisemitismus je socialismus hlupáků,“ protože napadá jen židovské vykořisťovatele a ostatních si nevšímá. To je pravda, ale těch hlupáků je velmi mnoho. Když patří vykořisťovatel k jiné rase, sociální problém se stává problémem nacionálním.

Ne všichni Židé jsou nenáviděni neoprávněně. Existuje zde ještě něco jiného, co vzbuzuje nenávisť druhých lidí. Ve srovnání s jinými rasami se Židé těší vyšší intelektuální úrovni. Jak už jsem se zmínil, více než šedesát procent nositelů Nobelovy ceny jsou Židé; výzkum jaderné energie a velké vědecké objevy dvacátého století leží do velké míry v rukou Židů. Žid Sternfeld byl ředitelem Výboru pro ruskou astronautickou koordinaci. Židé mají klíčová postavení v politickém, ekonomickém a kulturním životě.

Kdyby ti všichni byli použiti k nastolení Božího království, království spravedlnosti, míru a radosti na zemi – což je zvláštní úkol židovského lidu – potom by ta hrůza, ve

které se dnes lidstvo nachází, skončila. Jak řekl apoštol Pavel, pokud je svět smířen s Bohem odmítnutím Židů, co jiného bude znamenat jejich přijetí než vzkříšení z mrtvých? (Římanům 11,15).

Jiné národy pociťují, že je toho velmi mnoho, co pro ně mohou Židé udělat, a že to nedělají. Jeden člen antisemitské organizace byl odsouzen k dvacetiletému vězení. Setkali jsme se ve vězeňské cele. Byl zoufalý. Sepjal ruce a řekl: „Udělejte něco pro tento svět, Židé! Jen vy to dokážete.“

K čemu je nůž, který neřeže, pero, které nepíše, hodinky, které neukazují čas? K čemu je židovský národ, který vědomě, systematicky a pečlivě neplní svou roli národa, který byl vyvolen, aby nesl světlo národům a obrátil jejich kroky směrem k Bohu?

Ježíš řekl Židům: „Vy jste sůl země; jestliže však sůl pozbude chuti, čím bude osolena? K ničemu již není, než aby se vyhodila ven a lidé po ní šlapali“ (Matouš 5,13). Antisemitismus nám dopřál více než dost tohoto tragického osudu. Byly proti nám spáchány zločiny, které nelze hájit. Ale jsme my všichni úplně nevinní? O sobě bych to netvrdil.

ROZHOVOR VE VĚZEŇSKÉ
CELE

Když jsem byl na samotce a slyšel od jednoho nového vězně, pomocí našeho systému vytukávání kódu na stěny, o vzniku státu Izrael, měl jsem ohromnou radost. Potom, když už jsem byl v běžné cele, jsem mluvil s extrémně pravicovým sionistou. Po dlouhou dobu se mi vyhýbal, protože – jak říkal – jsme byli oba tvrdohlaví a neviděl v našem setkání žádný smysl. Potřebovali jsme si ale své postoje vysvětlit, takže se Bůh postaral, abychom se setkali

ve věžeňské cele. Byl silnou osobností, která dělala velký dojem na lidi kolem. Mučení a ztráta všeho pozemského pohodlí ve stáří ho nikdy nepřimělo k sebelítosti, ale bylo mu příležitostí k nabrání síly, aby v boji pokračoval.

Kázal jsem v cele o ukřižování Ježíše a potom následovala diskuse, ve které otevřeně vyjádřil svůj názor.

„Váš neustálý důraz na Ježíšovo utrpení je příznakem masochismu a vaše nepřetržitá oslava narození z panny jen stimuluje libido. Normální člověk nemyslí stále na dívčí panenství. To ukazuje, jak pracuje vaše podvědomí. Křesťanství je náboženstvím neurotiků. Uznávám, že může uspokojit náboženské potřeby těch lidí, kteří se k němu obrátí. Ale judaismus je náboženstvím života, normálního života ve vsí jeho plnosti. Nemá nic společného s ukřižovaným Spasitelem. Naše hříchy byly odčiněny obětí Izáka, kterou Abraham zamýšlel vykonat, ale kterou neprovedl.“

Zeptal jsem se ho: „Pokud je křesťanství falešné náboženství a židovský lid jako Boží vyvolený národ je v právu, jak vysvětlíte hlubokou propast mezi Bohem a židovským národem? Proč jsme Bohem trestáni a rozptýleni mezi národy?“

Odpověděl: „Nejsme Bohem trestáni. Rozptýlení je naším posláním. Ghetto nás připravuje na naplnění naší dávné víry, že přijde den, kdy bude Izrael rozšířen ve všech zemích. Aby se tento ideál naplnil, jsme rozptýleni po celém světě, ale nejsme pod žádným prokletím.“

Namítl jsem, že je to v rozporu s židovskou modlitební knihou, která opakovaně tvrdí: „Kvůli našim hříchům jsi nás vyvedl ze země.“ Také to protirečí tomu, co je napsáno ve Starém zákoně: „Jestliže však nebudeš Hospodina, svého Boha, poslouchat... budete vyrváni ze země, kterou přicházíš obsadit. Hospodin tě rozptýlí do všech národů od jednoho konce země do druhého“ (5. Mojžíšova 28,15.63.64).

Trval na svém názoru: „Při rozptýlení je nám Bůh tak blízko, jak byl na hoře Sinaj. Rabíni, kteří napsali tu modlitební knihu, připustili svoji vinu, protože byli příliš pokorní. A prokletí, která Mojžíš vyřknul, jsou poskvrnou jeho jinak čistého charakteru.“

„Copak tato prokletí vyřknul Mojžíš?“ – zeptal jsem se. „Mojžíš tvrdil, že to řekl Bůh.“

Kategoricky odpověděl: „Byla to jen slova Mojžíšova a my nejsme vinni. Jsme Hospodinovy oblíbené děti a plníme poslání, které nám dal. Vy jste se připojil k řadám anti-semitů.“

Považoval jsem za nejlepší ignorovat jeho kousavou poznámku a pokračoval jsem: „Je vidět, že se snažíte říci, že posláním Izraele je šířit Mojžíšův zákon, se kterým jste jen částečně ve shodě, a víru v Boha Izraele. Zcela jistě toto poslání dosud existuje. Ale musíte být napůl slepý, když nevidíte, že se uskutečňuje skrze Ježíše. Kdekoli na světě nějaký pohan káže Boha Izraele a rozpoznává autoritu židovské Bible a proroků, je to díky církvi, kterou založil Ježíš, a ne díky nějakému tradičnímu Židovi. Kdyby se tradiční Židé nedopustili už žádného jiného hříchu – a v takovém případě by překonali anděly v nebi – spáchali přinejmenším hřích nenaplnění svého poslání. Tím, že o něm jen mluví a nechávají je na druhých, svoji vinu jen zvětšují.“

Můj oponent náhle opustil téma božského poslání a v rozporu s tím, co dosud řekl, prohlásil: „Nebudete si na nás příliš dlouho vyskakovat. Cílem nás sionistů je vrátit se do země, která nám patřila, jejíž velkou část neoprávněně okupují Arabové. Potom vás necháme na pokoji. Křesťanští Židé si budou muset vybrat, zda budou Židy nebo křesťany. Pokud chtějí být Židy, musí se k nám přidat, pokud chtějí být křesťany, musí zůstat se svými souvěrci.“

„Nechceme se vměšovat do vašich soukromých věcí,“ prohlásil. „Koneckonců, můžete si věřit nebo nevěřit čemu chcete.“

„Přesně tady nastává problém,“ řekl jsem. „Naše křesťanská víra nezůstává uzavřena v nás, ani se nespokojujeme s ujištěním o našem vlastním spasení ve věčnosti. Manifestuje svou povahu v pravdivém uvažování a v nestrannosti, která vám to však znesnadňuje. Vezměme si například arabský problém, o kterém jste se zmínil. Arabové byli v Palestině po celá staletí. Bylo by nesprávné říci, že uchvátili zemi nezákonně. Stejně tak můžete trvat na tom, že Američané by měli být vyhnáni ze Spojených států, aby se země mohla vrátit Indiánům. Kdybychom jeli do Palestiny, cítili bychom se, jinak než někteří z vás. Arabové by byli našimi bratry. Stavíme se proti šovinismu. Celý Jeruzalém a Izrael patří po právu Židům, ale musí se udělat, co je v našich silách, aby se Arabové cítili s námi doma.“

Zařval: „Jestli to uděláte, pak s vámi pěkně zatočíme. Křesťanské země se k nám křesťansky nechovaly a my nikomu nedovolíme, aby začal experimentovat s křesťanskou láskou k našim nepřítelům v Palestině, na všech těch místech, kde jde o naše národní zájmy.“

Nemohl jsem ho nechat, aby odsuzoval celé křesťanství. „Mnoho křesťanů se ale k Židům chová křesťansky. Jednají tak všichni pietisté, skandinávští luteráni a velké množství katolíků, laiků i duchovních. Patří k nim i několik členů řecké pravoslavné církve. Velice rychle si všimáte špatných vlastností křesťanů a zavíráte oči před dobrými. Tam, kde chybí duch víry, kde je křesťanství pouhou formalitou, se může vyskytovat i antisemitismus. Bezpochyby tu však je nesčetné množství věřících křesťanů, kteří vás milují. V žádném případě váš šovinismus nereprezentuje židovské pocity. Většina našich lidí by raději

souhlasila s politikou lásky a porozumění. Opravdový sionismus je eticky křesťanský, protože zatímco bojuje za židovskou otázku, cítí přátelství k Arabům.“

Jeden známý antisemita, který nás dosud tiše poslouchal, nás přerušil: „Pane Wurmbrande, vy jako Žid a zároveň křesťan byste nejlépe mohl něco vysvětlit nám, Rumunům: existuje, nebo neexistuje spiknutí Židů proti pohanům, které vede tajná židovská vláda, zvaná Kahal?“

Odpověděl jsem: „Židé žádné spiknutí neorganizují. I lidé, kteří nejsou Židy, se řídí instinkty, aniž by se předtím dohodli. Židé se chovají stejně jako druzí i bez existence Kahalu. Mezi Židy existují obrovské rozdíly, mezi jednotlivými stranami a sektami. Komunističtí Židé vězní sionistické Židy, jak jste měl vynikající příležitost vidět. Ale Židy nesjednocuje nějaký Kahal, nýbrž jejich národní rysy, a to platí také o jiných národech. Zvláštní židovské charakteristiky někdy vytvářejí pozitivní výsledky ohromné hodnoty, někdy výsledky negativní, jako jejich postoj ke Kristu. Tento postoj považuji za opravdové prokletí národů světa, které jsou si toho vědomy, aniž by tomu rozuměly, protože to oddaluje jediné možné řešení světové krize. Tím řešením je ustanovení Božího království, které bude založeno na spravedlnosti a štěstí a jehož hlavou může být jedině Kristus. Prokletí se musí změnit v požehnání, když se Židé obrátí k víře v Ježíše, protože jsou povoláni, aby byli hlavním Božím nástrojem v ustanovení jeho království. Antisemitismus je také prokletím, protože brání obrácení Židů.“

Antisemita odpověděl: „Nenávist k Židům nikdy nevykořeníte. Nejsou schopni se asimilovat, zůstávají cizím elementem v každé zemi. Každý organismus má přirozenou tendenci zbavovat se cizích těles.“

Připustil jsem: „Židé se poněkud liší od ostatních lidí.

Dokazují to jejich jedinečné dějiny. Nelze je asimilovat. Ve svém podobenství o milosrdném Samaritánovi nám Ježíš neříká, abychom vstřebávali lidi z jiných národů, ale abychom se k nim chovali spravedlivě a laskavě, ať již jsou kdokoli. Pro antisemitismus není ospravedlnění.“

Antisemita, který mi nedovolil dokončit můj rozhovor se sionistou, trval na svém přesvědčení: „Národ musí bránit sám sebe. Nejenže se Židé nedají asimilovat, ale oni by chtěli, abychom se my přizpůsobili jejich mentalitě. Podkopávají naše národní instituce.“

Odpověděl jsem: „Co se toho týká, byli jste již poraženi: žijete ve státě dokonalého judaismu. Pokud se chcete zbavit židovského vlivu, musíte se zbavit křesťanství, kapitalismu a komunismu. Musíte se vzdát šicích strojů Singer, Waxmannova streptomycinu, většiny výtvarných mikrofyziky, Einsteinovy teorie vesmíru, všeho, co dává pečeť člověku dvacátého století, a vrátit se do primitivního stavu pasteveckých kmenů. Je koneckonců skutečností, že člověk vládne přírodě a že bílá rasa je v současnosti nejpokročilejší. Je také skutečností, že ať v dobrém, nebo ve zlém je židovská mentalita dominantní. Nikdo nedovede lépe předávat své myšlenky druhým než Židé, a v tomto ohledu jsou nepřekonatelní, i když to ne vždy přispívá k jejich dobrému jménu. Ale ani to nemusí být k jejich škodě. Lidé jako vy se snaží zbavit Židů, ale na druhé straně uctíváte Ježíše, který se narodil jako člen naší rasy.“

Obrátil jsem se k sionistovi a dodal: „My, křesťanští Židé, máme tyto vlastnosti a přednosti. Navíc jsme nejdokonalejším vtělením víry v lidskost, kterou obsahuje jádro judaismu. Jsme praví nositelé judaistických hodnot.“

Odpověděl: „Jste kacíři židovské víry. A jako protestant jste také kacířem křesťanské víry. Dvojitý kacíř! Můžeme být přáteli, ale je nemožné, abychom usmířili své zásady.“

Vaše slova ve skutečnosti zakrývají kypící nenávisť ke všemu, co je nám drahé, tak jako nenávisť přikrývá rudá vlajka. Marx napsal antisemitskou knihu, *Židovská otázka*. Komunistická internacionála také vydala svou tezi židovského problému v Hellerově knize *Konec judaismu*. Všude nás nenávidí, doslova nenávidí.“

Pouhá slova nepomohou lidem, kteří mnoho trpěli a dostali se do stadia, kdy vidí nenávisť i v těch, kdo nejsou jejich nepřáteli.

Proto jsem změnil téma a řekl jsem: „V knize, kterou jste vydal v roce 1934, jste napsal, že židovská imigrace do části Palestiny, která se konala podle vašeho práva, dosáhne kritického bodu, až Palestina nebude moci pojmout více Židů. Převažující většina Židů bude muset zůstat rozptýlena mezi ostatními národy a vy si už dál nebudete smět představovat, že jste obklopeni jen nepřáteli. Bude potřeba nového přizpůsobení, ale váš protikřesťanský postoj činí toto přizpůsobení obtížným. K odpadání od mojžíšovské víry navíc dochází v Palestině rychleji než v rozptýlení. Jenom malé procento Židů v Palestině chodí do synagog nebo dodržuje židovské tradice. Co řeknete na to?“

Odpověděl: „Jsme zpátky ve své vlastní zemi. Konečně budeme schopni ze sebe svléci drahé a vražedné šaty ‚vyvoleného národa‘. Budeme jako každý jiný národ.“

„Vy si protiřечíte,“ připomněl jsem mu. „Před několika minutami jste mluvil o posvátném poslání Izraele, Hospodinova oblíbeného dítěte.“

Zasmál se. „Nyní, když jsme v Palestině, dokončíme své poslání a pošleme apoštoly k cizím národům. Ale po materiální stránce budeme žít jako oni. Budeme mít svou vlastní armádu a ta nám vybojuje vítězství. Budeme mít traktory, a ty budou naším Mesiášem.“

Poznamenal jsem: „A jednoho dne zemřeme, zanecháme

tu své mučitele a své oběti, protože na zemi, kde jsme žili, jsme nebyli jen zabíjeni, ale také jsme zabíjeli. Vezměte si ty miliony, které vyvraždil Trockij, Bela Kun, Tibor Samuely, Rákosi, Anna Paukerová, Židé, kteří byli vládci v komunistických zemích. Také tu zanecháme své traktory a budeme stát před Božím soudem. Budeme se muset zodpovídat ze všeho, co jsme udělali, a ještě více z toho, co jsme udělat měli, ale neudělali, protože jsme nebyli poslušnými nositeli světla. Judaismus svítil jako maják. Spasení přišlo a přichází ze Židů, jak řekl Ježíš. Přichází ale pouze z judaismu, který se vtělil v Ježíši. Duch, jenž sjednocuje všechny národy, nepřichází od Židů, kteří nedovolili jiným národům vstoupit do chrámu, ale od Ježíše. Smysl nejvyšší spravedlnosti nepřichází od Židů, jejichž konečným zjevením je Starý zákon (velmi cenná kniha, avšak obsahující i příkazy k vyslovenému hubení nevinných lidí). Přichází od Ježíše. Ježíš byl první, kdo kázal spravedlivého a nestranného Boha, jenž se sklání s láskou ke každému národu, který jej hledá.“

Sionista klidně odpověděl: „Jsme připraveni dát národům darem křesťanství a uvidíme, jak ho naplňují. Ať se nechají udeřit do tváře a nastaví tvář druhou! S takovými ranami jsme se vyrovnávali až příliš dlouho. Už nechceme žádné změkčilé náboženství.“

Ve vězení nemůže vážná diskuse trvat dlouho. Antisemita využil tohoto okamžiku, aby si zažertoval: „Přijmeme od vás křesťanství jako dárek, s výjimkou přikázání o páchání cizoložství. Židovky jsou velmi krásné. Jsme proti Židům, ale nejsme proti Židovkám!“

V nechutné atmosféře, kterou vytvořil tento vtíp, nemohl již Duch působit. Zachoval jsem klid. Co nedokáže naše chabá slova, může vykonat Bůh. Naplní své plány míru, i míru mezi Židy a Araby. Učinil zázrak, když dal Židům

vítězství v Šestidenní válce. Doufáme v ještě větší zázrak, trvalý mír mezi Izraelem a Araby, s židovským Jeruzalémem, sloužícím jako maják muslimskému světu. Židé a Arabové se mohou stát přáteli pod Kristovým křížem.

„BUDU SE DRŽET NAŠEHO
STARÉHO NÁBOŽENSTVÍ“

Mluvil jsem s jiným sionistickým vůdcem, kterého jsem se zeptal: „Dověděl jsem se, že jste připraveni nás napadnout. Proč ale tak vulgárním způsobem?“

Odpověděl: „Vybrali jsme metodu podle obecného vkusu. Akademický styl by nebyl příliš přesvědčivý.“

„Zapomeňme na to,“ zněla moje odpověď. „V Pavlově epistoletě Římanům se křesťanská církev přirovnává k větvi, naroubované k olivovému kmeni židovství. Uvědomujete si, co to znamená? Organizace, která zahrnuje stamiliony lidí a jež hraje v dějinách obrovskou roli, je vylíčena v Novém zákoně jako právoplatné vlastnictví Židů. Copak jsme tak silní, mocní a sebejistí, že se můžeme vzdát takového postavení? Ve svaté knize, kterou se řídí stamiliony lidí, je Ježíš popsán jako Sláva Izraele (Lukáš 2,32). Můžeme si my, tak opovrhovaní, dovolit zřici se takové slávy?“

Odseknul: „Odmítáme to. Nechceme mít nic společného s Ježíšem a křesťanstvím.“

Zeptal jsem se ho: „V čím jménu zamítáte? Koho reprezentujete? Hovoří intelektuální elita za celý národ? Intelektuální elita židovského národa dvacátého století totiž téměř bez výjimky Ježíše podporovala.“

Citoval jsem z knihy *Jak vidím svět* od Alberta Einsteina, kde říká, že pokud očistíme judaismus proroků a křesťanství, jaké kázal Ježíš, od pozdějších dodatků, zejména od kněžství, dostaneme učení, které bude schopné vyléčit lidstvo od všech společenských neduhů. Řekl, že je povinností

všech dobrých lidí snažit se zavést do svého života toto opravdu humánní učení do té míry, jak je to v jejich moci.

Pokračoval jsem: „Židovská obec odmítla pohřbít Henriho Bergsona, protože veřejně vyznával, že je Ježíšovým učedníkem. Franz Werfel, velký židovský básník, napsal oslavu sv. Bernadety. Scholem Asch, velký židovský novinář, byl křesťanem. Nils Bohr a Piccard jsou křesťanští Židé, a takových je mnoho. Emil Ludwig napsal knihu *Syn člověka*, která je plná obdivu ke Kristu. Totéž platí i o Maxu Brodovi. Nemohu vynechat ani Martina Bubera, který nazval Ježíše svým starším bratrem.

Tito a jim podobní jsou skutečnými reprezentanty židovské rasy. Je to poprvé v historii, kdy se intelektuální vůdci judaismu soustřeďují na Ježíše. Tímto způsobem se plní biblické proroctví; další biblická proroctví se naplňují tím, že se Židé navracejí do Palestiny a tím, že zaujímají vůdčí postavení v mnoha zemích.“

Sionistický vůdce se zasmál: „Všichni ti lidé, které jste zmínil, se obrátili ke křesťanství až ve stáří, kdy lidé trpí kornatěním tepen. Nedělám si hlavu s náboženstvím, ale pokud musíme nějaké mít, přidržím se toho našeho starého.“

Nebylo možné ho přimět, aby uvažoval. Nevěděl, že to staré náboženství, ke kterému se hlásil Abraham, bylo spasení skrze víru, spasení, které káže křesťané, a že judaismus podle Mojžíšova zákona, kde je spása pouze ovocem poslušnosti oněch přikázání, jež byla sepsána až čtyři sta let po Abrahamově smrti, je ve skutečnosti novější náboženství.

Další rys, který nás odděloval od sionistů, spočíval v tom, že pro ně byla nejdůležitější otázka národa. Ani my jsme k ní nebyli slepí, ale pro nás měla menší závažnost.

Se sionisty se shodujeme v jednom – jsme pro Izrael.

Práva Židů na Palestinu jsou nesporná. Tuto zemi jim dal Bůh, Stvořitel vesmíru. A co se týče Arabů, je nesmyslné, aby se báli Židů. Co mohou tři miliony Židů udělat třem stům milionů Arabů? Arabové by měli spíše těžit a učit se z intelektuální a finanční převahy svých nových sousedů. Očekával bych také, že ve prospěch Izraele zaujme jasné stanovisko i Vatikán a Světová rada církví.

Židé se těší z intelektuálních a materiálních výhod, které Arabové nemají. Musí tedy také projevovat porozumění, laskavost, shovívavost a ochotu pomoci arabskému světu. Potíže mohou být překonány, když budou Arabům prokazovat lásku.

Jak účinné by bylo bombardovat zbídačelé Egyptány chlebem, léky a slovy pokoje! Křesťanské národy by mohly postupovat stejným způsobem. Když je židovský národ napaden, musí se bránit pomocí zbraní. Ale základním postojem srdce musí být láska. Každý opravdový Žid Araby miluje. Zaslouhují lásku jako každá lidská bytost.

VŠECHNY VĚCI
VŠEM LIDEM

Sionisté považovali za „těžce stravitelné“ zejména příkázání, že mají milovat své nepřátele.

Udělal by některý sionista to, co jsme udělali my? Poté, co Rumunsko ukončilo spojenectví s nacistickým Němcem, bylo vyhlášeno, že každá osoba, která ukrývá vojáky Wehrmachtu, bude popravena, poněvadž všichni Němci měli být vydáni jako váleční zajatci. Několik dívek sloužících ve Wehrmachtu, takzvaných *Blitzmädchen*, na nás naléhalo, abychom je ukryli a zachránili je tak před deportací do Ruska. Pochopitelně jsme to udělali.

Někdo nás udal a policie obklíčila dům. Policejní komisař vstoupil a zeptal se mě: „Ukryváte německé dívky?“ Odpo-

věděl jsem: „Víte, jakou mám národnost?“ Řekl: „Richard Wurmbrand? Němec, samozřejmě.“ Ukázal jsem mu svůj identifikační průkaz, vydaný během fašistického režimu, který uváděl, že jsem židovské rasy. „Jsem Žid,“ řekl jsem. „Polovinu mé rodiny povraždili nacisté. Opravdu si myslíte, že bych schovával německé dívky?“

Policista se omlouval: „Celá ta věc je zřejmě omyl,“ připustil a zmizel. Dívky byly v přilehlém pokoji. Nedělali jsme žádné rozdíly, protože Bůh také nedělá žádné rozdíly a dovoluje, aby slunce svítilo a déšť padal na dobré i na zlé.

Při jiných příležitostech jsme úspěšně intervenovali ve prospěch Němců, kterým hrozila deportace jen proto, že byli Němci. Byl to zločin srovnatelný s pronásledováním lidí z toho prostého důvodu, že jsou Židé.

Časem naše činnost vešla v obecné povědomí. Sionisté nám nemohli odpustit, podobně jako nemohli odpustit Ježíši, že miloval stejně Římany a Samaritány, a dokonce i výběrčí daní, zrádce své vlasti. Dokonce naznačovali, že On stojí na jejich straně. Nedokázali si totiž představit, že jeho láska k hříšníkům neznamená lhostejnost k jejich přestupkům, ale léčbu jejich nitra. Ani my jsme neomlouvali nacismus, ale léčili jsme některé nacisty účinnou láskou.

Jako křesťanští Židé jsme pořád někomu trnem v oku. Když jsme se snažili získat každého pro víru, být všechno všem, byli jsme jako herci, snažící se v různých divadelních hrách interpretovat různé postavy.

Kdosi mě jednou chtěl zesměšnit a označil mě za velkého herce. Přijímám to jako kompliment. Nechápu, jak je možné být dobrým misionářem, pokud člověk nemá určité herecké nadání a schopnost hrát rozdílné role.

Jednoho dne jsem vyšel z domu, abych plnil své poslání rybáře lidí. První člověk, kterého jsem potkal, byl

známý antisemita. „Nechci slyšet o Ježíši, protože to byl špinavý Žid,“ odbyl mě. Odpověděl jsem: „Jak víte, že Ježíš byl špinavý Žid? Je to Boží Syn a nepatří žádnému národu. Když vyhnal kupce z chrámu, ukázal svůj odpor k vlastnosti, kterou odsuzujete u Židů, honbě za penězi. Nejostřejší slova, jaká kdy byla napsána k odsouzení Židů, se nacházejí v Novém zákoně. Vaše místo je na straně Ježíše, ne na straně těch, kdo ho odsoudili k smrti.“

Šel jsem dál a potkal jednoho Žida, který mi řekl, že nevěří v Ježíše, protože byl Spasitelem jen pro pohany. Zeptal jsem se ho: „Odkud to máte? Ježíš byl Žid. Nový zákon začíná slovy: ‚Listina rodu Ježíše Krista, syna Davida, syna Abrahamova‘, uvádí celý jeho rodokmen a dokazuje, že byl židovského původu. V Písmu je Ježíš nazván ‚Sláva svého lidu Izraele‘. Miloval oddaně svůj lid a řekl samařské ženě: ‚Spasení je ze Židů‘ (Jan 4,22). Křesťanství je v podstatě rozsáhlý pokus judaizovat svět, neboť bylo určeno, že lidé všech ras se stanou ‚Židy ve svých srdcích‘. I po Ježíšově ukřižování nazývali apoštolé dále Jeruzalém Svatým městem a apoštol Pavel napsal, že Bůh stále miluje Židy kvůli jejich předkům a že budou hrát významnou roli v budoucnosti. Nebeští vyvolení se budou skládat ze 144 tisíc lidí ze dvanácti kmenů Izraele.“

Krátce nato jsem narazil na bratra, který byl plný důvěry ve svou vlastní víru, ale neviděl nutnost dobrých skutků. Protože jsem věděl o jeho způsobu života, řekl jsem mu: „Víra bez skutků je mrtvá“ (Jakub 2,17), vždyť člověk bude souzen za to, co dělá.

Potom jsem navštívil jednoho věřícího, který byl na pokraji zoufalství kvůli hříchu, který spáchal. Nikdy si to neodpustil a pochyboval o svém spasení. Vysvětlil jsem mu, že člověk je považován za věrného své víře i bez dobrých skutků, protože Bůh se dívá do srdce, a ne na

činy člověka – přesný opak toho, co jsem řekl tomu poslednímu člověku, kterého jsem potkal.

Po těchto čtyřech rozhovorech jsem si sedl do parku na lavičku. Točila se mi hlava. Ptal jsem se sám sebe, které z těch čtyř věcí sám věřím. Odpověď, na kterou jsem přišel, zněla, že různé způsoby, kterými mluvím s lidmi, nejsou ničím jiným než návnadou, kterou je nalákám k Bohu, jenž je na hony vzdálen předsudkům a spekulacím. Ale přechod od jedné kategorie člověka k druhé zahrnuje použití různého druhu argumentace a léků duše. Když jsou antisemita a Žid přivedeni k obrácení, setkají se ve stejné křesťanské lásce, ale práce tohoto druhu je velmi vyčerpávající.

ANTI-KLAUSNER

Profesor na univerzitě v Jeruzalémě, Josef Klausner, napsal knihu *Ježíš Nazaretský*, která byla přeložena do všech hlavních světových jazyků.

Pokaždé, když jsem mluvil s nějakým Židem o Spasiteli, ukončil svoji argumentaci slovy: „Problém Ježíše vysvětlil Klausner.“ Obecně vzato, vzdělaný Žid nepovažoval za nutné číst Klausnera, ale vlastnil tu knihu nedotčenou ve své knihovničce, a to mu stačilo. Už si Ježíšem nemusel dál zatěžovat hlavu.

Proto jsem považoval za nutné publikovat odpověď na Klausnerovu knihu, kterou jsem nazval *Židé a Ježíš Nazaretský. Anti-Klausner*.

Klausner nečestně využil svého slavného jména, které mu zaručovalo, že jeho tvrzení budou přijímána řadovými Židy, a dovolilo mu vydávat za skutečnost pouhé domněnky, které už nikdo nebude dále ověřovat.

Píše například, že u Pavla nenacházíme žádný autentický důkaz Ježíšova života a díla. Každý student, obeznámený s Písmem, by dokázal tento profesorův názor opravit.

U Pavla nacházíme velmi mnoho podrobností o Ježíšově životě. Říká například, že Ježíš byl zrazen, že ho zabili Židé a že byl ukřižován za hradbami Jeruzaléma. Pavel také vypovídá o Ježíšově nitru. Říká, že Ježíš „miloval církev a sám se za ni obětoval“ (Efezským 5,25). Popisuje Ježíšovu pokoru, jeho mírnost a jeho moc. Navíc nám stále připomíná „biografický detail“, který Klausner vynechal, totiž že Ježíš vstal z mrtvých.

Bez jakéhokoli historického podkladu dochází Klausner ve skutečnosti k takovému závěru, který mu vyhovuje. Říká, že se Ježíš narodil v Nazaretu. Kde je to doloženo? Jakákoli zmínka o Betlému, který evangelia popisují jako Ježíšovo rodiště, je pro něj poněkud nepohodlná, neboť je to Davidovo město a proroci předpovídali, že se Mesiáš narodí právě zde.

Dále tvrdí, že vyprávění o Salomé je legenda. Profesor Klausner se jen rozhodl, že to tak je, a jakýkoli důkaz je zbytečný.

„Jan Křtitel sám sebe považoval za Eliáše.“ Evangelia uvádějí, že když se Jana zeptali: „Jsi Eliáš?“, odpověděl: „Nejsem“ (Jan 1,21). Profesor Klausner má pravděpodobně zdroj informací, který není ostatním lidem dostupný.

Dále uvádí, že prý je zřejmé, že Jan Křtitel nevěděl nic o Ježíši a nepřijal ho jako Mesiáše. Jediné historické zdroje, evangelia, uvádějí, že Ježíš a Jan se znali a že Jan prohlásil Ježíše za Mesiáše. Nikdo neví, kde Klausner svou informaci získal.

Jediný argument, který Klausner pokaždé předkládá, je tvrzení, pro které neexistuje žádný důkaz: „Je zřejmé, že je tomu tak.“

Omlouvá Jidáše Iškariotského a prohlašuje ho za vzdělaného Žida s jasným myšlením. Zpráva o tom, že Ježíš byl zrazen, je prý pouhá legenda. Jako jsou vynechané všechny

nepříjemné detaily o Jidášovi, tak také jsou jako legenda snižovány všechny kladné vlastnosti připisované Ježíši. Klausner odmítá věřit, že by Ježíš na kříži řekl svým popravčím: „Otče, odpusť jim, nevědí co činí“ (Lukáš 23,24). Argumentuje prostě tím, že Ježíš nemohl pronést tato slova za tak hrozných okolností. Osobně jsem znal muže a ženy, následovníky Ježíše, kteří vyřkli stejná slova při krutém mučení a kteří navíc využili první příležitosti, aby činili dobré těm, kdo je mučili. Profesor Klausner si však postavil hlavu, že takový druh lásky neexistuje.

Rychle pomíjí vyprávění evangelií o Ježíšově vzkříšení tvrzením, že je jasné (nádherný výraz, který zbavuje autora potřeby podat nějaký důkaz), že Josef z Arimatie odstranil tělo z hrobu.

Věří tomu, že „vzkříšení je nepochopitelné“. Existuje příliš mnoho věcí, které jsou nepochopitelné. Může se zdát nepochopitelné, že tady existuje vzdělaný profesor, který místo aby začal tím, že bude analyzovat fakta a dokumenty, se vyjadřuje na základě určitých předsudků k tomu, co Bůh může nebo nemůže udělat.

Poté, co Klausner napíše stovky stránek, aniž by jakkoli přispěl k otázce Ježíšova života, diskutuje o rozdílech mezi judaismem a Ježíšovým učením. V této souvislosti uvádí, že národ nemůže přežít díky abstraktní víře a univerzální lidské etice. Potřebuje praktickou formu náboženství, schopnou vyjádřit náboženské myšlenky a proniknout zbožnou svatostí do každodenního života. „Přijetím Ježíšova učení by národní život a národní stát úplně zmizel.“ „Jeho učení neobsahuje žádné prvky, které mohou řídit stát a řídit společnost.“ „Ježíš přišel zrušit kulturu.“

Jakou odpověď mu můžeme dát dva tisíce let po Ježíšově příchodu? Profesor Klausner asi nikdy neslyšel o křesťanské kultuře a neví nic o národních státech, které dosud existují,

kteře byly založeny a vedeny díky křesťanství. Jak může vysvětlit skutečnost, že všechny národy v Evropě a Americe, stejně jako velké množství národů afrických, mají nezávislé národní státy, navzdory skutečnosti, že přijaly křesťanství, které podle Klausnera rozbíjí stát, národ a kulturu?

Mohl jsem se dál zeptat: „Co udělali Ježíšovi nepřátelé, Kaifáš, Ananiáš a jiní s židovským státem?“ Podařilo se jim odstranit velké nebezpečí, které Ježíš představoval, pod záminkou, že je to nutné, aby se zachoval židovský národ. Právě tyto muži přivedli židovský národ do neštěstí. Historie dokázala, že křesťanství zakládá a udržuje stát, zatímco farizejství ho ničí. Jak může někdo ignorovat tyto jasné historické důkazy?

Klausner říká, že judaismus nemůže přijmout termín „Boží Syn“ nebo „Bůh“ pro Mesiáše, i když tato myšlenka je sama o sobě židovská. Pokud je myšlenka Božího Syna židovská, potom je zřejmé, že jen ti, kdo se vzdali dědictví svého lidu, ji nepřijímají. Podle Klausnera, který se staví proti jakékoli formě logiky, jsou ti, kdo přijali židovskou myšlenku, vlastně odpadlíci.

Klausnerovi se nelíbí Ježíšovo učení, že bychom měli milovat ty, kdo nám ubližují. Říká, že lidská společnost by nepřežila, kdyby každé ublížení zůstalo nepotrestáno. Ale proč zmizel před dvěma tisíci lety židovský národní stát? Židé povstali ve vzpouře proti nespravedlnosti římské říše. Výsledkem bylo, že židovský stát zmizel z povrchu země. Člověk by očekával, že pan profesor z tohoto, a z tisíců jiných událostí, vyvodí závěr, že lidská společnost nemůže přežít, pokud oplácíme zlo zlem a pokud povstáváme proti nespravedlnosti. Po tisíce let mizely státy, vedly se krvavé války a miliony lidí byly zabity, protože jedna strana odmítala tolerovat nespravedlnosti druhé a nedokázala oplácet zlo láskou. To je historická skutečnost. Existují závažné

okolnosti, kdy je použití násilí oprávněné, ale základním postojem musí být láska.

Když Ježíš učí lásce k nepřítelům, nemyslí tím, aby-
chom doslovně uplatňovali nenásilí, ať se kolem nás děje
cokoli. Sám používal ostrých slov a také biče. Svět dosud
není dostatečně připraven na nenásilí. Je smutné, že se
někdy musíme zbavit nepřátel svého národa. Nic mě ale
nepřinutí je nenávidět. Bůh nechce, aby naše jednání bylo
diktováno okolnostmi. Touha zabít musí zmizet. Musí
panovat jen láska. To ona bude také na konci triumfovat
nad všemi vnějšími okolnostmi.

Není nic špatného na tom, když národ projevuje lásku
k těm, kdo mu ubližují. To, co profesor Klausner vytýká
Ježíšovi, je nespravedlivé. Není pravidlem, že by národy
mizely z povrchu země proto, že praktikovaly lásku.

Klausner jasně shrnuje svůj postoj, když prohlašuje, že
judaismus je ve svém celku z tohoto světa. A právě proto
Židé odmítli toho, jehož království není z tohoto světa, ale
patří do oblasti nejryzejší pravdy. „Nemůže být Mesiášem
židovského lidu.“

Pokud se tedy chcete rozhodnout, jestli ta osoba je Me-
siášem, nebo nikoli, bylo by vědecky správné, abyste nej-
prve definovali, co ten termín znamená, jaké metody máme
k rozpoznání, že je pravým Mesiášem, a nakonec zkou-
mat, zdali ta osoba tyto podmínky splňuje. Klausner v této
oblasti žádné výzkumy neprováděl. Ve své knize jsem je
učinil za něj a ukázal, že se všechna proroctví o Mesiáši,
který smyje hříchy lidstva svým utrpením a jiná biblická
proroctví, splnila na Ježíši.

Existuje velké množství takových proroctví a mnoho
literatury o nich. Aniž bych je podrobně rozebíral, stálo by
možná zato uvést jedno, které nelze vyložit více způsoby,
neboť se zakládá na matematice.

Prorok Daniel, který žil asi šest set let před naším letopočtem, předpověděl se zarážející přesností rok, ve kterém bude Mesiáš zabit. Toho roku byl Ježíš ukřižován.

Každý, kdo studuje toto proroctví s otevřenou myslí, si uvědomí, že čekat na dalšího spasitele nemá význam. Talmud říká: „Čas určený pro příchod Mesiáše uplynul, ale Mesiáš nepřišel.“ Talmud, který odmítá Ježíše jako Mesiáše, nemá jiné řešení než prohlásit Boha za lháře, protože nedodržel svůj slib a dovolil, aby čas, který předpověděl pro příchod Mesiáše, uplynul, aniž by dodržel své slovo.

Uvažujme o tomto biblickém textu: „Sedmdesát týdnů *let* je stanoveno tvému lidu a tvému svatému městu, než bude skoncováno s nevěrností, než budou zapečetěny hříchy, než *dojde* k zproštění viny, k uvedení věčné spravedlnosti, k zapečetění vidění a proroctví, k pomazání svatyně svatých. Věz a pochop! Od vyjití slova o navrácení a vybudování Jeruzaléma až k pomazanému vévodovi uplyne sedm týdnů. Za šedesát dva týdny bude opět vybudováno prostranství a příkop. Ale budou to svízelné doby. Po uplynutí šedesáti dvou týdnů bude pomazaný zahlazen a nebude již...“ (Daniel 9,24–26).

To je celkem šedesát devět týdnů let, jinými slovy, šedesát devět krát sedm, je čtyři sta osmdesát tři let od času, kdy byl vydán rozkaz znovu vybudovat Jeruzalém až ke smrti Mesiáše.

Pojďme si ověřit události, které se skutečně staly:

Král Xerxes Perský začal svou vládu v roce 465 př. n. l. V knize Nehemiáš, ve 2. kapitole, čteme, že ve dvacátém roce své vlády povolil znovuvybudování Jeruzaléma. Jinými slovy, uplynulo devatenáct let, které musíme odečíst. Z toho vyplývá, že rozkaz k opětovnému vybudování Jeruzaléma byl vydán v roce 446 př. n. l.

Za čtyři sta osmdesát tři let po této události bude Mesiáš podle proroctví zabit. Kvůli přesnosti bychom měli pamatovat na to, že Daniel počítal rok podle starého židovského kalendáře, který sestával z tři sta šedesáti dnů, na rozdíl od našeho kalendáře, který má tři sta šedesát pět a čtvrt dne.

To znamená, že musíme převést židovský kalendář na roky, založené na současném počítání:

$483 \text{ roků} \times 360 \text{ dnů (hebrejského kalendáře)} = 173\,880 \text{ dnů.}$

$173\,880 \text{ dnů: } 365 \frac{1}{4} \text{ (délka dnešního kalendářního roku)} = 476 \text{ let}$

To znamená, že čtyři sta sedmdesát šest let uplyne od roku 446 př. n. l. do smrti Mesiáše. Jinými slovy, tato událost se stane v roce 30 n. l. podle našeho kalendáře.

A přesně v tomto roce byl Ježíš ukřižován.

Je všeobecně známou skutečností, že když se v šestém století rozdělával letopočet na předkřesťanský a křesťanský, učinila se ve výpočtu matematická chyba. Narození Krista bylo připsáno datu o čtyři roky pozdějšímu, než jak to odpovídalo skutečnosti. A ve třicátém čtvrtém roce svého života, v roce 30 křesťanské éry, byl Ježíš ukřižován, přesně jak prorokoval Daniel.

Boží trest na sebe nedal dlouho čekat. Daniel předpověděl, že po tomto zločinu, který sobě nemá rovna, „v polovině toho týdne zastaví obětní hod i oběť přídavnou. Hle, pustošitel na křídlech ohyzdné modly, než se naplní čas a na pustošitele bude vylito rozhodnutí“ (Daniel 9,27). Víme, že krátce nato byla Palestina zpustošena Titovou armádou, že země byla vysloveně zpustošena, chrám byl vypálen a už se přestaly přinášet oběti.

Raši, jeden z vůdčích biblických komentátorů, si všímá toho, že Titus naplnil všechna tato proroctví. V tomto při-

padě ale musí být Mesiáš člověk, který byl zabit, dříve než se Titus radoval ze svého velkého vítězství. Tím člověkem byl Ježíš, nemohl to být nikdo jiný.

Profesor Klausner byl jedním z mnoha židovských intelektuálů, kteří byli uvedeni v omyl. Je s podivem, jak národ, který je tak inteligentní a kulturní, může přijímat knihu, která má tak nízkou úroveň. V poslední kapitole své knihy dosahuje Klausner vrcholu absurdity, když uvádí, že „Ježíš se stal křesťanem“. To napsal univerzitní profesor. Mohl stejně tak říci, že Mohamed se stal mohamedánem.

JE JEŽÍŠ BŮH?

Existuje velké množství Židů, kteří jsou připraveni přijmout křesťanský mravní kodex, ale odmítají přijmout křesťanské učení o Ježíšově božství.

Jednou jsem byl v kanceláři intelektuála, který zastával tento názor. Zeptal jsem se jej: „Jste opravdu schopni uskutečňovat ve svém životě křesťanský mravní kodex? Říkáte, že přijímáte tato měřítka, a dokonce jste o nich řekl, že jsou „skvělá“.“

Začal se smát. Je smutné, jak zřídka se člověku podaří začít s někým opravdu vážnou diskusí. Řekl: „Ano, ale člověk nemůže vyžadovat, aby se to uvádělo do praxe.“

Odpověděl jsem: „Podle mého názoru je stejně absurdní dát lidstvu mravní kodex, který není možné dodržovat, jako když výrobce bot vyrobí nádherné boty, které nelze nosit. Uvádět do praxe křesťanský mravní kodex se může zdát nemožné, ale není tomu tak u každého. Musí být splněny podmínky pro jeho dodržování. Každý obchodník ví, že příjem musí pokrývat výdaje. Křesťanské zásady zahrnují určité výdaje – lásku, službu, pomoc. Ale odkud k tomu bereme sílu? Z naší víry, pokladnice plné pravd, zjevené Bohem.“

„Ne, ne,“ zněla jeho odpověď. „Křesťanská dogmata jsou absurdní. Jak mohu věřit, že židovský tesař, který kupoval dřevo, vařil klíh, prodával své výrobky a pracoval každý den jako normální člověk, mohl být Bůh? Jedinou formou křesťanství, ke které se Židé mohou přiblížit, by snad bylo unitářství. Ježíš může být velký učitel, velký prorok, ale nikdy ne Bůh.“

„Tato možnost neexistuje,“ vysvětloval jsem. „Ježíš si osoboval božská práva a přijal uctívání, které patří jen Bohu. Pokud není Bohem, nemohl být velkým učitelem, ale musel být jen podvodníkem nebo šíleným fanatikem. A za takového byste se jej přece neodvážil považovat. Jedinou alternativou, která zbývá, je přijmout jej jako Boha.“

„To jsou jen slova,“ přerušil mě. „Ve starověku bylo mnoho lidí považováno za bohy a stejně tak tomu bylo s nebeskými bytostmi. Herkules, Romulus a císaři Julius a Augustus, byli považováni za bohy. Dokonce šílený Kaligula byl pozdvižen na úroveň boha. I mezi ranými křesťanskými otci byli někteří, kteří trvali na tom, že křesťané se stali bohy. V lidské řeči není slovo bůh rezervováno jen pro Stvořitele. V tomto smyslu bychom snad mohli nazvat Ježíše jako božského, stejně jako můžeme nazvat božským Platóna nebo hovořit o Beethovenově božské hudbě. Ale nic víc!“

Když protestant debatuje s Židem, jeho pozice je mnohem snadnější než pozice pravoslavného nebo katolíka. Protestanté si libují ve svobodě myšlení a nemusí se nikdy bát, že v nestřeženém okamžiku řeknou něco, co by katolíci považovali za kacířské.

Odpověděl jsem: „Jakmile popíšeme něco jako božské nebo někoho jako božského, pohybujeme se ve sféře, kde slova ztrácejí svou sílu. Čím je Ježíš božský? A čím je božský nebeský Otec? Francouzi mají pravdu, když říkají: *‘Un Dieu défini est un Dieu fini’* (definovaný Bůh je Bůh, který

skončil). Tím, že nazývám Ježíše Bohem, míním, že jej nelze srovnat z žádnou lidskou bytostí. Jeho podstata je zázračná: nelze jej vysvětlit v pojmech genetických zákonů, zákonů přírody, a tak dále. V něm máme šťastnou kombinaci všech čtyř lidských typů: sangvinika, cholerika, flegmatika a melancholika. Život Ježíše lze vysvětlit, jen když připustíme, že přišel z vyšší sféry než lidské.

Byl vychován v dílně tesaře, bez přístupu k moudrosti jiných národů a ras a ve věku třiceti let dal světu nepřekonatelný mravní kodex. Po jeho smrti, kterou zakusil spolu se dvěma zločinci, následoval zázračný rozmach jeho náboženství. Nejlepším vysvětlení těchto faktů je přijmout, že Ježíš je Bůh.

Nemůžeme vyvozovat závěry na základě sympatie nebo antipatie, ale jen na základě důkazů. Kéž naše porozumění slouží jako nestranný tribunál, který pronáší svůj verdikt na základě důkazů, které jsou mu předloženy. Máme pět vysoce přesvědčivých argumentů, které hovoří ve prospěch Ježíšova božského původu.

Za první, překonal smrt, což nedokázal žádný jiný člověk.

Za druhé, překonal fyzikální zákony, které člověk nemůže překonat (křísil mrtvé, léčil malomocné, rozmnožil chleba a ryby, a tak dále).

Za třetí, překonal judaismus, který chtěl, aby Ježíš zůstal neznámý. Falešní mesiášové, jako Bar Kochba a Šabataj Cvi, které přijímali Židé, jsou zbytku světa neznámí, zatímco Ježíš, kterého jsme my odmítli, je uctíván miliony lidí.

Za čtvrté, dobyl římskou říši. Velký pronásledovatel křesťanství, odpadlík Julián, zemřel s těmito slovy na rtech: 'Zvítězil jsi, Galilejský.' Dobývá a vítězí ten nejsilnější. Pokud Ježíš zvítězil nad králi, je Král králů.

Za páté, šílenstvím kříže zvítězil nad lidskou moudrostí.

Jeden filozofický systém za druhým jsou ničeny a upadají do zapomnění. Kdo si ještě pamatuje na protikřesťanského filozofa Celsa, nebo na kult rozumu, který uvedla Velká francouzská revoluce? Kdo ještě žije podle talmudu? Ale slova tesaře, který je zároveň člověkem i Bohem, stále platí – ‚Nebe a země pominou, ale má slova nepominou‘ (Matouš 24,35). Z čistě lidského pohledu nebyla žádná naděje, že by se cokoli, co Ježíš řekl, naplnilo. Nebyla zde ani naděje, že jeho proroctví o tom, že jeho evangelium se rozšíří až do končin země, se někdy splní.

V žádném myslitelném případě by Ježíš nemohl být pouhou lidskou bytostí. Proto jej přijímáme jako Boha v lidské podobě.

Důležité je vědět toto: rada, kterou udílí asistent lékaře, má velmi malou váhu a není rozhodující. Ale rada, kterou udílí velmi známý lékař, je úplně jiné kategorie. Můžete vést křesťanský život, když víte, že tyto zákony nepocházejí od jiného člověka, který je omylný jako vy sám, ale od Boha. A právě to způsobuje, že lidé jsou schopni držet se jeho přikázání.“

Tento židovský intelektuál neměl již žádnou odpověď. Začal přemýšlet. Byl jsem unavený z toho, že mám poslední slovo. Je moudřejší ponechat je vašemu oponentu. Je obtížné přimět k víře někoho, kdo byl poražen v debatě, protože přitom urážíme jeho pýchu. V tomto případě jsem měl poslední slovo a pro víru jsem jej nezískal.

Náš postoj ke komunismu

KOMUNISMUS JAKO SOUČÁST
BOŽÍHO PLÁNU

Změna politického systému v Rumunsku pro nás představovala nové problémy.

Marxismus jsme předtím prakticky neznali. Nyní v tomto duchu byli vychováváni všichni mladí lidé a bylo vydáno velké množství marxistických a ateistických knih.

Židé hráli při šíření komunistické ideologie v naší zemi významnou roli. Naráželi jsme na ni na každém kroku a byli nuceni přijmout nový přístup.

Vydali jsme řadu brožur pojednávajících o problematice vztahů mezi protestantským křesťanstvím a marxismem: *Rozhovor mezi mladým socialistou a věřícím, Ježíš a socialismus* (odpověď na knihu teoretika socialismu Karla Kautského *Původ křesťanství*), *Dialektický materialismus a biblická víra* (odpověď na Engelsovu knihu *Anti-Dübring*) a *Karel Marx a víra*. Snažili jsme se, aby tyto brožury byly přitažlivé pro komunistické čtenáře. Na první straně brožurky *Karel Marx a víra* byl obrázek Marxe a na další straně obrázek „Ježíše, pracujícího proletáře“ a pak další obrázky, jako „Ježíš, vyhánějící kapitalisty z Chrámu“. Potom následovalo vylíčení Ježíšovy oběti.

Nenechali jsme se zastrašit ateistickou ofenzivou, která přesvědčila mnoho jiných lidí, že křesťanství v naší zemi již skončilo. Už mnohokrát v minulosti bylo křesťanství prohlášeno za mrtvé. V knize *Dějiny papežů* popisuje Ranke rozšíření kacířství v Itálii v patnáctém a šestnáctém století.

V té době bylo také možné si myslet, že křesťanství je na konci svých sil.

Proto jsme se nebáli, i když jsme viděli, jak malá a slabá je skupinka opravdových křesťanů ve srovnání s obrem Goliášem ateismu.

Pokud jde o mě, přimknul jsem se k biblické myšlence, že Boží moc se projevuje jen ve slabosti. Tao-te-ťing, svatá kniha taoismu, správně uvádí: „Všichni tvorové a rostliny jsou křehcí a slabí, když se narodí, ale jsou mocní a silní když zanikají. To, co je silné a mocné, je zničeno, a to, co je slabé a křehké, začíná žít. Z tohoto důvodu silná armáda nevíteží, ale je zničena, stejně jako silný strom. To, co je silné a mocné, nemá tutéž výhodu jako, to co je slabé a křehké.“

A právě naše slabost nám dala ohromnou sílu v zápase se všemocným marxismem, který zastávalo také mnoho Židů.

Pokud v Božím světě existuje komunismus, potom je to proto, aby zaplnil vakuum v Boží ekonomii. Kapitalismus dělá z člověka individualistu. Důraz na osobní spasení a osobní posvěcení odráží lidské svědomí ve společenských podmínkách stvořených kapitalismem. Samotné zavedení socialistického zřízení způsobilo obrovské rozdíly v myšlení velkého množství křesťanů. Mohli stát tváří v tvář komunistům a ukázat jim, že všechno, co je krásné a přitažlivé na komunismu, bylo odvozeno z křesťanství.

Dnes jsou církve rozdělené. Církev raných křesťanských Židů v Jeruzalémě, organizovaná podle pokynů, které udělal svým apoštolům sám Ježíš, byla církev, ve které všichni sdíleli svůj majetek. Ve Skutcích apoštolů čteme o prvních křesťanech: „Všichni, kdo uvěřili, byli jedné mysli a jednoho srdce a nikdo neříkal o ničem, co měl, že je to jeho vlastní, nýbrž měli všechno společné. ... Nikdo mezi nimi

netrpěl nouzi, neboť ti, kteří měli pole nebo domy, prodávali je, a peníze, které utržili, skládali apoštolům k nohám. Z toho se rozdávalo každému, jak potřeboval“ (Skutky 4,32–35).

To byl jiný komunismus – založený na lásce! Bylo by lépe nepoužívat pro něj tento název, protože se natolik liší od toho, co zakoušíme od komunismu dnešního.

Mohli jsme si porozumět s mnoha komunisty a některé z nich přijímat jako bratry, protože jsme nejen kázali individuální spasení duše skrze Ježíšovu krev – což zůstalo naším hlavním úkolem – ale zajímali jsme se také o společenské otázky.

Věříme, že je povinností křesťanů usilovat o to, aby lidé neodpadali od křesťanských zásad. Nesmí být nuceni k tomu, aby se plazili, pochlebovali, kradli, zabíjeli ve válkách nebo vykořisťovali jiné lidi kvůli hmotnému zabezpečení.

Nepovažujeme posvěcení jen za osobní záležitost. Je to také společenská výzva. Nemohu být oslaven jen já, ale musí být oslavena i společnost, a to tím, že se Boží království vytvoří zde na zemi – takové království, kde bude panovat spravedlnost, mír a radost. Musíme bojovat za spravedlivé zákony a instituce, tak jako první křesťané vytvořili ideální sociální instituci, církev, která má tyto vlastnosti. Toužíme po sociální spravedlnosti, která vychází z lásky a je inspirována touhou napodobovat Boha, jenž stvořil slunce, aby svítilo na všechny stejně, a déšť, aby padal na všechny stejně.

Nevěříme na všechny ty svaté, které kanonizovala pravoslavná a katolická církev. Jejich legendární a jedinečné skutky přivádějí nás, obyčejné lidi, jen k zoufalství. Když se Petr snažil sám jít po vodě, začal klesat. Chceme kráčet společně s druhými po cestě, která vede k Ježíši.

Ježíš odsoudil celá města za to, že se neobrátily (Matouš

11,21–23). Jinými slovy, Ježíš očekává, že obrácení bude společenským jevem, zahrnujícím velké množství lidí.

V podobenství o marnotratném synu říká otec: „Jezme a radujme se.“ Neexistuje potěšení bez jídla. Musíme se ujistit, že každý má co jíst.

Musíme se snažit přivést k obrácení nejen prostitutku nebo opilce; ale prostitute, alkoholismus, vězení, vykořisťování druhých lidí, války – to všechno musí být odstraněno. A to je možné, jen když křesťan válčí ve společenské, stejně jako osobní oblasti. Zlo učinilo velký „pokrok“ od doby Kaina, který zabil jen jednoho člověka nějakým primitivním nástrojem, až k plynovým komorám v Osvětimi a komunistickým vyhlazovacím táborům. Satanské mocnosti převedly svůj útok od jednotlivce k ofenzivě na rozsáhlé společenské frontě. Mocnosti dobra musí udělat totéž.

Za starých časů mohl Pavel kázat ze stejné kazatelny jako jeho nepřátelé. Dnes máme kazatelnu, ale naši nepřátelé mají školy, tisk, velká vydavatelství, kina, rozhlas, televizi. My máme také právo na tyto věci, a pokud jich chceme dosáhnout, musíme usilovat o uskutečnění Danielova prorocství, že „království, vladařská moc a velikost všech království pod celým nebem budou dány lidu svatých Nejvyššího“ (Daniel 7,27).

Apoštol Juda píše o společném spasení. Něco takového skutečně existuje, není jen osobní spasení. Jákob prorokoval o Ježíši, že se kolem něho shromáždí národy (1. Mojžíšova 49,10, podle hebrejského znění). Jsou to celé národy, nejen tu a tam nějaký jednatel.

Podmínky nezbytné k ustavení Božího království na zemi nyní nastaly. Pokrok v moderní technologii umožnil, aby měli všichni lidé dostatek jídla a oblečení. Moderní medicína, osvobozená od zábran, by mohla zaručit fyzické zdraví lidí. Řádné vzdělání a psychologie by nám mohly pomoci

dosáhnout duševního zdraví. Moderní prostředky komunikace by mohly zaručit, že hrstka lidí, naplněná Božím duchem, by mohla mít rozhodující vliv ku prospěchu celého lidstva. Moderní vědecké metody myšlení mohou eliminovat všechny staré pověry, které jsou nespravedlivě spojovány s náboženstvím, a náboženství potom může zazářit ve vši své ryzosti a slávě. Spolu se vzájemným porozuměním mezi národy může lidstvo jako celek přijmout mocné impulsy, které budou znakem smíření nejen mezi národy, ale i mezi jednotlivými denominacemi. Brzy zde budou jen dvě náboženství – náboženství lásky a náboženství obřadného formalismu.

Příchod komunismu k moci znamenal věznění, mučení a smrt pro tisíce křesťanů, ale obrovsky pomohl našemu myšlení: komunisté přemýšlejí o globálním plánu a vždy v souvislosti se životem příštích generací. Boží děti, žel, mívají omezený horizont: jejich myšlení bývá často zúžené a dívají se jen na krok dopředu. Není náhoda, že vůdci církve jsou v Novém zákoně nazváni „presbyteri“, což znamená „lidé, kteří se dívají daleko dopředu“.

Křesťanští Židé se také naučili přemýšlet o univerzálním plánu a usilovali o dosažení vzdáleného cíle. Římská říše házela křesťany divokým šelmám, ale učila je také přemýšlet na imperiální úrovni. Křesťanství se namísto náboženství izolovaných jednotlivců stalo oficiálním náboženstvím říše. Komunismus pro nás sehrál podobnou roli.

Na zemi rostou rostliny, které se používají k léčení lidí. Bible nám říká, že Nebeský Jeruzalém má listy, které slouží k léčení celých národů (Zjevení 22,2). Křesťanští Židé znají tajemství, jak právě zde najít ty pravé léky.

Evangelizace jednotlivce však stále zůstává tím prvořadým. Jedině svatí mohou posvětit společnost. Ale lidé,

kteří se znovu narodili, musí přinést svůj nový život do společnosti.

KŘEŠŤANSKÉ
REVOLUCIONÁŘSTVÍ

My, křesťané, jsme se nebáli komunistického revolučního myšlení. Koneckonců, i my sami jsme potomky určitého revolučního hnutí. Před čtyřmi sty lety napsal Kalvín ve svém komentáři ke knize proroka Daniele: „Když knížata tohoto světa povstávají proti Bohu, odkládají všechnu svou moc a nejsou hodni být počítáni mezi lidstvo. Měli bychom jim raději plivat do tváře, než je poslouchat, když jsou natolik troufalí, že odpírají Bohu jeho práva... Pokud povstávají proti Bohu, musí být poníženi a považováni za bezcenné, jako pár obnošených bot.“ Před ním se sv. Jan Zlatoústý a sv. Ambrož statečně stavěli proti císařům.

Nevytýkáme komunismu jeho revolucionářství, ale skutečnost, že v něm nezašel dostatečně daleko.

Bible je daleko revolučnější než spisy Marxe a Lenina. Hned na první straně Bible čteme, jak Bůh říká lidským bytostem, které právě stvořil: „Panujte nad mořskými rybami, nad nebeským ptactvem, nade vším živým, co se na zemi hýbe“ (1. Mojžíšova 1,28). Jen si toho všimněte! Člověk má panovat nad celou přírodou, ale ne nad druhým člověkem.

Bible nám také říká, že Bůh stvořil jen jeden pár: angličtí vzbouřenci v době Selského povstání tomu dobře porozuměli, když se v jedné z jejich revolučních písní zpívalo: „Když Eva předla a Adam sel, kdo nad nimi vládu měl?“

V Bibli se také dočteme, že Bůh stvořil „všechny národy z jedné krve“ (Skutky 17,26), z čehož vyvstává otázka, jakou hodnotu mají všechny ty šlechtické tituly, hodnosti a společenská postavení – včetně těch, které jsou běžné v socia-

listických zemích a vyplývají třeba z členství v určité straně nebo z dělnického původu – a všechny teorie o rasách.

První znárodnění vlastněné půdy, které mělo zabránit vykořisťování rolníků bohatými majiteli půdy v době hladomoru, zavedl Josef, když byl ministerským předsedou v Egyptě.

V úvodu Desatera přikázání se Bůh nepyšní tím, že stvořil nebe a zemi, ale úplně něčím jiným: „Já jsem Hospodin, tvůj Bůh; já jsem tě vyvedl z egyptské země, z domu otroctví“ (2. Mojžíšova 20,2). Není nám dovoleno mít žádné jiné bohy, kromě Boha, který chce vysvobodit lidstvo z každého druhu otroctví.

Jakou revoluci prodělal svět než byl zaveden šabat! V pohanských zemích byli otroci součástí výrobního procesu. Bible zavedla zásadu, že člověk má odpočívat a že jeho služebník má mít tuto možnost také. V socialistických zemích, kde je plnění různých státních plánů důležitější než nedělní odpočinek, je čtvrté přikázání o zachovávaní šabatu revolučním imperativem.

„Hostu nebudeš škodit ani ho utlačovat“ (2. Mojžíšova 22,21) je aktuální poselství Bible pro dobu, kdy být černý v Americe, bílý v Africe a Židem v Evropě, znamená diskriminaci.

Bůh přikázal Mojžíšovi, aby nezacházel s chudými nespravedlivě (4. Mojžíšova 19,15). Kdyby kapitalistické země všude respektovaly tuto zásadu, nemusely by se bát komunistické hrozby.

Musíme si uvědomit, že svatou knihou apoštolů a prvních křesťanů byl Starý zákon, nikoli Nový zákon, který byl napsán až o několik desetiletí později. Pokud Ježíš nezamýšlel dát svým učedníkům revoluční školení, jaký mělo smysl nechat je číst knihu, která je převážně vyprávěním o revolučním zápase?

Hospodin vyzdvihl pro děti Izraele jako vysvoboditele Benjamínce Ehúda, muže, který zabil tyrana Eglóna (Soudců 3). Jáel zabila tyrana Síseru, když mu vrazila stanový kolík do spánku (Soudců 5,24). Byla za to nazvána „požehnaná nad jinými ženami“, a tato slova byla později použita o matce našeho Pána. Jáel by dnes byla považována za statečnou partyzáнку armády utlačované země. Další biblické postavy, jako Gedeón a Jiftách, byli také revoluční bojovníci.

Bible se vysmívá absolutní monarchii v Jotamově podobenství, které přirovnává tyrany k trnitým keřům, zatímco užitečné stromy, jako je oliva, fíkovník a vinný keř, odmítly tuto ohavnou roli hrát. Když si Židé přáli zvolit si krále, napadl prorok Samuel ve své řeči také prudce absolutní monarchii. Ve 2. Královské čteme o krvavé revoluci, kterou vedl Jehú proti tyranii Achabovy dynastie. Bible nám říká, že tato revoluce byla vedena podle Božích příkazů. Jehú zabil dva nezákonné krále a královna Jezábel byla vyhozena oknem. Vyhladil ty, kdo podporovali tyranii a syny tyranů, a bez milosti pozabíjel všechny kněze, kteří se domnívali, že jejich moc je opravňuje k drancování. Nikomu nedovolil uniknout. Po tom všem řekl Hospodin Jehúovi: „Poněvadž jsi dobře udělal, co je v mých očích správné, poněvadž jsi Achabovu domu učinil všechno tak, jak jsem to měl v úmyslu, tvoji synové do čtvrtého pokolení budou sedět na izraelském trůnu“ (2. Královská 10,30).

Později Ježíš řekl: „Ne každý, kdo mi říká ‚Pane, pane‘, vejde do království nebeského; ale ten, kdo činí vůli mého Otce v nebesích“ (Matouš 7,21). A Boží vůle, podle knihy Královské, v příběhu o revolucionáři Jehúovi, je úplné zničení tyranie.

A jaké revoluční písně najdeme v Bibli! Co je Internacionála ve srovnání s Žalmem 109, který je namířen proti

muži, který „pronásledoval člověka poníženého a ubohého, chtěl usmrtit zkrúšeného v srdci“?

Volání po sociální spravedlnosti, opakované izraelskými proroky, je dobře známé ze Starého zákona. V Novém zákoně najdeme také mnohé revoluční pasáže. Matka našeho Pána hovoří o sociálním programu svého Syna, kterého počala skrze Ducha svatého: „...vladaře svrhil s trůnu a ponížené povýšil, hladové nasýtil dobrými věcmi a bohaté poslal pryč s prázdnou“ (Lukáš 1,52–53).

„Běda vám bohatým!“ řekl Ježíš, „vždyť vám se už potěšení dostalo! Běda vám, kdo jste nyní nasyceni, neboť budete hladovět“ (Lukáš 6,24–25). „Snáze projde velbloud uchem jehly než bohatý do Božího království“ (Matouš 19,24).

„Kdo nepracuje, ať nejí“, základní princip legislativy socialistických států, je téměř doslova převzat od apoštola Pavla (2. Tesalonickým 3,10).

Křesťané vědí, že Bůh má vyvolený národ, Židy, a vyvolenou skupinu lidí, církev, ale kolik lidí ví, že si vyvolil i společenskou třídu? Apoštol Jakub napsal o něčem, co bylo velmi známé čtenářům jeho doby: „Cožpak Bůh nevyvolil chudáky tohoto světa?“ (Jakub 2,5), a nemilosrdně kritizuje bohaté.

„Křesťanství bylo vytvořeno jako náboženství chudých, pro ty, kdo byli vykořisťováni a utlačováni, pro otroky a osvobozené nevolníky,“ píše Amusin, sovětský historik, ve své knize o svitcích od Mrtvého moře.

V křesťanské komunitě byli vždy ti, kdo usilovali vrátit se k původnímu učení, ale mnozí byli plně zaměstnáni detaily, rozpory o křtech, o mluvení v jazycích a o dodržování šabaty, které mohla praktikovat raná církev, ale které nejsou těmi nejdůležitějšími věcmi. Proč bychom se ale nemohli vrátit k revolucionářství prvotní církve a k zápasu

o život podle zásad sociální spravedlnosti? Když si Bůh zvolil jazyk, ve kterém by vyjádřil své myšlenky v Bibli, zvolil si hebrejštinu, snad jediný jazyk, ve kterém neexistuje sloveso „mít“. Tímto způsobem si přál ukázat, že představa majetku nebo vlastnění něčeho je a musí být Božím lidu naprosto cizí. Vždy bude pravdou, jak řekl Ježíš, že věřící, který chce dosáhnout dokonalosti, musí „prodat vše, co má“ a „opustit vše, co má“ a „opustit svůj dům a rodinu“.

Proudhonovo rčení „vlastnictví je krádež“ může každý věřící křesťan jen schvalovat, protože Bůh uspořádal věci tak, že nezamýšlel, abychom měli majetek. Všem dobrým věcem se musíme těšit ve společenství; individuální vlastnictví je špatné. Přípustné je jen individuální správcovství. I když soukromé vlastnictví je po ekonomické stránce tou nejlepší metodou k zvětšování bohatství, nemělo by sloužit k sobeckým cílům, ale ke slávě Boží a k dobru bližních.

Katolická církev, která věrně doporučuje toto Ježíšovo učení, přijímá dnes tutéž ideologii, i když ji nepraktikuje. Prohlašuje, že člověk, který chce být dokonalý, se musí vzdát soukromého vlastnictví a vlastnit jen společné věci, například v systému klášterního řádu.

Dnes, na prahu nové dějinné epochy, jsou Židé, kteří věří v Ježíše a věrně následují jeho učení, celým srdcem na straně vykořisťovaných a utlačovaných. Nevíme však o více vykořisťovaných lidech, než jsou občané socialistických států, které hovoří ve jménu chudých.

Otevřeně se stavíme proti komunistickému diktátorství a teroru. Ošklivíme si komunistický ateismus. Ale protože křesťan musí být „Židovi Židem a Řekovi Řekem“, stejně tak i my musíme být při jednání s komunisty sami komunisty, pokud si je přejeme získat pro Krista. Je stejně nemožné je získat, pokud přijmeme antikomunistický přístup, jako je nemožné získat Židy, když přijmeme antise-

mitismus. I když se stavíme proti komunismu, musíme projevovat účast s jednotlivými komunisty, právě jako apoštol Pavel, který použil slova chvály pro Řeky, aby je obrátil, i když se doslova štítíl řeckého modlářství.

Socialistické spisy nám vždy předkládaly mnoho křesťanských argumentů. Kdykoli se setkám s komunistou, který se vysmívá Bibli jako reakcionářské knize, začnu mu citovat Marxe: „Když Luther přeložil Bibli, vložil do rukou lidu mocnou zbraň proti knížatům, šlechtě a duchovenstvu.“

Kdykoli nějaký komunista označuje Bibli za absurdní, cituji mu z Engelsovy knihy *Bruno Bauer a prvotní křesťanství*: „Náboženství, které dobylo římskou světovou říši a které vládlo po osmnáct set let nad většinou civilizovaného světa, nelze odmítnout pouhým prohlášením, že sestává z řady nesmyslů, které vymysleli podvodníci.“ Ve *Zjevení* chválí prvotní křesťanství jako „velké revoluční hnutí“. Shodou okolností to byl Engels, kdo napsal: „Žijeme v Bohu. Člověk tomu lépe porozumí, když cestuje po moři.“

I apoštolé považovali za samozřejmé, že zástup musí odejít od Ježíše, aby sehnal něco k jídlu, ale Ježíš ukázal, že mohou mít dostatek jídla, pokud zůstanou s ním.

Nikdo nemusí opouštět Ježíše, aby se stal revolucionářem. Může být daleko lepším revolucionářem, když zůstane s ním. Bez Ježíše jsou revoluce destruktivní a stojí spoustu krve. Revoluce s Ježíšem je konstruktivní; on mění sociální podmínky, když předtím posvěcuje lidská srdce.

Vždy jsme se účastnili velkých komunistických shromáždění, kde jsme rozdávali naše letáky. Ty začínaly věcmi, o kterých jsem výše psal, a díky nim jsme se spojili s duší komunisty a kázali ukřižovaného Krista.

Nedělali jsme si však žádné iluze. Věděli jsme, že rozdíly mezi námi a komunisty jsou fundamentální.

Oni prosazují totalitu a nedovolují ani tu nejmenší odchylku od linie vytyčené stranou. Proč by měli uznat svobodu nám, kteří jsme právě tak totalitní, když chceme, aby všichni lidé cele patřili Bohu?

Díky tomu, že jsme praktikovali metody, které používal Ježíš a jeho apoštolé, se nám podařilo získat některé komunisty pro Krista, ale mělo to za následek vzrůstající odpor komunistické strany vůči nám. Komunisté nechtěli porozumění, věrnost a lásku. Chtěli jen, abychom se ztotožnili s jejich plány a přetvořili sami sebe v ochotné nástroje. Ale naše láska k nim nám nedovolila, abychom se stali oportunisty, abychom jim lichotili nebo se stali jejich ochotnými otroky. Z lásky k nim jsme jim museli ukázat, jaké jsou jejich zločiny. Vyhýbali se nám, protože jsme předkládali problém hříchu a šílenství kříže jako jedinou cestu k řešení tohoto problému.

Existují hříchy, které jsou způsobeny společenskými podmínkami a které mohou být odstraněny sociálním plánem, jako byly hříchy otroctví a polygamie. Toto odstranění má však své hranice. Lenin píše: „Můžeme zrušit zákon, který dovoluje kapitalistovi, aby vykořisťoval dělníka, a majiteli půdy, aby vykořisťoval rolníka, ale nikdo na světě nezabrání, aby prohnáný člověk vykořisťoval jednotlivého člověka nebo aby slabí byli vykořisťováni silnými.“

Komunisté v prvním případě mohou dosáhnout hranice toho, co je lidsky možné, když změní společenské podmínky, ale nemohou změnit lidská srdce. To může jen Ježíš. Pouze on nám může dát nové narození. Bez nátlaku proměnil zchytralé spekulanty, jako byli Matouš a Zacheus

a teroristu Saula z Tarsu, v dobré, spravedlivé muže. Jen Ježíšův kříž může uskutečnit takový zázrak.

U komunistů, stejně jako u jiných lidí, je snaha o mravný život a dobrá vůle povznášet se k výšinám, mařena hříchem, který tíží duši nesmírným břemenem. Dopouštěli se zločinů, činili lidi nešťastnými, prolévali krev, nebyli věrní vlastním ideálům, porušovali vlastní mravní měřítka. To v nich probouzí pocit viny a potřebu spasení. Čím více však oboje potlačují, tím povážlivější je jejich duševní stav. To má pak u nich za následek všechny možné morbidní symptomy.

A komunisté dělají co všichni ostatní lidé: snaží se svalit svou vinu na druhé, hledají obětního beránka. Adam obvinil Evu a Eva obvinila hada. Komunisté nacházejí obětního beránka v buržoazii, statkářích, sociálních demokratech, trockistech, duchovenstvu, sektářích a v členech své vlastní strany. Bojují proti každému a všemu.

Nikdo nemůže žít trvale v duševním rozpoložení „Nejsem hoden“. Kromě toho, člověk s pocitu viny bývá hluchý k argumentům. Není dobré svádět své hříchy na dědičnost nebo tělesnou slabost. Nemůžeme ani obviňovat špatné společenské prostředí. Ani satana nemůžeme obviňovat z vlastního hříchu, jako kdybychom jej museli poslouchat. Žádné šílenství nelze vyléčit argumenty, a jistě také ne šílenství způsobené vědomím viny. Existují šílení lidé, kteří věří, že mají v hlavě tikající hodinky a nelze je přesvědčit, že to není pravda. V takových případech lékaři pacientovi dají anestézii, provedou malý řez v lebeční kosti, ovážou jej, a když se probere z narkózy, ukážou mu součástky hodinek potřísněné krví, které, mu údajně vytáhli z hlavy. A přesně tak je tomu u šílenství, které je způsobeno vědomím viny. Srdce člověka nelze přesvědčit, že hřích je výsledkem atavistických nebo sociálních příčin.

Za své špatné činy se cítíme zodpovědni. Na to existuje jen jeden lék, který je jinou formou šílenství – šílenství kříže. „Ano, jsi vinen, jsi plný hříchu, ty sám za všechno můžeš,“ říká nám velký lékař Ježíš. „Potřebuješ obětního beránka. Musíš svalit svůj hřích na někoho jiného. Nepokoušej se jej svalit na někoho sobě rovného, protože ten ti jej vrátí ještě těžší, než byl. Sval jej na mě! Já reprezentuji Stvořitele. Stejně jako on, i já nesu odpovědnost za celé stvoření a všechno, co se v něm děje. Je spravedlivé, že vezmu tvůj hřích na sebe. Já jsem odpýkal tvůj hřích na kříži.“ Osvobozující účinek tohoto Ježíšova obětního smíření na duši, která v něho věří, je nesmírný.

Existují ale nemocní lidé, jejichž nemoc se stala samotnou podstatou jejich života. Slepí, kteří žijí ze žebroty, se děsí toho, že by byli uzdraveni, protože by je to nutilo pracovat. Ježíšův uzdravující kříž způsobuje stejný druh paniky. A v takové vážné situaci se nacházejí komunisté. Pro ně se hřích, zejména nenávisť, stal samotným středem a podstatou života. Co by bez něj dělali? Kázali jsme ukřižovaného Krista a věděli jsme, že nás budou nenávidět.

Komunisté jsou ateisté a my jsme se odevzdali Bohu. Konflikt byl tedy nevyhnutelný. Věděli jsme, že v Sovětském svazu trpí tisíce křesťanů. Připravovali jsme se na stejný osud.

Byl zde další důvod konfliktu. Po válce vyvstala velká otázka, které město se má stát hlavním městem budoucího Spojeného světa – Moskva nebo Washington? Svět se rozdělil na dva tábory, revoluční a antirevoluční a byly vytvořeny dva bloky. Otevřeně jsme hlásali své přesvědčení, že úsilí Moskvy i Washingtonu budou stejně marná, protože hlavní město budoucího spojeného světa, pod záštitou Ježíše, bude Jeruzalém, který jej nazval „městem velikého

krále“. „Ze Sijónu vyjde zákon, slovo Hospodinovo z Jeruzaléma,“ říká prorok Izaiáš (2,3).

Někteří věří, že spasení přijde od komunistů; jiní věří, že přijde od americké demokracie. My věříme tomu, co řekl Ježíš: „Spasení je ze Židů“ (Jan 4,22), a že Židé naplní svou roli spasení, když se znovu obrátí k Ježíši.

Noe prorokoval, že Jefet (z něhož pochází indoevropská rasa) „bude bydlet ve stanech Šémových“ (z něhož pocházejí Židé). Jinými slovy, indoevropská rasa bude bydlet v dočasných společenských systémech, které vytvořili Židé, podle slov vyřčených prorokem před tisíci lety (1. Mojžíšova 9,27). Později řekl Mojžíš Izraeli: „Vystavíš si dům, a nebudeš v něm bydlet... vysázíš a obděláš vinice, avšak víno pít ani uskladňovat nebudeš“ (5. Mojžíšova 28,30.39).

Podívejme se, jaká nádherná proroctví se naplnila!

Dům křesťanství vybudoval Šém, Židé. V prvotním křesťanství bylo všechno odvozeno od Židů. Bylo to od Židů, „z nichž podle těla pochází Kristus, který je nade vším, požehnaný Bůh navěky,“ napsal apoštol Pavel (Římanům 9,5). Bible je židovská. Luther odmítl platnost ekumenických koncilů, přičemž argumentoval tím, že koncily nebyly ustanoveny Židy. „Boží slovo bylo svěřeno jen jim,“ řekl. Apoštolé byli Židé. Žalmy, které se zpívají v kostelích, napsal David. Po mnoho staletí žila celá Evropa v Šémově stanu. Určující vliv křesťanské civilizace zahrnuje do své sféry celý svět. Jen Židé zůstávají mimo obydlí, které sami vystavěli. Všechny národy se radovaly z dobrého vína, které přinesl Ježíš, ale Židé sami je neokusili.

Renesance, příliv zlata z Nového světa a konflikt v církvi v patnáctém a šestnáctém století otřásly křesťanskou budovou. A bylo to tehdy, kdy Izrael ve velkém spěchu vystavěl nový dům, dům kapitalismu. Ve své knize *Židovství a kapitalismus* popsal Werner Sombart rozhodující roli,

jakou hráli a dosud hrají Židé při vytváření kapitalismu. Jefetovi potomci, indoevropané, vstoupili do tohoto nového „stanu Šémova“, do sféry vlivu kapitalismu.

Když byl triumfálně zaveden kapitalismus, Žid Karel Marx mu vyhlásil válku. Židé měli sice z kapitalismu užitek, ale judaismus v něm nenachází pokoj. Nesčíslné množství mladých Židů zahájilo kampaň za vytvoření nového systému, komunismu. Role, jakou hráli Židé ve vytvoření tohoto nového domu, ve kterém měl žít Jefet, je dobře známá. Leninova matka byla Židovka jménem Braunová. O tom píše Trockij, který dodává, že Stalin zakázal jakékoli zmínky o jejím původu, aby nezranil antisemitské citění Rusů. Mnoho vůdců ruské revoluce byli Židé – Trockij, Zinovjev, Kameněv a jiní. V Maďarsku stáli v čele komunistického hnutí Bela Kun a Tibor Szamuely, a později Rákosi a Gero. Když byl zaváděn komunismus v Rumunsku, hráli v něm Židé také nezanedbatelnou úlohu. Ve stavbě, na níž se Židé podíleli tak významnou, i když ne výhradní rolí, v tomto novém socialistickém systému, žije mnoho lidí všech ras. Mnoho důstojníků komunistické tajné policie byli Židé, ale nebylo jich zase tolik, jak rádi uvádějí antisemité. Existovala také spousta čistokrevných Rumunů, kteří mučili své krajany. Ale Židé jsou také neaktivnější v působení proti sovětské vládě. Zde si opět postavili dům, ve kterém nemohou bydlet. Ruští antikomunističtí bojovníci za svobodu, Daniel, Litvinov, kněží Ešliman a Jakunin, Knasnov-Levitin, jsou Židé. Poté, co mnoho Židů v tak velké míře přispělo k vytvoření komunistického režimu v Rumunsku, jich naopak obrovské množství opustilo zemi, aby se usadili v Izraeli.

Židé byli vždy od Boha vyvoleným národem, jemuž byl svěřen úkol uskutečňovat jeho plány v dějinách, totiž vytvářet společenské systémy, které mají krok za krokem

připravovat materiální, kulturní a intelektuální podmínky pro Boží království na zemi.

Nyní jim byla svěřena nová role. Jakmile se jako národ vrátí k Ježíši, svému králi, budou mít rozhodující roli v budování čtvrtého domu, Božího království, kde bloudící Žid konečně najde odpočinek. Toto království, se svým centrem v Jeruzalémě, definitivně zavrhne kapitalismus stejně jako komunismus, ale možná využije užitečné prvky těchto minulých společenských systémů.

Antisemité skládají Židům velký kompliment, když trvají na tom, že židovský národ, který je početně tak nevýznamný, má na svět tak velký vliv a je kořenem všeho zla.

Jednu dobu byly Niagarské vodopády na obtíž Spojeným státům i Kanadě, neboť pustošily tisíce akrů úrodné půdy. Moudří lidé si však uvědomili, že když byla Niagara schopna působit takové ničení, potom by mohla být schopna udělat velké množství dobrého, pokud by se zkontrolovala a sloužila jako pohon turbín a podobných zařízení. Dnes je tento obrovský vodopád důležitým zdrojem elektrické energie pro obě země. Židé dělají mnoho zla, tvrdí antisemité. To znamená, že jsou zdrojem energie a jsou tedy také schopni dělat mnoho dobrého. Pokud to však mají dělat, musí být spojeni se zdrojem všeho dobrého, s Kristem. Proto je velmi důležitá křesťanská misie Židům. Až dosud se misie tohoto druhu zdála být utopií. Nyní jsme však dosáhli nové historické etapy, kdy Židé přicházejí do svého vlastního.

Naše pracovní metody nás přivedly do střetu s komunistickými úřady. V roce 1948 jsem byl uvězněn.

Když jsem byl propuštěn z vězení, moji nepřátelé v církvi, kteří kolaborovali s komunisty, prohlásili, že jsem kacíř. To vyvolalo zvědavost lidí a velké množství jich toužilo slyšet má kázání a číst mé knihy. Dveře starých luterských kostelů mi byly otevřeny a já jsem kázal z kazatelny, na které dosud nestál žádný Žid. Žádný Žid také dosud nekázal v katedrálách řecké pravoslavné církve a na jiných místech, kam jsem byl nyní zván. Převážná většina těch, kdo si mě přišli poslechnout, nebyli Židé. Ale pro každého, kdo zasvětil svůj život kázání evangelia Židům, je nejdůležitější získat pro Krista i ostatní, protože každý člověk, ať už jakékoli rasy, který se obrátil k Ježíši díky Židovi, se sám stává misionářem Židů. Tento nepřímý přístup je stejně důležitý jako přístup přímý.

Protože se poslední útok mých nepřátel nevydařil, zvolili novou taktiku a rozšiřovali o mně, že prý jsem se zbláznil. O mém šílenství ale mluvili bez sebemenšího náznaku soucitu, takže jejich motivy byly od samého začátku považovány za podezřelé.

Byl jsem už dlouho zvyklý na to, že se o mně povídají různé věci. Byl jsem nazýván géniem a idiotem, „Ježíšem Kristem“ a „ďáblem“, velmi vzdělaným člověkem a ignorantem, svatým a člověkem s odpornou povahou, člověkem příkladně poctivým a zlodějem, nacistou, komunistou, anarchistou, jezuitou. Nejmilejší a zároveň neohavnější bylo jejich nynější obvinění, že jsem se zbláznil. Když moji nepřátelé uvěřili, že podkopou hodnotu

mého poselství, když mě nazvou šilencem, sami odhalili svou ignoranci.

V první řadě existuje určitá příbuznost mezi šilenstvím a genialitou. Seneca napsal: „Neexistuje žádný velký mozek, který by neobsahoval špetku šilenství.“

Křesťanští Židé si dali za úkol vybudovat si cestu k judaismu a lidstvu. Jak by mohli vykonat tento úkol bez špetky šilenství? Někteří lidé mi vytýkali mé šilenství, ale já jsem se ptal slovy Nietzscheho: „Kde je to šilenství, kterým máte být naočkování?“

Křesťanští Židé mají velké poslání: očekává se od nich, že budou skvělí, že dosáhnou velikosti Krista a že budou dělat větší věci, než dělal on (Jan 14,12), že dobudou pevnost Izraele, kterou on nedobyl. Pokud dosáhnou jeho velikosti, budou také sdílet osud všech velkých lidí, jejichž jednou charakteristikou je šilenství. V prorockém žalmu 69 čteme o šilenství Mesiáše. Pavel sám o sobě vyznával, že je blázen. Bez určité míry šilenství by nebyl velkým apoštolem. Nervové poruchy jsou běžnější u lidí se zvláštním posláním než u obyčejných lidí. Nebyli jsme nikterak překvapeni, když se jeden mladý inženýr, který patřil k nejnadanějším z našich bratří, náhle nervově zhroutil a musel jít do nemocnice. To přece ani v nejmenším nesnižuje hodnotu jeho přesvědčení.

Je poměrně rozšířený předsudek, že zdravá mysl je hodnotná nejen po biologické stránce, ale i jako předpoklad pro zdárné fungování společnosti. Avšak dějiny nebyly utvářeny normálními lidmi. Dokázali by Kalvín a Luther zavést reformaci, kdyby byli normální? Naším cílem je vyvolat revoluci v křesťanství, judaismu a v celém světě. Běda člověku s takovým posláním, pokud se bojí šilenství!

Jeden z mých nepřátel mi kdysi řekl: „V křesťanství všechno musí začít od začátku.“ Když jsem odpověděl: „Tak

začněme," s hrůzou odešel a k mému potěšení mě nazval šilencem. Když šílenství dosáhne určité hranice, intelekt se stává citlivějším a vnímavějším k rozdílům. Díky tomu se mysl stává komplikovanější, bohatší a je si více vědoma sama sebe. Ne nadarmo napsal Erasmus Rotterdamský knihu *Chvála bláznovství*. Děkoval jsem Bohu, že jsem strávil mnoho let ve vězení v podmínkách, které snadno vyvolávají šílenství. Můj intelekt získal mnoha způsoby nové vlastnosti, které jsem teď využíval ke službě Kristu.

Šílenství má navíc blízko k lásce. Normální lidé se hašteří se svými manžely nebo manželkami a nějakým způsobem se s nimi musí smířit. Romeo a Julie byli poněkud šílení a stejně je tomu i u mystiků. Rád nazývám věci pravými jmény. Pro ty, kdo četli životy velkých mystiků, není tajemstvím, že život mystika je do značné míry napájen neuspokojenými sexuálními tužbami. Požehnaný je člověk, který dokáže převést tuto touhu do duchovního světa. I v tomto ohledu byla pro mě léta strávená ve vězení velkou pomocí.

Měl jsem mystickou zkušenost, kterou by obyčejní lidé, žijící normálním sexuálním životem a životem plným sporů a rodinných hádek, nikdy nepochopili. Jen by nad tím mávli rukou jako nad šílenstvím a fraškou. Ale tyto zkušenosti pro mne měly velkou hodnotu, protože pokud má křesťansko-židovský pastor naplnit náš obrovský úkol, musí mít – jako ty živé bytosti ve Zjevení – čtyři hlavy: hlavu mystika, hlavu muže s vědeckým myšlením, hlavu стратега schopného organizovat a hlavu revolucionáře.

Přijal jsem označení „šilenc“. Neučinil Bůh bláznovstvím moudrost světa? Kvůli Kristu chci být bláznem, a ne klidným, obyčejným, banálním a průměrným členem společnosti.

Dokážu se podívat zpět na pětadvacet let bojů. Dostal

jsem mnoho ran, ale také jsem jich pár ušetřil. Křesťané musí být solí země a také „hořčicí“. Musí umět bodat. Nepřítel musí vědět, že před ním stojí Ježíšův voják, který je dobře vyzbrojen.

Poznal jsem nevyslovitelnou radost a hluboký zármutek. Jen jediná věc mě nepotkala, a to, že bych se nudil. Na cestě, kterou pro nás Ježíš připravil, je život plný hojnosti.

Díky milosti Boží jsem potkal bratry z mnoha národů, kteří se zcela vydali Bohu Izraele. Četl jsem, že Bůh je tímto způsobem připravil, aby přivedl Židy k žárlivosti. Záviděl jsem jim a snažil se být jako oni, věrným zastáncem Hospodina a jeho vyvoleného Syna, Ježíše. V dřívějších dobách jsem byl dychtivým služebníkem satana, ale nyní jsem si přál stejným způsobem sloužit Bohu.

Činil jsem to v době velké duchovní lhostejnosti. Lidé jedí, pijí, žení se a vdávají a stavějí si domy, ale neznají prorocství a neuvědomují si, co se děje v Izraeli a ve světě – že se lidstvo blíží ke konci času a hodiny nyní ukazují za pět minut dvanáct.

Lidstvo se musí obrátit, nebo bude zničeno v nukleární katastrofě. Snažíme se přivést svět k obrácení. Snažíme se přivést židovský národ ke Kristu, protože do té doby nebude v církvi nový život a do té doby nebudou křesťané takoví, jak je popsal na počátku druhého století athénský řečník Aristides:

„Křesťané znají Boha a důvěřují mu. Odpouštějí těm, kdo je utlačují a činí si z nich své přátele. Jsou laskaví ke svým nepřítelům. Jejich ženy uchovávají manželství v čistotě, jejich dcery jsou cudné. Milují jeden druhého. Neodmítají pomoci vdovám. Když vidí cizince, přijímají je do svého domu a radují se z něj jako z bratra. Pokud je někdo z nich chudý nebo v nouzi, postí se po tři dny, aby uspokojili

jeho potřeby. Vědomě poslouchají příkázání, která jim dal jejich Mesiáš. Každé ráno a každý den chválí Boha a děkují mu za jeho dobrotu. Jsou zdrojem všeho, co je na tomto světě krásné. Nemluví veřejně o svých dobrých skutcích, ale naopak si dávají dobrý pozor, aby je nečinili před zraky lidí. Jsou vpravdě novým národem a je v nich něco božského.“

Negativní vlastnosti dnešních křesťanských Židů nás neodrazují. Nejsou výsledkem ani jejich judaismu, ani jejich křesťanství, ale silného tlaku, který na ně vyvíjí svět. Okolnosti se změní, když bude spasen celý Izrael. Ale již dnes je křesťanský Žid, který je vpravdě Židem i vpravdě křesťanem – a který nelpí na tom, že je Rumun nebo Němec, luterán či katolík – pro svůj národ velkým požehnáním. Mnozí křesťané, duchovní i laici, přijali zcela nový postoj ke křesťanství a první impuls jim k tomu dali právě křesťanští Židé.

Učinili jsme však zatím jen první krůčky. Ti, kdo nás chtějí následovat, budou muset pracovat úplně jiným způsobem. Nám se pouze tu a tam podařilo získat pro Krista jednotlivou duši. Budeme však muset začít myslet strategicky a pracovat na celonárodní úrovni, budeme muset uvažovat – vzhledem k novým faktorům – v termínech celosvětových perspektiv.

Každý den si bere ďábel s sebou do pekla tisíce lidí. Nerozdrtíme hadovu hlavu, pouze jej trochu polechtáme na břichu, pokud se spokojíme jen s tím, že tu a tam zachráníme jednoho z těch desítek tisíc.

Musíme změnit náboženský postoj našeho národa a celého světa. To je nepochybně obtížný úkol, ale všechno je možné u Boha a tomu, kdo věří.

Ježíš není tím Spasitelem, kterého hledají Židé. Touží nás zachránit z hříchu. Rádi bychom si nechali svůj hřích,

protože nám přináší potěšení, a chceme být jen zachráněni z katastrofálních následků hříchu. Chceme, aby k nám promlouval o ekonomických a politických problémech a zachránil Izrael od útaku jiných národů a umožnil mu nad nimi zvítězit. On však k nám mluví o liliích, ptácích a věčném království spravedlnosti a světla pro všechny národy.

Avšak ani Bůh, ani svět není takový, jaký bychom jej chtěli mít. Není to realita, která se musí změnit v to, co chceme my sami, ale jsme to my, kdo se musí přizpůsobit realitě. Pravá modlitba zní „staň se tvá vůle,“ a nikoli „Pane, ať se stane má vůle“.

Až přijmeme Krista takového, jaký je, a vložíme v něho všechnu svou důvěru, i když mu nerozumíme, Izrael splní své svaté poslání, kvůli kterému byl vyvolen. Musíme přijmout Krista a pak spolu s ním v lásce obejmeme všechny jeho učedníky ze všech národů, se všemi jejich chybami a nedostatky. I kazový diamant je koneckonců cennější než dokonalé zrnko písku.

Naši bratři z pohanů nás ve všech dobách obklopovali svou láskou a bez jejich pomoci by naše misijní práce mezi Židy nebyla možná.

Když Židé hladoví po Bohu, už je neurazí skutečnost, že křesťané nesou v hliněné nádobě duchovní poklad, který získali od Izraele, a to díky hříchům Izraele. Talmud říká: „Ten, kdo sfoukává ze sklenice piva pěnu, nemá žízeň. A pokud se někdo zeptá: ‚Co si vezmu k jídlu k svému chlebu?‘, vezměte mu ten chléb, protože nemá hlad.“ My jsme také získali duchovní výživu díky svědectví těch nej slabších křesťanů.

Co dělat, abychom dobyli Izrael?

Na prvním místě nás nesmí odradit velikost našeho úkolu. Ježíš řekl: „Neboj se, malé stádce, neboť vašemu Otci se zalíbilo dát vám království“ (Lukáš 12,32).

Cíle nedosáhneme tím, že budeme analyzovat nadšení svého přesvědčení, ale tím, že poznáme toho, komu věříme a koho kážeme: Boha.

Čemu vděčí Izrael za svoje podivuhodné dějiny? Účinné propagandě? Ne, vděčí za ně skutečnosti, že jeden z našich předků zvítězil nad andělem, když s ním bojoval, aniž by to kdo jiný viděl, a vymohl si na něm věčné požehnání.

Když někdo objevil nový zdroj energie – páru, elektřinu, atom –, měnilo to postupně tvář světa. Dosud existuje neznámý zdroj síly: síla, kterou získáváme od dobrých andělů, proroků a svatých, kteří opustili tento svět, aniž by se naplnily jejich tužby a aniž by se stali svědky toho, čeho jsme svědky my dnes – doby, kdy Ježíš znovu přijde. Tato moc je dnes stále ještě skrytá a může se stát účinnou. Za jedinou noc zabil jeden anděl 180 000 Asyřanů. Mít anděla po svém boku je cennější než mít podporu zástupů velkých a významných lidí.

Abych spojil křesťanské Židy s anděly, strávil jsem léta ve vězení, izolován od svých bratří. Tato cesta je plná tajemství, ale je to cesta, kterou se musíme vydat. Až přijde čas, budeme oděni do neuvěřitelného majestátu a Izrael bude patřit Kristu.

Kdy se to stane? To závisí na tom, jak rychle se každý z nás vydá na tuto cestu.

Vyžaduje se od nás, aby každý oddal svůj život pravdě, která je v Kristu, a potom se stane zázrak.

Dám vám však dvě praktické rady: za první, soustřeďte své misijní úsilí na klíčové osobnosti židovského lidu; za druhé, zahrňte do misijního programu své církve třetinu židovstva, která žije v komunistickém světě a která je vystavena velkému pronásledování.

Co byste si mysleli o někom, kdo vykoná pastýřskou návštěvu v rodině, kde je jeden její člen vážně nemocný,

a baví se s těmi zdravými, ale na toho, kdo leží na lůžku, se ani nezeptá? Dvě třetiny Židů žijí ve svobodném světě nebo ve své vlastní zemi, kde zakoušejí nezávislost, i když čelí těžkostem. Jak může misie k Židům nedat přednost problému Židů v Sovětském svazu, kteří jsou terorizováni, drženi odděleně, vysmíváni a bití a není jim dovoleno kultivovat své specifické židovské zvyky, jazyk, umění a náboženství?

Jak to skončí? Není velká naděje, že jim dovolí odejít do Izraele. Ale i kdyby dovolili, jak může Izrael v krátké době přijmout tři miliony nových obyvatel? A jak budou znovu požidovšťovat tři miliony mužů a žen, kteří samozřejmě nenávidí komunismus, ale byli marxismem indoktrinováni? Neznají žádné jiné učení než naprostý ateismus, jímž jim byly vymývány mozky. V každém případě jsou tito Židé prozatím v SSSR a mají zde zůstat.

Každý rozumný člověk vám řekne, že neexistuje ani nejmenší naděje přesvědčit je, aby se stali ortodoxními Židy. Kdo mezi nimi bude šířit toto náboženství? Neexistuje žádná ortodoxní misie ani mezi Židy ve svobodném světě. Pro misijní práci v podmínkách ilegality je ortodoxní judaismus naprosto nepřipravený. Taková misie by neměla ani nejmenší naději na úspěch. Má se o toto dobrodružství pokusit liberální judaismus? Co by propagoval? Modernistické pochybnosti? Kritiku Bible? Náboženský problém se znovu dostane do popředí a v duchu již vidím židovské synagogy, školy, noviny a vydavatelství, Židy v klíčových pozicích v politickém, ekonomickém, kulturním, vědeckém a uměleckém životě, v každé zemi na světě, jak se shromažďují ke službě Kristu. Vidím lidi všech barev a ras, jak se obracejí k Židům, aby si od nich nechali ukázat cestu ke Spasiteli (Zachariáš 8,23). Vidím Jeruzalém jako hlavní město křesťanského světa. Vidím, jak vítězí mír, láska,

spravedlnost a porozumění. Vidím, jak lev leží s beránkem. Vidím království, ke kterému se vrátil Kristus, aby mu vládl. Vidím pozemský život, který je vědomě prožíván jako přípravná fáze věčného života. Vidím Židy na křesťanských kazatelkách, jak ukazují národům světa dokonalou cestu ke spasení. Víra vidí všechny tyto věci, a takto se i stanou. Protože já nevěřím realitě před svými očima, ale Božím slibům.

Úsvit se přiblížil, brzy bude den, brzy bude nad Izraelem svítit slunce.

Židé žijí na úplně jiné úrovni a je daleko obtížnější přivést je k obrácení. Jsou národem, který má velké množství vynikajících osobností. Ale kde je Bůh, aby nám pomohl, tam není rozdíl mezi tím, co je obtížné a co je snadné.

Až dosud většina Židů neuvěřila v Ježíše, ne proto, že by tomu tak sami chtěli, ale proto, že Bůh před nimi skryl pravdu (Matouš 11,25). A Bůh pro ně zůstal skrytý, protože si je chtěl ponechat jako strategickou rezervu. Jsou budoucí nadějí církve. Bůh je po patnáct století chránil před chybami a úpadkem církve. Jelikož nebyli dosud poskvrněni těmito hříchy, bude je moci v rozhodujícím okamžiku použít k opětovnému ustanovení Církve.

Ten okamžik již nastal. Nyní bude Kristus králem Židů.

OBSAH

Předmluva	9
I) VYDÁVÁM SE NA CESTU	18
Německý tesař ukazuje Židovi cestu ke Kristu	18
Rabíni mi pomáhají zbavit se pochybností	21
Cesta víry od rozumu k srdci	29
Isac Feinstein a mé znovuzrození	34
Potíže s některými křesťanskými tradicemi	43
Jsem pokřtěn a moje žena přijímá Pána	57
II) ŽIDÉ, KTERÍ SVĚDČILI PRO KRISTA	62
Clarutza	62
Alba	70
Mircea Petrescu	77
Svatý Moiše	84
Bertha	86
Svědkek ve vlastní rodině	91
Privádíme k víře antisemity	95
Kristovi mučedníci mezi židovským lidem	97
III) ARGUMENTY PRO VZKŘÍŠENÍ	108
Rozhovor ve vlaku	108
Zkoumáme modernistickou teologii	119
IV) OBDOBÍ FAŠISMU	132
Začátek pronásledování	132
„Co mám dělat, abych byl spasen?“	139
Podzemní náboženská činnost	142
Pastor Magne Solheim a jeho žena	146
Nesnáze našeho postavení	151
Dva staří lidé	156
V) PÁN PŘIDÁVÁ CÍRKVI	162
Hazardní hráč a policejní udavač	162
Zápas o duši	165

Duše ztracená a duše nalezená	171
Praktické činy	176
Vnitřní zápasy	178
Neobvyklé jevy	182
VI) ROZHOVORY SE SIONISTY A OSTATNÍMI ŽIDY	190
Hříchy Židů	190
Rozhovor ve vězeňské cele	193
„Budu se držet našeho starého náboženství“	201
Všechny věci všem lidem	203
Anti-Klausner	206
Je Ježíš Bůh?	213
VII) NÁŠ POSTOJ KE KOMUNISMU	217
Komunismus jako součást Božího plánu	217
Křesťanské revolucionářství	222
Konflikt s komunismem	228
EPILOG	234

RICHARD WURMBRAND
KRISTUS NA ŽIDOVSKÉ CESTĚ

Z anglického originálu
Christ on the Jewish Road
vydaného nakladatelstvím
Living Sacrifice Book
Bartlesville, Oklahoma v roce 1993
přeložil Daniel Agnew
Grafická úprava Vladimír Nárožník
Na obálce použita ilustrace Gustava Doré
Vydalo v roce 2000
nakladatelství STEFANOS
Stanislav Maxa
Klásterská 127/II.
377 01 Jindřichův Hradec
Editor Stanislav Forejt
Sazbu zhotovil Petr Kadlec
Vydání první
Náklad 2 200 výtisků
Tisk EKON, družstvo
Srážná 17
586 01 Jihlava
Počet stran 247